

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ		
Ercan Yıldırım	<i>Ortadoğu'ya Edebiyattan Bakmak</i>	3
Cihad Şahinoğlu	<i>Yeni Bir Öykü Dergisi: Öykü Teknesi</i>	4
ÖYKÜLER		
Sadık Yalsızuçanlar	<i>Seyda</i>	9
Cemal Sakar	<i>Karşılaşma</i>	14
Ethem Baran	<i>Söylerim Sözüm Almıyor</i>	19
Cafer Özgül	<i>Deli Hafız</i>	24
Abdullah Harmancı	<i>Televizyon Mavisi</i>	34
Mehmet Erkan	<i>Yaşlılık</i>	37
Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	45
DOSYA		
Selma Hadra Cayyüsi	<i>Modern Filistin Edebiyatı: Hikâye ve Roman</i>	48
İshak Yetiş	<i>Türkçe'de Çağdaş Filistin Öyküsü/Ramallah Sevgilim</i>	82
Mahmud Ebu Haşhaş	<i>Ramallah Sevgilim</i>	88
Mahmud Seyfeddin El-İrani	<i>Çöp</i>	93
Süleyman Eş-Şeyh	<i>Hücum</i>	98
Salih Ebu Usba	<i>Serap</i>	102
Mahmud fiukayr	<i>Yarışma/Giysi/Kanıt/Zenginlik/Gözetleme</i>	106
Gassân Kenefânî	<i>Kayan Bilinç</i>	108
Tevfik Fayyad	<i>Deli</i>	112
Garib Askalani	<i>Açlık</i>	122
Yahya Rabah	<i>Kuş Avcısının Ölümü</i>	130
Halil El-Savahiri	<i>Seyirciler</i>	136
Valid Rabah	<i>Çinko Çatıdaki Solo Sesler</i>	143
Necve Kavar Ferah	<i>İki Seçeneğin En Kötüsü ya da Terk edilmiş...</i>	149
Ekrem Haniyyeh	<i>Kuşatmadan Sonra, Gün Doğmadan Az Önce</i>	155
ÖYKÜLER		
Mehmet Harmancı	<i>Türbe Ziyareti</i>	161
İsmail Sert	<i>Bildiğin Ceviz</i>	162
Muammer Küçükergör	<i>Tünel</i>	166
Ömer Egi	<i>Hanlar Üstüne</i>	170
Zeynep Hicret	<i>Resimler</i> <i>fiahidimdir</i>	173
	<i>Ömer Faruk Dönmez'le Söyleşi</i>	177
Hayati Koca	<i>Ömer Faruk Dönmez'in Hikâyeleri</i>	187
SÖZLÜK		
Hüseyin Su - Ömer Lekesiz	<i>Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü-25</i>	191
ÖYKÜ KİTAPLIĞI		
Suavi Kemal Yazgıç	<i>Mustafa Kutlu Hikâyeciliği: Varoluş, Yabancılaşma...</i>	206
Mehmet Öztunç	<i>Konsolosun Köpeği</i>	207

H E C E
O Y K U

İki Aylık Öykü D e r g i s i

YIL: 4 SAYI: 25 ŞUBAT-MART 2008

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fti. Adına

Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1

Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Hece/Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20

K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2

İskitler/ ANKARA

2007 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 45 YTL.

Kurumlar İçin: 110 YTL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. fti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.01.2008

H E C E Ö Y K Ü

ERCAN YILDIRIM

ORTADOĞU'YA
EDEBİYATTAN BAKMAK

Türk ve Arap edebiyatlarına, İslam dünyasını bir bütün olarak ele alıp yaşama ve düşünmeye katkısını hesap ederek bakmak en geçerli yol olsa gerek. Her iki edebiyat da göstermektedir ki İslam dünyasındaki ayrışma yalnız siyasal bağlamda değil, dil, düşünce ve yazınsal alandadır da. Kuşkusuz, Arap edebiyatının ulus devletlerle birlikte ortaya çıkan duyarlık ve yönsemesi siyasallığın en eskin yönlerini içerir. Arap edebiyatının Türk düşünce ve edebiyatına mesafeli durması, giderek yok farz etmesi karşılıklı hale dönüşmüştür. Bu da İmparatorluk sonrasının batılılaşma ve modernleşme çabalarının her iki tarafta da aynı yönde akmasına rağmen birbirine zıt bakış açıları geliştirmesine neden olmuştur. Türkiye'deki laiklik uygulayımının, İslâm anlayışının diğer İslâm ülkelerine örnek gösterilmesi ve her türlü etkileşimin önüne geçilmesi, farklı dünyalardan bahseder hale gelinmesine neden olmuştur.

Türkiye'de edebiyata yön veren kişilerin Batı medeniyetinin taşıyıcısı olması kadar Arap dünyasında Hristiyanlardan oluşması, seküler bir edebî üretimin, kopuşa yönelik ürünlerin ortaya çıkmasında en belirgin sebep teşkil eder. Suriye ve Mısır'dan seslerin daha güçlü çıkması, Fars edebiyatının her daim birikimini konuşturması, "tepki"ye dayalı bir duyarlığın egemen olmasını sağlamıştır. Arap edebiyatına bu bakımdan hâkim olan temel endişenin gelenekten kopma, yani Anadolu coğrafyasından sıyrılma şeklinde tebarüz ettiği, sonradan da devrimle şekillendiği göz önüne alınırsa, Türk ve Arapların iki farklı dünya biçiminde şekillenmesine yol açmıştır. Bu bakımdan ilk dönem çağdaş Arap edebiyatının İslâmî vurgudan ziyade seküler milliyetçi kanat—ça şekillenmesi sonraki aşamalarda bağımlı bir yapının oluşturulmasına kadar varmıştır.

Türklerin ve Arapların birbirlerinin edebiyatlarını ikincil kaynaklardan çevirilerle tanıması, uzaklığı değil ama uzaklaştırmayı içerdiği açıkça görülür. Yapılan çevirilerin yani o ülkelerdeki tanınırlık ölçütünün yerli değer yargıları ve İslâmî esasları hatırlatıcı olmasından çok, iki dünyaya da kapalı modern hususlarla örülü olması, sınırların daha kati çizilmesine yaramıştır. Bu bakımdan Arap ülkelerinin sömürüyü yakın olarak bilmesi edebiyatlarının şekillenmesini de paralelinde getirmiştir. "Karşı" olmak, topraklarından batılı id-

M

ÖYKÜ GÜNDEMİ

M

H E C E Ö Y K Ü

releri fiili olarak uzak tutma isteği, Türkiye'de idareyi elinde bulunduran zümrenin İslam'a Arap âdetleri olarak yaklaşması farklı ve birbirine ilgisiz iki edebî alanı ihata etmiştir.

Türk edebiyatına, ülkenin kendi potansiyelini kullanabilecek yetkinliği gösterme anlayışının hâkim olup silindiği zaman aralığına, Arap dünyasının İsrail tehdidiyle ilgilenmesi, ayrılığı iyice körüklemiştir. Tek Parti idaresinden sonra toprağın ruhunu yanlış kanallarda arayan Türk edebiyatına karşın Arapların edebî kamularını, zulüm, adalet, hak, cihad kavramları almıştır. Türkiye'de var olma Batılı değerleri ön safa alarak sağlanmaya çalışılırken, Arap edebiyatında savaşlar, baskılar, siyasal hareketler ve işgaller en son devrim noktasında düğümlenmiştir. Artık Türklerin yazdığı aşkla Arapların aşkı farklı düzlemlere kaymıştır.

Arap edebiyatıyla Türk edebiyatını birlikte değerlendiren, siyasal ve düşünsel çabaları gözden ırak tutmamalıyız. İslâm dünyasında Batı medeniyetine karşı konumlanmada farklı usuller takip edilmişse, bunda İngiliz yönetim sistemine (sömürgecilik) karşı olumlu/olumsuz yargıların da payı büyüktür. Aktivist, modernist ve reformcu atakların, Arap dünyasında şekillenmesi, Anadolu'da görülen uygulamanın tamamen terk edileceğinin bir göstergesidir. Cumhuriyet'in uyguladığı kapalı sistem ve Arap milliyetçiliği iki dünya arasına çekilen setleri daha da yükseltmiştir.

Arap dünyasında Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Nazım Hikmet son zamanlarda Sezai Karakoç ve Necip Fazıl; Türkiye'de Tefvik el Hâkim, Necip Mahfuz, Kiyani ve Cibril'in tanınması, iki edebiyat kesimindeki yakınlaşmayı işaret etmiyor. Yakınlaşmadan kasıt okumaksa fazla çaba harcamaya lüzum yok. Aynı İlâhî kaynaktan beslenen coğrafyanın yeniden bir "dünya" oluşturması hedefleniyorsa, okumaya yeni başlanıyor demektir.

CİHAD ŞAHİNOĞLU

YENİ BİR ÖYKÜ DERGİSİ: ÖYKÜ TEKNESİ

2008 yılı ile birlikte yayın hayatına başlayan bir öykü dergisi; Öykü Teknesi. Aydın Şimşek yönetiminde yayınlanan dergi, Deliler Teknesi'nin kardeş dergisi bir anlamda. Kurumsal yayıncılığı bir yana bırakacak olursak, Ankara dergicilik açısından bir araya gelme-

nin ve girişimde bulunmanın olanaklı olduğu bir kent. Fakat en büyük zaafı da kendi başına-lığını uzun süre koruyamıyor olması. Merkez-taşra ayrımını kabul edilebilir bir şekilde yaşayamamak belki de. Yayıncılıktaki sorunlar büyük. Özellikle internet yayıncılığı ile birlikte ortaya çıkan; temelsiz edebiyat yapmak ve bunu kitlelerle paylaşıyor olmak, matbû yayıncılığın önemini zaman içinde bizlere göstermiş oldu. Bu durumu tanımlamak gerekirse; yazıya yeni adım atanların geçmiş ile bağlantısız, birikimsiz bir başlangıç heyecanı içinde olduklarını söyleyebiliriz. Çözüm ise dergi çalışmalarına katılmakta ya da beraberinde dergi çıkarmakta. Öykü Teknesi bu anlamda Türk öykücülüğüne bir katkı sunuyor. Yılların edebiyatçıları, genç isimler ve atölye çalışmaları ile birlikte ilk öykülerini yayımlayanlar bir arada.

Amaçsız bir dergi çıkmaz. Ya bir yenilik yapma çabası vardır ya da bir ekolün devamı niteliğindedir. Sadece ürün yayınlamaya dayalı dergiciliğin edebiyatımıza ne tür bir katkı sağladığını kalıcılıkları ile tecrübe etmiş durumdayız. Öykü Teknesi yoluna gençlerle devam ediyor. Bu önemli. Yeni isimlerin olmadığı, usta-çırak ilişkisinin yaşanmadığı (ihtimalinin olması bile güzel) bir dergi çalışmasının faydası ne olabilir ki.

Dergide göze çarpan, öykünün yanında öykü üzerine değini ve çözümlemelerin de yer alıyor olması. Öykü üzerine çalışıyor olmak yazmak kadar önemli çünkü. Ülkemizde, Şimşek'in belirttiği gibi öykü kuramı üzerine -öykü yazarları da dahil- yeterli derecede çalışma yapılmayan ve olanın da tam anlamıyla yansıtılmadığı bir edebiyatı yaşıyoruz ne yazık ki. Çeviri temelli çalışmaların katkısı bir yere kadardır.

Öykü Teknesi bir çalışma grubunun faaliyetleri sonucunda yayınlanan bir dergi. Belli

oyku teknesi

bir çerçeve çizgi dahilinde, ideolojik anlamda tutum takınılarak (taraf olduklarını özellikle belirttikleri için söyleme gereği duyuyorum) yolculuğuna başlayan bir dergi. Bu anlamda geçmişin izlerini taşıyor. A. Şimşek, yazar adayları için okul işlevi üstleneceklerine işaret ediyor. Tabi

H E C E Ö Y K Ü

"okul"; bilgiye açık, öğrenme sürecini kapsayacak bir devamlılığı ister. Okumayı ve okuduklarını paylaşmayı.

Derginin Ocak-fiubat 2008 tarihli 1. sayısında bulunan yazıların bir kısmı şunlar:

Margerite Duras- Ferit Edgü/ Edebiyat Dersleri, Hasan Ali Toptaş/ Zaman Kimi Zaman, Sait Faik Abasıyanık/ Müthiş Bir Tren, Berat Alanyalı- Reyhan Yıldırım- İlkay Noylan, Öykü Çözümlemesi (Ölümle Yaşam Arasında Bir Düş: Müthiş Bir Tren), Zeynep Sönmez/ Çehov Öykücülüğünde Kısaklık ve Nesnellik, Cemil Kavukçu/ Öykü ile Aramızdaki Her Şey, Gülsen Şimşek/ İki Büyük Usta: Anton Çehov, Sait Faik, Zeynep Aliye/ Çürüyen Nehir, Reyhan Yıldırım/ Yakın Okuma Denemesi: (Hikayeden Bir İş), Kemal Gündüzalp/ Savaş (Borsa) ve Barış, Vecdi Çiracıoğlu/ Oltacı Miran ve Sarıkanat, Özlem Sezer/ Tuhafiyeye Köpek, Bir Fotoğrafın Öyküsü, Halil İbrahim Özcan/ Boşuna Dünya, İhsan Arı/ Ad-Resim, Abdullah Şevki/ Latin Amerikan Öyküsüne Giriş ve Bir Çağdaş Küba Öyküsü, Anna Lıdıa Vega Serovalı/ Kağıt ve Sevgi (çev. Abdullah Şevki), Musa Dinç/ Cici Bici/ Buz, İlkay Noylan/ Küçürek İki Öykü, Emin Eser/ Sarışın, Gülsüm Bülbül/ Eve Yolculuk, Erman Bayram/ Sürüyen, Mine Hoşcan Bilge/ Özgür İfade-sizlik, Hülya Soyşekerci/ Genç Öykü, Gönül Hürriyet Aydın/ Yeniden Başlamak, Nazlı Arıcı- Günseli Tiftikçi/ Ali Balkız'la Söyleşi, Ali Balkız / Tosun, Turgay Kantürk/ Yalvaç Yazar, Zehra Sözer/ Destek Grubu, Türkan Işık/ Her Yer Karanlık, Gönül Ocak/ Boyut...

Özellikle Zehra Sözer'in "Destek Grubu" adlı öyküsü kadın erkek ilişkilerin anlatan parlak bir öykü olarak dikkat çekiyor. Öykü Teknesi'ne yolculuğunun kazasız ve uzun ömürlü olmasını diliyoruz.

Ankara'da iki ayda bir yayınlanacak olan Öykü Teknesi'ne kazasız belasız bir yolculuk diliyoruz.

YAZARLAR BİRLİĞİ ÖYKÜ ÖDÜLÜ ABDULLAH HARMANCI'YA

Yazarlar Birliği 2007 Öykü Ödülü yazarımız Abdullah Harmancı'nın, *Yerlere Göklere* kitabına verildi. Bu ödülü, 2006'da, *Cam Irmağı*, *Taş Gemi*, kitabıyla, Nazar Bekiroğlu, 2005'de *Otuzyüçüncü Peron* kitabıyla Necip Tosun, 2004'de *Çatı Katı* kitabıyla Nihan Kaya,

2003'te, *Başkasının Rüyaları* kitabıyla Cemil Kavukçu, 2002'de *Derin Siyah*'la Yıldız Ramazanoğlu kazanmıştı.

Abdullah Harmancı, 1974

Konya doğumlu. Eğitimine 1980'de Kıbrıs'ta başladı. 1996'da Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 2004 yılında aynı üniversiteden "Selim İleri'nin Edebi Kişiliği ve Öykücülüğü" adlı teziyle yüksek lisans derecesi aldı. Halen doktora öğrencisi. İlk öyküsü 1995'te *Dergâh*'ta çıktı. Çoğunlukla *Dergâh*, *Hece*, *Hece Öykü*, *Kökler*, *Kırklar* gibi dergilerde öyküler yayınladı.

Eserleri: *Muhteris* (2002); *Ertesi Dünya* (2003); *Yerlere Göklere* (2007)

Abdullah Harmancı

"ÇANAKKALE" İÇİN ÖYKÜ YARIŞMASI

Yarımada Yayınları, yaşayan yazarların ve gençlerin kalemlerinden çıkmış çağdaş Çanakkale öykülerinin oluşmasını sağlamak için Çanakkale Savaşlarını ve Zaferini konu alan bir öykü yarışması düzenliyor. Yarışmaya, lise ve üniversite öğrencileri ile serbest öykü yazarları katılabilir. Yarışmanın ödülleri, Mart ayında düzenlenen bir törenle sahiplerini bulacak.

"Çanakkale Savaşları ve Zaferi" konulu öykü yarışmasında lise öğrencileri kategorisinde birinci olanlara 500 YTL, üniversite öğrencileri kategorisinde birinci olanlara 750 YTL, serbest yazarlar kategorisinde birinci olanlara ise 1.250 YTL para ödülü verilecek.

Yarımada dereceye girenlere, ayrıca Yarımada Yayınlarından kitaplar hediye edilecek. Sponsorlar da yarışmada dereceye girenlere çeşitli sürpriz ödüller verecek. Ödüller, zaferin yıldönümü olan Mart ayında düzenlenecek bir törenle verilecek.

Yarımada dereceye giren veya mansiyon alan öyküler kitaplaştırılacak. Yarışmanın amacı; "Yaşayan yazarların ve gençlerin kalemlerinden çıkmış çağdaş Çanakkale öykülerinin oluşmasıdır."

Yarışmaya katılmak isteyenlerin hazırladıkları eserleri, 1 Şubat - 29 Şubat 2008 tarihleri arasında teslim etmesi gerekiyor.

H E C E Ö Y K Ü

MADENCİ ÖYKÜLERİ YARIŞMASI SONUÇLANDI

Maden Mühendisleri Odası'nın, Edebiyatçıları Derneği'nin katkılarıyla, ilk kez bu yıl düzenlediği "Madenci Öyküleri Yarışması" sonuçlandı.

Aysu Erden, Özcan Karabulut, Sezer Ateş Ayvaz, Hürriyet Yaşar, Engin Çetinbağ'dan oluşan Seçici Kurul'un, yarışmaya katılan 90 öykü arasından yaptığı değerlendirme sonucunda;

Birinciliğe, Münevver İzgi'nin "Kıymetlidir Madenci Karısı" adlı öyküsü; ikinciliğe, Serap Gökalp'in "Sisin İzi" adlı öyküsü; üçüncülüğe, Hande Baba'nın "Çantamdaki Kuvars" adlı öyküsü değer görüldü.

Seçici Kurul'un önerisi doğrultusunda, Emine Emel Balcı'nın "Helal", Alaaddin Kara'nın "Şark Ocağında Üç Vardiyalı Bir Oyun", Erhan Ceylan'ın "Küçük Sesler" adlı öykülerine de mansiyon verilmesi uygun bulundu.

Ayrıca 13 öykü de yayınlanmaya değer görüldü.

ABDULLAH BAŞTÜRK 5. İŞÇİ ÖYKÜLERİ YARIŞMASI SONUÇLARI AÇIKLANDI

Genel-İş ve DİSK eski Genel Başkanı Abdullah Baştürk anısına; Baştürk ailesi, Edebiyatçıları Derneği ve DİSK/Genel-İş Sendikası'yla birlikte bu yıl beşincisi düzenlenen, 91 öykücünün 132 öyküyle katıldığı yarışma sonuçları belli oldu.

Remzi İnanç, Vecihi Timuroğlu, Necati Tosuner, Tuncer Uçarol ve Ahmet Yıldız'dan oluşan seçiciler kurulunca yapılan değerlendirmelerde;

- Birinciliğe "Gemilerde Zalim Var" öyküsü (Mehmet Atilla),

- İkinciliğe "Nurgül'ün Duvağı" öyküsü (Oya Uslu),

- Üçüncülüğe "16/24 Vardiyası" öyküsü (Serap Gökalp) değer görüldü.

Ödül töreni, 26 Aralık 2007 Çarşamba günü saat 18.00 - 21.00'de, İnşaat

Mühendisleri Odası Kültür Merkezinde (Necatibey Caddesi, No.57, Kızılay-Ankara) yapılacaktır.

Yarışmayı Daha Önce Kazananlar (ve yarışmaya katılım sayıları):

2003 yılında: Celal İlhan, Ahmet Günbaş, Eray Karınca. (107 öykücü 160 öykü ile.)

2004 yılında: Zafer Doruk, Gülçin Kardeş Duman, Gencay Serter. (89/122)

2005 yılında: Zehra Ünüvar, Mavisel Yener, Emine Başa. (118/184)

2006 yılında: Özer Yıldırım, İlham Bakır, Hülya Özdemir. (135/205)

Yarışmaya beş yılda katılan toplam öykü sayısı: 803

Yayımlanan Kitaplar

(Genel-İş Yayınları-ücretsiz dağıtılıyor):

2003 yılı seçmeleri: *İşçi Öyküleri*, Mayıs 2004, 173 sayfa, 16 öykü.

2004 yılı seçmeleri: *İşçi Öyküleri 2004*, Haziran 2005, 263 sayfa, 24 öykü.

2005 yılı seçmeleri: *İşçi Öyküleri -Timsahın Ağzındaki Usta*, Ekim 2006, 192 sayfa, 18 öykü.

2005 yılı seçmeleri: *İşçi Öyküleri - Kadın İşçiler*, Ocak 2007, 103 sayfa, 10 öykü.

2005 yılı seçmeleri: *İşçi Öyküleri - Çocuk İşçiler*, Haziran 2007, 174 sayfa, 17 öykü.

2006 yılı seçmeleri: İki kitap olarak hazırlanıyor.

2007 yılı seçmeleri: Hazırlanacak.

Yayımlanan beş kitaptaki seçme işçi öyküleri sayısı: 85

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

NİLÜFER AÇIKALIN, ÇATLAK ZAMANLAR (Bizartı, İstanbul 2007, 38 öykü: Varsın Olsun; İşte Böyle; Başka Kapiya; Sus veya; Hiç; Soru Neydi?; Buruk; Çatlak Zaman; Karar; Kır... Kır... Kır...; Hoş Geldim; Şu An; Ciddi Çatlak; Durdur-ma; Kendine Emanet Ol; Kendiliğinden; Cinsi Tırlak; Fark; Susuz; Kolayca; Aynalı Deli; Dağınık Oda; Bir Başka Sayfa; Cinnet Havaları; Ne Duyuyorum; Mesela; Belki Olur; Rüyadan Önce; Sese Verilen Kulak; Sessizliğin Gül Sözleri; Yankısız; Mayna; Otuz Üç; Muhatap; Muhabbet; İlk Öpücük; Kırk; Denge)

HÜSEYİN AKIN, HEPSİ HİKAYE (İlke, İstanbul 2007, 10 öykü: Manda Lina; Mobilyaların Kırılan Kalbi; Bir İhtimal Dersanesi; Hepsi Hikaye; Faik Kaptan; İşte Bul; Anne, Ben Artık İyiyim; Öyküsü Yazılası; Kalender; Palas ve Pandiras)

BERAT ALANYALI, TİN KOVUĞU (Kanguru, Ankara 2007, 22 öykü: Küller ve Lava-

bo; Altın Dişli Pakize; Duvara Karşı Balık Kız; Pim; Düştür Kanatlar; Eskidik; Sessizlikte; Bütün Kaya Parçalarında; Gökyüzü Gibi; Kayıp; Gitmek; Gazi; Bana Keman Çal; Yol Arkadaşı; Üvey; Aşk-
ların Eski Tadı Yok; Son Yolcu Beklerken; Ya-
şama Emreden Sözler; O Eski Oyun; Saklı Bilgi; Kapalı Perde; Tin Kovukları)

**ABDULLAH ATAŞCI, VİCDAN SAAT-
LERİ** (DoğanKitap, İstanbul 2008, 18 öykü: İğ-
de Yalnızlığı; Şemsigül Bahçesi; Asker; Fırat; Necmettin; Fırat; Ve Diğerleri; Müslüm; Şemsi-
gül Bahçesinin Düşen Solgun Yaprakları; Sokak; Tünel; Güneş Tekerleği; Ses; Şubat; Toz; Ağır Zaman; Pash Zamanın Resmi; Bellek; Vıcdan Saatleri; Koku; Unutkanlığım)

ZEYNEP AVCI, AŞK MELEĞİ (Sel, İs-
tanbul 2007, 24 öykü: Aşk Meleği; Misafir; Komşu; Neşet; Orkideler; Ahsap Köşkün Hanı-
mefendisi: Üç Hanımefendi için -Mirkame, Mü-
rûvvet, Şeref Hanım- Emirgandaki Ahsap Köşk; Muzaffer Meleğin Kararı; Kayısı Gülleri; Cenaze Alayı; Balıkçı ile Şebboyar; Kristal Bardaklar; Ölü Şapkalar; Asma ile Çınar Ağacı; Eldivenler)

**TARKAN BARLAS, HUZURSUZ RUH-
LAR** (Evereset, İstanbul 2008, 15 öykü: Baba-
annemi Geri İstiyorum; Yakın; Saplantı; Karan-
lık; Tikler; Gönderilmemiş Bir Mektup; Otobüs; Şen Kasap; "İş" Güç; Dejavu; Düş Görmeyeli Çok Zaman Olmuş; Nerelerdesin?; Öteki Dün-
yaya Yolculuk; Gece Yarısı Ekspresi; Tanık)

**HALİL BEZMEN, ŞEFKAT ÖYKÜLE-
Rİ** (Destek, Ankara 2007, 6 öykü: Karda Beyaz Atlı Bir Kadın; Bildirgin Cinayetleri; Sevgisiz-
lenmek; Fakirin Onurunu Kaybettiği Yerde Se-
falet Başlar; Annemin Arkadaşı Melikşah Ha-
nım; Pişman Ağa ve Üç Zeytin)

**HALİL BEZMEN, ŞİDDET ÖYKÜLE-
Rİ** (Destek, Ankara 2007, 5 öykü: Yalan; İha-
net; Geceleri Kocasının Yatağından Kaçan Kız; Oidipus Töresi; Sen Kal Ben Giderim)

**HALİL BEZMEN, ŞEHVET ÖYKÜLE-
Rİ** (Destek, Ankara 2007, 5 öykü: Dostum Ak-
rep; Amerikan Kama-sutra'sı; Duş Alırken So-
yunmadan; İstemediğin Sevgilinle Gel; Giden
Terk Edilendir)

**MUHAMMET ÇAKIRAL, TOPRAK
KOKAN İNSANLAR** (Heyemola, İstanbul
2007, 17 öykü: Öfke Erikten Tatlı Olunca; Ters Köşe; Tenzile Nine; Süleyman Kaptan; Davalık Hakim; Azap Çeken Dişler; Zoraki Dostluk;

Bitmeyen Oyun; Hesap Tutmayınca; Arabanın Hakkını Ver; Siyah Paltolu Adam; Üç Kafadar; Kısmetsiz Kız; Satan Razı Alan Razı Olmayın-
ca; Dövuşçü Yarışması; Çocuktan Al Haberi; Bilge Nine)

**KADİR ÇALIŞCI, VALİLERİN DE
ÖYKÜLERİ VARDIR** (Bilgi, Ankara 2007, 9
öykü: Yıllar Sonra; Göçmen Kuşlar; Son Mu-
rad; "Baba Vali Olduk!"; Öldürmeyen Allah; Ya Değilse; Açık Bule; Nazife Nine; Ah Bu
Kooridnasyonlar)

İSA ÇELİK, NALDÖKEN (Varlık, İstan-
bul 2007, 6 öykü: Edik Bağlarını kimlere Vere-
yim Ay Alim; Soyka; Naldöken; Ahırotu; Ziftli Gelin; Zıbın)

FAHRETTİN ÇİLOĞLU, UÇINMAÇINI
(İstiklal, İstanbul 2007, 21 öykü: HAYAT, Armut Ağacının Gölgesi; Yaşlı Adamın Ölümü; Onu Bulduğum Anda Yitirdim; Beni Bırak Uzaklara; NİSAN: Gülümseme; Ret; Üç Öykü; MASAL: Uçinmaçini; Pukaçı; Kar Kraliçesi; MASAL ÖTESİ: Kral Salamon; Eylül'den Önce Eylül'den Sonra; Şaşurtikalı; Karşıdaki Kız; GERÇEK: Atık Çok Geç; Gül Cemal; Yüreğinin Sıkıştığı An; GEREK ÖTESİ: Annemin Cinleri; Babam Neyi Bilirdi; Kırk Cam Gündüzü; Fotoğraf Öyküleri)

ULUS FATİH, ANDROMAK (Artshop, İstanbul 2007)

**MERİH GÜNAY, MARTILARIN DÜ-
ĞÜNÜ** (Havuz, Ankara 2007, 5 bölümlü bir bağlam öykü)

**ALEV İNAN, SANDIĞIMDAKİ TAN-
RILAR** (İlyaz, İstanbul 2007, 7 öykü: Demeter ve Persephone; Kaenis ve Kaeneus; Erysikhton: Kendini Yiyen Adam; Ekho (Yankı); Promet-
heus; Apollo ve Hyakinthos (Sümbül))

**HASAN KALLIMCI, HERKESİN BİR
DERİ VAR** (Ötüken, İstanbul 2007, 12 öykü: Herkesin Bir Derdi Var; Çıkmaz Sokak; Nüfus Cüzdanı; Lüzumlu İşler Müdürü; Meczup; Ev-
latlık; Uzun Alilerin Bekir; Rahmetlik; Benim Demokrasim; Anlaşma; İhtiyar Ressam; Otuz Yılda Yazılan Kitap)

**HÜZEYME YEŞİM KOÇAK, HAVVA
HANIM'IN GAMZESİ** (Romantik, İstanbul
2007, 28 öykü: Adem'le Havva'dan Kalan; Aşki; Lokma; Siz Olmasaydınız; Reha; Çekirge Sıçrama-
dı; Hüsnüye Çöllerde; Vatan; Havva Hanım'ın Ara-
bası; Babaannemin Sevgilisi; Gönümce Bir Erkek; Hüsnüye Kursa Gidiyor; Bir Aşk Mektubu; Gelin

H E C E Ö Y K Ü

Kadın Olalım; Bir Şair Doğuyor; Şeref Hüsnü Bey'in Antolojisi; Sorunlu Bir Yazı; Nejat Bey'in Sineği; "Sen Benim Bütün Hayatımdın"; Pijama; Nihal'in Kınası; Gece... Her Yer Gece; Hırsızlık; Rehber; Fotoğraf; Seçim; Gülüş; O'nu Beklerken)

MUSTAFA KUTLU, KAPILARI AÇMAK (Dergah, İstanbul 2007, 1 uzun öykü: Kapıları Açmak)

MURATHAN Mungan, YEDİ KAPILI KIRK ODA (Metis, İstanbul 2007, 8 öykü: Bir Dumru İle Azrail; Kankalesi; Robinson ile Cruso; Mavisakal; Hamlet ile Hitler; Wagner Körfezi; Yer Kapısı Gök Kapısı; Güvercin Gömleği)

İLKAY NOYLAN, DOKUNUŞLAR (Kanguru, Ankara 2007, 21 öykü: Kelayaz; Li-mon Çiçeği; Sarı Halkanın Kölesi; Dokunuş; Kiraz Ağaçları ve Bisikletim Yetim Kaldı; Rıfkı; Çamur; Çatıda Davul Sesleri; Zehirlerin Bende Kalacak; Tilki Zekâi; Sihirli Fırça Atölyesi; Kağıt; MSC; Kara Kedi; Şahit; Kristal Kadın; Bıçak; Şeffaf Kanatlar; Kız Tarafı, Erkek Tarafı; Yüzdeki İz; Gölge Oyunu)

BİRGÜL OĞUZ, FASULYENİN BİLDİĞİ (Varlık, İstanbul 2007, 11 öykü: Peyre; Meleğin Gözü; Uzak; Unutma Beni; Kaybolan; Fasulyenin Bildiği; Enisse; Dua; Minik ve Pembe; Baba ve Oğul; Leke)

İSKENDER PALA, AŞKNAME (Kapı, İstanbul 2007, 4 öykü: Şehnaz Beste; Denizler Boyunca Aşk; Aşk ve Şiir; Yollarda)

YILDIZ RAMAZANOĞLU, ZİLHA GÜ-NÜ (Timaş, İstanbul 2008, 6 öykü: Gece Kuşu; Teyzemin Aynasız Günü; Anemon Çiçeği; Cemil Bey'in Melankolik Karısı; Gast Arbeiter; Zilha)

SİBEL ŞAHİN, GALU'YA MEKTUPLAR (Plato, İstanbul 2007, 15 öykü: Mama'nın Evi Karanlık; Galu'ya Mektuplar; Ölü ya da Diri; Karınca İstilas; Beni mi Bekliyon Ana; 106. Günü Ertesi; Akşam'ın Zehri; Kaçış; Kumru musun Güvercin mi; Kuşkonmaz; Termosifon; Tefik Beyin Kızları; Şeker Çıkmazı Sokak; Evvelgel; Bi'aşk)

ŞULE TANKURT JOBERT, İSTANBUL VEDALAŞMAYI SEVMEZ (Donkişot, İstanbul 2007, 19 öykü: Sıla; Hayal Meyal; Tartena Kirva; Dedeme; Bir Düzine Çilekli; Emincan'ın Büyüdüğü Gün; Mayıs Dönemeci; O Pembe Mumda Yanan Kalbinizmi; Belk Bir Daha; Koyu Mavi Bir Kaşkol; Kürdihicaskar Saz Semaisi; Turuncu Desenli Bir

Karikatür; Aşkın Karanlık Yüzü; Ufukta Umut Pırıltıları; Yanılgı; Yara İzi; Çocukluğum; Yirmi Yıl Sonra; Büyüme Sancısı)

MEHTAP YILMAZ, DİCLE SIZISI (Seylis, İstanbul 2007, 11 öykü: Eksilerek Yaşamak; Ölemiyorum; Gültme; Döngü; Aşıklar Erken Ölür; Çilenin Yükleminde; Mühteher; Son Emir; Tutsaklar; Düş Kapanı; Bile Bile Tutsaklık)

REŞAN YILDIRIM, HAYATIN İÇİNDE SİCACIK ÖYKÜLER (Yakamoz, İstanbul 2007, 97 öykü: Babamı İstiyorum; Gelincik Hikayesi; Bebek; Önyargı; Çiçekle Suyun Hikayesi; Denizyıldızı; Hiç Hayallerinizden Sıfır Aldınız mı?; Evliya; Dostluk; Herkes İçin; Biraz Mutluluk; Serçe ve Göçmen Kuşun Hikayesi; Arkadaşlık; Bir Annenin Fedakarlığı; Gerçek Aşk; Gerçek Dost; Kral ve Dört Eşi; Sonsuza Kadar; Bir Annenin Gözüyle; Küçük Bir Tebessüm; Bir Babanın Oğluna Doğum Günü Hediyesi; Bir Saatlik Dost; Kanseri Olan Bir Kızın Hikayesi; Üç kadın, Üç Oğul Ama Tek Evlat; İyi ve Kötü; Keşke Söyleseydi; Bu da Geçer; Üç Heykel; Leyleğin Aşkı; Tuzlu Kahve; Gerçek Arkadaşlık; Köpek Yoğurt Yer mi?; İki Melek; Aslanın Adaleti ve Tilkinin Cevabı; Eflatun; Azrailin Güzelliği; Hiçbir Yaşam Sebepsiz Değildir; Yağmur Damlaları Şahit Olacak; Hangisi Dostun?; Kelebeğin Hikayesi; Fakirlik; Kardelen ve Hercai; Yavuz Sultan Selim'in Zerafeti; Yaşlı Adam Çocuk ve Misketleri; Bilge ve Köpek; Affetmenin Dayanılmaz Hafifliği; İnanılmaz Gerçek; Üç Nasihat; Yaşlı Adam; Ünlü Avukat Perocelli'nin Kaybettiği Tek Dava; Yaşadığınız Her Gün Özeldir; Dolunay; Kederli Kız Ariane; Kurabiye Hırsızı; Melek Annem; Yılan ve Yaşlı Evliya; Umudu Yitirmek; Geç Kalmayın; İnsan ve Dünya; Kurdele; Ölen Sevgili; Hesap; Vietnam'da Bir Asker; Bencilik; Cennet ve Cehennem; Ne Kadar Yaşarmış?; Yanlış Ülkeyi İşgale Kalkan Ordu; İndirim; Tank Hikayesi; Gözleri Görmeyen Çocuk; Dut Ağacı; Osman Efendi; Hakkari Plakalı Kamyon; Gül Yaprığı; Maraton; Ana Duası; Yavuz Sultan Selim; Aynaların Sırrı; İki Yahudinin Para Aşkı; Hem Öksüz Hem Yetimdi; Gül Baba Hikayesi; Çocuk Sineması; Sevgi; Edincikli Mehmet Er; Askerin İsteği; Benim Gözlerim Göreceğini Gördü; Papatyanın Hikayesi; Son Pişmanlık; Padişahın İşine; Rüya Tadında; Ölümünden Kaçış; Suyun Sırrı; Marangoz; Gül Kız; İstemek; Dostluk Nedir?; Yıldız ve Bulut)

SADIK YALSIZUÇANLAR

SEYDA

Şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır deyip duruyor ağbim.

Sonra senden bir söz geliyor.

Ben bir bülbülüm

Dağın eteğinde evim vardı

Şimdi yüreğim alevli

Yüreğim derin yaralı

Artık türkülerimi nerede söyleyeyim

Ben bu soruların altından nasıl kalkayım.

Ben de yaralıyım, benim de evim yıkılmış, köyüm yakılmış, ben de yersiz yurtsuzum, göçmen kuşlar gibiyim.

Boynum kesik, kanıyorum sürekli, sana nasıl şifa verebilirim.

Ağbime söz anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür.

Devgençliydi gençliğinde, eve Deniz Gezmiş'in, Yılmaz Güney'in posterlerini asmıştı, babamın pikabında Selda Bağcan dinler, kırmızı şarap içerdi.

Saldırgan, sinirli, kavgacıydı, her gün bir vukuatı olurdu, babamı bezdirmişti.

Askerliği Kıbrıs'ta yaptı, dönüp geldi, iş güç yok, evleneceğim diye tutturdu, sevgilisi Mine'ydi, isteyin yoksa kaçıracağım, dedi.

Annem babamı ikna etti, nişanlandı.

Kıza tat vermedi tabi, kıskançlıktan Kız Sanat Okulu'ndan ayırdı, eve kaptı, nefes aldırmadı.

Nihayet evlendiler.

Kış tatilinde memlekete gittiğimde annem, 'oğlum İskenderun'da bir hoca varmış, gidip şuna muska yazdıralım' deyince durumun sandığımdan vahim olduğunu anladım.

İlk geceden başlayarak kızı hayvan gibi dövüyormuş.

İş güç de olmayınca, herkese saldırıyor, gözü üstünde kaşın var diye girişiyormuş.

Annemle gittik, Soğukoluk'a yakın bir köydeki hocaya.

Hoca şaman gibi sedire bağdaş kurmuş, şişmanca, çenesinde seyrek ve uzun sakalı olan, gözleri çekik, gözbebekleri kedilerinkine benzeyen, korkunç bir şeydi.

Annemle karşısındaki kanepeye oturduk.

Hal hatırdan sonra, 'nedir mesele?' diye sordu.

Annem uzun uzun anlattı.

Arada bana bakıyordu.

Annemin konuşması bitince, 'bu delikanlı da oğlun mu?' diye sordu.

'Evet', dedi annem.

'Bunun alnında bir nur görüyorum' dedi...

Annem kıvançla baktı bana.

Öyledir yavrum, dedi, bizi hiç üzmedi, namazında abdestindedir.

Talebe misin?

Evet.

Sana bir muska yazacağım, üzerinde taşıyacaksın, bahtın açılacak, rızkın genişleyecek...

Annem, Allah razı olsun, dedi.

Sarı, çizgili bir kağıda sabit kalemle benim muskayı yazıp katladı, naylonla sardı, anneme uzattı.

Sakalını kaşdı.

Sıkıntılı bir sesle,

Senin, dedi, diğer oğlanla, o canavarla işimiz biraz zor. Ona iki ayrı şey yazacağım. Birini yakıp suya karıştıracaksınız, altı gün sabah öğlen akşam içecek, yedinci gün kalan suyu hamam suyuna katacaksınız, onunla yıkana—cak, muskayı da cekedine, devamlı giydiği bir şeyin içine dikeceksiniz.

Anneme de sirayet etti sıkıntı. Umutsuzlukla çaresizlik karışımı bir sesle, derin derin soluyarak,

İnşallah hocam, dedi, inşallah...

Babamdan gizli biriktirdiği paranın tümünü hocaya verdikten sonra çıktık annemle.

Tabi hocanın talimatlarını uygulamak kolay olmadı.

Ben Hüseyin Rahmi romanlarından yapılmış bir korku-komedi filmi seyretmişim gibi hissederek döndüm Ankara'ya.

İki hafta sonra aradığımda, annem bu kez,

Oğlum bir haftasonu gel nolar, büyüden sonra oğlan bu sefer aşırı kılıbık oldu, yengen de yüklü, öyle davranıyor ki, baban utanıyor artık.

Tuhaf ama, benim de bahtım açılmış, cep harçlıklarıyla ay sonunu getirmeye çalışırken birden iki vakıftan burs almaya başlamış, bir de maaşı gayet iyi bir yarım günlük iş bulmuştum.

Neyse uzatmayayım, yaz tatilinde yıllık iznimi alıp geldiğimde, annemin dediği kadar olduğunu gördüm.

İlk çocukları Riyad doğmuştu, eşine karşı o kadar saygılı ve nazikti ki, sofrada ağzına lokma vermeler, en küçük bir sorun olduğunda şefkat ve sabırla davranmalar, doğrusu annemden daha büyük oldu şaşkınlığım.

Ama, şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır muhabbetinden vazgeçmiyordu.

Nihayet ısrarlarına dayanamayıp kabul ettim ve Cuma günü öğleden sonra oniki kişilik bir minübüsey yirmi kişiyi tıknarak Menzil'e doğru yola çıktık.

Ahmed hoca mihmandarımızdı. Nurşin'li bir seyyit. Hafız ve molla. En çok ilgimi çeken Mem u Zin şerhi okumuş olması. Risale-i Nur'dan da teder-rüs etmiş. Sekiz çocuk babası, yoksul, Efendimiz'in adı anıldığında ağlayan, çok tatlı bi adam.

Kuran, İlahi ve kelime-yi tevhid, hayy ve hu zikirleriyle, sıcaktan bunalarak, bozuk yolların sarsıntısı ve tozu arasında Menzil'e ulaştık.

Hamur olmuşuk, suyumuz çıkmıştı.

Ahmet hoca'nın imametinde yatsı namazını kılıp kuru esmer ekmeğe kat-tık edilen suyu bol, tadı tuhaf bir çorba içtik, uyuduk.

Sabah ezan sesine uyandık. Büyükçe bir salonda yerde, kurbanlık koyun-lar gibi sıralanmış bir halde idik.

Bir telaş, bir koşuşturmaca.

Saf, temiz bir hava vardı dışarıda, su sesleri, hafifçe esen rüzgar, hangi çi-çeklerin rayıhasını taşıyorsa artık.. Dikkatimi çeken ve bana en çok uyan, so-filerin tütün tiryakiliği idi. Tütün ve demli çay. Sabah namazından önce ya-nına oturduğum sofî, 'insan bir mültecidir ahi' dedi, 'kendi gönlünden başka sığınacak bir yeri yoktur.' Bu bir şaka olmalı diye düşündüm. Yanımdaki şal-varlı, başında beyaz bir sarık, yüzü traşsız, Gölbaşı tütününden sardığı kalın sigarasını derin derin emen, yüzü dumanın gerisinden güçlükle seçilen ada-mın aklımdan geçeni okuyup bana Tebrizli Şems gibi, 'Allah'ın sırrı sensin, kalbine sefer et' demesi rüyadan başka bir şey olamazdı.

Bir örtü vardı evet, her şeyden gözümüzü perdeleyen örtüler vardı, belki edep bu idi. Onları Batını bir muameleydi, gönülleri gizli şeyleri anlıyor-du. Namazdan sonra Seyda'nın babasının kabrine gidip çay ocağına döndük. Çayın kokusu, tütüne karışmış, ikili üçlü grupların muhabbeti dünyanın ne kadar şenlikli bir yer olduğunu gösterir bir hale bir melale bürünmüştü. Bi-zim grup da bölündü, ağbim ve Ahmet hoca dışında üç sofî daha katıldı bize.

Öğleye kadar el-Hüseyni'nin türbesine gittik, türbenin ardındaki bayırda do-laştık, dönüp çay içtik, sigara sardık. Öğle ezanına bir saat vardı. Seyda'nın evi-nin karşısındaki dut ağacının gölgesinde oturuyorduk ki bir hareketlenme oldu. Mescidin kapısı açıldı, sakallı, ak sarıklı, siyah cübbeli bir adam, Kürtçe aksan-lı Türkçeyle bağırdı : 'Daktilo bilen var mı?' İmamı duymayan cemaat için mü-ezzinin, özellikle Cuma namazlarında tekbirleri tekrarlaması gibi birkaç kişiyi da-ha yüksek bir sesle cümleyi yineledi : 'Daktilo kullanmayı bilen var mı?' Tam o anda ağbim kolumdan tuttu sürükledi, 'var var!' Kendimi bir anda, sonradan Seyda'nın halifesi olduğunu öğrendiğim su gibi arı duru adamın yanında, bir ko-ridorda yürürken buldum. 'Bir derdim var, bin dermana değişmem' der gibi bir hal bir melal içerisindeydi adam. Tam bir teslimiyet içerisinde, arada bana gü-

lümseyerek yürüyordu. Koridor bitti, bir kapıdan geçtik, bu kez daha kısa bir koridora girdik, bir kapı daha geçtik, avluya çıktık. Zeminine sarı, damarlı taş döşenmiş hayatı da geçerek haznenin kapısına geldik. Çaldı, cevap beklemeden açtı, 'gel' dedi. Sanki toprak yarıldı, altından deniz göründü, içeri adımımı atınca ayağım suya battı. Kırçıl bir Kürt kilimi seriliydi. Duvarlar beyazdı, boştu, haznenin kalın duvarlı penceresine oyulmuş izlenimi veren küçük pencereden düşen güneşten mi yoksa başka bir nurdan mı içerisi ısıtıldı. Tüy gibi hafiflediğimi hatırlıyorum. Yerçekimsiz bir uzama girmiş gibiydim. Seyda'nın çehresindeki tebessümün, yüzünün doğal hali olduğunu sonradan fark ettim. Gözlerinde mavi, kirli sarı karışımı bir renk oynadı, ardından bir ışıltı belirdi, bir şefkat yağmuruyla yıkandığımı hissettim. Bedenim çözülüyordu. Hücrelerim birbirinden ayrılıyor, yüküm hafifliyordu. 'Otur' diye işaret etti. Onun gibi diz üstü çöktüm. 'Şöyle gel' dedi, yanına sokuldum. Adam küçük bir sehpa getirdi, köşede yerde duran küçük olimpiya daktiloyu üzerine koydu. Kapağını açtı. Kağıdı taktım. Adam diğer yanına oturdu. Başını önüne eğik, pul pul dağılan bir sesle, Kürtçe bir şeyler söyledi. Halifesi Türkçeye çevirdi ama bunun Kürtçe ile Türkçe arasında kırma bir dil olduğunu söylemek daha doğru olur. İlk cümleyi anlamıştım, besmeleydi. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla diye başladım. Tuşlara nasıl vurdum, neler yazdım, o dağınık grameri nasıl toparladım hatırlamıyorum. Kendimi yanında günahkar, kirli hissettiğim bu iki ırmağa dalmış, onlar beni nereye sürüklerse gidiyor gibiydi. İkinci kağıdın yarısına kadar yazdım. Bitince halifesi mührünü uzattı, alıp bastı. Mektup hacılara hitaben yazılmıştı. Onlara çevresinde döndükleri o siyah taşın, gerçekte insanın kalbi olduğunu. Sağdan sola döndüklerini, zikrin de kalbe bükülerek yapıldığını, böylece insanın kendisindeki ilahi merkezin çevresinde tavaf ettiğini, tavafın, hareket halinde kılınan bir namaz olduğunu, namazda insanın şeytanın etkisinden uzak bulunduğunu, o halde edilen duaların geri çevrilmeyeceğini, dünyadaki bütün mazlumlara için yakarmalarını öğütüyordu. Adam mektubu aldı, daktilo ve sehpayı yerine koydu, çıktı. Çıkınca sessizlik oldu. Deniz durgunlaştı. Dalgalar çekildi. Deniz cam gibiydi. Dibiindeki balıklar, yosunlar görünüyordu. Başımı iyice öne eğmiştim. Sanki bana bakıyordu. Kendimi daha hafiflemiş hissediyordum. Yıkandığımda bedenim nasıl rahatlıyor, bir rehabet ve uyku hali, bir hafiflik duygusu oluyorsa, şimdi de böyleydi. Koyu bir sessizlik. Çıt yok. Bir ormandayım sanki. Bir bulutun içine girmişim. Mavi ve beyaz.. Başımı bir el çevirir gibi çekinerek ve utanarak döndüm baktım. O da bana baktı. Yine gülümsüyordu. Gözleriyle bedenimi yıkıyor, temizliyor ve kalbinden bir bağ atarak kendine bağlıyordu. Sanki Şah Hatayı gibi, 'bir nefescik söyleyeyim/dinlemezsen neyleyeyim...diyordu. Benimkisi bir nefes. İster dinle ister dinleme. Seni zorlamıyorum. Madem denizi gördün, ormana girdin, içine bir ateş düştü, sen bilirsin. Göğsümün yarıklığını, içine eliyle dokunarak bir şey yazdığını, ona içindeki gayrı dağıtarak bir

yumruk vurduğunu hissettim. Tekrar başımı öne eğdim ve yavaş yavaş küçü-
rek yok olduğumu gördüm. Sanki canım tenimden ayrılmış, bedenime dışarıdan
bakıyordu. Kaybolmuştum. Bir sırrın içine girmiş, orada çiğ tanesine dönmüş-
tüm. O sessiz belirsizliğin içinde ne kadar kaldım hatırlamıyorum. Neden sonra
omzuma dokunan parmaklarındaki şefkatle irkildim. Gülümseyerek baktı ve fi-
sıltı halinde birkaç cümle döküldü dudaklarından. Dua gibiydi. Şimdi küçülen
bedenim yine buluta girer gibi avcundaydı. Varlığını kavramıştı. Durgun bir
nokta gibiydim. Sabit, hareketsiz, bir daireye yerleşmiş...Kapı açıldı, halifesi
girdi. 'Hadi...' dedi. Döndüm doğrulurken elini öpmeye çalıştım, çekti, başımı
okşadı gülümsedi. Odadan çıktık.

Denizden çıkar gibi çıktık. Varlıktan ayrılmış tekrar dönmüştüm. Koridor
bergaz gibiydi. Kapıya yaklaştık, dışarıda günlük güneşlik sesler geliyordu.

Ağbim ve sofiler beni görünce saldırır gibi sorular sormaya, beni çekeştir-
meye başladılar.

'Çay içmek istiyorum' dedim. Çay ocağına yürürken içerde olup biteni
anlattım. Dokunduğu yere dokunmaya çalışanlar, benim ne kadar şanslı ol-
duğumu söyleyenler arasında ezana kadar birkaç demli çay içtim.

Namaz için mescide girdik.

Kalabalıktı. Safın boş bir yerine çöktüm.

Hafif bir rüzgar, dışarıdaki sıcaklığın aksine serinlik yayıyordu. Kokusunu
ve sessizliğini unutamıyordum. O belirsiz büyü içinde beklemeye başladım.

Çıt yoktu.

Birden ürpertici bir dalgalanma oldu.

Cami avlusunda hızla arasına dalan birinden güvercinlerin kaçıışı gibi ce-
maat ayaklandı.

Herkes ayakta ve tazim içinde yine çıt çıkarmaksızın bekledi. Birkaç sa-
niye sonra ceylan gibi süzüldü. Yine mütebessimdi.

Elleri arkasına bağlı, hafif adımlarla yürüdü.

Karşıda, mihrabın yanındaki pencereye gitti. Sırtı cemaate dönük, halde
kısa bir süre dışarı baktı. Yavaşça döndü. Tam cemaate baktığında, öncekin-
den daha çok ürpertici bir 'Al-laaah!' diye bir çığlık yükseldi, birkaç mürid
cezbeye düştü. Gülümsedi.

Mihraptaki yerine geçerek tekbir aldı.

Ardında kıldığım namazda en çok secdede uzun uzun kalarak ettiğim du-
ayı ve secde yerinden alnıma ve kalbime sızan nuru hatırlıyorum.

Namazdan sonra tövbe alındı ve çorba içildi.

Demli çayı yudumlarken, çevremden gitgide koptuğumu, onun yüzünü,
alnındaki nuru, gözlerindeki ışıltıyı ve omzuma dokunan parmaklarındaki
yağmuru gördüğümü hatırlıyorum.!

CEMAL SAKAR

KARŞILAŞMA

Mustafa Işık: İçine doğru kanayan bir yara.

Ilk tanıştığımız günden beri, haftada en az bir ya da iki kez gazete kesiklerini; internetten indirdiği kimi yazıları; bende bulunmayacağını düşündüğü ya da bir sohbet esnasında ağızından kaçan bazı dergilerin eski sayılarını, okuduğu kitaplardan ilginç notları alır gelirdi.

Böyle yapmasının birkaç nedeni vardı: Paylaşmayı Allah'ın emri olarak görmesi belki en önemlilerindendi. Hiç üşenmemiş infak ayetlerinin Kur'an'da kaç kez geçtiğini hesaplamıştı; söyledi, ama ben yine unutmuşum. Başkaca bir nedeni, gündeminde o konunun olmasıydı; fikir almak, tartışmak ve konuyu kendince bir çözüme bağlamak isteği. Ya da bizi o konulara karşı ilgisiz görmesi de olabilir. Bazen burun kıvırdığım, mırın kırın ettiğim olur, ama o görmezden gelirdi. Çünkü ona göre, o konu mutlaka benim çok işime yarayacaktır.

Mevsim dönümüydü; martın yarısını geçtiğimiz kararsız günlerdeydik. Öğleyin kabanlar ağır gelir, sırtımızdan ter akardı. Böyle bir günde serinlemek için caminin avlusundan sarkan çınar dallarının gölgesini seçmiş; çayımı henüz yarılammıştım. Sözleşmemiştik. Onu beklemiyordum. İkindiden sonra eve dönmekti niyetim. Çıkageldi; koltuğunun altında epey kalınca bir sarı zarf; doğrusu biraz canım sıkılmıştı. Nezleye karşı henüz tedbiri elden bırakmadığından hâlâ ceketinin üstüne kabanını da giyyordu. Kendisini çınar dallarının duldasındaki masama zor attı: Terliydi. Nefes nefeseydi. Heyecanlıydı. Sevinçliydi.

- Bu kez maden buldum, dedi. Sevincin ve paylaşmanın hazzı yüzüne yansımıştı.

- Aslında senin getirdiğin her şeyde, bir cevher her zaman vardı, dedim. Mürailik miydi yaptığım! Anımsamıyorum; ama gönlünü almak, şevkini kırmamak istediğim kesindi.

Tek şekerli çaylarımız gelmişti; kahveci alışkanlıklarımızı bildiğini, çay içme aralıklarımızı kestirebildiğini gösteriyordu, tanıdık müşterilerin güvenine sığınarak; bazen 'siz, biraz bekleyin' diyerek de güvenimizi pekiştiriyordu.

Hemen bana doğru uzattığı zarf, gözümde büyüyordu. O, sigarasını yakmakla meşguldü; keyiflice beni süzüyordu. Zarfı açtım: samani bir kitap, es-

ki, yıprak. Kitabı çekip çıkardığımda olan olmuştu; olanın yüzüme ne kadar yansıdığını bilemem; ama istifimi bozmak istemediğimi biliyorum.

- Kitabı baştan sona okumamı istemeyeceksin herhalde, diyebildim. Biliyordun, gündemimde başka kitaplar, başka konular vardı.

- Seni zorlayacak bir kitap değil, rahat okursun.

Ne kadar da rahat hakkımda hüküm veriyordu. Hakkımda verdiği hüküm—den miydi yumuşamam; elbette üstesinden geliriz tavrına bürünmem?

Tıp fakültesindeki rutin kontrollerinden biri için Bursa'ya gittiğinde; akşam namazına ancak Ulu Camiye yetişmiş; namaz sonrası birilerine denk gelir miyim acaba diye aylak aylak dolanırken; henüz kapanmamış dini kitap, esans, tespih filan satan bir dükkanda bulmuş kitabı; oldukça da ucuza almış.

- Mevzuu ne?

- Biyografi. Hatırat da diyebiliriz, parça-bölük notlar filan da var.

- Amma da zenginmiş, dedim, keyifle.

Âlemlerin Rabbi, Rahman ve Rahim olan Allah'a ucu bucağı olmayan, â-yılara gelmeyen 'hamd'ler takdim ve kâinatın serveri, iki cihan peygamberi, yüce ahlâkın ve eşsiz faziletlerin rehberi 'Hazreti Muhammed Mustafa'ya ve âl ü ezvâc ü ashabına nâmütenâhî salât ü selâmlarla ta'zim ve tekrîm ederim. Tefvik ve hidayet yalnız Allah'tandır. Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdden ibarettir. Rabbim kalemimi bereketlendir: Beni koru, kolla, gözet: Rızâ olacaklarınla hayalimi genişlet: Rızâ olmayacaklarını uzaklaştır.

Kitap hamdlerle, salât ve selamlarla başlıyordu. Kahvedeki kalabalığa, sokaktaki hareketliliğe rağmen, kitaba hızla göz atmaktan kendimi alamamıştım. En azından, onun ilgisine karşı lakayt kalmadığımı göstermek istiyordum.

Ama öyle olmadı; daha ilk paragrafı bitirmeden yazılanlara bağlanıp kaldım: Yazar, bir öğle namazında Emir Sultan'da tanıştığı birinden sözediyordu. Aslında tam tanışma da değil; şadırvan oturaklarının birinde ayakkabılarını bağlamış, serinliğin çağrısına uyup bir müddet yerinden kalkmamış; o an biri yanına gelip: Uzun zamandır sizin gibi huşu içinde, tadil ve erkâna uygun namaz kılan birini görmedim, deyip oturmuş. Yazar, şaşkınlık içinde es-tagfirullah çekmiş; ne diyeceğini bilememiş; biz fakir, biz gafil, biz aciz kullar gibi bir iki laf gevelenip kalmış dudaklarının arasında. Diğer çay ikram etmeden bırakmayacağını söylemiş; şaşkınlığı daha da artan yazar kendini caminin hemen karşısındaki çay ocaklarından birine sürüklenirken bulmuş.

- Baştan sona burada okuyacak değilsin herhalde, dediğinde toparlandım. Nerdeyse burnuma kadar uzattığı sigarayı fark ettim.

- Elbette, dedim. Ama bir an kopamadım. Çok samimi bir dili var, deyiverdim; kitabın üzerine konuşmak istiyorsa bir kapı açılsın diye.

Sustu.

Kitapla ilgim devam ediyordu; biraz kaçamak bakışlarla jeneriğine göz attım: İrfan Matbaası, Bursa, 1952. Yayınevi yok. Yazar kendi imkanlarıyla bastırması olmalı, diye düşündüm. Yazıyı bunca değerli kılan ne! İnsanı; iliklerini çekercesine, özsularını kuruturcasına yazmaya iten ve yazdıklarını yükümlü bir bedel karşılığında başkalarıyla paylaşmaya iten şey...?

Bir fikri olmadığını göstermek istercesine, sen daha iyi anlarsın, deyip sustu.

Hızla değişen ticari hayat karşısında tutunamayan yazar, bunca yıl biriktirdikleri tükenmeye yüz tuttuğu anlarda, büyük oğlunun okulu bitirip geri döndüğünden sözediyor. O vakit derin bir nefes alıp işleri sıfır noktasından oğluna devretmiş ve kendini her daim Emir Sultan'a atar olmuş.

Yazar burada, diğeri hakkında bilgi vermiyor: Nereliymiş, nereden gelmiş, ne işler yaparmış? Belli ki kendinde bulduğu ateş diğeri de yakmaktaymış.

Karşılaşma faslından sonra da hayatları hakkında hiçbir ayrıntı yok.

Bizimkisi tuhaf bir ilişkiydi; ya da gittikçe tuhaflaşmıştı. Vakit namazları için camiye geldiğimizde hemen gözlerimizle birbirimizi arardık. Buluşursak içimiz ferahlar; bir sonraki vakti beklemek bahanesiyle çay ocaklarından birine çöker; bazen akşam, bazen de yatsıdan sonra evlerimize dağılırdık. Çoluk-çocuğumuz da durumu kabullenmiş, evdeki hayatın ritmi bu kabullenişe göre belirlenmişti. Aslında çok şeyler konuştuğumuz da yoktu. İlk tanıştığımız günden beri, haftada en az bir ya da iki kez gazete kupürlerini kapıp gelir ve üzerine konuşurduk.

Farkındaydım, yüreğini yakan bir ateş vardı, sussa, kendi ateşiyle yanacaktı. Sanki benimle konuştukça, içine sular serpiliyordu. Ona merhem olacak şeyler söyleyebilecek durumda değildim, aslında. Ama bilemiyorum...

Kendinden, geçmişinden, işinden gücünden pek söz etmezdi. Bizi bir araya getiren bir şey vardı, beraberliğimiz de hep onun etrafında döner; hayat silinip giderdi. Belki de beni celbeden şey bu çekilme anıydı; koca dünyada ikimiz kalakalırdık: Çevresine bakmadan, etrafındakilere aldırmadan ayetler okurdu, onları destekleyen hadisler, eskilerin hikayeleri; ben şaşar kalırdım, bunca şey nasıl da aklında kalıyor diye.

Anlattıklarıyla değiştiğimi çok sonraları anladım; değiştikçe, hâlden hâle girdikçe ben olmaktan çıkıyor, başka biri oluyordum sanki. Kaybolmaktan korkmaya başladığım anlar oldu. İşte ilk kez yazıya o vakit müracaat ettim. Onun anlattıklarını, bendeki karşılıklarını not almaya başladım, yoksa her şey silinip gidecekti elimin altından: Bana göre değildi anlattıkları, her şey yeniydi, ürküyordum. Zaten insanlar arasında yolumu yitirme korkusunu yoğun olarak yaşadığım yıllardı; onunla şaşkınlığım biraz daha artmıştı. Çok geçmedi, fark etti ve elimden tuttu.

İkinci okunmaya başladığında, henüz gelen çaylarımızı çabuk çabuk yudumladı.

- Ağzın teneke mi kaplı, diye takıldım. Biliyordum, derdi cemaate yetişmekti.

Benim ağırdan aldığımı görünce hemen yekindi.

- Döndüğümde kitap faslı bitmiş olacak, dedi.

Uzun zamandır sakallarını seyrek tıraş eder olmuştu. İyice dağıtıyorsun diye takılmışım. Zaten hiçbir zaman toplanmamışım ki, dedi. Çayından bir yudum çekti sanki hemen o an karar vermiş gibi: Artık sakallarımı kesmeyeceğim. Bu Cuma ikindiden sonra imamdan dua etmesini isteyeceğim, merasime sen de katıl istersen, dedi. Yapma, dedim, bu kadar da değil. Yıllarca sen değil miydin böyle şeylerle mücadele etmeliyiz diyen. Dahası var, dedi. Cebinden oldukça iri taşlı bir akik yüzük çıkardı; öd ağacından küçük taneli doksandokuzluk bir tespih, umreye gidenlerden sipariş ettiği Sultan esansı, takım tamam değil miydi? Ne yapmak istediğini anlamıyordum. Biliyorsun, dedi, bunca yıl Türkiye'de hatta devrimden sonra İran'da iyi, güzel, hayra davet eden ne duydumsa, hemen orada onlarla olmak istedim; feyz almak; onların beraberliğiyle bereketlenmek için hep koştum. Anlatmıştım, birçoğundan nasıl uzak tutulduğumu; biraz da Kur'an okuyalım dediğim için birkaç yerden, nasıl da kolumdan tutularak kapı dışarı edildiğimi.

Yılmadığımı da biliyorsun. Biliyorsun ki hâlâ ulaşabildiğim her haberin peşinden koşmaya devam ediyorum. Sonunda hiçbir yere varamadım belki; onu Rabbim bilir. Rabbim biliyor ki, ben hep yolda oldum, yolunda oldum, İbrahim'e taşınan su misali. Ekmeksizlerin ekmeği; kömürsüzlerin kömürü hep bizim; hepimizin derdiydi; adım deliye çıktı. Olsun, önemi yok, belki de ben böyle istedim. Ama şimdi, benden geriye kalan her güzel şeyi Allah'a ısmarlıyorum; sizler de beni hayırla Allah'a ısmarlayın, diye dua edince genişliyorum; o vakit geniş bir ümmete ait olduğumu hissediyorum. Bundandır; delileri, meczupları çeken, onlara güven telkin eden cami gölgelerine sığınmam. Sakal, yüzük, esans, tespih onlarla birlikte olduğumu göstermek içindir; ben de o geniş ümmetin içinde... Ne diyeyim... Ancak burada yaşayabiliyorum, ancak burada nefes alabiliyorum. Dünya bize dar edildi; sözümüz değersizleştirildi; oturduğumuz masalar boşaldı. Böyle işte... Biz dellanelim, ama bize herkesin kaçtığı yerde durmak düşer.

Anlıyorum, dedim, ama sen de kahvedeki herkese bulaşma, otur oturduğun yerde. Ne o öyle çay ısmarlamalar, masa masa gezip Sultanlar sürmeler; namazdan çıkan herkesle musafaha edip Allah kabul etsinler. Sana deli demeyip de ne desinler. Üstelik senin deliliğin, deliliğin kendi içine kapalı dünyasına mahkum türden de değil. Ulaştığın her yere, değdiğin herkese isteme-

dikleri, unuttukları, unutmak için bilinçaltının kör kuyularına ittikleri bir şeyleri çıkarıyorsun; çağrılmadığın yerlere bulaşıyorsun; hatıraların zengin çeyiz sandığından bir şeyleri insanlarla bulup buluşturuyorsun.

Onu yaralamaktan korktum, sustum: Her daim içine doğru kanayan bir yaraydı zaten.

Geldiğim bu yer saklanabileceğim bir yer olsun istedim. Bursa büyük şehirdir, beni kim tanır, dedim. Geldim Emir Sultan'ın gölgesine sığındım. Saklanacak, içime dönecektim; yolda olmaktan yorulmuştum.

- Hâlâ kitapla meşgulsün, dedi.

- Hayır. Evet kitap ilgimi çekti. Nasıl söyleyeceğimi bilemiyordum. Parmağındaki akik taşlı gümüş yüzüğe takıldı gözlerim, benimkiyle aynıydı; öd ağacından tespihlerimiz; kaçınısam, uzaklaşısam da sakalıma sürüp durduğu esans.

- Bu kitap seni anlatıyor, deyiverdim. Sonra nedense ürktüm.

- Daha neler, dedi. 1952 yılında basılmış bir kitabın benimle ne ilgisi olabilir.

- Bak, dedim; yazar son bölümde bir anekdot aktarıyor: Arkadaşım, adetti olmamasına karşın bir gün Koza Han'a gitmiş. Birkaç masa ötede oturan dört-beş delikanlıda, onu görünce bir hareketlenme olmuş. Ellerinde bir kitap ona bakıp bakıp fısıldamışlar. Kalkmış, masalarına gidip selamla oturmuş. Çay ısmarlayın bakalım, demiş. Sigara ikram etmiş. Şaşırmışlar. Ne iş, demiş, göz kırparak. Yok bir şey, demişler. Var, var, demiş. Ondan belâ gelmeyeceğini anlayınca, cesaretini toplayan biri: Bu kitap, demiş, diğer arkadaşının elinde duran kitabı alıp ona uzatarak, sizi anlatıyor. Kalakalmış. Ulu Cami'nin etrafında dini kitap, esans, tespih filan satan bir dükkanda bulduk; oldukça da ucuza aldık, demişler. Ama, demiş, beni nerden tanıyorsunuz. Gülmüşler, Emir Sultan'ın meczubu çok değildir be abi, demişler. O da kitabın kapağına bakmış, yazarının adı, benimkiyle aynıymış.

- Eee, dedi.

- Dahası var, dedim. Yazarın arkadaşı bu olaydan sonra Bursa'yı terk etmiş. Ve yazar, yazmanın sorumluluğu üzerine derin murakabelere dalmış. Bir daha eline kalem almamış.

- Yani, diye sordu?

Sustum. Sırtım üşümeye başlamıştı. Sandalyenin arkılığına astığım kaban aklıma geldi.

- İkindiye kaçırmayayım, deyip camiye zor attım kendimi.!

ETHEM BARAN

SÖYLERİM SÖZÜM ALMIYOR

Ne köylerinde ne de köylerinin yakınlarında tek bir ağaç, tek bir dal var-
mı; tek bir yaprak, tek bir gölge; kupkuruymuş her yer. Yani bir güneş,
bir sen. Yaz günü, temmuz mu, ağustos mu, artık hangi günse, öyle bir gün-
müş. Ana babasıyla bunlara gelmişler işte o gün. Onlar içeride oturuyor, bun-
lar da, hani çocuklar ortalarda oynar ya, öyle oynuyorlarmış. Damın arkasına
çıkılmışlarmış, tam da güneşten yana. İt bile gölgeden çıkmaz dediklerine ben-
zer bir sıcak varmış. Derken nasıl olduysa olmuş, göz göze gelmişler onunla.
Damın ardında, tam güneşe karşı. Gözlerini birbirlerinden ayıramıyorlarmış;
bir sinek bile uçmuyormuş ki onu bahane etsinler. Ama bu tılsımı bozmak is-
temiyorlarmış tabii. Ne o kımıldıyormuş, ne öteki. Ne bu kırpyırmuş gözü-
nü, ne o. Böyle ne kadar kalmışlar o gün bu gün bilmiyormuş. Hiç de bile-
memiş. İşte her şey orada başlamış. O günden sonra babasının yanında, elin-
de kimi zaman bağlama, kimi zaman darbuka, kimi zaman da kemanla düğün
düğün, köy köy, kasaba şehir, sokak mahalle dolaşıp dururlarken hep onu
aramış aslında. Hep o bir çift gözü aramış. O gözlerin tadını almışmış bir ke-
re, ne yapsın.

Sanki annesi yaşıyormuş gibi, olur da sevdiğinin izini bulur, olur da sev-
diği hep bu günü beklediğini söyleyerek ardına düşer, düşer de güya yaşayan
annesine giderlermiş gibi hayal olduğunu bildiği hayallerin ona gösterdiği
yollara vurmuş kendini; ya nasip diyerek atmış gölgesini kasabanın, köyün
tozlu çamurlu günlerinin, ışıksız, nefessiz, bitimsiz gecelerinin dışına...

Gideceğim dermiş kendini bildi bileli.

Gitmiş.

Biz, bir kitapta rastladık ona. Anlatıldığına göre, Ankara'da, otobüs yazı-
hanelerinden birinin önünde oturmuş bir sandalyeye, saz çalıyordu.

Yazar sözü yalan değildir. Her ne kadar herkesin bildiğini, o, kendine gö-
re, kendi bildiğince anlatsa da, herkes kendi bildiği anlatılıyormuş gibi sahip
çıkartı söylenenlere.

Bir yazar, daha önce anlattığı hikâyelerden -bu, sıralamada bir önceki de
olabilir- birinde, kahramanlardan birinin hikâyesini daha sonra anlatacağım
diye söz vermişse, bu yalan değildir. Diyelim ki bu kişi, önceden sözü edilen
kara kuru bir kemancının yanındaki dümbelekçi oğlandır. Bu durumda yazar,
o oğlanı arayıp bulmak ve hikâyesini size anlatmak zorundadır.

İşte biz de -yazarlar kendilerine 'biz' derler- bu oğlanı onca kalabalığın arasında kaybolmak üzereyken yakaladık; daha doğrusu bulduk. Nasıl bulduğumuzu söylemenin kime ne yararı olacak ki; bir kitapta okumuş olmamızın ya da şu an yazıyor olmamızın... Önemli olan yazılanların yalan olmaması değil mi?

Burası gittiği yerdı işte. Yer değiştirmişti, bu ise yabancı olmaması yeni bir yalnızlık demekti. Vahşi bir savaşı göze almak, kör bencillikler içerisinde kendi sesinin duyulması için sıraya girmek, hatta sıranın nereden başladığını bulmak demekti.

Birinin ruhunun içinde neler olup bittiğini öğrenmek için onun rüyalarına bakmak gerekir. O, rüyalarını gözlerinde taşıyordu; ruhu gözlerinden okunuyordu. Babası, kemanıyla kimi zaman kanatlandırıp kimi zaman koyu bir hüznün yaralarına buladığı düğünlerde, insanları kâh neşelendirir kâh kederlendirirken, onun bir rüyanın içinde yaşamının insanı iyileştirici gücünü keşfettiğini biliyor muydu acaba?

Rüyası çağırması onu sonunda. Cebinde ne zamandır biriktirdiği üç beş kuruş, bizim onu bulduğumuz büyük şehirde, adını önceden duyduğu semtteki saz evlerini dolaşırken, birinin önünde durmuş.

İki usta çalışıyormuş içeride. Ustanın biri:

"Ne istiyorsun hemşerim?" demiş.

"Ben," demiş, "bir saz almak istiyorum."

"Buyur bak," demiş adam.

Birini alıp çalmış bu. Ustalar yaşlı. Gözlükleri var. Biri gözlüğünü çıkarıp bunun yanına gelmiş, dinlemeye başlamış.

"Söylüyor da mı?" demiş.

"Evet, söylüyom."

"Söylesene o zaman," demiş.

Bu, babasından dinlediği mayalardan birini, yanında babası yok ya, öyle güzel söylemiş ki, kendi bile beğenmiş.

Cebindeki son kuruşu da saza verip kendini buraya attığında, şu yüzünün yarısı yanık, uzun mu kısa mı, zayıf mı şişman mı, vicdanlı mı zalim mi olduğu belirsiz ama tespihli ve kara olduğu kesin herife rastlamış. Rastlamış demek aslında yanlış, o adama rastlamadan ya da toslamadan buralara girmek de buralardan çıkmak da mümkün değilmiş zaten. O adamdan habersiz buralarda nefes almak bile imkânsızmış hatta. Adam hem bağırarak istediği otobüsü istediği şehre, istediği saatte sefere çıkarıyor hem de onca kalabalığın içinde kimin nereye gideceğini bilircesine önüne geleni gelmeyen istediği otobüsle, istediği yere, istediği saatte gönderiyormuş. Bunca işinin arasında, herkesin sesini bastıran sesiyle diğer çığırkanlara laf atmayı, tespihini uzun çalışmalar sonunda alışkanlık haline getirilmiş bir düzende kimi zaman şakırtıp kimi

zaman da çevik halkalarla çevirmeyi ihmal etmiyormuş tabii. Adamın, kurak şehirlerin yangınını gecelerin ayazında bile dindirememiş yol yorgunu otobüsleri mavi bir sevincin içinde yaylanan orman kokulu otobüslerle değiştiren gözlerinde; sırtlarında yorgan, ellerinde bavullarla köylerinin yoksulluğunu arayan amelelerden ödünç aldığı yürüyüşünde ve kendi tarihinin bütün birikimini taşıyan ellerinde o kadar çok hikâye varmış ki, yüzünün yarısının yanık olması unutuluyormuş neredeyse. Yine de onun en çok dikkatini çeken ve yıllar sonra bile unutamadığı en önemli görüntü, herifin yarısı yanık yüzü olmuş. Daha herif yüzünün yanık olmayan tarafındaki dudağının ucunu yanağına doğru kaldırarak o meşhur kabadayı sorusu 'ne iş'i sormadan:

"Hemşerim, ben İstanbul'a gideceğim... ama param yok!" deyivermiş. Hemen ardından da keşke demeseydim diye geçirmiş içinden. Şimdi bu herif cümle âleme kepaze eder beni diye düşünmüş. Herifin bir iki tespih çevirme, yuvarlayarak göz döndürme, kaş oynatma, dudak kıvrma hareketiyle kimin çalıp kimin oynadığı belli olmayan koca kalabalığı başına toplayacağı da gelmiş aklına. Şansa bakın ki korktuğu gibi olmamış. Dedik ya yarısı yanık herifin sadece dıştan mı yanık, içinde de yanık, ezik bir yerler var mı belli olmadığından sağı solu belli olmayabilirmiş. Ama birazcık da olsa belli etmiş kendini; bir ona, bir elindeki saza baktıktan sonra:

"Sen bir saz çal bana, gerisi kolay," demiş.

Sonra otobüslerin arasına dalıp az önce havada bıraktığı bağirtisinin ardına düşmüş.

Bu da işte o zaman, bir yandan, kalabalığın arasına girdiği halde onlara karışmayan yanık yüzlü çığırtkanı kaybetme, bir yandan da bir yere ayrılmasına rağmen kaybolma korkusu arasında bocalayan düşüncelerle yazıhanenin önündeki, Kırşehir, Ankara, İstanbul yazılarının kırmızı gölgesini kapatan sandalyeye oturmuş.

Bir insanı gördüğünüz yer, onun, gideceğim deyip de geldiği yer değil midir? Durduğu yerde duran insan gitmeyi düşünüyorsa zaten orada değildir, onu göremezsiniz. Bizim, onu gördüğümüzü söylememiz ve size de göstermeye çalışmamız sözün gelişi. İşin büyüğü de burada ya zaten. Siz de biliyorsunuz onun burada olmadığını, biz de. Aslında geçmişte kalmış hepsi. Bizim işimiz geçmiş zamanı şimdiki zamana getirmek.

Onun gidişi, yıllar yıllar sonra da tekrarlanacak başka gidişlerin başlangıcı değildir aslında. Bu böyle olduğu için, böyle olması gerektiği, böyle anlatıldığı ve böyle anlatılacağı içindir.

Başka başka hikâyelerde yeniden yaşanacaktı bu hikâye. Başkalarının hikâyelerine karışacak, kendini tekrarlayacak, başkalaşacaktı. Kendini tekrar ettikçe yeni baştan başlayacaktı.

Yoksa kahramanımız ve ondan öncekiler, şimdikilerin gördükleri rüyaları görmüyorlardı; görseler de unutulmaya, açlıkla bastırılmaya yazgılıydı bu rüyalar.

Telin üstünden kalkan sesler gidip bir köy yolunun tozlarına karışıyor; bir sazıcı, bir kemancı, bir köçek, bir davulcu, bir zurnacı suretinde, bir köyün meydanında, heyecanla beklenmiş çocuk çığlıklarına benzer yeni bir sese dönüşüyordu. Köylünün gözünde, çalgıcı takımı denilen, çalmadan çalıyormuş gibi, oynamadan oynuyormuş gibi, söylemeden söylüyormuş gibi, duyulmadan duyulan bir sese. Sonra hemen yemek veriliyordu bu yeni sesin sahiplerine. Ardından köylüye yemek veriyordu düğün sahibi. Yemekten sonra hoca dua ediyor, düğün evine bayrak dikiliyordu. Çalgıcılara kapı o zaman açılıyordu. İşte şimdi burada, otobüs yazıhanelerinin, kiminin hiç fark etmediği, kiminin öylesine, göz ucuyla, burun kıvırtmayla, dudak bükmeyle, kaş çatma ya da pis pis sırtımayla bakarak dinmeyen bir uğultuya dönüştürdüğü kalabalığın ve gelip gidip "Sen çal!" diyen kara, kabadayı kılıklı herifin önünde çaldığı gibi başlıyorlardı çalmaya. Kimi işte şu, bütün şoförler onun emrindeymiş havasıyla, adeta yere basmadan ve tespihinin her tanesiyle bir otobüsü sefere yolluyormuşçasına şıkırtılı dolaşan koca sesli herif gibi, "çal" diyordu; kimi halay tutuyor, kimi para yapıştırıyordu. Saz, keman çalıyor, köçek oynuyordu meydanda. Köylü kendi aralarında bir güzel düğün yapıyordu ilk gün. İkinci gün, davul ve zurnayla karşılanan yakın uzak misafirler, okuntular geliyordu. Davulcu bahşişini alınca sıra sazla kemana geliyordu tabii. Bir fasıl da onlar ediyordu. Bir bahşiş de onlar alıyorlardı misafirlerden. Köylüler misafirleri paylaşıp evlerine, odalarına götürüyorlardı sonra. Akşam olunca köy kâhyası ve düğün kâhyasıyla fasıla gidiyorlardı odalara. İşte göre çalıp söyleniyordu; türküyse türkü, bozlaksa bozlak, halay, oyun havası. Oda oda geziliyor, sabaha kadar içip eğleniliyordu. Ertesi gün gelin almaya gidiliyor, gelin düğün evine indirildiğinde bu seslerin köyün üzerinde onlar gittikten sonra da günlerce kalması için daha bir hızlı dokunuyorlardı tellere. Şimdi de sazından çıkan o sesleri, artık gelin inmiş, düğün bitmiş, bahşişler alınıp evin yolu tutulmuş gibi, son kez, o köylerin, o düğünlerin içinde, genç kızların yürek çırpıntılarında, annelerin baş ağrılarında, babaların sigara dumanlarında, ihtiyarların mırıltılarında, çocukların bahçe duvarlarını aşan sıçramalarında bir araya topluyor, bunların hepsini bir otobüsün koltuğuna nasıl sığdırıp da İstanbul'a götüreceğini, dahası götürüp götürmemesi gerektiğini düşünerek, şu iyi mi kötü mü olduğu anlaşılmayan kara kabadayıyı yılğın gözlerle ararken, adamı göremediği halde o koca sesine toslayıp kalıyordu:

"Sen çal, devam et!"

Yüzünün yarısı yanık bu tuhaf adam sormuyordu kaç saattir, hemşerim aç mısın, sen acıkmadın mı saatlerdir diye.

Adam geliyordu, "Sen çal!" deyip gidiyordu, birileri otobüslerden iniyor, birileri biniyor; o kadar insan bir saniye yerinde durmadan kıvıl kıvıl gidip geldiği halde kalabalık hiç değişmiyor, insanlar giden yolcu, gelen yolcu, bekleyen yolcu, şoför, muavin, biletçi, satıcı, alıcı suretinde aynı rolü oynamaya devam ediyorlar, tespîh gözlü adam gelip "Sen çal!" diyordu. Uykuya benzer bir ağırlıktı bu. İçinde karmaşık rüyaların uğuldadığı yorucu bir uyku. Sertleşmiş toprak zemini yalandan örten ince kilimin üzerine serilmiş yer yatağına uzanıp da pencereden vuran, içi uzaklardan, çok uzaklardan toplanmış ince ince yollarla dolu ay ışığının ortaya çıkardığı tavandaki kırmaların, çatlak tahtaların yüzünde, içinde mavi beyaz bir deniz uyuyan şehri görürdü. Şehrin o denizin içinde yüzdüğünü, sanki birçok filmde rol almış gibi gezen gemilerin bu yüzüğe yardımcı olduklarını da görürdü. Elbette, yüzüne vuran dalgaların serinliği ve nereye bakacağını bilememenin heyecanıyla şaşkın, yeni başlamış bir türkû gibi titreyen delikanlıyı göremezdi. Elindeki sazı da, yeni alınmış elbiseleri de. Ama yine bir filmde görüldüğü için tanıdık gelen ya da İstanbul görmüş bitirimlerden birinin sohbetinden ödünç alınan bir gazinonun saz sanatçıları arasında, ünlü solistlerden birinin arkasındaki sazıcı genci görürdü. Tavandan yavaş yavaş, uçarcasına inen ve her biri denizin, ışıltılı caddelerin, güzellikte birbiriyle yarışan kadınların ve lüks lokantaların izleriyle dolu renkleri ve daha önce plaklardan dinlene dinlene ezberlenmiş sesleri uykunun bir parçası sanarak iyice gömülürdü yatağına. Bu sesler ve renkler o kadar uykuya benziyordu ki, o, gözlerini yumduktan sonra bile gözlerinin içinde bir yerlere yağmaya devam ediyor, kat kat yerleşiyordu.

Evet, kim bilir kaç saattir çalıyormuş sazını. Bazen sığınacak dal arayan yarı bir kuş oluyormuş sazın sesi, bazen de doruklarda süzülen bir kartal kanadı.

Babası ve diğer büyükleri sazı çöğür düzeninde çalıyorlardı. O ise tamburayı düşünüyordu. Eskiler "la" dan çaldıkları için sazın sapında dar bir alanda kalıyorlardı. O ise bozuk düzende çalacaktı, "re"den tutacaktı, sazını o perdeye akort edecekti. Eskilerden, eski bağlama pehlivanlarından bazıları denemişlerdi bunu daha önce. Ama o, bir de tel ekleyecekti kendine göre, çift ses elde edecekti.

Biriktiriyordu gördüğü, duyduğu, düşlediği her şeyi. Sonra unutacaktı bütün bildiklerini. Sonra çalıp söylerken yeniden öğrenecekti hepsini bir bir.

O yanık herif gecenin bir yarısında, saatler, saatler, saatler sonra onu son otobüslerden birinin en arka koltuğuna bindirip İstanbul'a yolcu ettiğinde bunları düşünüyordu.

Bu garibin hikâyesini bir kitapta bulup okuduğumuzu söylemiştik en başta. Hangi kitap olduğunu sormayın; siz de biliyorsunuz artık.!

CAFER ÖZGÜL

DELİ HAFİZ

Bu saatlerde evimin güney yamacına otururum. Akşam üzeri kiblede esen Bşakin rüzgarda, aynı manzarayı seyredirim. Yokuş aşağı uzanan boz toprak, sağ yanda topraktan aniden başını uzatan bir kaya, onun gerisinde bodur bir meşe... Daha aşağılarda, düzlükte uzanan tarlalar... İşte bu bana hüzn verir. Dikkatli bakınca, her manzara hüznüldür aslında. Benim asıl dünyam yıllardır bu manzara ile çevrelenir. Başka bir yeri görmeyi düşlemem bile.. Bu dünyadan kopuk dağ başı, bu bodur meşe, bu bozkır bana yetiyor. Zaten fazlasına da hacet yok.

Köylüler bu saate, "Deli Hafız'ın erme saati" der kendi aralarında. Elli beş senedir, hiç sektirmeden yaz kış buraya çıkarım. Son yıllarda sağlığım bozuldu. Fazla ayaz olunca pencerenin önüne çıkıyorum. Aslında saatim yok. Ama gün boyu bu anı beklediğim için olacak, güneş ufka yaklaştıkça içimde bir saat tıkr tıkr işliyor. O an yaklaştıkça, heyecanım dayanılmaz oluyor. Gözüm sürekli kapıda... Erken çıkıp, bir şeylerin dengesini bozmamak için, sürenin dolmasını bekliyorum. Eminim, hep aynı saniyede elim kapının tokmağına uzanıyordur. Açtığım an adımımı evin dışına değil de, göğün ilk basamağına atıyorum sanki. O kadar içim doluyor. Sonra bu bozkırın değişmezliği hüznlendiriyor beni. Sonrası... Kendimi unutuyorum...

Ona ulaşmam görüldüğü kadar basit olmuyor. Bazen on dakika oturuyorum, bazen bir saat. Karşımdaki manzarayı da içimin hüznüne bulayarak. Öyle bir an geliyor ki, gözlerim kendiliğinden kapanıyor. Bazen düşünüyorum. Çözülmez bir sır bu. Elli beş senede bir kere bile kendimi, gözlerim kapanırken yakalayamadım. O anda sanki ben kontrolümü yitiriyorum. Benliğim yok oluyor da, başka bir aleme katılıyorum. Belki de gözlerim hiç kapanmıyor. Neyse... O an işte, karşımdaki manzara siliniyor. İçimdeki dünyaya dalıyorum. Bu kez seyretmiyorum. Ona katılıyorum...

Feleklerin katları önümde bir bir açılırken, ben onu buluyorum: Cemile'yi. Ebedi aşkımı. Zaman, mekan, her şey siliniyor. Ve biz, yeniden kavuşmanın hazzını tadıyoruz. Tıpkı elli beş yıl önceki gibi. Ama bunda, ondan da fazla olan bir şey var. Elli beş yıl önce bizi bağlayan tüm korkulardan arınıyoruz. Yaradanın önünde, öylece, çırlıçıplak katılıyoruz birbirimize. Sonra sanki tek olup, yaradana yöneliyoruz. Tekrar yükselmeye başlıyoruz. Bu yükselen ne ben, ne de o. Hem ben, hem o aynı zamanda...

Sonra.. Sonra aniden kendime geliyorum. Göğün katları bitmeden, yaradanın eşiğine yüz sürmüş olarak. İşte bu kısmını bir türlü hatırlayamıyorum. Bu küçücük, bu zavallı Hafız'ın aklı o kadarını kaldıramıyor sanırım. Ayıldım mı, kendimi Musa ile birlikte, Yüce Cemal'i görmüş Tur dağı gibi buluyorum... Parçalanmış, unufak... Kendimi toparlamam saatler sürüyor. O yüce tecrübeden sonra, bu fani aleme dönemiyorum bir türlü. Ne zaman ki, dünya yeniden baskın çıkıyor, titremelerim azalıyor, nabzım normale dönüyor. Hemen, ertesi günkü buluşmanın heyecanı başlıyor sonra. Günlerim böyle bir helecandan ötekine yuvarlanıyor. Cahil köylüler bana zavallı bir meczup gözüyle bakıyorlar. Oysa benim sahip olduğum hazineyi bir bilseler...

* * *

Babam bu bağ evini yaptığında, ben ergenliğe yeni adım atıyordum. Askerlikte gördüğü Muğla'lı beylere özenmiş, köyün uzağındaki tek tarlasının başına ev yapmaya karar vermişti. Taşlarını birlikte kestik. O yaparken, ben çamurunu kardım. Sıvasını ise, rahmetli annem yaptı. O zamanlar, kuş kovalamak yerine, bu evle uğraştığım için babama az buğz etmemiştim. Şimdi ise, ömrümün kozası olan bu mekan için, şükran borçluyum. Tek göz odamın duvarlarında hala annemin el izleri duruyor. Yer yer sıvalar dökülmeye başladı artık. Gene de onları örtmeye elim varmıyor.

Babam, küçük yaşta köyden ayrılmış, yedi yıl medresede okumuştur. O yıllarını, çileli bir efsane gibi anlatırdı bana. Tek ideali beni de oraya yollamaktı. Tam hocalarıyla sözleştiği yıl, hükümet kararıyla medreseler kapatıldı. Babam için bir yas günü olan o gün, benim için bayramdı. Bunu babama asla hissettirmedim tabii. Yoksa iyi bir kötek yerdim.

Babam, bağ evini bitirince, Perşembe öğleden sonraları buraya kapanmaya başladı. Taa sabahtan anneme azığını hazırlatır - o da bir parça kuru ekmek, bir testi su - Cuma namazına kadar köyde görünmezdi. Burada ne yaptığını asla öğrenemedim. Annem onun bir tam gün, zikir yaptığını söylerdi. Bazı günler gizlice gelir, evde ondan izler arardım. Fakat bir kuru şilte ile, her zaman duvara özenle asılmış seccadeden başka bir ipucu bulamazdım.

Babamın bu tavrı, köyde ona büyük bir saygınlık kazandırdı. Her Cuma'dan sonra evimiz ziyaretçilerle dolmaya başladı. Hepsi, babamın sohbetlerini dinlemeye koştular. Zamanla, sohbet işi tavsadı. Köylülerin ilgisi başka bir yöne kaydı. Her Perşembe sabahı kapımızda beliren bir köylü, babamdan kendisi için istiareye yatmasını istiyordu. Babam bunların çoğunu reddeder, bazısını kabul ederdi. Artık cumaları bir tek ziyaretçisi oluyor, babam da ona rüyasının yorumunu aktarıyordu. İşte bunları duymaya can atıyordum. Babamın anlattıklarında her zaman efsunlu bir yan vardı. İnsan, kader-

le satranç oynuyor hissine kapılıyordu. Bu yorumları dinlemek, sahibinden başka herkese yasaktı. Ben, kah yüklüğe saklanarak, kah pencereden, gizli gizli dinlerdim. Günah olduğunu biliyordum ama, ne yalan söyleyeyim asla vicdan azabı duymadım.

İşte o sıralarda, bir Cuma babam bağ evinden yüzü kararmış döndü. Beni elimden tuttu ve düş odasına soktu. Halinde olağanüstü bir şeyler vardı. Heyecandan titriyordu. Ben de titremeye başladım. Uzun süre bana baktı ve derin soluklar aldı. Sonra: "Ben ölünce, o evden uzak duracaksın", dedi. Titremem birden kesildi. Daha sihirli bir şeyler beklemiştim. Babamın gözüne düş kırıklığı içinde baktım. Odanın dışı daha heyecanlıydı. İzin verse hemen çıkıp gidecektim. Onunsa titremesi azalmamıştı. Hala bana bakıyordu. Nihayet bir çeyrek saat sonra:

-Dün gece bir rüya gördüm. Evimden çıkan gümrah bir su, bağ evinin önünde durgun bir havuza dönüşüyordu. Sabaha kadar kürek salladım, arkalar açtım, suyu yönünü verimli tarlalara döndüremedim. Orada öylece kaldı. Sadece üzerine yıldızlar birikti. O kadar... O eve gidersen, zür-riyetimizi kurutursun bilmiş ol.

Biraz heyecanlanmıştım. Ama hala, babam gibi korkmuyordum nedense. Şimdi düşünüyorum da, kaderimin dolambaçlı yolları, taa o günden babama ayan olmuştu. Sadece yorumu yanlıştı. Benim kurtuluşum bu evden kaçmak değil, daha o günden şilteyi buraya atmaktı...

Bu rüyadan bir gün sonra babam bana Arapça öğretmeye karar verdi. Ne düşündü bilinmez; Onun gözünde zaten kötü bir talebeydim. Yedi yaşımdan bu yana sadece Elifba'yı öğrenmiş, tecvi-, di bir türlü oturtamamıştım. Babam göğsünü gere gere bana bir kiraat yaptıramadığından yakınırdı hep. Arapça öğrenimim ise tam bir bozgunla neticelendi. Aylarca Nasara'dan Yensuru'ya atlayamadım... Annemin koruması olmasa, babam beni ya kesecek, ya da köyden sürecekti. Burnundan soluyordu. Benimse kılım kıpırdamıyordu. Gözüm haylazlıktaydı.

* * *

Bademlerin, Şubat ayından çiçek açtığı o erken bahar sabahı, köyümüze Cemile düştü. Düştü diyorum, çünkü onunki bir geliş sayılmazdı. Adeta ilahi bir el, onu köyümüzün ortasına bıraktı... Karakışta çiçek açan bademler kadar aykırıydı buralara Cemile.

Onun kim olduğunu, neci olduğunu hala bilmiyorum. Babasının elinden tutmuş, köyün ucunda görüldüğü an, hakkında rivayetler başlamıştı bile. Kimine göre, yasak bir aşkın meyvesiy-di, kimine, düşmüş bir annenin kızı... Kimi ise onun İstanbul'da bir paşa konağı'ndan kaçırıldığını söylüyordu. Paşa'nın kızı halayığın oğluna tutulunca, sevgilisi kapı dışarı edilmiş, ancak dö-

lû içerde kalmıştı. İşte Çerçi Hüseyin sonunda dayanamamış, kızını oralardan kaçırıp peşindekileri atlatmak için taa buralara gelmişti. Cemile'nin küçük ellerine, narinliğine ve güneş görmemiş saydam tenine en iyi uyan hikaye buydu. O kesinlikle asil bir kan taşıyordu...

Çerçi Hüseyin ser verip sır vermedi. Köylüden bir dam, biraz da ekmek istedi o kadar. Üç yıl onun bunun tarlasında çalıştı, odununu kırdı. Bir kış ayazında, avda donarak çekip gitti aramızdan.

Çerçi Hüseyin ölmeden altı ay önce Harf İnkılabı yapılmıştı. Eski alfabe-yi okutmak yasaktı artık... Köyümüz şehre çok uzak olduğundan, yeni harfleri öğretecek kimse de gelmiyordu. O yıl bizler için tam bir bayramdı. Ne eski, ne yeni binmişti dalımıza. Sadece o günün boşluğunu yaşıyorduk. Ben haylazlıklarımı sürdürürken, uzaktan uzağa durmadan Cemile'yi gözlüyordum. Yanına yaklaşacak cesaretin zerresi yoktu... Babam, yatsı namazından sonra, perdeleri sıkıca kapatıp, gene Arapça çalıştırıyordu. Ama artık ümitsiz bir çabaydı bu... Çünkü onu şikayetle tehdit edecek kadar hainleşmiştim. Pazularım da gelişmeye başlamıştı. Beni dövmeyi göze alamıyordu.

Babası ölünce, Cemile'nin bir kuş gibi uçup, başka illere konacağından korktum günlerce. Onun kanatlarındaki bereleri anlayacak yaşta değildim daha. Onun da gidecek bir yeri yoktu. Arkasında bıraktıkları dönemeyeceği kadar uzaklardaydı. Gelecek ise daha uzak. O da ökseye düşmüştü.

Cemile, babasının yolundan gitti. Kendini isteyen hiç bir delikanlıya gönül indirmede. O narin ellerini baltalara verip, köylünün odunlarını kırmaya, tarlasını sürmeye başladı. Dağlardan hayvan tersi toplayıp, kışlık yakıtını tedarik etti. Ancak sırça saray yıkılmıştı artık. Köyün bütün kopukları, Cemile'ye sırtışmaya başlamıştı bile... Bense sonsuz bir düşüştüydüm. Yükseklerdeki mabudem, çamurlara bulanmıştı. Yönsüz ve sahipsizdim...

İlk o yıllar Tanrı'ya isyanım baş gösterdi işte. Saraylara layık böyle bir güzelliğin, gübrelelere bulanmasını aklım almıyordu. Cemile, Belkis kadar güzel, Züleyha'dan daha alımlıydı. Ama işte o saydam, duru güzellik çamurdan seçilemiyordu bile... Buna layık mıydı?... Köyün çirkin kızları evlerinde dantel işlerken, dolunayın bile yanında sönük kaldığı bu kız, aç kurtların insafına terkedilmişti... En fazla kaba bir köylünün karısı olmak kalıyordu ona...

Cemile, her şeyiyle beni hayretten hayrete sokuyordu. Etraftan ününü duyan zengin oğlanlara, paşazadelere, hatırlı memurlara da gönül indirmede. Geceleri kapısını sürgüledi ve uyudu. Gündüz ona sırnaşan kopuklardan hiçbiri, gece kapısını zorlama cesaretini bulamıyordu. Köylünün Cemile'ye olan hayranlığı ve kini at başı gidiyordu. Meclislerde neredeyse başka konu konuşulmaz olmuştu. Ancak kimse ona bir şey soramıyordu. Etrafında görünmez bir hale ile dolaşıyordu aramızda Cemile...

Tüm köy çocuklarının yaşına bakmadan, kız erkek dinlemeden ilkokula yazıldığı sene, hayatımın dönüm noktası oldu. Köydeki tüm gençler ve çocuklar okula gidiyordu. Kızlar ise kayıtlı olmasına rağmen okula gelmiyordu. Yalnız Cemile'nin adı yoktu okul defterinde. Muhtar, köyün mevcudunu bildirirken onu unutmuş, görevliler de sormamıştı. Bir kez daha bizim çemberimizin dışındaydı Cemile.

Aralık ayının ilk karları düşerken, annemi toprağa verdik. O gün ilk defa Cemile'yi unuttum sanıyorum. Kendimi koyacak yer bulamıyordum. Daha bir hafta önce okumayı sökmüştüm. Arapça'daki başarısızlığımı bilen babam, sitemkar bakarken, annem hasta yatağından doğrulup boynuma sarılmıştı. Gözlerinde gurur vardı. Köyde ilk okumayı söken ben olduğum için, bir alfabem vardı artık. Rahmetli eline almış, iri yazılmış harflere uzun uzun bakmıştı. Taa ki babam kapıp fırlatana kadar.

O kış nasıl geçti, bilemiyorum. Ama baharın daha da feci olacağı aklımdan bile geçmezdi. Bu sefer, bademler çiçeklerini dökerken, köyümüze gelen genç, burma bıyıklı çerçiyi gördü Cemile. Gün ufka doğru alçalırken, köyün yamacını aşan çerçinin peşine düştü ve çekip gitti. Ne kimseye bir şey söyledi, ne de bir eşyasını aldı. Öyle apansız, geldiği gibi. Çerçi Hüseyin bir gün aniden onu bize getirmişti. Bıyıklı çerçi de kaptı götürdü... Daha doğrusu adamın hiç bir işareti olmadan, Cemile peşine takıldı, gitti...

Onun gidişi, bana annemi unutturmuştu. Üzülüyordum, seviniyor muydum, bilemiyordum. İçim ezikti, günlerim dağda bayırda avare geçiyordu ama, rahatlamıştım. Cemile aramızdan ayrılınca, onun içimi parçalayan çamurlu, bitkin hali de gözümün önünden çekilmişti. Artık ilk günkü Sultanımdı o benim. Hiç balta görmemiş narin ellerine kavuşmuştu. Kendimi söğüt altlarında onu düşlerken buluyordum sık sık...

Bu kez Sultanımla arama babam girdi. Annem öldüğünden beri garipleşmişti zaten. Gözü beni bile görmüyordu. İkimiz de ipini koparmış, annesiz kuzular gibiydik. O bir yanda, ben bir yanda dolaşıyorduk... Bağ evine daha sık çekiliyordu artık. Sonra bir Nisan sabahı, medrese damarı kabardı. Cumhuriyetin aleyhine sövüp saymaya başladı. Sarığını doladı, cüppesini sırtına geçirdi ve herkesin korkulu bakışları altında, kasaba pazarına gitti. Hiçbir şey yapamıyordum. Kimseyi dinlemiyordu zaten. "Ahir ömrümü, atalarımın öğrettiği gibi yaşarım" deyip duruyordu.

Günlerden bir gün, köye babamın tutuklanacağı haberi geldi. Onun, kıyafet yasasını çiğnediği söyleniyordu. Bunu hepimiz biliyorduk. Babam o gün beylik kırmasını aldı ve Cemile'nin kaybolduğu tepeden yitip gitti... Beni de almak istemişti ama köylüler vermediler...

Altı ay içinde kimsesiz kalmıştım. Birdenbire Cemile'ye benzediğimi fark ettim. Okumayı öğrendiğim için okulla ilişkim kesilmiş, köyün sürülerinin

peşinde koşarken bulmuştum kendimi... Gerçi köylü beni babamın emaneti olarak bağrına basıyordu ama, gariplik apayrı bir şeydi. Hem annem, hem babam, hem de Cemile'den öksüzdüm. Hırsımdan bir gecede kaval çalmayı öğrendim. Baba yadigarı usturayı alıp, derelerde traş olmaya başladım. Geceleri de bağ evinde kalıyordum.

Koyunların sütten kesildiği ve artık sağım için bile köye inmediğim zamanlardı. İçimde garip bir sıkıntıyla, bir haftadır kendimi soğuk sulara atıyordum... Ki Cemile geri döndü...

Onu ilk gördüğümde, içim kaç parçaya ayrıldı bilemezsiniz. Gözlerine acıyıp bir hüznün inmişti. Ne olduğunu bilmediği yuvadan uçan garip kuş, eski çallılığına geri dönmüştü işte. Ama bu kez poyraz esiyordu. Dikenler kanatıcıydı...

Köyde, çerçinin evli olduğu, Cemile'ye evine dönerken yol verdiği söyleniyordu. Yıllardır kimsenin yanına yaklaşamadığı o peri kızı kirlenmiş, kötü yola düşmüş, bizlerden biri olmuştu nihayet. Hiçbir zaman kocalarından yüz bulamamış çirkin kadınlar, her türlü inceliğin uzağında kalmış kaba saba kızlar kapılarını büyük bir sevinçle yüzüne çarptılar Cemile'nin. Kimse iş vermedi. Açlıkla baş başaydı Cemile. Daha da kötüsü, köyün avare gençleri kapısını aşındırmaya başlamıştı. Üç kuruş karşılığı Cemile'nin koynuna girdiklerini anlatıyorlardı böbürlenerek. Köy artık zindanım olmuştu. Cemile, gönlümdeki sarayını un ufak etmişti kendi elleriyle. Keşke dön-meseydi... Keşke... Keşke ben ölseydim... Artık uzak yaylaklarda sabahlıyor, bağ evine bile uğramıyordum. Usturam pâslanmıştı. Tütüne başladım.

Dolunayın her yanı acımasızca aydınlattığı o gece, içim deli çaylar gibi gürlüyordu. Köye yaklaşırken, gördüğüm her karaltıyla yere yatıyordum. İçimde, Cemile'nin koynuna girmek niyeti var mıydı, bilmiyorum. Böyle bir şeyi aklıma getirmeye bile cesaret edemezdim. Hangi cesaretle evine yaklaşabildiğimi bile bilmiyorum. Camını tıklatırken nasıl ölmediğime hala şaşarım. Evde hiçbir hayat belirtisi yoktu. İçerde, yarı kısılmış titrek lambanın ışığı seçiliyordu. Demek, karanlıktan korkuyordu zavallı. Elinde kalan bir avuç gazyağını da, sabaha kadar lambasını açık bırakarak tüketecekti. Birden, mavzer yemiş gibi sarsıldım. Ya gazyağı bir avuç değilse?.. Ya içerde birisi varsa? Ya Cemile artık bildiğim -ne biliyorsam!- kız değilse?....

Camın altına çöktüğümde, içim zehirlerle dolup taşıyordu. Yakalanmak derdi umurumda değildi artık. Öylece, gözlerim yanarak sabaha kadar oturdum.

İlk öten horoz, beni kendime getirdi. O ana kadar gözümü bürüyen perde, birden kalkıverdi. Evde hiç kimse yoktu. Ben dışarıda ümitsiz beklerken, Cemile'de duvarın ötesinde, elinde baltası, nefesini tutmuş oturuyordu. Adeta gözümle görmüş gibi ayan oldu bu hal bana. Hemen doğruldum ve elimdeki azık torbasını yavaşça eşliğine bıraktım. Evden uzaklaşarak, gözetlemeye başladım. Gün doğarken kapısı hala kapalıydı, yalnızca lambası sönmüştü.

O gün koyunları yaylaktaki çitlerinden salarken, durgun göllerin üzerinde yürüyor gibi mutluydum... İçimdeki sırça saray öyle bir parlıyordu ki, gözlerim kamaşıyordu. Bütün gün kaval çaldığımı hatırlıyorum bir...

Ertesi gece gittiğimde, azık torbası aynı yerdeydi ama içi boştu. Hemen aldım, elimdekini bıraktım. Cemile ile büyük sırrımız ve ebedi beraberliğimiz, böyle başladı işte. Aylarca birbirimizi görmeden, en ufak bir işaretle dahi varlığımızdan diğerini haberdar etmeden... Sadece bohçalar ve bakır kapları aramızdaki köprü. Gündüzleri saatlerce bakardım onlara. Nerelerine dokunmuş olabileceğini, nerelere kokusunun sinebileceğim kontrol ederdim. Artık, gündüzleri köye yaklaşmayı bile bırakmıştım. Kazara bir yerde karşılaşırız da, bohçayı bırakanın ben olduğunu gözlerim ele verir diye korkuyordum. Sanki onu görürsem, bir daha kapısına gidecek cesareti bulamam gibi geliyordu. Büyük bir cürüm işlemiş de, mağdurundan kaçan biri gibiydim anlayacağınız.

Ben öylece de çok mutluydum ama, kaderin eli bir kere daha karıştı aramıza. Ve ömrümün lokomotifi hiç bilmediği bir raya doğru makas değiştirdi. Bir daha hiç dönmemesine...

* * *

Meşelerin ilk filizlerini patlattıkları sıcak bir bahar günü, çektiğim her nefesin içimi kavuracağı, dünyanın bütün toprağının gözüme dolacağı o haberi aldım: Cemile'yi dağa kaldırmışlardı. Haberi kimden duydum, bana nasıl ulaştı hatırlamıyorum. Bana öyle geliyor ki durmadan havlayan köpeğim ve huzursuz koyunlar söylediler. Cihan savaşından beri asker kaçağı olan, köyde herkesin yıldığı kopuk Nesim, karısını boşamış ve kendine eş olarak Cemile'yi seçmişti. Yıllardır yüzüne bakmayan ve uğruna yuvasını dağıttığı Cemile'yi, iki arkadaşıyla dağa kaldırarak intikam peşine düşmüştü. Köyde herkesin korktuğu Nesim'e dur diyen çıkmamıştı. Belki de hepsi, hala kendilerine burun indirmeyen Cemile'nin hırpalanmasını istiyordu. Böylece kendü ucuzluklarının da intikamı alınacak, Cemile sefil dünyalarına dahil olacaktı.

Sürüyü nerede bıraktım, kendim neredeydim, hatırlamıyordum. Elimde mavzer, dağlardaki bütün inleri arıyordum sadece. Mavzeri Nesim'e mi, Cemileye mi, kendime mi sıkacaktım... Belki de hepsini yapacaktım... Cemile uğruna hem tüm dünyayı yakmayı, hem de intihar etmeyi yani ebedi lanetlenmeyi göze almıştım.

Üçüncü günün sonunda, çaresiz, bitkin ayaklarımı sürüyordum. Tütünüm bittiği için, önüme çıkan bütün kuru yaprakları ovuyordum. Ne Nesim, ne de Cemile vardı dağlarda. Belki de çoktan barışmışlar, köye, sıcak yuvalarına çekilmişlerdi. Bununla yüzleşecek gücüm yoktu tabii. Kendimi bağ evine, babamın rüyasındaki lanetli mekana atacaktım. Gümrah gençliğim artık bu-

rada durulacaktı. Belki de şakağıma mavzeri dayayıp, babamın havuzunu kanla doldururdum. Kimbilir...

Eve girince, kendimi bir şilte gibi yere attım. Basık tavana bakarak, tükenen umutlarıma yandım. Aslında neyi umduğum, nelerden olduğum da belirsizdi. Cemile'den ne beklemiştim ki?.. İyi düşünürsem dünyadan ne beklemiştim?... Kendimi bildiğimden beri amaçsız dolanıyor, önüme düşen kırıntılarla idare ediyordum. Karşıma Cemile çıkmasa, serseri ömrüm herhangi bir babanın yürüncesine girip heba olup gidecekti. Babam haklıydı. Benim yazgım tükenmekti. Dünyada şöyle bir konup göçen mevsimlik kelebekler gibiydim. Yalnızca kozamı bile yırtamadan ölecektim. Bu da bana koyuyordu.

Birden, yalnız olmadığımı hissettim. Odanın içinde düzensiz inip kalkan bir körük, tüm atmosferi değiştiriyordu sanki. Sanki bu... Bu olamazdı. Deliriyordum herhalde. Gene de havadan bana akmaya başlayan o ılıman iklime karşı koyamıyordum. İçim, Cemile'nin evine giderkenki gibi ça lkalanı yordu. Ölesiye mutluydum. Bu anı bozarım korkusuyla, başımı kımıldatamıyordum. Gözlerimi kapadım ve Allah'tan hemen ruhumu teslim almasını istedim. Altımda binlerce Burak, beni cennete uçuruyordu...

Bu durum ne kadar sürdü, bilemiyorum, içimdeki kabarma artık dayanılmaz olmuştu. Başımı çevirmezsem, kendimde boğulacaktım. Döndüğümde..., karşımda Cemile'yi buldum.

Camdan vuran bir nur, adeta oraya indirmişti onu. Arş-ı alanın yedinci katından büyük bir hızla düşmeye başladım. Hücrelerim çatlayacak gibiydi. Bırazdan sonsuz feleklerin arasına zerrelere saçılacaktı.

Beni dağılmaktan gene o kurtardı. Birden, varlığını hissetmiş gibi gözlerini açıverdi. Doğrudan bana baktı. Yere çakılacağımı sanırken bu bakişla, dünyaya yumuşak bir iniş yaptım. İşte karşımda, tüm masumiyeti ile duruyordu. Açlıktan ve yorgunluktan bitkin, elbiseleri çalılarda paralanmış, yüzü gözü çizik içerisinde. Beni görünce ürkmemişti. Bakışları dolaysız ve şüpheden uzaktı. O an, aylardır azık taşıyanın ben olduğunu bildiğini anladım. Ve... Ve ruhumuzun çoktan birleştiğini.

İçimden taşan bir enerjiyle yerimden fırladım. Niye olduğunu bilmediğim bir tedbirle, kendi köyüme değil, komşu köye giderek, bulabildiğim bütün yiyecek, merhem ve giysilerle geri döndüm. Eve yaklaşırken sürgü hafiften açıldı. Demek ki, ebedi yuvama kabul ediliyordum.

İki gün Cemile'nin başında uykusuz bekledim. Yaralarını sardım, yedirdim, üzerini örttüm. Hiç karşı koymadı. Benimsemedi de. Öylece yattığı yerde, bana ne uzak, ne de yakın duruyordu. Halinde sonsuz bir teslimiyet vardı, ancak, aramızda aşılmaz duvarlar örülü gibiydi. Zaman zaman gözlerime diktği hareli gözleriyle beni içine alıyor, sarmalıyor ama eşiğinin önüne bı-

rakıyordu. Tek kelime etmedi. Kendimi ona bırakmıştım. Tıpkı kapısına azık taşıdığım günlerdeki gibi... Hiç konuşmadan bir olmuş, aramızdaki sonsuz mesafelerle kavuşuyorduk.

Üçüncü gün öğleye doğru dalmışım. Uyandığımda tam bu saatlerdi. Güneşin daha batmaya yanaşmadığı, ama dünyamızı bırakıp gitmeye kararlı olduğunun herkesçe anlaşıldığı saatler. Gözümü açtığımda oda boştu. Tam telaşlanacakken içeriye girdi. Uyandığım içine doğmuştu. Biraz toparlanmıştı ama halinde bir gariplik sezmiştim. Her zamanki gibi telaşsız bir kararlılıkla yanıma yaklaştı ve tüm olağanlığıyla üzerindeki çıkardı. Nutkum tutulmuştu. Narin elleriyle uzandı ve beni kendine çekti. İki gün önce düştüğüm Arş-ı alaya tekrar yükseliyordum...

O gece yıldızların altında, tüm örtülerimizden arınmış, tanrının huzurundayken, babam geldi aklıma. Yıllardır kendini bilmeyen avare ruhum nihayet ışığını bulmuş ve içine daldığı alevden kavrulmuştu. Beni yakan o değil, kendi alevimdi galiba. O narin eller beni almış, erkek yapmış ve gök kubbenin altına bırakmıştı. Artık yönümü biliyordum. Sadece o...

Ertesi sabah, evin önünden gelen seslere uyandım. Köylüler beni anıyorlardı. Giyindim.

Mavzerimi alıp, kapıya çıktım. Şükür ki korktuğuma uğramadım. Kaybolan koyunlarının hesabını sormaya gelmişlerdi. Onlara saçma sapan cevaplar verdim. Karşılarında eski çobanı bulamadıklarından hepsi şaşkına dönmüştü. Gözlerimdeki acayip parıltıdan ürkmüşlerdi. Nihayet köyün en yaşlılarından biri:

"Elleşmeyin. Ondan gayri hayır gelmez. Bu çocuğu peri sevmiş.." dedi. Köylüler çar naçar geri döndüler. Evet. Haklılardı. Beni bir peri sevmişti.

İçeri girdiğimde Cemile ayaktaydı. Benzi mum gibi solgundu. Yıllardır katlandığı açlık ve eziyete dayanacak gücü kalmadığını anladım. Işığım sönmek üzereydi. Kalbim isyanlara gark olmuş, sarıldım. Sadece titrek elleriyle saçlarımı okşadı. Ben sakinleşene kadar bekledi.

O gece, berrak sular gibi saydamlaşmış bedeni yavaşça benden uzaklaştı. İşte bu gördüğüm tepeden aşağı doğru yürümeye başladı. Peşinden koştum. Yumuşak, ancak bir o kadar da kati bir el hareketiyle, beni durdurdu. Ölümünü görmemi istemiyordu. Ona karşı o kadar zayıftım ki yerimde çakılı kalakaldım. Boynum bükük, gidişini seyrettim. Yolunu aydınlatan solgun ay ışığı, benim de içimi yakıyordu. O gece ve ertesi gün, yerimden kımıldamadan dönüşünü bekledim. Bitkindim. İşte tam bu saatlerde, ilk vuslatımı yaşadım onunla. Uyandığımda titriyordum. Cemile ebediyen bu alemi terk etmişti. Ama ruhunu, bu eve, bana bağışlamıştı.

Artık isyan etmiyordum. Şu fani dünyada, sarp kayaların tepesinde bir kere açan ve o gece ayazın kavurduğu çiçeklerin niye açtığını biliyordum. Ya-

H E C E Ö Y K Ü

radan, hiç kimse görmese de, ömürleri bir ateş böceğinin yanıp sönmeye kadar kısa sürse de, kendi güzelliğinin evrende yansımasına izin vermek için yaratıyordu onları. Bizim balçıklarımızın arasına da Cemile'yi bu yüzden yollamıştı. Gözlerimiz, ebedi güzelliğe bir kerecik olsun şahit olmadan, kapanmasın diye. Binlerce şükür ki, ben bu güzelliğe dokunmuştum. Fani varlığım buna layık mı diye soruyordum kendi kendime. Değildim. Öyleyse bu lütfün diyetini ödemeliydim...

Ertesi gün Cemile'nin cesedi bulundu. Köy mezarlığına defnettiler. Bir kere gittim mezarına. Taşlarını göz yaşarımla ıslattım, toprağına yüz sürdüm. Bir daha uğramadım. O zaten buradaydı.

O hafta köye inip, babamdan kalan bir kaç eşyayı ve kitaplarını bağ evine taşıdım. Köyde herkes bana uzaktan bakıyordu. Cemile'yi çevreleyen hale, bana geçmişti.

Şaşılacak kadar hızlı öğrendim Arapça'yı. Babam hayattaysa gelip görmesini dilerdim. Kısas-ı Enbiya'yı, Tarih'i Taberi'yi, Futuhat'ı Mekkiye'yi, Kaside-i Bürde'yi, akaid kitaplarını yutarcasına okudum. Yetinmedim, köylere çıkıp, harf inkılabından sonra ortadan kaldırılan tüm kitapları topladım. Sandıklar odamın bir duvarını kaplayacak kadar çoğalmıştı. Hepsi onun içindeydi. Her şey...

Bozkırın ilahi bir durulukta uzandığı, semanın sayısız yıldızlarıyla dünyamıza yaklaştığı bazı geceler, dışarı çıkıp yüksek sesle Kur-an okurum. İçimden çıkan sesi kendim bile tanıyamam. Sesim taa köy mezarlığına ulaşsın isterim. Bir de göklerin sonsuz katlarına. Sonra kavalımı alıp, hiç bilmediğim yanık nağmeler üflerim. Şimdilerde köylüler de gelip dinliyorlar. Gözlerinde bazen, erken kış çiçeklerini görmüş gibi bir ışıgın, yanıp söndüğünü hissediyorum. Hepsi bana alıştılar. Hatta zamanla fikir danışanları, muska isteyenleri bile oldu. Hepsini cevapsız bıraktım. Ben sadece onun için öğrenmişim. Şimdi anlıyorum ki, tüm bu kitapları okumadan çok önce, Tanrı'nın en güzel eserini, köyümüzün ucunda, terzi Hüseyin'in elinden tutmuş gördüğüm gün içime çekmişim o bilgeliği...

Şimdi burada, annemin elinin izini taşıyan, babamın taşlarını kestiği evde, O'nunla dopdolu, soğuk ayazlarda kavrulan kış çiçeklerini düşünerek yaşıyorum. Bu sonsuz saadetin bedelini de, yirmi dört saat onu düşünerek, ona şükrederek ödüyorum. Taa ki beni yanına alana kadar.!

ABDULLAH HARMANCI

TELEVİZYON MAVİSİ

"Bu düğüm nasıl çözülecek?" diye yazıyorsun önündeki ajandaya, "Bu düğüm çözülecek mi?" O sırada kapın açılıyor, odacın giriyor içeri.

Şeyma'nın başını evraklar arasından kaldırıp gülümsemesi yüreğini hoplatıyor. Şeyma'nın mikrofonik sesi. Şeyma'nın beyaz, inadına beyaz teni yüreğini hoplatıyor. Şeyma ölçülü bir kadın. Her söze karışmıyor. Her işe bu laşmıyor. Şeyma'nın kıvrıcık da değil, düz de değil, ama simsiyah saçları yüreğini hoplatıyor. Yılbaşı kutlamalarına davet edildiğinde "Aman olur mu öyle şey!" diyor Şeyma, "Zaten doğru düzgün bir sevabımız yok, bir de yılbaşı kutlayıp da..." Sana bu kadarı yetiyor. Sessizce odana geçiyorsun. Başını koltuğunun arkalığına dayayıp, ellerini saçlarının arasına sokup, aşk mı, diyorsun, yok devenin nalı, diyorsun, aşka benziyor, aşka benziyor, diye ısrar ediyor, içinin sesi, karşıdaki "yapılacak işler" panosuna bakıp gülümsüyorsun, aniden biri dalsa içeri, bizim müdür kafayı sıyırmış, der. Desin. Senin içinde bir güzellik giderek büyüyor.

Her gün saatin üç olmasını sabırsızlıkla bekliyorsun. Şeyma ile hesapları kontrol ediyorsunuz. Bu süreyi uzattıkça uzatıyorsun. Bir yığın gereksiz cümle kurup bir yığın lüzumsuz sorun yaratıyorsun. Sırf onu biraz daha odanda tutmak için, genel müdürün telefonunu bile görmezden geliyor, sesize aldığın telefonunun ekranına hain hain bakıyorsun. İçindeki ses "Aşk lan bu! Vallahi aşk bu!" diye feryat ediyor.

Akşam oluyor. Evine gidiyorsun. Evinin salonunu dolduran eşyaların, taba rengi koltukların, İskandinav ülkelerinin çocuklarını andıran yüzleriyle çocuk-bibloların masmavi ışıklar içinde yüzdüğü bir akşamda, bir başına televizyonunu seyrederken, karanlığın dünyasında kaybolup gitmişken, eline telefonunu alıyor, hadi bana gelsene, diye yazıyorsun. Kalp atışların hızlanıyor, göğsün sıkışıyor. İçinin sesi, "Lan oğlum daha hiçbir şeye hazırlamadın kendini, dur bakalım, kim bu kadın, sonra iki çocuk, kolay mı öyle, sen yapabilir misin bu işi, o iki sarı melege baba olabilir misin, o kadını mutlu edebilir misin, bütün bunların hakkından gelebilir misin, dur oğlum biraz, kimseye mesaj filan atma, düşün, taşın, üstüne bir de kaşın, ama hemen oldu-bittiye getirme, salak mısın?" diyor. Telefonunu halının üzerine bırakıyorsun. Mavi ışıklara boğulmuş karanlık odanın içinde, kenede doğrulup, meselenin gerçekliğini, zorluğunu henüz fark etmiş gibi, "Ne oluyor lan!" diyorsun, "Aman oğlum düşünmeden etmeden..."

Sana gerçek bir koca olamam Şeyma, diyorsun. Her gece salonunda, mavi ışıkların içinde boğulmuşken, Şeyma, anlıyor musun beni, anlayışlıyım ama

atılğan değilim, duygusalım ama becerikli değilim, bir kadını prenses gibi karşılayacak duygularım var ama bir kadını dünyanın "kesat"lıklarına karşı savunacak kollarım yok. Bu kocaman evin sınırları içinde her şey tamam. Ama kapı zili çaldığı anda içimi korkular basar Şeyma. Bir kadını mutlu edemem. Konuşmak elimden gelmez. Bir kadın ne ister Şeyma? Tane tane, usul usul konuşan bir koca ister. Bir kadın ne ister Şeyma? Mutfak dolabının üst raflarına uzanacak bir koca ister. Bir kadın ne ister Şeyma? Bir kadın ne istemez ki!

Şeyma'yı karşına alıyor, Şeyma'yı bağrına basıyorsun; salonun ışıklara boğuluyor, "Seninle evlenemem Şeyma, özürlüyüm ben." diyorsun, "Kitaplar *özürledi* beni, kitaplar beni zehirledi, gördüğüm gibi değilim Şeyma, inan bana, şimdi büyülenmiş gibi bakan bu kara gözlerin var ya, ancak birkaç ay sonra..." diyorsun. "Birkaç ay sonra gerçeği görüp ışığını yitirecek!"

Ağdını yakmış, kararını vermiş, içini susturmuş, hiç ağlamadığın halde sanki bin yıl ağlamış olarak daireye dönüyorsun. Karanlık, kuru ayaz bir kış sabahı. İçindeki ağrıların artık sonsuza kadar yok olduğuna emin, odana hızlı adımlarla yürüyorsun. Bütün bu dinginliğinin sebebinin "sabah" olduğunu biliyor, öğleye varmadan içindeki yaraların yeniden kanamaya başlayacaklarını biliyorsun.

İlk bakışta güçlü, mağrur bir portre çiziyorsun. Görünüşün sebep oluyor buna. Görünüşün bir iddia, bir kibir taşıyor. İnsanların, bilhassa erkeklerin bakışlarındaki soğukluktan anlıyorsun bunu. Gün geçtikçe, sessizliğinin altında siyah bir yılan değil, gariban bir şair olduğunu fark edip sana yönelen bakışların iyileştğini, küçümsemeye yakın bir sevgiye yaklaştığını görüyorsun. Ancak bilmedikleri bir şey daha var. Bu ikincisi de değilsin sen. Senin hakkında tam bir iyilik fikrine vardıklarını gördüğün zaman, tam da bu anda, bu defa belki de alay edilmenin sana verdiği acıdan kurtulmak yahut rövanşı almak için, sivri dilli, sözünü sakınmaz biri olup çıkıyorsun. Ama bu da değilsin sen. Sen hepsisin. Hepsi de değilsin. "Hepsi"nin içinde de parıldamayan ne kadar renk var, işte onlarla da karışmış bir "hepsi"sin sen!

Bütün bunları anlatıyorsun Şeyma'ya. Şeyma'ya düşündüğün, hissettiğin ne varsa anlatıyorsun. Ama bütün konuşmalarının ana düşüncesi bu oluyor: Seninle evlenemem Şeyma! Evlendiğin kadın kaybettiğin kadındır! Evlenmeyip de uzak bir yerlerde bıraktığın kadın, seni ölünceye dek kalbinde yaşıtır! Karanlık balkonunda alıyorsun karşına Şeyma'yı...

Odanda kendine okkalı bir neskafe söylemiş, mavi ışıkların altındaki Şeyma'yla muhabbete başlamış oluyorsun. Yahut saat üçe yaklaşmış oluyor. Hesap kontrolü için onu bekliyor oluyorsun. "Yapılacak işler" panosuyla "okunacak kitaplar" listesi arasında bekliyorsun. Yalnız bir ihtiyar olarak geberip gitmekle, onca hayat telaşının içine, ölünceye kadar dinmeyecek bir telaşın içine girmek arasında bekliyorsun. Hayatın içine girmekle girmemek arasında da bekliyorsun. Kitaplarla alışveriş poşetleri arasında bekliyorsun. Kendi içinde yapacağın büyük kavgalarla, o ak tenli kadınla yapacağın kavgalar

arasında bekliyorsun. Sükûnetle hareket arasında bekliyorsun. Aslında tam bir bekleme de olmuyor bu. Beklemekle beklememek arasında bekliyorsun.

Bazı gecelerse, uyuyamadığın karyolanda ansızın oturur vaziyete geliyor, içini dolduran umutla, gençliğinde bile yaşamadığın bir taşkınlıkla, belki gençliğinde yaşamadığın bir taşkınlığın yerine, belki gençliğinde bir taşkınlık yaşamadığın için, "İlk evlenen ben mi olacağım lan!" diye kükrüyorsun *i ç i n d e n*, "Bir dulu ilk alan ben miyim, hiç mi kimse evlenmedi, elbet evleneceğim, elbet tutacağım bir ucundan hayatın, ne olmuş kitap okuyorsam, ne olmuş yazı yazıyorsam, ne olmuş yani, çok mu önemli, bir kitap iki çocuktan önemli mi lan! Bach'ın iki karısı vardı, yirmi çocuğu! Evet! Yarın bu iş bitecek! Bitecek lan!" diye diye kükrüyor, sabah olunca anneni aramayı planlıyorsun.

Şeyma'ya anlatacağın ne çok şey var. Yapamam Şeyma. Ben bu rahata alışmışken. Ben bu sessizliğe alışmışken. Ben insanlara selam dışında bir şey vermemeye alışmışken. Ben insanlardan selamıma karşılık dışında bir şey istememeye alışmışken. Bu kızlar büyüyecek. Bu kızlar okullara gidecek. Bu kızların merkezî okullarda okuyabilmeleri için torpil bulmak gerekecek. Bu kızlar evlenecek. Bu kızların düğünlerinde misafirleri karşılamak için kapıda durmak gerekecek. (Gülme Şeyma.) Bu kızların nişanlılarına öğüt vermek, bu kızların kayınbabalarıyla sohbet etmek gerekecek. Okumam gereken kitaplar var üstelik, yazmam gereken yazılar var, kütük gibi bir tez yazmalıyım ki doktor olayım! Yapamam Şeyma. Başaramam.

Gece gece aldığın kararları, öğle öğle yıkıyorsun. Şeyma evraklardan ne zaman başını kaldırsa. Ne zaman özel birtakım maddelerle beyazlattığı dişlerini göstererek gülümsese. Ne zaman gerdanının üzerine bıraktığı çivit taş, pencereden ağın ışıklarla parıldasa. Ne zaman, evinin karanlığına, televizyonun maviliğine, gecelerin sessizliğine bulansan. Ne zaman cumartesi sabahları, o kadar beklediğin cumartesi sabahları caddelerin ıssızlığında kalıversen. Şeyma geliyor aklına. Onunla bir alışveriş merkezinde karşılaşmayı hayal ediyorsun. Kimbilir o da ne kadar sevinir. Kimbilir birbirinize neler dersiniz? Kimbilir ne zaman, nerede, hangi ağrıların içinde bulur seni.

Bu muhal karşılaşmayı beklemenin bir anlamı yok. En iyisi aramak onu. Anlatmak her şeyi. Ağlamak dizlerinde. Yapamıyorum, demek, ne senle, ne de sensiz! Yapamıyorum, yaşayamıyorum, bu düğümü çözemiyorum, iki tarafa da yürüyemiyorum, boğuluyorum Şeyma... Bunu deyince ne olacak? Düğüm çözülecek mi?

"Bu düğüm çözülecek mi?" diye yazıyorsun önündeki ajandaya. "Bu düğüm nasıl çözülecek?" O sırada kapın açılıyor, üzerinde koskocaman "Kent" yazan bir kutunun içinde üzüm yaprağı biçimi verilmiş çikolatalar... Hayırdır, diyorsun dalgınlıkla, kutuyu uzatan odacına... Şeyma Hanım nişanlanmış da, diyor yalancı bir sevecenlikle, kulağına eğiliyor, iki tane ufak kızı vardı, vallahi bir sevindim ki müdürüm, bir sevindim ki...«

MEHMET ERKAN

YAŞLILIK

Otuzlu yaşlarımı geçirdiğim şu günlerde tarifi imkânsız bir sıkıntının muhabıyım. Aklımı yaşlılığımaya takmış durumdayım. Acaba nasıl bir ihtiyar olacağım, bedenim hangi merhalelerden geçerek buruşup pörsüyecek, el âleme, hele de çocuklara maskara olacak mıyım? Cevabı olmayan, ancak cevabı üstünde tahmin yürütülebilen sorular bunlar biliyorum. Ama yine de soruyorum işte.

Tabiattaki her olayın bir nedeni olduğu gibi, beni bu düşüncelere iten bir nedenin de olduğunu farkındayım ama. Ah Necip Bey Amca sen ittin beni bu uçuruma. O şakacı bakışlarınla, alaycı gülüşlerinle ve hepsinden önemlisi ölümü kafaya alan sözlerinle sen yaptın bunu bana. Şimdi nerdesin, kimlesin, bir daha ne zaman döneceksin? Hepsinden önemlisi bana gülecek misin?..

Necip Bey Amca benim üniversiteden arkadaşım Faruk'un dedesidir. Ne var ki Necip Bey Amca ile tanışmam, üniversiteden çok sonraya, dairede çalışmaya başladığımın üçüncü yılına rastlar. "Ah!" derim bazen kendi kendime. "Ah salak kafa, ne diye Faruk'un o kadar 'dedemle mutlaka tanışmalısınız' sözünü zamanında dikkate almadın ki!" Böylece hayatımın kahramanıyla sekiz yıl gecikmeli tanıştım. Ama onu tanıdıktan sonraki beş yıl, yetti beni içinde yaşadığım soğuk dünyadan çıkarmaya.

Ah! Hiç unutmam bir aralık sabahıydı. Tepelerindeki yaprakları döken kavaklar ve dutlar yeni yeni kelleşmiş, bir türlü içindekileri kara çeviremeyen gökyüzü soğuk yağmurlarıyla bizleri sırlıslıkla etmişti. Poyrazla savrulan yüklü damlalar sertçe suratlarımıza vuruyor, mazgallar dolup dolup taşıyor, dizlerimize kadar çamura bulanıyorduk. Ama yine de güzeldi İstanbul, yaşamak, hayat; en azından bana bu şeyleri düşündürüttüğü için... İşte böyle bir pazar sabahında buluşmuştuk Faruk'la. Canım arkadaşım yünlü atkısının diken diken sakallarına sürtünmesinden duyduğu sinire rağmen gülümsüyordu. Beyaz alnı damla damla ıslanmış, elmacık kemiklerinin kırmızılığına inat yanakları kar gibi beyazlaşmış, ince yüz çizgilerinin sığ anlamı hemen hemen kaybolmuştu. Fakat ben onun da neşeli olduğunu farkındaydım. O da en az benim kadar istiyordu dedesinin evine misafir olmamı.

Yağmurdan, bir eczane tentesinin altına girerek saklanmıştık. Minibüsler, taksiler önümüzden dolu dolu geçiyordu. Klasik bir yağmur görüntüsüydü işte. Neyse ki çok beklemeden bir Ümraniye dolmuşunun eşiğine tabanlarımızı sıkıştırabiliştik. Bizler az gelirli, çileli ruhlardık Faruk'la ama mutluyduk

işte. Size fakir edebiyatı yapmak istemiyorum, ancak eksiklik ve yoksunluğun zevkini bana çok iyi öğretti arkadaşım.

Necip Bey Amca'mızın tek göz evi Ümraniye merkezden uzakta, daha varlıklı insanların, özellikle müteahhitlerin keşfedemediği bir yerdeydi. Oraya varmak için dolmuştan indikten sonra epey bir yürümüştük. Fakat sanmayın ki hiç kimsenin olmadığı boş bir arsadır burası. Aksine tek katlı hanelerle kaplı, bir anaokulu öğrencisinin çizdiği harflere benzeyen yamru yumru sokaklardan mütevellit, havasını toz toprak sarmış bir mahalledir burası. Necip Bey Amca kimdi ve neden bu salaş yeri seçmişti yaşamak için, o gün anlayamamıştım. Hoş sonradan da anlayamadım ya.

Biz ayak bileklerimizi sıkıca saran botlarımızın tatlı şapırtısı altında ilerlerken etrafımızdaki çocuk kalabalığı kendinden geçmiş bir vaziyette oyunlarına devam ediyordu. Hatta bir ara çamur yüklü bir plastik top, havada yağmur damlalarını iyice dağıtarak gelip dizime çarpmıştı. Fakat çok da umursamamıştım bu küçük olayı. Çünkü o sırada Faruk'u dinliyordum.

— Rahat ol, diyordu arkadaşım, sakın saygıda kusur etmeyeyim diye sıkma kendini. Durmadan konuş ve gül. Aklına aptalca sözler gelse de söylemekten çekinme. Necip Efendi bu, benim dedem, başka ihtiyarlara benzer. Bencildir ama aslında yufka da bir yüreği vardır. Acımasızlığı yalnızca dilindedir. Çıkarıcılığı laf olsun dyledir. Kendini olduğundan farklı, bir macera adamı gibi göstermeyi sever.

— Nasıl bir ruh bu böyle Faruk? Vallahi kafam karıştı.

— Bak onu doğru söyledin. Ruh! Bazen ben de onun öteki dünyadan sırf macera olsun diye kaçıp, aramızda takılan bir ruh olduğunu düşünüyorum. Hah hah hah!.. Bak şu karşiki mavi ev işte.

Kafamı kaldırıp baktığımda, çatısı bazı yabancı filmlerde gördüğüm üçgen asker şapkalarına benzeyen, bacası sarma tütün içen bir fakiri andıran küçük bir yapı gördüm. Etraftakilerin aksine bu ev sıvalı ve boyalıydı. Evi çeviren yarım metre genişliğindeki beton zemin de dikkat çekiciydi.

Kapıya birkaç metre kala Faruk hâlâ anlatıyordu:

— Son zamanlarda çok ihtiyarladı çok, güçten kuvvetten kesilir oldu. Ama yine de inatçı, yine de bana mısın demiyor. Geçen gün kalkıp ta Bağcılar'a gitmiş eski bir dostunu görmeye. Var git sen hesap et kaç saat ayakta kaldığını. Bu karda kışta!.. Ama delikanlılığa hiç toz kondurmaz ha. Bıraksan seni beni ezer, otuzluk, kırklık iri yarı adamları dövmeye kalkar.

— Biraz da kavgacı yani deden...

— Yok yahu!.. Hah hah!.. Hay Allah iyiliğini versin Kudret'ciğim. Sor-san en son kavgasını ilkokul beşte etmiştir.

— İlginç.

— Aslında tam bir halk adamıdır o, hani sen diyorsun ya küçük insan diye.

— Küçük insan.. .ya.. .demek öyle...

Böyle deyip eklemiştim:

— E hadi girelim.

Faruk kapıyı tak tak vurmuş, aynı anda içeriden bir gürültüdür kopmuştu.

— Geldim geldim! Hay kör olmayasica, geldim işte!

— Dede biziz!

— Ha... ne... Siz misiniz?.. Oy evlatlarım gelmiş... ha!.. Faruk... vay... gel gel. Aa bu da kim?

Her şey biraz garip de olsa normal başlamışken Necip Bey Amca birden durmuş bana uzaylı görmüş gibi bakmıştı. O anda, aylıklarımın zar zor artırarak aldığım pamuklu, kahverengi pardösümü giydiğime ilk kez pişman olmuşum. Sanki ben bu eve, bu mahalleye ait değilmişim gibi bakıyordu bana yaşlı adam. Fakat neden sonra, coşup coşup durulan bir deniz gibi yumuşadı Necip Bey Amca'nın siyah gözleri. Kemikli yüzünde samimi bir gülümseme پیدا oldu.

— Bu o arkadaşın mı yoksa?.. O da bizim oralı gibi bakıyor ha!.. Cin cin!..

Dayanamayıp mahcupça gülümsemiştim. Fakat yaşlı adam gülümsememe gülümseme ile karşılık vermemiş, dövecekmiş gibi birden, "Hadi geçin içeri!" demişti. Bir yandan büyük bir şaşkınlık yaşarken bir yandan da Faruk'un az önceki sözlerini hatırlıyordum: Sakın saygıda kusur etmeyeyim diye sıkma kendini!

Evin içindeki havasızlık ve kesif koku hemen nefesimi tıkamıştı. Holden geçerken bir yandan duvarda asılı Padişah Necip Bey'in çerçeveli fotoğraflarına bakıyor, bir yandan da yavaş yavaş içime dolan başka bir kokuyu anlamaya çalışıyordum. Çok geçmeden bu değişik kokunun da kaynağını buldum. Ben koltuklu, televizyonlu bir oturma odası beklerken Necip Bey Amca bizi yarısı torna tezgâhıyla kaplı garip bir odaya soktu. O anda içime dolanın taze çam ağacı kokusu olduğunu anladım. Ayaklarımın altı kıymıklar, yongalar ve talaşlarla kaplıydı. Başta camlar olmak üzere, alet edevat dolabına, sandalyelere, bir köşedeki küçük tüpe tozlar kopmamacasına yapışmıştı. Çekinerek ama çekindiğimizi belli etmeyerek sandalyelerimize oturduk. Necip Bey Amca, elindeki kahverengi damarlı ahşap parçayı torna tezgâhında bir iki tur döndürdükten sonra üfleyip bir kenara attı. Sonra aniden konuşmaya başladı:

— Ne iyi ettiniz de geldiniz ya, dedi. Ben de patlayacaktım sıkıntıdan. Siz gelmeseniz şu bizim dul komşu karılar atarlardı yine. Sana anlatmıştım ya Faruk, kadınlar bana hasta diye. Tövbe tövbe, iyi ki yüzlerine iki güldük ha. Bu kadın milleti de bir garip yaratık. Ben de güzel adamım vesselam.

Böyle deyip parmak uçlarıyla favorilerini ince ince taramaya başlamıştı yaşlı adam. Ben şaka yapıyor sanıyordum ama o ciddi ciddi anlatıyordu.

— Biliyorsun babaannenden sonra çok değiştim ben. Duruldum, kendi kabuğuma çekildim. Jübilemi yaptım yani. Ha sorarsan hâlâ top koşturabilir misin diye, ne yalan söyleyeyim doksanları elli metreden görürüm. Ama durulduk işte, yaşlanmasak da yaşlanmış gibi davranmak zorundayız. El âlem bizden bunu bekliyor.

Bir yandan dinliyordum bir yandan da odanın bir köşesinde, tezgâhın altında cilalanmayı bekleyen çerçevelere bakıyordum. Kimisi beyzi, kimisi dikdörtgen çerçeveler. Demek holde asılı resimlerin çerçeveleri Necip Bey Amca'ya aitti. Padişah Necip Bey Amca... Böyle demek gelmişti içimden. Çünkü salondan geçerken anladığım kadarıyla, aile büyüklerinin resimlerini sırasıyla çerçeveleyip duvara asmıştı yaşlı adam. Tabi araya kendisinin bir iki sakallı fotoğrafını ya da kalemle ustaca sakal çizilmiş fotoğrafını koymaktan da geri kalmamıştı. Böylece bitmeyen bir imparatorluğun, son varisi ilan ediyordu kendini yaşlı adam. Hay Allah'ım kim kendi kendine sakal, kafasına fes gibi şekiller çizer de fotoğrafını çerçeveler, sonra da duvarına asar. İnsanın gülesi geliyor gülemiyor.

Az bir zaman sonra küçük tüpten gelen fısıltı eşliğinde çaylarımızı yudumluyorduk. Necip Bey Amca'da hiç olmasa da ben ilk anların sıkıntılarını atmış, daha rahat hatta bazen kahkahalar atarak güler olmuştum. Ah ne garipti! Başka birisinden dinlesem üzülp ağlayacağım durumlara, bu yaşlı adamın dilinden gülüyordum. İstanbul'a geldiği ilk yılları, kırk yıl öncesini anlatıyordu Necip Bey Amca:

— İstanbul'a daha önce hiç gelmemiştim, diyordu. Daha doğrusu gelmiştim ama o zamanlar denizde balıkçıydık. Vona'dan Perşembe'den çıkar, Boğaz'ı geçip Akdeniz'e kadar inerdik. Dört yıl yaptım balıkçılık, ömrümden ömür gitti. Sonra bizim bir arkadaşın lafına uyduk onun yanına geldik. Geldik de arkadaş dediğimizin tuğladan şatosu, kuş tüyünden yatağı yoktu ki. Tek göz bir bekâr evi. İş yok güç yok. Belki karın tokluğuna günde bir iki kuruş... Ama çocuklar açlık öyle güzel bir şey ki sizlere anlatamam. Vallahi üzerinizden öyle bir yük kalkıyor, kanatlanıp uçacağınızı sanıyorsunuz. Sonra göbeğinizi içeri çekmek, hatunlara güzel gözükmek gibi bir derdiniz yok. Nerede kaç kemiğiniz var biliyorsunuz, kendinizi daha yakından tanıma fırsatı elde ediyorsunuz. Yalnız biraz düşünme gücünüz azalıyor onu da söyleyeyim. Ama bu bizim millet için öyle büyük problem değil, çünkü biz düşünmeyi sevmeyiz. Hatta düşün düşün .oktur için deriz. Eh gerisini siz anlayın... Ben de önce ateş edip sonra nişan alan bir vatan evladı olarak çabuk alıştım açlığa. Yalnız, bir tek gözlerimin kararmasına alışmadım. Bir gün yine böyle gözlerim kararmış, fırıncıyı kolluyorum. İstedim vermedi pinti, şişko fırıncı bir somun, ben de çalacağım başka çare yok. Çalacağım ama etrafı seçemiyorum ki. Kim fırıncı kim değil, neresi dükkân, hangisi ekmek? Tam bir saat beyaz önlüklü herifin eşikten uzaklaşmasını bekledim ve en sonunda dükkâna daldım. Nasıl koştum, nasıl girdim kapıdan hatırlamıyorum. Tek hatırladığım yüzüme çarpan pervane esintisi ve duvarları kaplayan ilaç kutularıydı. Meğer fırın yerine yanlışlıkla yandaki eczaneye dalmışım. Ulan dedim yerim ben bu kutuların hepsini. Uzattım elimi bir tanesine ki beyaz önlüklü kalfa çıkageldi. "Ağabey yardımcı olayım," dediğini duydum en son, sonra gerçeğin ağırlığına daha fazla dayanamayıp yere yığıldım.

Necip Bey Amca bunları anlatırken buruşuk ama parlak yüz derisi öyle şekiller alıyor, gözleri öyle açılıp kapanıyordu ki gülmeden duramıyorduk. Ellerini de iki de bir birbirine vuruyor, müstehcen hareketler yapıyordu.

— Bir kolonya kokusuyla uyandım işte. Başım öyle yumuşak bir yastığın üstündeydi ki, şakaklarımda eczacı hanımın (Bu arada o da çıkıp gelmişti, tesadüf işte.) tatlı okşayışlarını duyuyordum. Kadın ben ayılınca birden bakışlarımdan ürktü ve "Ne kadar zayıf ve bitkinsiniz!" dedi. Anlamıştım bakışlarımdan etkilenmişti. O çiroz halimle bile besili bir kadını etkilemeyi başarmıştım. Sonra birkaç kere geçtim o eczanenin önünden, eczacı kadın benimle konuşmak istedi, ben pek ilgilenmedim. Tarzım değil. Minnet altında kalamam, kal-sam bile karşılığını veremem... Sonra öğrendim evlenip çoluk çocuğa karışmış eczacı kadın, ama çok da mutlu olmamış... Yalan dünya işte ne yapacaksın.

Böyle deyip bir sigara yaktı ve bizi yine şaşkınlık içinde bıraktı. Mevzu yine dönüp dolaşıp bir kadın meselesine gelmişti. Bu daha bir şey değildi, daha sonraki kel alâka anıların hepsi de yine böyle beklenmedik (ama bir yerde beklendik) çapkınlık palavralarıyla bitiyordu.

Necip Bey Amca o gün sigara üstüne sigara yaktı. Avurtlarını belki onlar-ca kez sarı, kirli dumanlarla şişirip şişirip boşalttı ve konudan konuya atladı. Biz de böylece küçük bir taşralının saflıktan uyanıklığa yol alışını büyük bir ilgiyle dinledik.

Birkaç yıl sonra artık iyice neyin ne olduğunu öğreniyor ve önemli yerlerde dostlar edinip vergi dairesine kapağı atıyordu Necip Bey Amca. Orada ilk yıllar deli gibi çalışsa da bunun bir işe yaramadığını tez zamanda anlayıp klasik bir memur görüntüsüne bürünüyordu. Sosyal hayatta da giderek daha çok bencilleşiyor, koca şehirdeki yarışta ön sıralarda yer alabilmek için omuz darbelerini kuvvetlendiriyordu.

— Baktım, diyordu Necip Bey Amca, değişen bir şey yok, koyuverdim dairedeki işleri. Amirime haftalık rapor sunmam gerekiyordu. İlk başladığımda ciddi ciddi sunuyordum da. Amirim de büyük bir ciddiyetle kalın kaşlarını çatıp, alnını iyice kırıştırıp dinliyordu beni. Hatta arada "hıhı hıhı" bile diyordu, hatta bir keresinde, "Şurasını anlamadım tekrar etsene!" bile demişti. Ben saçları kömür yalamış gibi yana taralı ama yüzü hâlâ zayıf bir memurdum o zamanlar. Daha yemeye başlamamıştım. Yemek yani canım, ne gülüyorsunuz, sizin de kalbiniz kötü. Bir gün daireden arkadaşım Cemal beni köşeye çekti ve "Ne uğraşıyorsun ulan!" dedi. "Kendine yaptığın eziyete yazık. Sen o kadar anlatıyorsun, adamın bakışları etrafta, karıda kızda... Uyan oğlum uyan!"

O gün bir şey anlamamıştım ama sonunda geç de olsa uyandım. Uyanmama küçük bir aksilik neden oldu, güzel de oldu. Bir hafta, raporları karıştırıp, tam iki hafta öncenin raporlarıyla amirimin karşısına çıkmıştım. Amirim de beni her zamanki ciddiyeti içinde dinliyor, bir yandan da o bildik sesleri çıkarıyordu. Ben sunumumun orta yerinde durdum ve gerçeği fark etmenin utancıyla amirimin iri gövdesine, kocaman gözlerine baktım. Ooo!.. Adam uçmuştu. Akli işte gözü oynastaydı yani. "Ah!" dedim içimden gerisini getiremedim. Ondan sonraki rapor sunumlarında da bazen eski raporları okudum,

bazen maç anlattım, bazen de dairedeki dedikodulardan bahsettim. Ha arada bir de amirime açıktan açığa küfürler ettim. O da yine büyük bir ciddiyetle ve vakur bir edayla "hıhı hıhı" dedi. İşte böyle. Şunu da belirtiyim ki amirimin gözü dışarıda olsa da dairedeki hatunlar bekâr olmam nedeniyle daha çok benimle ilgileniyorlardı. Hatta bir gün bir tanesi.

Daireden sonra dışarıda da değişiyordu Necip Bey Amca. Gittikçe içinde yaşadığı topluma benziyordu. Sepetin içinde o da çürüyor, rengini, kokusunu yitiriyordu. Ama hâlâ çok komikti.

— Uyanık olacaksınız oğlum, diyordu, otobüste, dolmuşta her yerde uyanık olacaksınız. Bakın ben gençken kimseye yer vermezdim dolmuşta, uyu-
ma numarası yapardım. Şimdi yaşlandım, roller değişti. Ha bu arada İstanbul'daki dolmuşlar hiç değişmedi, hele ki Ümraniye dolmuşları. Hâlâ kalabalık, hâlâ adım başı durur, hâlâ duraklarda elli metrelik kuyruklar. Yıllar geçse de bazı şeyler hiç değişmiyor. Taşlaşmış şeylere karşı koymak ne zor! Ne diyordum... Evet roller değişti. Şimdi yaşlandık, bel büküldü, kambur yarım metre çıktı, görüyorsunuz.

— Evet, dedim bir an boş bulunarak ve cevabımı aldım.

— Hadi oradan bacaksız! Seni cebimden çıkarırım bu hâlimle ben. Nerem kambur, nerem bükük gösterece!.. Laf olsun diye söylüyorum ben öyle.

Böyle diyerek birden ayağa kalktı, omuzlarını gerdi, göğsünü bir güvercin gibi öne çıkardı. "Bir de şuradan bak bakayım," diyerek yan döndü poz verir gibi. Sonra çevik hareketlerle yumruk atmaya, el ayak sallamaya başladı. "Taş taş!" dedi. Ama sonra birden durdu. "Bir de şimdi bak," dedi. Yanaklarını içeri çekip, belini bükte. Kaşlarını bir evin üçgen çatısına benzetti, omuzlarını aşağı doğru çekti, gözlerini kıstı, oflayıp puflamaya başladı. Adeta karşımızda küçüldükçe küçüldü, yaşlandıkça yaşlandı yaşlı adam. En az on yıl!

— İşte böyle! diye bağırır en sonunda. Roller değişse de ben de numara bitmez. Mesela Koşuyolu'ndan dolmuşa mı bindim, araya sıkışır koltuğun kenarına gelirim. Öyle bir gelirim ki aynen böyle hasta ve yaşlı bir hâlde. Mutlaka bir keriz çıkar bana yer verecek, çıkmasa da ben oflayıp puflamaya başlarım, anam anam derim, kalabalıktan biri çıkıp oturan gençlere bağırır: "Gençler siz de hiç insaf yok mu be! Görmüyor musunuz amcamız ölüyor!" Böylece kuru-
lurum koltuğa, sırtımı yaslarım usulca. Sonra yine bu delikanlı hâlimi alırım. Biliyor musunuz genç kızlar çok hoşlanıyorlar olgun, kır saçlı erkeklerden. Gençler de bir tanesi dolmuşta, o kalabalıkta sokulmaya başlamaz mı bana...

O anlatıyor biz dinliyorduk. "Ne ömür!" diyordum içimden. "Ne mal ne para ne arsa davası. Yalnızca yaşam, safi yaşam. Toplum içinde, insan ilişkileriyle geçen bir ömür. Küçük işler mi bunlar, evet küçük işler. Dolmuşta yer kapmak, dairede uyanıklık yapmak, aç kalmak." Hepsine küçüklük diyordum, ama sormadan da edemiyordum kendime: "Böylesi bir yaşamamı cesa-

ret ederdim, yoksa dünyanın parasıyla, malıyla uğraşmaya mı?" Sanırım ikincisine. O zaman zor olan, büyük olan hangisiydi? Yaşam bazen su üzerinde yüzen buz kütleleri misali gerçek yüzünü göstermiyordu bize.

Ben kendi kendime bu soruları soradurayım, o hâlâ anlatıyordu. Fakat artık kopup iyice düşüncelere dalmıştım. Açıkçası şu an o gün daha neler konuştuğumuzu hatırlamıyorum. Uyuşan kaslarım, duyarlılıklarını yitirmeye başlayan sinirlerim neden belki buna. Ben de Necip Bey Amca gibi yaşılanıyorum işte. Kırka doğru eşkin giden bir at gibi yol alıyorum, hiç yorulmamamacasına, çatlar-casına. Aslında bu zamana kadar çok da önemli değildi bu yol alış benim için. Ama dedim ya şu günlerde tarifi imkânsız bir sıkıntının muhatabıyım diye. Necip Bey Amca ve yaşlılığım bir anda aklıma geldi. "Acaba?" sorusu kafamda belirdi. Yo yo asla onun gibi bir ihtiyar olacağımı sanmıyorum. Bunu bir şevin nişanesi olarak söylemiyorum ama. Belki de Necip Bey Amca gibi olmak istiyordumdur kim bilir. Bazen öyle kafam karışıyor ki... İşte böyle zamanlarda ortak geçmiş denen şeyi düşünüyorum. Necip Bey Amca'nın zamanında köylü bir işsiz olarak geldiği İstanbul'a ben üniversite mezunu bir işsiz olarak gelmişim. Üsküdar'da Ümraniye'de, yakın semtlerde yaşamışız. Sonra tıpkı onun gibi ben de bir tanıdık vasıtasıyla iş bulmuşum. Kalabalık dolmuşlarda, peynir kokan pazarlarda, mühür mürekkep bulaşığı dairelerde hayat mücadelesi vermişim. Ah Tanrı'm! Zamanlar değişse de ne çok oynatıyorsun sen aynı oyunu kullarına. Sonra evlenmiş Necip Bey Amca, belki yakında ben de evlenirim. Hep kiralık evlerde yaşar, çoluk çocuk peşinde koşarım. Sonra doğanın acımasızlığıyla yaşılanırım. Ellerim buruşur, yüzüm pörsür. Eski bir ayakkabı derisine döner derim. İşte emekliliğime doğru bir ihtimal rahat bir nefes alırım. Hatta kenarda köşede tek göz bir ev yaptırırım kendime. Ya sonra?.. Sonrası?.. Olabilir miyim Necip Bey Amca gibi? Evime gelen gençleri çileli hayatımla, komik el kol hareketlerimle güldürebilir miyim? Böyle davranmak benim elimde değil galiba. İnsanın içinde, doğasında olacak. E çalışırken ki hayatım ekonomik koşullara, emekliliğimde yaşacaklarım, ilişkilerim doğama bağlıysa ben neresindeyim bu hayatın? Hangi şeyler benim elimde, benim irademde? Hayır hayır benliğim kabul etmiyor kötünün iyisini seçmeyi, bir çeşit irade olarak. Ah aklımı yitireceğim! Nerede benim iradem!

Kuşkusuz sormamıştır böyle sorular kendine Necip Bey Amca. Onu eve dönerken kaptığı dolmuş koltuğu, pazarda ucuza kapattığı dolmalık biber daha çok ilgilendirmiştir. Aramızda böyle büyük uçurumlar varken, bu ihtiyarla bana aynı hayatı yaşatan güç nedir, kimdir peki?.. Bunu çok merak ediyorum.

Böyle düşünsem de bazen Necip Bey Amca gibi olmayı ne çok istiyorum bir bilseniz. Maceracı ve palavracı bir ruh olabilmek, coşarak yerinden kalkıp havaya yumruklar savurabilmek ve hepsinden önemlisi kadınlar bana hasta diyerek kendimi avutabilmek. Ah Necip Bey Amca seni hâlâ unutmadım. Yüzlerce anın, yüzlerce yalanın hâlâ saklı hafızamın kuru duvarlarında.

H E C E Ö Y K Ü

Mahalle bakkalını kandırman, pazardaki yumurtacıyla şakalaşman, ölü yıkayıcısını kekleme, mezarlık bekçisini ayakları kışına vurdurarak kaçırman. Evet evet tüm bu anılar bu sevecen ihtiyara aittir. Sen git salacağa yat ve görevliye kendini bir güzel yıkat, sonra yavaş yavaş titreyip adamın aklını başından al. Ya mezarlıkta bekçi kulübesinin pencere aralığına saklanmasına ne demeli... Yaşamı ve ölümü bu kadar alaya almak. Ama hepsine rağmen Allah denince toplanıp, başını önüne eğmek. Bu kadar yaramazlık karşısında bu kadar saf teslim oluş. Çelişkilerle dolu bir benlik.

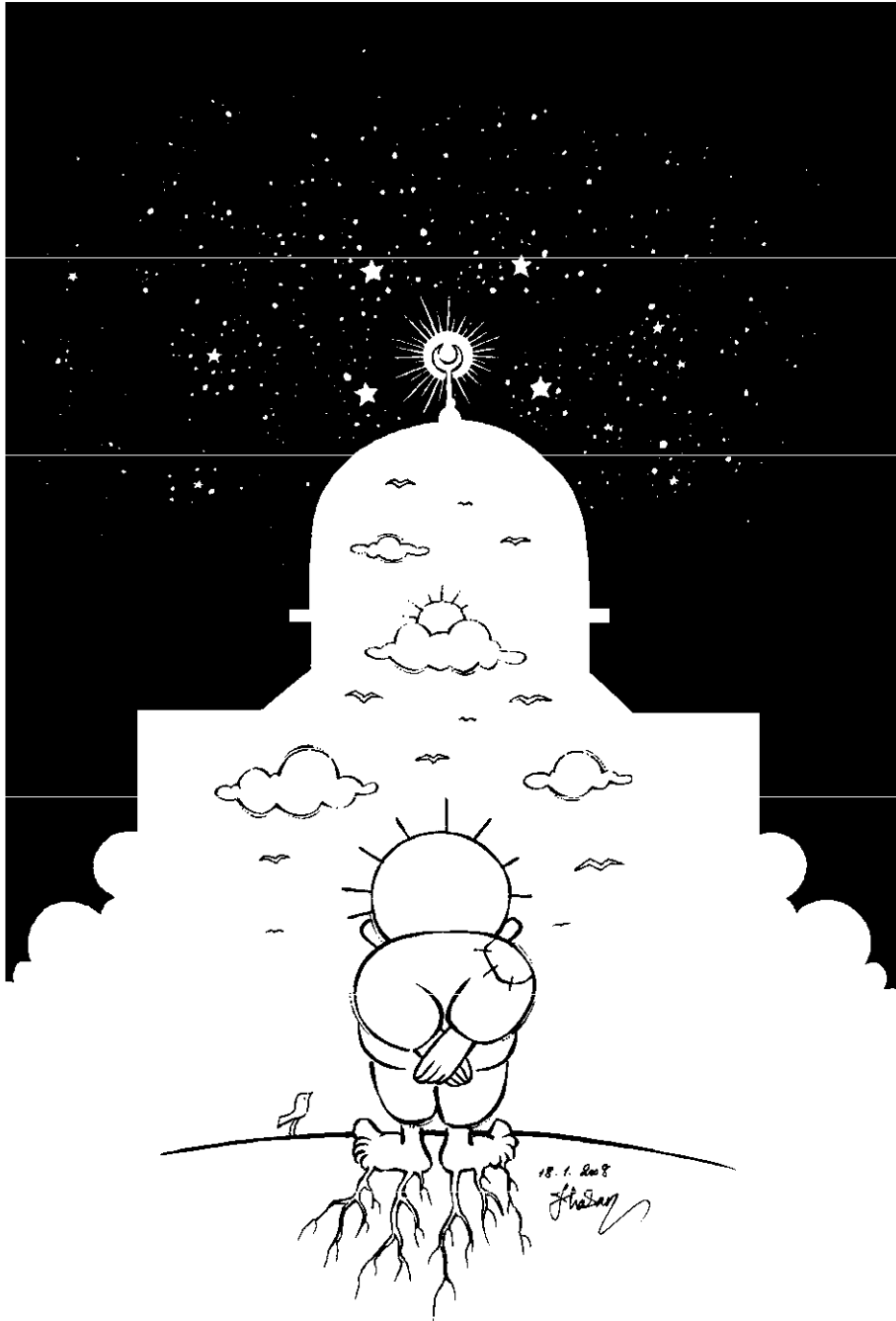
Necip Bey Amca ile o günden sonra yüzlerce kez buluştuk. Ben dinlemekten bıkmadım, o anlatmaktan bıkmadı. Attıkça atıyor, coştukça coşuyordu. Bazen bir olay anlatırken tıkanıp kalıyor sonra iki gün önce anlattığı bir olaya yarısından devam ediyordu.

Hep dinçti hep güleçti Necip Bey Amca. Görseniz hiç ölmeyecek sanırdınız. Ben de öyle sanırdım. Ama öldü işte. Bir aralık sabahı tanıştığımız gibi, yine bir aralık sabahı ayrıldık birbirimizden. Yine usul usul yağmur yağıyordu ve yine çamurluydu sokaklar. Onun çileyle geçen ömrünü, yine çileli bir günde uğurluyordu yaşlı dünya. Bir akşam hiç de bağırmadan, ağlayıp sızlanmadan kendinden geçmiş ve kalbi durmuştu işte. O anda tüm anıları tüm yalanları sır olmuştu. Geride bir tek benim hafızamdaki ve Faruk'un hafızasındaki çarpık gölgeler kalmıştı.

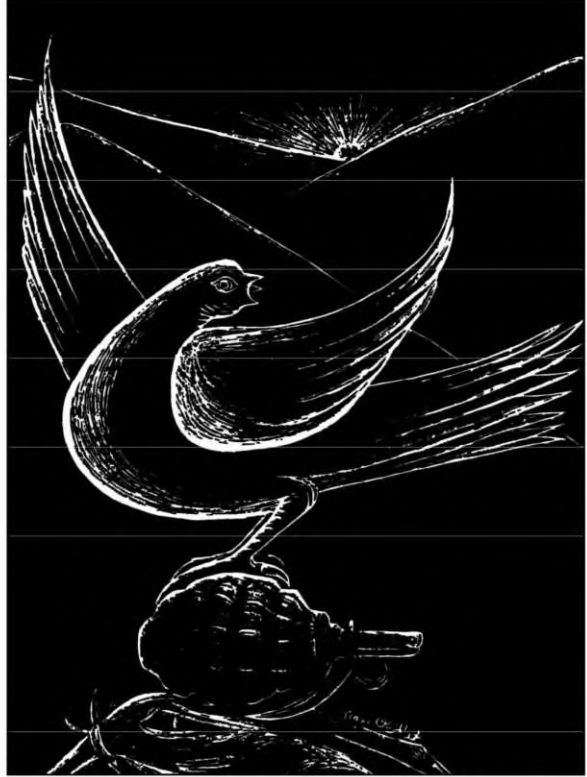
O gün uzun köknarların ve koyu bulutların karanlığa boğduğu mezarlıkta öylece durmuş tabutu açmalarını bekliyordum. Kulaklarımda hoca efendinin duaları yankılanıyordu. Kefeni iki ucundan tuttular ve o ıslak çamurlu çukura yavaşça bıraktılar. Beyaz kumaş bir anda kire bulandı. Hâlâ inanamıyordum ve hep bir sürpriz bekliyordum. İşte şimdi titreyip kıpırdanacak ve tırnağıyla yırtacaktı kefeni Necip Bey Amca. Suratına gelen bir kürek dolusu toprağı elinin tersiyle itecek, "Ne atıyorsunuz ulan!" deyip etraftakilere çıkışacaktı. Sonra yanımıza gelip, tabi eğer korkudan kaçmayan kalırsa, "Gördünüz mü son numara mı çocuklar?" diyecekti. "İmamı bile korkuttum." Ardından başlayacaktı Necip Bey Amca, "Biliyor musunuz, gençliğimde benim için şu toprağın altına girmeye hevesli kaç hatun vardı!" masallarına.

Ne var ki bu söylediklerimin hiçbiri olmadı. Çukur kapandı, top top topraktan oluşan bir tümsek çıktı ortaya. Yüklü yağmur damlaları mezarı dövdü, minik çukurlarda sular göllendi.

Bu manzaraya daha fazla dayanamayıp arkamı dönmüş ve ağaç dallarına tünemiş kasvetli kargalara inat gülümsemiştim. Ama sonraki günler hüngür hüngür ağlamıştım.!

ÇİZGİ

DOSYA
ÇAĞDAŞ FİLİSTİN ÖYKÜSÜ

ÇAĞDAŞ FİLİSTİN ÖYKÜSÜ

Heceöykü dergisinin dört yıllık yayın sürecindeki yirmi dört sayısının hepsi de dosyalarla yayımlandı. Türk öykücülüğünün tarihsel ve teorik yapıyla başlayan dosyalarımız öykünün teknik, tematik özellikleri ve sorunlarıyla devam etti. Türk öykücülüğünün bir anlamda tarihini ve soykütüğünü de ortaya koymayı amaçlayan bir açıyla yayımlanıyor *Heceöykü* dergisi. Beşinci yılına başlarken, yirmi beşinci sayımızla birlikte böylesine bir öykü açısıyla dünya öykücülüğünün birikimini de tarayarak Türk öykü birikimine eklemlemeyi planlıyoruz. Böylece hem Türk öykücülüğünün dünya öykücülüğü içindeki yerini görebileceğiz hem de bir anlamda yüz elli yıllık modern Türk öyküsünün birikimini sınamış olacağız.

Bu bağlamda hazırlayacağımız dosyaların ilkini, *Çağdaş Filistin Öyküsü*'ne ayırdık.

Batılaşma süreciyle birlikte ortak kültür, sanat, edebiyat, tarih ve uygarlığa sahip olduğumuz Ortadoğu ülkelerinin birikiminden neredeyse bütünüyle habersiz kalmayı, âdeta bilinçli bir tercih olarak benimsemişiz. Türkiye, Ortadoğu ülkelerine sırtını dönerek Batıya bakıyor; Ortadoğu ülkeleri de Türkiye'nin omuzları üzerinden Batıya bakıyor. Ortadoğu ülkelerinin edebiyatlarını, üçüncü sınıf bir Batılı edebiyatçıyı bildiğimiz kadar bilmiyoruz; Ortadoğulu okur yazarlar da Türk edebiyatına karşı aynı körlük içinde malesef.

Heceöykü dergisinde hazırlayacağımız çağdaş komşu ülkelerin öyküleriyle ilgili dosyalarla bu iletişimsizliği kısmen de olsa aşmayı amaçlıyoruz. Bu sayımızdaki *Çağdaş Filistin Öyküsü* dosyasında, Filistin öykücülüğünü yeterince tanıtabileceğim düşündüğümüz, Selma Hadra Cayyusî'nin oldukça hacimli bir yazısıyla Filistinli yazarlardan on yedi öykü yer alıyor. İshak Yetiş'in, "Türkçe'de Filistin Öyküsü" adlı çalışması ise Filistin öyküsünü ve elbette genel olarak Filistin edebiyatını ne kadar az tanıdığımızı gösteriyor bize. Dosyamızın hazırlanmasında başta İshak Yetiş olmak üzere çevirileriyle büyük emekleri geçen arkadaşlarımızdan İbrahim Demirci, Salih Özer, Azra Yetiş, Fatmanur İldokuz, Murat Göçer, Cansu Çam Oğuşgil, Sevcan Cin ve Saba Sak'a teşekkür ederiz.

Türk Öykücülüğünün tematik ve teknik sorunlarına ve özelliklerine dair dosyalarımızla birlikte, 2008 yılında komşu ülkelerin öykü birikimlerini tanıtan dosyalara da devam edeceğiz. Bu bağlamda önümüzdeki sayılarda Çağdaş Suriye, Mısır, Cezayir ve İran öykücülüğü dosyalarını hazırlamaya çalışacağız. Daha sonra da dünyanın hemen her tarafından ülkelerin öykülerini tanıtan dosyalar hazırlamayı planladığımızı *Heceöykü* okurların şimdiden duyururuz.

HECE

SELMA HADRA CAYYÛSİ

Türkçesi: Salih ÖZER

MODERN FİLİSTİN EDEBİYATI:
HİKÂYE VE ROMAN

Modern Arap şiiriyle ilgili çalışmamda; "Yaratıcı Arap yeteneğinin zekâ ve 1 • Abilincindeki değişikliklerin ardındaki önemli (dış) etkenler" olarak sosyal ve politik faktörlere dikkat çekilmiş olmasına rağmen *a s l* vurgu, şiir sanatının, en başta bu sanatın kendi hususi unsurlarının belirlediği bir içsel evrimi üzerine yapılmaktaydı. Bu yaklaşım, sanatın gelişme ve olgunlaşma süreci için kendine özgü birtakım kuralları olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Söz konusu kurallar dışsal birtakım sosyal, politik ve psikolojik faktörlerden etkilenmesine rağmen, sanatın gelişimindeki nihai belirleyici faktör, kendi özel tarihinin belirli bir anında ortaya çıkan ihtiyaç, talep ve imkânlar olacaktır.

Sanatın gelişimi birçok faktöre bağlıdır; bunlar bir araya geldiğinde değişimin yönünü etkilerler. Bununla birlikte eleştirel düşünce, bu çeşitli etkilere verdiği önem dolayısıyla farklılık ortaya koyabilir. Öncelikle, sanatı kendinin tepki, tema ve tekniklerini belirleyen sosyal (ve politik) faktörlere bağlı görerek sosyal determinizmi sanatsal değişimin temeli olarak vurgulayan eleştirmenler vardır. Bu noktada Fransız eleştirmen Hippolyte Taine'ın yazıları oldukça meşhur olduğu gibi sosyal olarak Marks ve Engels'in takipçilerinin yazıları da aynı kapsamdadır. Charles Augustin Saint Beuve (peşinden de Freud'un takipçileri) gibi diğer birçok edebiyat tarihçisi de yazarın kişiliğindeki psikolojik faktörleri edebi gelişiminin en belirleyici unsuru olarak kabul ederler. Diğer bazı kişiler de edebiyatı, sadece harici faktörlerin etkilediği bir form olarak değil, ayrıca sanatın kendi içindeki değişikliği hızlandıran ya da geciktiren dinamizmin etkisine de açık bir sanat formu olarak kabul etmektedirler. Politik faktörler aciliyetleri dolayısıyla sanatsal süreci bazen doğal mecrasından çıkarıp belirli bir bağlılık ya da ideoloji lehine sürükleyerek sanatsal süreçte sık sık müdahil olmaktadır. Bununla birlikte, modern Arap edebiyatı tarihi, bilhassa şiirin tarihi, özellikle 1948 yılındaki Filistin felaketinden sonra ya denk gelen birkaç on yılda şunu göstermiştir ki, sanat bizzat kendi hususi gelişim ve olgunlaşma sürecini yeniden ifade edebilme imkânına sahiptir.

Görüleceği üzere bu durum, Filistin edebiyatı ve özellikle de Arapların en köklü sanat formu olan şiir söz konusu olduğunda büyük oranda geçerlidir. Yine de Filistinli yaratıcı yazarlar Arap dünyasından diğer yazarlar arasında

harici faktörlere karşı alınan tavırlarda bariz bir farklılık olduğu da muhakkaktır. Bu yazının birincil amacı, yalnızca Filistin edebi üslubunun tarihsel gelişimini göstermek değil -ki bu benim diğer yazılarımda, genel bir 'Arap' bağlamında ele alınmıştır- ayrıca Filistin edebiyatının kendine özgülüğü nasıl yakaladığını ya da en azından Arap dünyasındaki diğer çağdaş edebiyatlardan nasıl farklılaştığını da ortaya koymaya çalışmaktır.

Filistin edebiyatı, Arap edebiyatının ayrılmaz parçası olmasına ve bu yüz-yıl boyunca, özellikle ellilerden sonra, Arap edebiyatının üstlendiği devasa devrimsel deneyimlere katılmış olmasına rağmen özellikle zamanı, mekânı, genel tutumu, atmosferi ve yaygın politik mevzuları kendi hususi bağlantıları ile ele almasıyla bariz farklılıklar gösterebilmiştir. Günümüz Arap edebiyatının da halkın sosyal ve politik mücadelesine müdahil olduğu söylenmesine rağmen yine de siyaset, Filistinli edebiyatçı üzerinde daha büyük bir baskı kurmaktadır. Bu genellikle yazarın nerede ve nasıl yaşadığını belirlemekte ve diğer Arap yazarların deneyimlediğinden daha büyük kişisel bir mücadelenin varlığına işaret etmektedir. Zira burada kimlikle ilgili birtakım problemler söz konusudur, hatta basit bir pasaport ediniminde bile problem yaşanmaktadır; Filistinli yazarlar yaşamlarını, ya diğer ülkelerde sürgün olarak ya da kendi atalarının toprakları olan İsrail, Gazze ve Batı Şeria'da İsrail ordusunun yönetimi altında bir mülkiyet ya da herhangi bir vatandaşlık hakkına sahip olamadan ikinci sınıf vatandaşlar olarak sürdürmek zorundadırlar. Birçok Arap ülkesindeki baskıcı şartlardan dolayı, elbette, şu anda dünya genelinde gönüllü sürgün olarak yaşayan birçok *A r a p* yazar vardır; fakat böyle birçok yazar bile Filistinlilerin aksine, kendi ülkelerinin idaresi altında yaşamaktadır.

Modern Filistin tecrübesi acımasız, katı ve içe işleyen bir tecrübedir; hiçbir Filistinli bundan âzâde değildir ve hiçbir yazar bunu geçiştiremez. Bu unutulamaz, acısı es geçilemez. İsrail'de, Batı Şeria, Gazze ya da diasporada olsun Filistinliler diğerlerinin şüpheleri, korkuları, öfkeleri ve niyetlerinden olduğu kadar işgalin ve milli kayıplarının reddinden kaynaklanan olaylar ve durumların belirlediği hayata kendi kimlikleriyle derinden bağlanıyorlar. Kaçacak yer yoktur. Bir yazar için politik yaşamdan tam olarak izole bir eğilim tasarlamak gerçeklikle çelişir ve tecrübeyi yanlışlar; bir insanın tüm zamanını "normal" gündelik deneyimlerle doldurması, o insanın hem kendi yaşamına hem de toplumun yaşamına ihanet etmesi demektir. Bu demektir ki Filistinli yazarlar gerçeklerden kaçabilmek için çok az bir alana sahiptir; zira onlar daha kendileri doğmadan önce başlayan tarihi olaylar tarafından kuşatılmışlardır. Kendi geçmişini ve hatıralarını seçme, olayları ve dış koşulları aşan ilişkileri yeniden düzenleme lüksü onlar için geçerli değildir. Onlar tüm zamanların prototip yabancıları, her tür ve büyüklükteki engellere karşı mücadele eden ezeli sürgünler haline geldiler. Fakat Filistinli yazarların en büyük

mücadele ve başarısı, 20. yy'ın ikinci yarısı boyunca insanlığın yaltaklanan kurbanları olmayı reddetmelerinde yatmaktadır. Onlar halklarının kendine özgü açmazlarının bilincinden hiç kopmadan, gerekliliklerinin üstesinden gelip trajediyi aşan bir direnç sergilemişlerdir. Bu elbette çağdaş Filistin edebiyatını da renklendirip onun yönünü ve rengini tayin etmiştir.

Eleştirmenler ve edebiyat tarihçileri, Filistin edebiyatı üzerinde çalışmadan ondan tekdüzelik ve düpedüz sırf bir taklit bekleyebilirler; çünkü kaçınılmaz şekilde Filistin koşullarına mahkûm olan ve bu koşulların da kendilerini köklü şekilde belirleyip ona bağlı kıldığı yaratıcı yazarlar açısından burada ne gibi bir alan olabilir diye düşünülebilir. Oysa böylesi katı sınırlar içinde yaşadığı halde, çağdaş Arap edebiyatının en ön saflarında yer alabilmiş olan çok sayıda nesir ve roman yazarı ya da şairin olduğunu görmek de keyif verici bir durumdur. Bu yazarlar sadece, hâlihazırda devam eden dinç bir avangart akıma katılmakla kalmıyor, yaratıcılık ve değişime önderlik de etmektedirler.

Burada hatırlanmalıdır ki, bu konusal sınırlamaların içinde bile hâlihazırdaki Filistin açmazına ilişkin edebiyat açısından gerçekten de zengin bir materyal mevcuttur. Bu açmaz içerisinde, bir yandan trajik olana, diğer yandan umuda, adaletin nihai zaferine duyulan inanca ve direnişin kahramanca görünüşüne yardımcı olan birçok durum vardır. Böylesi birçok durum kendilerini edebi yorumlamanın ellerine bırakır: Masum kurbanların beyhude ölüm-leri; kahramanların erken ama şuurulu ölümleri; sürekli sekteye uğrayan çabalar, sonsuz bir sürgün, Arap dünyasındaki Filistinli mültecilerin sürekli dışlanması ve ülkesiz insanlar olarak ziyadesiyle azaltılmış bir (yasal) statü. İsrail'in kontrolündeki Batı Şeria ve Gazze'de İsrail tarafından gerçekleştirilen geniş kapsamlı tutuklamalar, sınır dışı edilenler, yıkılan evler, kapatılan eğitim kurumları; İsrail yönetiminden aldıkları destekle hem su kaynaklarına hem de Arap topraklarına el koyan militan Yahudi yerleşimcilerin, Birleşmiş Milletlerin önlemlerine karşı gelerek kurdukları kentler ve yerleşim alanları söz konusudur. İsrail'i inşa etmek için ucuz işgücü olarak getirilen Batı Şeria ve Gazzeli işçilerin duygusal çatışması, Filistinlinin ruhunu her yerde etkisi altına alan fiziksel ve ruhsal anlamda derin bir yabancılaşma da cabası.

Yine de bu ruh, Filistinlilere, organize sömürgeciliğin bütün tuhaflıklarına karşı neredeyse yüzyıldır süren bir direnişle özgürlükleri için savaşıyan binlerce çocuk ve gencin silahsız devrimi olan *intifada* aracılığıyla kendi ümitsiz durumuna karşı bir isyan başlatmıştır.

1987 Aralık ayında başlayıp bugün de devam eden bu *Taşlı Devrim*, trajediyi destana çevirmiş ve aynı zamanda diğerlerinin Filistin meselesine bakışını değiştirerek vakarını ortaya koyabilmiştir. Negatif retoriğin tamamen çaresiz kaldığı bir şeye karşı ilk defa yeni bir dil kullanılmıştı burada. Dünyadaki milyarlarca kişi görmüştü ki, burada adaletsizliği, alçalmayı kabul et-

meyen insanlar vardı; nitekim FKÖ mensubu olan ya da olmayan sürgün Filistinlilerce çabucak benimsenmesine karşın *intifada*, aslında kendiliğinden ve zamanlı bir yerli ayaklanma olarak tamamen yürek paralayıcı, fedakârlık örneği, son derece dokunaklı ve neredeyse şiirsel bir mücadeleydi.

Bu giriş, Filistin'in yakın dönem siyasi tarihini daha fazla detaylandırmayı amaçlamıyor. Filistin edebiyatını derinden etkileyen mühim siyasi hadiseleri hatırlatıyoruz. Ayrıca daha fazla detay aranıyorsa Filistin sorununun tarihi ve mahiyeti hakkındaki kitaplara bakılabilir.

"Çağdaş" Filistin edebiyatı kavramından söz ettiğimizde, aslında iki edebiyatla karşı karşıyayızdır: Birincisi, tarihsel Filistin toprağında yaşayan yazarların ürettiği edebiyat; ikincisi ise diasporada yaşayan yazarların ürettiği edebiyattır. 1948'de, birleşik ve köklü olan bir kültür parçalanmıştı ve neredeyse yirmi yıldır İsrail'de yazan Arap yazarlarla sürgündeki yazarlar arasında hemen hemen hiçbir doğrudan ilişki yoktu. İsrail işgalinin altındaki hayat, birçok Filistinli sürgünün mülteci olarak yaşadığı Arap diasporasındaki ya da Ürdün'deki yaşamdan birçok açıdan farklılık arz etmektedir. Birçok Arap devleti, politik ve duygusal anlamda Filistin sorununu sahiplendiği hâlde mültecilere katı şekilde yaklaşmakta ve bu husus Filistinliler için birçok öngörülemez problem yaratabilmekteydi. Bununla birlikte, 1967 savaşından sonra, İsrail'le Batı Şeria ve Gazze arasındaki sınırlar açıldığında, Filistin topraklarındaki kültürün iki kanadı da yeniden birleşmiş oldu. Böylece her iki taraf da diğerinin tecrübesini tanıma ve anlama imkânı bulmuştu.

Yine de bazı kültürel farklılıklar aslında aynen kalmıştır. Doğası gereği kendi kültürlerine yabancı bir kültürle etkileşen ve yetişirken ikinci bir dil olarak İbraniceyi öğrenen İsrail'deki genç Arap yetenekler, kaçınılmaz olarak yazılarını bir şekilde etkilemiş olan, nispeten farklı bir perspektif geliştirmişlerdi. Ayrıca kaydedilmelidir ki, İsrail'in Filistinli yazarlara sıklıkla uyguladığı zecri politik tedbirlere rağmen -birçoğunu ev hapsine almakta ve bazen yazılarına baskı uygulamaktadır- özellikle roman türünden birçok yaratıcı eser İbraniceye çevrilmişti. Aslında bu iki kültür arasında gerçek anlamda edebi bir iletişimi hedef almış bir boykot söz konusu değildi: Araplarınki dilde ve hatırlanması zor zamanlardan kalmış kurallar içinde kök salmış bir kültürken, diğerlerinininkiye yakın zamanlarda yenilenmiş bir deyim ve deneyimle (Yahudilerin yüzyıllardır arzuladıkları kendini gerçekleştirme tecrübesi) zorla temellük etme üzerine bina edilmiş ve çok eski zamanlardan beri devam edip kendi tarihlerinde de öngörülme-yen yeni bir hükümlanlık tecrübesi için el yordamıyla bir anlam bulma (ve rasyonelleştirme) çabası. Diğer yandan, diasporadaki Filistinli yazarlar, ellilerden beri Arap edebiyatının öncülüğünü yapan radikal edebi girişimlerle doğrudan irtibat kurabiliyorlar ve Arap edebiyat tarihinin en zengin dönemlerinden birinde doğrudan ve tam

anlamıyla yer alabiliyorlardı. Dünyaya açılır açılmaz, kendilerini aşmaya ve tüm edebi potansiyellerini keşfetmeye başladılar. Nitekim sürgün Filistin şairleri, şimdilerde Arap dünyasının en önde gelen avangart şairleri arasındadır.

Tarihsel olarak, Filistin edebiyatı, bu avangart niteliklerden hiçbirini göstermemişti. Yakın dönemlerin bir yazarı, bu edebiyatın 20.yy. başındaki durumunu şöyle betimlemektedir: "Böylece, 20.yy'ın gelip çatmasına kadar, Filistin şiiri incelikler, yapmacık övgüler ve özel sosyal konular peşinde koşuyordu. Anlamlar basmakalıptı ve tekrarlara kaçılmaktaydı, metaforlar bayağılaştırılmıştı. Şiir, gerçek bir insani kaygının varlığından yoksundu; fakat bu husus, ruhsal ve entelektüel bir boşluktan kaynaklanmaktaydı."

Bu ifadeler, 19.yy'da başlayan ve Arap dünyasının bazı bölgelerinde diğerlerinden çok daha önce erginleşen modern Arap dil Rönesans'ından önceki Arap şiirine daha uygun bir tanımlamadır. Bununla birlikte, burada yapılması gereken bir başka gözlem de şudur: Filistinlilerin epeyce yüksek kültürel kadırşınaslığına ve 20. yy'da hızlıca modern bir eğitim sistemi gelişmelerine rağmen, Filistin, 1948 felaketinden evvel, kendisine komşu olan diğer Arap ülkelerinde -Irak, Suriye, Lübnan, Mısır- sergilenen yenilikçi tavırlar için hiçbir zaman bir merkez olmamıştı ve Arap dünyasında esen *edebiyat* akımlarından çok az etkilenmişti. Filistin edebiyatı tarihi üzerine çalışan birkaç yazar bu fenomeni yorumlamaya çalışmıştır. Muhammed Salim Rashdan şöyle söyler: "Filistin tarihinin köklerine indiğimizde, onun yüzyıllarca sadece arada bir görünen birkaç yetenek ürettiğini görürüz... Bunların iki tane sinin de aynı zaman diliminde yaşadığı pek görülmemiştir." Öte yandan Rashdan'ın böylesi bir kuraklık için öne sürdüğü nedenler -Filistin kutsal bir mekândır ve doğal güzelliklerden yoksundur- geçersizdir. Neden böylesi kutsal yerlerin yaratıcılığa ayak bağı olduğuna dair hiçbir sebep yoktur; zira dünyanın en kutsal Şii merkezi olan Irak'taki Necef kentinin sürekli yaratıcılığı bunun bir kanıtıdır. Doğal güzeiliğe gelince, denizin, dağların ve göllerin güzeiliğine sahip olan Filistin için bu iddia da savunulamaz. Yazarın iddiası doğru olsaydı, Arapçadaki en büyük şiirlerden birisi, sadece çölden ibaret olan bir çevrede doğmazdı ve büyümezdi. Dolayısıyla belki de buradaki asıl sebep; "Filistin'in, Mısır ve Lübnan, Lübnan ve Irak arasında esen ana kültürel akımlardan uzakta kalması,... diğer Arap başkentlerinin aksine, Kudüs'ün hiçbir zaman politik bir merkez olamaması, şairleri ve yazarları teşvik edecek patron ya da prenslerinin olmamasıdır." Oysa modern Filistin edebiyatının geçmişteki gelişimi, ilginç ve oldukça tutarlı bir fenomen dışı vurmaktadır: 1948'den önce yetişmiş birçok Filistinli yetenek, genellikle Filistin dışında okumuş ve yaşamıştı; ve Filistin'deki yaratıcılığın gelişebilmesi için ihtiyaç duyulan yegane şey, açıkça, o zamanlar yalnızca sınırlarının dışında bulunan dört başı mamur bir edebi hayatla doğrudan temastı.

Bu ayrıca, belki de, hâlâ kendi ülkelerinde yaşayan yazarların ürettiği Filistin edebiyatı ile sürgünde üretilen Filistin edebiyatı arasındaki uyumsuzluğun da asıl nedeniydi. Nitekim İsrail'deki ya da işgal edilmiş Batı Şeria ve Gazze'deki Arap edebiyatı yenilikçi ve dirençlidir: Çalışmalarındaki orijinallik ve üstün estetik değerleriyle haklı bir şekilde Uluslararası bir üne kavuşan Emile Habibi gibi birçok yetenekli yazar, kayda değer çalışmalarıyla başarıyı yakalamıştır. Bununla beraber Filistin içindeki birçok yaratıcı drama teşebbüsü dengeyi bir dereceye kadar eşitlese de, ibre hâlâ kararlı bir şekilde, hem şiiri hem de düzyazısıyla sürgündeki Filistin edebiyatının lehinedir.

Kurgu

Fadwa Tuqan'ın daha sonraki dönem şiirleri ve 1948 sonrası Filistin şiirinin geri kalanı üzerine konuşmadan önce bu tarihten önceki Filistin kurgusuna bir göz atmak uygun olabilir. Bu kurgu 20. yy'ın ilk yarısında kısa öykü ve romanın modern formları açısından hâlâ deneysel bir aşamadaydı. Edebiyat aslında birikimsel bir süreçtir; potansiyel yazarların mevcut etkilere tepkisi mevzuudur. Birikimsel deneyime ve yeni bir forma kendini cesaretle adamaya muhtaç durumda olan Arap kurgusu hâlâ kendisinden emin değildi; böyle bir durum, yazarlar acil politik gerekliliklerle karşı karşıya kaldıklarında daha da işin içinden çıkılmaz hale gelmişti. Böyle koşullarda onlar normalde hâlâ keşfedilmemiş bir alana yönelik girişimlerden kaçmaya eğilimli olacaktı. Filistin'deki bu erken dönem kurgusu mücadeleci bir tür olarak kalmıştır; bu türün durumu çoğu Arap ülkesindeki kurgunun zayıflığını da yansıtmaktadır. Nitekim Arap ülkelerinde yazarlar bu yeni sanatın normlarını ve formlarını henüz oluşturamamışlardı ve yetenekli yazarlar da çağdaş Arap yaşamının gerçekliklerini gerçek bir estetik değer anlatısına henüz aktarabilmiş değillerdi. Doğrudur, yüzyıllardır nesilden nesile aktarılan (hem sözlü hem de yazılı) Arapça bir kurgu geleneği vardır. Emeviler döneminde bolca bulunan *Kelile ve Dimne* ve *Binbir Gece Masalları* gibi alegorik hikâyeler; keza Abbasi *makâmâtı*, *Hay bin Yakzan*'ın örnekliliğini teşkil ettiği felsefi alegoriler, kıssa sanatı, birçok halk kahramanı destanı ve sıradan insanların hafızalarındaki binlerce diğer halk hikâyelerini göz önüne aldığımızda aslında Arap edebiyatının bu alanda oldukça zengin olduğunu söyleyebiliriz. Aslında bu değişik anlatılar da kurgu sanatı açısından oldukça zengindir. Yine de bu değişik anlatılar, modern kısa öykü sanatı ve roman gibi değildir; *çünkü modern kısa öykü ve roman, baskının icadından itibaren ortaya çıkmış bir geleneğin ve burjuva toplumunun ürünleridir.*

20. yy. Filistin kurgusu erken aşamalarında, öncelikli olarak Arapçaya çevrilmiş olan Batılı kurgudan esinlenmiş gözükmektedir; aslında bu husus diğer Arap ülkelerindeki kurgunun da hikâyesidir: Nitekim en erken örnekler doğrudan modern Batı edebiyatındaki roman ve kısa hikâye prototiplerinden

alınmıştır. Ancak yüzyılın ortalarına doğru yazarlar Arap edebiyatının kendisinin epeyce zengin olduğu kurgu türlerinin çeşitliliğine ve örneklerine bakmaya başlamışlardır.

Ümit vadeden Filistinli yazarlardan kurgu sanatına ve onun hızlı bir şekilde büyüyen okuyucu kitlesinin ihtiyaçlarına uygunluğuna ilk dikkat çekenler, Halil Baydas (1875-1949), Ahmet Şakir el-Kermi ve Cemil el-Bahri gibi yazarlardır. Bunlar etkili kişilerdi. Öncelikle bunlar çoğunlukla Avrupa dillerinden çevrilmiş olan kurgu ürünleri için ilk platformlar olan kendi edebiyat dergilerini kurup editörlük yapmışlardı. İkinci olarak bu üç kişi de edebiyat çevresinde önemli görevlere katılmışlardı: Nazareth'teki Rus Ortodoks okulunda eğitim görürken Baydas, kimi zaman doğrudan Rus edebiyatından kimi zaman da Marie Corelli ve Victor Hugo gibi Avrupalı yazarların Rusça çevirilerinden çeviri yapmıştı. el-Kermi de Oscar Wilde ve Mark Twain'dan çeviri yapacak kadar İngilizcede ustaydı; keza Guy de Maupassant, Bernardin de Saint Pierre, Tolstoy ve Chekhov gibi Avrupalı yazarlardan da çeviri yapmıştı. Birçok kurgu metnini drama haline getiren el-Bahri ise özellikle dedektif hikâyeleri çevirisinden hoşlanmaktaydı. Üçüncü olarak bu yazarlar, çağdaş Filistin toplumu açısından kurgunun önemini vurgulayarak teori üzerine de yazılar yazdılar. Örneğin Baydas, kurgunun; "Uygarlığın en büyük kurumlarından birisi, en kolayca yayılanı ve (insanların) kalp ve ruhunu etkileyen en etkili araç ve onların tavır ve geleneklerini etkileyen bir unsur olduğunu" düşünüyordu. Ona göre kurgu yazarı elit bir kesim için değil, çoğunluk için yazmalıdır. Bunun için de sıradan insanlarla birlikte olmalı ve onların yaşamlarını ve problemlerini öğrenmelidir. Kurgu yazarı diğerlerinin göremediğini gören bir peygamber gibidir. "Gerçek kurgu yazarı, sanat için yaşar ve sanat için yazar." Mükemmel bir kurgu yapıtı, okuyucunun ahlakını ıslah edip zihnini aydınlatma amacıyla yüce hedifler ve ulvi erdemlerin peşinde olmalı ve kötü şeyleri yasaklamaya çalışmalıdır. O, şunu eklemektedir: "Hiç şüphesiz kurgunun değeri, içerdiği faydada ve hedeflediği ahlakta yatmaktadır." Keza Ahmet Şakir el-Kermi de kurgunun ahlaki bir faydayı amaçlaması ve zamanının Filistin toplumunun demode boyutlarına karşı yapıcı bir eleştiri sunması gerektiği kanaatindedir. Aynı ahlaki duruş, drama haline getirdiği özgün metinlerle oynamakta tereddüt etmeyen, örneğin genç insanların gözleri ve kulakları açısından kendisine göre uygun olmayan aşk sahnelerini çıkaran Cemil el-Bahri'de de görülmektedir.

Halil Baydas 1920 Kudüs'ünde piyasaya çıkan ve bilinen ilk Filistin romanı olan "The Heir'in" yazarı olarak tanınmaktadır. Keza o *Vistas of the Mind* adıyla 1924'de Kahire'de yayınlanan ilk koleksiyonunda da birtakım kısa öyküler yazmıştır. O bunların yayımındaki çok yönlü ilgisi nedeniyle haklı olarak Filistin tahkiyesinin babası olarak kabul edilmiştir. *The Heir* romanı, Mısır'a göç etmiş olan Suriyeli bir tüccar ailenin oğullarının yaşamını anlatmaktadır. Burada

genç oğul, Yahudi bir dansöze âşık olur ki, romanda bu kız âdeta kan içici biri olarak tasvir edilmekte, ve genç adamlardan para çarpma girişiminde kendi çevresinden de yardım görmektedir. Suriyeli genç, onların tuzağına düşer ve ağır borçların altına girer; hastalıktan ve iflastan ancak işine, aile sığınağına ve "normal" yaşama geri dönerek kurtulabilecektir. Romanın kurgusu, 20. yy'ın ikinci yarısındaki Filistin toplumunun karşı karşıya kaldığı gerçek tehlikeler etrafında dönmektedir. -Balfour deklarasyonunun tanınıp Filistin'e doğru organize Yahudi göçünün başlamasından hemen sonrası dönem. Fakat yine de bu roman, Yahudileri paraya karşı doymaz bir açlık içinde ve onu elde etmek için her türlü zulmü yapmaya hazır birileri olarak tasvir ederek Shylockvari pejoratif bir tasvir sunmaktadır. Şayet yazar gerçekten Filistinli yurttaşlarını ülkelerini ellerinden almak üzere plan yapan Yahudilere karşı uyardıysa amaçlamışsa bu durum—da o, roman karakterlerini Suriyeli ve sahneyi de Mısır yaparak keza Siyonist hareketin ve onun Filistinliler açısından imâlarının gerçek boyutlarını kavramaktan ziyade devralınan ahlakî değerleri ve geleneksel bakış açısını vurgulayarak etkisiz bir tarz seçme problemiyle karşı karşıyadır.

Filistinli bir yazar tarafından kaleme alınmış diğer bir önemli romansa İshak Musa el-Hüseyni'nin *A Chicken's Memoirs* adlı yapıtıdır. Taha Hüseyin'in de bir önsözüyle birlikte zamanının Arap edebiyatının en önemli örneklerinden biri olan bu yapıt, Arap dünyasında hemen ünlenivermiş ve birkaç baskı yapmıştır. O, geleneksel Arap edebi mirasından doğrudan faydalanan muhtemelen ilk çağdaş tahkiyedir; keza hikâyenin hayvanlar tarafından anlatıldığı *Kelile ve Dimne* tarzı alegorik bir öyküdür. *Memoirs*'taki hayvan bir tavuktur: o ahlaki ve varoluşsal konularda yargıda bulunmak için büyük bir hikmet ve yetenek ortaya koyar.

Hikâye, tavuğun yeni ilişkiler kurmasını gerektiren bir yere taşınmasıyla başlar. Fakat tavuğun huzuru, dev şeklindeki düşmanların tavukların yaşadığı yere saldırıp oranın sakinlerini kovmalarıyla birlikte bozulur. Saldırıların öcünü almak isteyen yeni bir tavuk kuşağı, bu tavuk tarafından engellenir; şöyle ki o, yeni kuşağı, bu problemi tüm dünyaya dağılıp adalet vaazı yaparak çözeceklerine, böylelikle de saldırganı hareketlerinin kendi aleyhine döneceği noktasında ikna edeceklerine inandırır. Tavuk, "Tüm dünyaya dağılın, insanlar arasında soylu idealler ve ulvi prensipler yayın. Ben eminim ki, bizler önünde sonunda bu kötülerini -sadece buradan değil- tüm dünyadan temizledikten sonra kendi yurdumuzda tekrar bir araya geleceğiz." der. Romanın manevi özleme ilişkin ideali, ne pahasına olursa olsun sakin olma ve barış çağrısıyla yazarın çevresindeki politik yaşamın gerçekleriyle tamamen alakasız durumdadır. Zira o açıkça, amansız bir düşman karşısında bile bu tarz bir özveri tavrının barışı ve nihai başarıyı temin edeceği yanılması tavsiye etmektedir.

Arap Filistin'inde başka tahkiye eserleri de vardır: Fakat söz konusu eserler, zamanın Filistin edebiyatı açısından merkezi bir yere gelmemişlerdir. Zira öncelikle şiir hâlâ edebi alana hâkimdi ve ikinci olarak da bu tarz girişimler hâlâ deneysel bir aşamada idi ve geniş çaplı bir ilgi çekecek kadar büyük eserler üretilmemişti. Yine de birkaç nokta üzerinde durmak yerinde olacaktır: Öncelikle söz konusu bu eserlerde didaktik ve ahlaki bir yöneliş vardı ki, bu da hâlâ belirgin olarak geleneksel olan ve kendi temel prensiplerine doğrudan karşıt yabancı bir kültürün saldırılarına karşı güçlü şekilde direnç gösteren bir toplumu dışı vurmaktadır -bu yabancı kültürü o zamanın göçmen Yahudilerindeki Avrupa kültürü temsil etmektedir.

Didaktizm genel olarak sosyal sorunlar üzerinde yoğunlaşmıştı. Gerçekten bu dönemdeki Filistin edebiyatı, modern yaşamla yenilerde tanışmış olan bir toplumda sosyal sorunların politik sorunlara baskınlığı gibi enteresan bir durum ortaya koymaktadır: Bu toplumda politik bilinç henüz kurgu yazarının sanatsal ilgisinin bir parçası olamamıştır. Politik yaşama yönelik genel bakış ise idealistikti: Nitekim bu bakış, cesaret, fedakarlık, kahramanlık, direnç, sebat ve kurtuluş gibi belirli değerleri somut olarak ortaya koymaktaydı ki, bunlar hâlâ modern politik diplomasi ve entrikayla tanışık olmayan geleneksel bir toplumda politik mücadeleyle eşgüdümlü olarak bağlantılı idi. Böyle yüce fikirler aslında şiirin malzemesini oluşturmaktadır ve Filistin şiiri bunlarla doluydu; fakat kurguya müsait politik temalar -daha analitik, daha dünyevi ve sofistike-, henüz modern kurgunun karakterlerinin ideal olmayan durumlarını değerlendirememiş ve politik bilinci içselleştirip sıradan insanların gündelik yaşamına aktaramamış yazarlarca kolayca benimsenemiyordu. Kurgu yazarının çabasının iki yönlü olduğu vurgulanmalıdır: Yazar hem bu yeni sanatın araçlarını nasıl kullanacağını öğrenecek; hem de Siyonist stratejinin halkına dayattığı politik açmazda da entelektüel olarak hâkim olması gerekiyordu. İkinci nokta için gerekli olan bu tarz içsel bilgi, 1948 sarsıntısı öncesinde elde edilememişti: Bu sarsıntı hem bir trajediye neden olmuş hem de tüm yirminci yüzyıl boyunca Filistin yaşamını kuşatmış olan genel ve özellikle de Batılı ve evrensel komploya ilişkin derin bir öngörünün ortaya çıkmasını sağlamıştı.

Bu çerçevede bakıldığında 1948 öncesi dönemin tahkiyesinde sosyal sorunların politik sorunlardan baskın olmasının nedeni anlaşılmaktadır. Üstelik yazarlar, politik hususlarla çok az ilgili olan (daha sakin ve daha güvenli dönemlerle eşzamanlığı dolayısıyla) Batılı kurgu sanatından etkilendiği için Filistinli tahkiyecileri, çalışmalarını temellendirecekleri hazır modeller bulamıyorlardı.

İkinci olarak devralınan değerlere karşı tavırlar hem olumlayıcı hem de savunmacı idi. Daha önce söylediğimiz gibi Arapları öncelikli olarak meşgul eden şey, ülkedeki Yahudi varlığının hissedilen etkisiydi, bu öyle bir duyguydu ki, şu an Filistin'in bütün büyük kentlerinde yaşayan Avrupalı Yahudilerin sergilediği

sosyal ve bireysel özgürlük, devralınan Filistinli değerlere ve onların sert ahlaki ölçütlerine yönelik bir tehdit ifade ediyordu. Hem Filistinlilerin hem de Arapların mezkûr değer yargıları o dönemin Filistininde ısrarlı şekilde savunulmaktaydı. Bunların birer eleştiri konusu olması, ancak sonradan gerçekleşecekti; öncelikle Arap dünyasının yardımıyla ülkeyi kurtarmaya yönelik 1948 girişiminin başarısızlığı sonrasında, ikinci olarak ve daha yüksek bir sesle de devralınan birçok Arap değer yargısının iflasını ifade eden 1967 Haziran savaşı sonrasında.

Üçüncü olarak tahkiye yazarları ve çevirmenlerinde sadece ders verme değil, eğlendirme eğilimi de vardı. Yazarlar Batı kurgusundan bir şey çevirdiklerinde doğrudan doğruya içinde bulundukları çağın ruhuyla örtüşen kurgu türüne uygun hareket ediyorlardı -Kitapları ahlaki olmasına rağmen göz alıcı bir biçime de sahip ve bahsettiğimiz yazarların zamanlarında da oldukça popüler olan Victorian romancı Marie Corelli konuyla ilgili bir örnek teşkil etmektedir. Yine de kurgudan eğlence ve güldürü beklentisi mutlak bir husustu; zira geleneksel Arap halk hikâyesi ve halk romanı da büyük oranda bu eğilimdeydi.

1948 Sonrası Filistin Edebiyatı

1948 Filistin felaketi, yarattığı büyük psikolojik ve fiziksel yıkımla birlikte, *pan-Arabist ölçekte* modern Arap edebiyatı açısından rahatlıkla bir dönüm noktası olarak görülebilir. Zira o, nispi sükunet, yanlış güven duygusu ve umut zamanıyla kaba bir kendi-kendini gerçekleştirme, umutsuzluk, derin bir inanç kaybı, endişe ve genel bir huzursuzluk zamanı arasında temel bir ayrımı temsil etmektedir.

Yine de bu felaketin aynı zamanda bir ders olduğu da ortaya çıkmıştır. Zira eski Arap düzeninin iflas ettiğinin anlaşılmasıyla birlikte, çekilen eziyetten kaynaklanan yeni bir güç ortaya çıkmış, bir tür varolma ve ancak trajedi ve hüsrana tecrübesini yaşamış olanların bilebileceği bir aşkınlık iradesi ortaya çıkmıştır. Ellilerde hem Filistinliler hem de bütün Arap ulusu, benliğe ve devralınmış olan birçok kültürel, sosyal ve politik kuruma öylesine büyük bir şiddetle karşı koyarak yaşama sarılmışlardı ki, bunu kırklı yıllarda tahayyül etmek mümkün bile değildi. Bu bölge politik açıdan da periyodik devrim ve ihtilallerle sallanmıştı; bunlar, bölgenin demografik yapısını değiştirmişti. Suriye'de birkaç devrim olurken, 1952'deki büyük Mısır devrimi Kral Faruk'un hükümetine ve ülkede o zamana dek süren zalim ve sefil ekonomik sisteme son vermişti. 1958'de Irak'taki devrim, Haşimi kraliyet ailesinin yönetimine son vermiş ve cumhuriyeti getirmişti. Cezayir'deyse derinlere kadar işlemiş olan Fransız sömürgeciliğine karşı on yıllık bir devrim -ki, 1962'de zafere ulaşmıştı- yeni bir kendine güven ihtiyacı içinde olan Arap dünyası açısından bir inanç ve gurur kaynağı olmuştu. Altmışların sonunda Yemen de (1967'de Güney Yemen, 1969'da da Kuzey Yemen), ülkeyi sefaletin ve geri kalmışlığın pençesine düşüren İmamların aydınlıktan uzak yönetimine son vermişti.

Toplumsal düzlemde ise yeni bir cesaret ortaya çıkmıştı: Devralınan sistemi sorgulayan, aşk, cinsellik ve hepsinden önemlisi kadının toplumdaki yerine yönelik baskıcı tavırları sorgulayan bir cesaret. Tüm Arap dünyasında yirmilerin, otuzların ve kırkların romantik şiirinde son derece etkileyici şekilde ifade edilen aşk, bireysel mutluluk arayışları ve özlemleri artık şiirde odak noktayı teşkil etmiyordu. Hem katı cinsel kurallarda bir çözülme söz konusuydu -en azından entelektüeller ve yaratıcı yazarlar arasında (keza sayıları gittikçe artan şekilde ressam, heykeltıraşlar arasında)- hem de politika ve ulusal gelecekle ilgili sorunlara karşı çok daha ciddi bir ilgi ortaya çıkmıştı ki, bunlar da edebiyatı doğrudan etkilemekteydi.

1948 trajedisi, entelektüeller ve düşünürlerin mezkûr mirası eleştirel olarak ele almalarını mümkün kılması açısından da edebi mirasa karşı bir tehdit teşkil etmişti. Bu durum, şayet pratikte bazı yazarları hem de ilmi bütünsellik ve coşku uğruna bu muazzam zenginlikte ve çeşitlilik arzeden klasik ürünlerdeki değerli her şeyi toptan bir redde itmemiş olsaydı, temelde sağlıklı bir yöneliş olabilirdi.

Şiir sanatı ise bu yeni duruştan fark edilecek şekilde etkilenmişti; Arap şiiri tarihinde ilk defa devralınan ve neredeyse kutsanan şiir formlarına karşı çıkmak, temel bir husus olmuştu; üstelik onlar sadece kuramsal tartışmalara konu olmamış aynı zamanda duygusal temelli bakış açılarına da maruz bırakılmıştı. Filistin trajedisinden önce bile sırf estetik deneyim olarak serbest vezinle şiirler yazılmıştı, 1947'de muhtemelen Bağdat'ta birlikte onu tecrübe eden Iraklı Bedr Şakir es-Seyyab ve Nazik el-Melayke aynı zamanda birkaç serbest vezin örneği yayınlamışlar ve daha önceden az bilinen bu formu geliştirmeye çalışmışlardı. Yine de Seyyab ve Melayke'nin deneyimi ellilerde hem sanatsal olarak başarılı oldukları için hem de 1948'ten sonraki psikolojik atmosferin geleneksel olarak kutsanmış tek uyaklı ve iki yarım dizeli formdan vazgeçme fikrine yatkın olması dolayısıyla popülerlik kazanmıştı; böylece İslam öncesi dönemlerden itibaren Arap şiiri formuna hâkim olan simetrik ve dengeli uyarlamalar yerinden edilmişti. Bu husus Arap şiir tarihinde öncesi olmayan bir devrimdi. Bu formlara yönelik eski kutsama tavrı, ellilerin gelecek kuşaklarındaki genç şairlerde buharlaşmıştı ve sonraki on yıllar ise serbest vezinden düzyazı-şiire (*poeme en prose*) kadar maceralı ve son derece başarılı form deneyimlerine sahne olmuştu. Semantik düzlemde 1948 trajedisi şiire yeni tematik ve davranışsal boyutlar katmıştı, keza öyle büyük bir sosyal ve (özellikle) politik bağlılık ortaya çıkarmıştı ki bu husus şiirin sosyo-politik hususlarla da bağlantılı olması gerektiği şeklindeki vurguyla ellilerin ortasında tüm Arap dünyasında yankılanmıştı.

Yine de burada vurgulanması gereken nokta şudur ki kırklı yılların sonundaki politik karmaşa, aslında deneyim ve maceracılıkla coşmuş bir yazınsal

döneme denk düşmüştü. Deneyime yönelik itki aslında, yazarların yeni edebi aygıtlar arayışı içinde oldukları yüzyıl başından beri gittikçe artmaktaydı, bu da edebi teoriye ilişkin bilinçli bir bilgilenim ve dünya literatüründeki modern gelişmelerle doğrudan iletişimle birlikte oluyordu. Şimdi ellilerde ise şiir sanatındaki büyük yeniliklerin ortaya çıkışıyla birlikte bu sanattaki gözle görülür sıçrayış, estetiğe yönelik ciddi dikkat kesiliş, kurgu ve drama türlerindeki sürekli gelişme ve kuramsal alandaki canlı tartışma ortamı, tüm bunlar yirminci yüzyılın ikinci yarısında estetik yaratıcılık açısından yüksek bir düzeyin ortaya çıkmasına neden olmuştu.

Daha önce bahsettiğimiz nedenler dolayısıyla 1948 trajedisi, şiirde bu süreci hızlandırmıştı -öte yandan yeni "modern" kurgu ve dramının her hâlükarda beklenecek oranda geliştiği görülmektedir. Hâlâ temelde Batılı modellere dayalı olan bu türler, bu yeni ret ve meydan okuma ruh hali için bir isyan odağı olarak hizmet verebilmeleri için katı ve saygın geleneklere bağımlı değillerdi.

Kısa öykü, hem dünya kurgusunu bilen hem de ilgili kuramlardan haberdar olan daha cesur yeni yazarlar ortaya çıktıkça düzenli şekilde gelişmekte ve gittikçe sofistike bir hale gelmekteydi. Filistinlilerin (ve diğer birçok Arap yazarın) yazdığı hikâyeler her ne kadar genellikle konu olarak yeni durumu yansıtmaktaysa da yine de ellilerdeki sanatsal gelişiminin trajedi dolayısıyla ekstra bir hız kazandığı konusunda somut bir kanıt yoktur. Nitekim otuzlar ve kırklardaki deneyimin konusu olan Arap romanının elliler sonunda ve altmışlarda sıçrama yapması, öncelikle Necib Mahfuz'un yetişmesi ve onun girişimlerinin başarılı oluşu ve gittikçe daha sofistike bir hal alması dolayısıyladır.

1948 Sonrasında Kurgu

Kısa Öykü

Önceki bölümde ele alınan Filistin kurgu sanatının erken dönem örnekleri, üzerine bir şeylerin bina edilebileceği temel bir model üretememiştir, bir eleştirmen bundan hareketle 1948 sonrası Filistin kurgu sanatının büyük oranda aynı dönemdeki birkaç Arap ülkesinde üretilen iyi örneklerden etkilendiği sonucunu pek âlâ çıkarabilir: Bu çıkarsama, genel olarak Arap tahkiyesi ve özel olarak da ellilerdeki Filistin kurgu sanatının, romandan ziyade kısa öyküde yoğunlaştığı hususuyla da teyit edilecektir -yani Filistin'de kurgu konusunda ilk durumun tersi. Bu dönemde hepsi de şu an Filistin dışında yaşayan dört yazar şöhret olmuştur: Mahmud Seyfuddin el-İrani, Cabra İbrahim Cabra, Semira Azzam ve Gassan Kenafani.

El-İrani (1914-1974) aslında kırklardan beri yazıyla uğraşmakta ve yayınlar yapmaktaydı ve onun olgusal, genellikle ahlaki ve oldukça basit olay örgüleri Filistin kısa öyküsünün ilk örneklerinde görülenden daha az geliş-

misti. O, 1942'de Ürdün'e gitmiş, orada okullarda öğretmen ve müfettiş olarak çalışmış, daha sonra Ürdün devlet erkinde önemli kültürel mevkilerde bulunmuştur. Onun edebi üretimi, Filistin ve Ürdün kültürlerinin yalın birliğini ortaya koymaktadır, o belki de Doğu Ürdün'deki (ki, burası "Ürdün" olabilmek için 1949'ta Batı Şeria ile birleşmiştir) -gerçekte o, kırklar ve elliler başında tüm Filistin ve Ürdün'de- kısa öykünün en önemli öncüsüdür. Onun 1956'da çıkan *With the People* derlemesi, etkisini ortaya koymakta ve çok yönlülüğünü teyit etmektedir.

Cabra İbrahim Cabra'nın kurgu ürünleri (d. 1917) ise yeni bir yapının ve daha modern bir yönelimin habercisidir. Filistin'in en seçkin romancılarından biri olmaya karar vermiş olan Cabra'nın ilk kurgu deneyimi, *Araq and Other Stories* (1956) adlı kısa öykülerden oluşan bir ciltlik eserdi. O İkinci Dünya Savaşı yıllarını İngiltere'de Cambridge'de, edebiyatta lisansüstü çalışmalar yaparak ve Batı kültürünü, edebi ve eleştirel bilgisini sonradan Arap edebiyatındaki modern hareketin faydalanacağı şekilde etüt ederek geçirmişti.

Araq dokuz kısa öykü içermektedir. Bunların beşi diaspora öncesi Filistin tecrübesi hakkında iken üçü, kendisinin Iraktaki deneyimleri etrafında dönmektedir (o oraya 1948 bozgunundan önce göç etmiştir ve vatandaşlık almıştır) ve sonuncusu ise kendisinin İngiltere'deki yaşamıyla ilgili üç bölümlü bir öyküdür. Cabra tâ başından itibaren Batı kültürüne karşı gerçek bir hayranlık ve derin eğilimler izhar etmiştir ki bu husus, o zamanın kültürel bakışının da tamamen tersidir. O, tüm yapıt boyunca entelektüalizme ve düşüncelerin aydınlatıcılığa karşı belirgin bir önyargıyla birlikte, elitist bir tavır ortaya koymuştur ki bunların bir kısmı gerçekten 1948 sonrası dönem boyunca Arap entelektüellerine de musallat olmuştur; fakat bunların diğer bir kısmı son derece karmaşık ve teknolojik Batı kültüründen endüstriyel dönem öncesini yaşayan Arap kültürüne yansıtılmıştır. Yine de ellilerde ve altmışların başında kurgu okuyucuları anlaşılır şekilde bu ilk derlemedeki yeni tavırlar ve kavramlardan etkilenmişlerdir.

Araq 'a önsöz yazan Tavfik Sayigh, Cabra'nın bazı hikâyelerde "aşk" ve "kent" temalarını ele alışına tümüyle katıldığını ve ona hayran olduğunu açıkça ifade etmiştir -Görünen o ki, Cabra'nın geri kalmışlığa ilişkin yorumlarının, zamanın Arap kentinden daha çok Batılı endüstriyel kente ait olduğunu fark edememiştir. Arap metropollerini yüzyılın ortalarında iş, daha iyi bir yaşam ve bazı durumlarda da eğitim arayan kırsal kesim insanından gittikçe artan miktarda göç almaya başlamıştır; fakat bu göçmenlerin karşılaştığı varoluşsal problemlerin çoğunun kesinlikle Cabra'nın yansıttığı karmaşık ve son derece Batılı yorumlarla hiçbir alakası yoktur. Örneğin Arap kentinde aşk sorununu ele alalım: Bu konu modern Arap şiirinin en kentlilerinden biri olan ve eski Şam'da doğup orada yetişen Suriyeli Nizar Kabbani tarafından aynı dönemde

büyük bir yetenekle ele alınmıştır. Belki de Araplar arasındaki en popüler modern şiir olan Kabbani'nin şiiri, kent yaşamını, alışkanlıklarını, tavırlarını ve kurallarını, Arap kadın ve erkeklerinin aşk deneyimini kesinlikle yabancılaşma, hatta kısırlık gibi kavramlarla asla karıştırmadan ortaya koymaktadır; oysa Cabra'nın yapıtı bu kavramlarla doludur. Kabbani'nin şiirinde aşk, çok renkli ve çok katmanlı bir deneyimdir; asla iktidarsız ve sönük değildir; ve şayet ara sıra sağlıksız oluyorsa da bunun Avrupa kentlerinin neden olduğu yabancılaşma ya da yalnızlıkla alakası yoktur. Her zaman arkaplanda bulunan, bazen de Beyrut şiirlerinde gördüğümüz gibi önplanda bulunan Kabbani'nin kenti, fahişelik, lezbiyenlik gibi birçok aşk durumuna imkân veren fıkır fıkır bir Arap kentidir, fakat asla ne kısır/sterildir ne de ölüdür; bilakis daha çok arkadaş canlısı, genellikle eğlence tutkunu, erotik maceralara ve gizli ilişkilere yönelik imkânlar içeren bir yerdir. Öte yandan Cabra'nın kenti ise erkekleri iktidarsız yaparken kadınları da ya herkesle yatma ya da lezbiyenlik yoluyla cinsel tatmin peşinde koşan kişilere dönüştüren bir kenttir.

Fakat Cabra doğrudan Batı'dan alınmış yeni fikirleri, zamanının Arap yaşamıyla gerçek bağlantısını ortaya koymadan yaymak amacıyla kısa öyküyü kullanmış olsa da onun eserleri dönemin seçkin bir okuyucu kitlesi için hala bir esin kaynağıdır ve kendisine ciddi bir şöret kazandırmıştır. Ellilerde ve altmışların başında ne eleştirmenler ne de okuyucular, sosyo-kültürel dönem kendilerini doğal olarak uzlaştırmadan önce edebiyata dâhil edilmiş olan "ödünc" tavırlar ve kavramlar konusunda henüz eleştirel bir tavır geliştirmiş değildi. Cabra'nın bu derlemedeki öykülerinin çoğu özellikle de Bağdat'taki yaşamıyla ilgili olanlar, belirli bir duruş ve bakış açısı sergilemektedir; Cabra'nın bazı fikirleri -örneğin *"Voices at Night"*'ta edebi bağlılık ile ilgili olarak öne sürdüğü argümanlar- öyle alakasız değildir ve Arap edebiyat çevrelerinde konuyla ilgili olarak devam edegelen tartışmaları yansıtmaktadır; fakat aynı öyküdeki diğer bazı fikirleri -çölün özgürlüğü ve gücüyle karşılaştırıldığında kentin kısırlığı ve kirlenmişliği ve aşkla ilgili fikirleri- açıkça doğru gözükmemektedir. Cabra'nın kente bakışı keskin şekilde değişecekse de onun entelektüalizm ta-kıntısı her eserinde tutkulu ve baskın bir öge olarak kalmaya devam edecektir.

Semira Azzam (1924-1967) ellilerde şöret olan kurgu yazarlarının üçüncüsüdür. O, Akra'nın sahil kasabalarından birinden gelmekte olup ülkesini 1948 çıkışında terk etmek zorunda kalmıştır. 1967'deki zamansız ölümü öncesinde o, önce Kıbrıs'ta yaşamış, orada İngiliz yönetimindeki Near East Broadcasting Service'te çalışmış sonra Bağdat'a geçmiş ve son olarak da Beyrut'a geçerek orada edebiyat hayranı bu şehrin edebi mahfillerinde aktif olarak boy göstermiştir. Onun deneyimi gerçekçi bir bakışa dayanmakta; fakat son derece düzenli sanatsal sınırlarla kuşatılmıştır. O, insani deneyimin değişik alanlarını -Arap kültüründe kadınların deneyimleri de dâhil- başarılı şekilde ortaya koymuş ve yalın, elve-

rişli ve açık bir şekilde, keza duygusallık, gösterişçilik veya zevksizlikten uzak şekilde yazmıştır. Onun öyküleri insan davranışlarının zekice gözlemlenmesine, temel olarak da evrensel yönlerin gözlemlenmesine dayanmaktadır; fakat kimi zaman nadir de olsa özellikle Filistin'deki hususların gözlemlenmesine dayanır; o, kahramanlarının başına gelen kaçınılmaz değişiklikleri daima etkileyici bir takım terimlerle anlatır ki, bu, iyi bir kısa öykünün de göstergesidir. Örneğin onun "Tears for Sale" öyküsü evrensel bir konunun bir Ortadoğu sahnesinde tasarlanmış enfes bir ele alınışıdır; kendisi onda, mesleği kiralık bir ağıtçı olarak yas topluluğunda ağlamasını ve diğer insanların gözyaşlarına eşlik etmesini gerektiren bir kadının ters tepkisini tasvir etmektedir: Adı geçen kadın kendi kız kardeşi öldüğünde bir tek damla gözyaşı dökemeyerek tüm beklentileri boşa çıkarır. Bu antolojide bulunan "Bread of Sacrifice" adlı öykü, onun Filistin hakkında yazdıklarından birisidir ve birçok diğer öyküsü gibi şiddetli karmaşa dönemlerinde karmaşık insani açmazlarda içkin olan ironiyi ortaya koymaktadır.

Azzam 1948'ten önce yazmaya başlamıştır ve hem onun eserleri hem de Cabra'nın ilk kurgu denemeleri o dönemin Filistinli yazarlarının, kendilerinin ve başka birçoklarının yaşamlarına sahip çıkma gibi önemli olaylara ilişkin sınırlı bir bilince sahip olduklarını açıkça göstermektedir. Onların 1948 öncesi ve hemen sonrasındaki eserlerini, 1967 Haziran savaşı sonrasındaki diğer yazarların eserleriyle karşılaştırmak (Azzam 1967'de öldüğünden Cabra'nın kendisi de buna dâhildir) politik bilincin her taraftaki Filistinli yazarları iyice ele geçirdiğini ve dolayısıyla okuyucularının politik beklentilerinin nasıl da yükseldiğini açıkça göstermektedir.

Arap şiirinin tersine Arap kısa öyküsü, sanatsal olarak iyice yerleşik geleneklerin etkisinden yalıtık bir imgelemin bilinçli yaratımı olarak gelişmiştir; fakat politik olarak derin bir bilinci yansıtan Filistin kısa öyküsü kendisini Filistinlilerin varoluşsal durumlarıyla ilgilenmeye mahkûm pozisyonda bulmuştur. O, çabucak bu deneyimin gerçekliği üzerine kurulu tematik gelenekler icat etmiş ve böylece de kısa öykünün hem Batıda hem de Arap dünyasında -burada da kurgu tasvir ettiği deneyimlerin seçiminde daha özgür kalmıştır- sahip olduğu serbestiyetin bir kısmını kaybetmiştir.

Azzam ve Cabra yazmaya ilk başladıklarında hâlâ böyle bir özgürlüğe sahiptiler, her ne kadar Azzam'ın insan deneyimine ilişkin evrensel bakışı daha geniş Arap kültürünün belirli imkânlarının daha fazla yansıtıcısı olarak kalsa da. Azzam'ın eserlerini Cabra'nın daha karmaşık ve sofistike deneyimiyle karşılaştırsak diyebiliriz ki, Cabra, *Arag*'taki birçok öyküde, gerçekliği genellikle alakasız diğer bir gerçekliğe aktarmışken, Azzam Arap dünyasında var olduğunu bildiği ve kendisinin sanat düzeyine çıkarttığı gerçekliğin imkanlarına sâdık kalmıştır. Üstelik teknik açıdan Cabra'nın kimi öyküleri, çözülmüş gerginlik anını yakalamaya, "dünyayı âdeta bir kum tanesi içinde görmeye" kalkış-

mamaktadır; bilakis "Voices at Night"ta olduğu gibi tüm düşünce sistemini ve fikirlerini tekil bir öyküde sunmaya çalışmaktadır. Öte yandan Azzam ise yeni bir sanat formunun -kısa öykü- gerektirdiği başarılı ve gönüllü disiplini uygulamaktadır ki bu disiplin kendi kural ve kaidelerini bulmak durumundadır. Onun çalışmaları, kendi sanatsal aygıtlarına ve bir sanat formu olarak olayların bir anını tasvir ederken *gerçeklik anını* yakalamaya çalışan kısa öykünün ilkelere saygıyı ve Elizabeth Bowen'in "kişisel anlatıdan çok nesnel olarak ortaya koyuş" dediği hususa bağlılığı yansıtmaktadır. Azzam'ın yapıtları Cabra'nın biçiminin ne akıcılığına ve neşeliliğine ne de onun entelektüel argümanlarının derinliğine sahip değildir. Azzam'ın en iyi yapıtı, evrensel sosyal (özellikle de feminen) deneyimleri tasvir etmektedir; yine de onun Filistin deneyimi hakkındaki kısa öyküleri belki de Gassan Kenafani'ninkiler hariç elliler ve altmışlar boyunca Filistin kısa öyküsünün en iyi temsilcisidir.

Gassan Kenafani, edebiyat alanına resmen altmışların başında on yedi kısa öyküden oluşan *The Death of Bed No. 12* (1961) yayınlayarak girdi. Bu yazarın dehasının tanınması biraz zaman almış olsa da bu olsa olsa Kenafani'nin sahip olduğu derinlik ve çeşitliliği yakalayamamış olan çağdaş eleştirisinin bir kuruşu olabilir. Bu derleme (sonraki üç derlemesi gibi) her ne kadar sanatsal olarak inşili çıkışlı ise de modern Arap kısa öykücülüğünün en yetkin örneklerini içermektedir: mesela *The Death of Bed No. 12*, *Pearls in the Street*, *Eight Minutes*, *The Slaves' Fortress*, *Six Eagles and a Child*, *The Crucified Lambs* ve kaanatomce özyaşamöyküsel bir öykü olan *In my Funeral* gibi. Onun ikinci derlemesi olan ve on kısa öykü içeren *Land of Sand Oranges* (1963) Filistinlilerin daha çok çeşitli fakat tümüyle trajik deneyimleri üzerinde durmaktadır; "Three Papers from Palestine" adlı üçlemesi Filistin sürgününün dolambaçlı yollarındaki muhtemel olayların kurgusal bir temsili olarak meşhur olmuştur. Onun üçüncü derlemesi olan ve on beş kısa öykü içeren *A World Not for Us* (1965) kendisinin insan davranışlarını şu gibi öykülerde evrensel boyutlarıyla birlikte iyi gözlemlediğini ortaya koymaktadır: *The Hawk*, *Küfr el-Muncem*, *The Shore*, *The Serpent's Thirst*, *Had I Been a Horse* ve *Skidrow*. Onun dördüncü derlemesi olan *On Men and Guns* (1968) ise Filistin deneyimine adanmıştır.

Roman

Kenafani, Kuveyt'te öğretmenlik yaparken yazmaya başlamıştır. 1959'ta ailesinin 1948'ten beri yaşadığı Şam'a döner, sonra Beyrut'a geçer, orada Filistin Halk Cephesi'nin sözcüsü olur. O, şeker hastası olmasına rağmen bir yazar olarak inanılmaz bir enerjiye sahipti; nitekim o derginin editörlüğünü yapmanın yanı sıra kurgu denemelerine devam eder ve üç romanıyla yaratıcılığının zirvesine çıkar: *Men in the Sun* (1963), *All That's Left to You* (1966) ve *Return to Haifa* (1969).

H E C E Ö Y K Ü

Arap yazını çevreleri arasında ona ciddi şöhret kazandıran romanı, *Men in the Sun*'dır. Roman, hayatta kalma konusunu işlemektedir. Değişik yaş ve mevkideki üç kişi Kuveyt'e geçmeye çalışmaktadır (o zamanlar Kuveyt, birçok evsiz ve zavallı kişiye geçim vadeden süt ve bal memleketiydi). O sıralar birtakım Filistinlilerin pasaportsuz olarak Basra'dan bu ince çöl ülkesi Kuveyt'e su götüren dev tankerlerde kaçak olarak gittiği söylentileri dolaşıyordu (bu husus dev sulama kanallarının kurulması öncesinde ve Kuveyt'in ilk günlerindeydi). Bu hikâyede böyle bir tankeri olan aracı Ebu'l-Hayzeran karşımıza çıkmaktadır: Filistinli ve 1948 savaşı kidemlilerinden; savaşta aldığı yaralar onu iktidarsız yapmış. Bu adam, üç başkahramanın astronomik rakamlar ödemesi dolayısıyla sınırı gelmeden önce onları boş bir su tankerinde saklar, eğer sınır polisinden geçerlerse onları serbest bırakacaktır. Ne var ki polisler bu kez işi yavaştan alırlar ve Ebu'l-Hayzeran'ın kadınlarla Irak'a kaçma macerasıyla ilgili latifelerle epeyce zaman geçirirler. Bu arada o üç adam bunalıcı tankerde uzunca bir süre sıkışık vaziyette beklerler ve hikâye Ebu'l-Hayzeran'ın "Neden tankerin duvarlarına vurup ses çıkarmadınız?" diye bağırarak o üç kişiyi çöplüğe fırlatmasıyla açıkli bir şekilde son erer. Bu hikâye ironik şekilde 1948'in hemen sonrasında Filistinlilerin yürek burkan deneyimlerini vurgulamaktadır: Şöyle ki onlar hayatta kalmaya yönelik umutsuz bekleyiş, hayatın tüm katmanlarından herkesin ortak trajedisi, daha önceden öyle parçalayıcı ret ve tüm Arap dünyasında o kadar zor şartlarla karşılaşmışlardır ki korkuyla hissizleşmişler ve rüyalarını Kuveyt'te gerçekleştirmeyi beyhude şekilde umut ederek son derece değerli zamanlarının ellerinden akıp gitmesine izin vermişlerdir. Dört Filistinlinin fiziksel ve psikolojik dünyasını ekonomik fakat yine de canlı şekilde tasvirle birlikte bu son derece önemli sembolik öykü, Kenafani'yi çabucak genel olarak Arap edebiyatının özellikle de Filistin edebiyatının kurgu sanatında ön sıralara yerleştirmiştir.

Onun ikinci romanı olan *All That's Left to You* ise Filistin edebiyatının en sofistike kurgu ürünlerinden biri olup muhtemelen farkında olmadan Arap edebiyatının modernizasyonuna yönelik ilk ciddi teşebbüs niteliğindedir. Kenafani'nin, eserlerinde gözlemlediğimiz bu ender modernist hamlelerin düzensiz hale gelmesi hatta akıcı bir yapıya kavuşmasını sağlayamayacak kadar erken ölmesi son derece talihsiz bir durumdur. Yine de Kenafani'nin (ve Tefik Sayigh ve Suriyeli Muhammed el-Maghut (d. 1934) gibi diğer ilk modernistler veya yarı-modernistlerin) Arap edebiyatında modernizm tartışmaları daha başlamadan uzun yıllar önce modern aygıtları nasıl da cüretkâr bir şekilde kullanmış olduğunu gözlemek eleştirel bir zevktir. Bundan daha enteresanı, yetmişlerde ve sonrasında adı geçen tartışma Arap edebiyatında merkezi bir konu olduktan sonra bu üç yazarın ve diğer bir modernist olan Mısırlı Salah Abdussabur'un (1931-1981) girişimleri, mezkûr tartışmalarda

ilgi odağı olmamıştı. Bu erken dönem yazarlarına yönelik bir inceleme Arap dünyasındaki modernizm tartışmalarının, kuramların ve manifestoların yardımı olmaksızın canlı bir şekilde başladığını ortaya çıkarmaktadır ki, bu da sanatın daha duyarlı yazarların bilinçaltılarını belirli bir yöne doğru iterek doğal şekilde çalıştığına ilişkin etkileyici bir örnektir.

Kenafani örneğinde bizler zamanının sanatsal imkânlarına bu kadar duyarlı şekilde tepki veren dehasıyla ve bağımlı bir yazar olarak halkına karşı hissettiği ağır sorumlukla mücadele etmek zorunda kaldığını gözlemleyebiliriz. Bu husus muhtemelen biraz önce ele aldığımız şekilde yapıtlarındaki düzensizliği de açıklar mahiyettedir. *All That's Lef to You* adlı yapıtı, asla *Men in the Sun* gibi geniş bir takdir toplamamıştır, sonraki eseri, insan davranışlarının altında yatan hayatta kalma felsefesine ve ironiye ilişkin kesin bir tanımlama içermektedir. Onun üçüncü romanı olan ve benzer şekilde kimlik ve aidiyet sorunlarını oldukça sofistike bir şekilde ele alan *Return to Haifa* adlı yapıtı da pek sofistike olmayan okuyucularının anlayışı çerçevesinde kalmıştır. O, âdetta içgüdüsel olarak Kenafani'nin zihninde daha geniş bir okuyucu kitlesi tasarlayarak yazdıkları eserlerinden iken, diğerleri daha yüksek bir kültüre sahip okuyucu için tasarlanmıştır. *Return to Haifa*, 1967 savaşı sonrasında İsrail ile Batı Şeria arasındaki sınırlar açıldığında Haifa'ya dönen Filistinli bir çiftin açmazını tasvir etmektedir; zira bu çift kaçarken geride bıraktıkları çocuklarının İsraili bir çift tarafından hem de bir İsraili olarak yetiştirildiğini öğrenirler. Bu eser, zıt aidiyetler arasındaki çatışmaya ilişkin etkileyici bir öyküdür ve Kenafani o genç adamın kendisini yetiştirenlerle birlikte kalacağı şeklindeki okuyucu beklentilerini boşa çıkarmaktadır; Kenafani'nin burada ima ettiği şey, basit bir ulusalcılık değildir, bilakis kan bağlarına değil yaşamın kültürel ve insani boyutlarına bağlı ömürlük bir birlikteliktir.

All That's Left to You adlı öyküsüne kısa girişte Kenafani kendisinin seçtiği karmaşık yapının tamamen farkında olduğunu göstermektedir. Bu kısa öyküde beş ana karakter vardır (öykünün sonunda sahneye giren İsraili asker altıncı fakat küçük bir karakterdir): Hamid, Meryem, Zekeriya, Zaman ve Çöl. Zaman'la Mekanı birleştirmeye yönelik başarılı bir girişim söz konusudur; burada yazarın kelimeleriyle "birbirinden epeyce uzaklaştırılmış mekanlar ile değişik zaman çerçeveleri arasında çok büyük bir ayrımın olmadığı gözükmektedir ve tek bir andaki zaman ve mekan arasında bile durum böyledir." Kenafani öykü dünyasını "tek bir hamlede" okuyucuya verilmesi gereken "karışık" bir dünya olarak tasvir etmektedir.

Kenafani'nin mekân olgusunu Filistin yaşamının son derece hayatî bir parçası olarak değerlendirmesinin, klasik Arap şiirindeki aynı olgunun farkında olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı pek açık değildir; nitekim klasik Arap şiirinde de "çöl", insanın yaşam boyunca verdiği zorlu mücadelesin sem-

H E C E Ö Y K Ü

bolizesinde temel bir ögedir. Kenafani'nin ilk iki kısa öyküsünde yine çöl, kahramanlarının kaderini belirlemede anahtar bir rol oynamaktadır. *Men in the Sun* 'da ise parıldayan güneşiyle çöl -yüzyıllar öncesinde Zü'r-Rumma tarafından o, gökyüzündeki sabit bir şey olarak betimlenmiştir; seyyahın kafasında vızıldayıp duran ve ona hâkim olan- öykü kahramanlarının kaderini belirlemektedir. Yine de Zü'r-Rumma'nın seyyahı ne kadar zayıf düşüp yorulsa da sonunda kaderine ulaşır ki bu da insanın hayatta kalma yeteneğini sembolize etmektedir; *Men in the Sun* 'da çöl ve güneş ölümcül şekilde Filistinliyi fetheder ve kuşatır. *All That's Left to You* 'da ise klasik seyyah açısından korkutucu diğer bir öge olan geceleyin çöl kavramıyla karşılaşıyoruz: "Zifiri karanlıkla tamamen bir olmuş" vadiler ve steplerle kaplı çöl; gecenin yankı sesleri, etraftaki her şeyi yutan sessizlikle iyice zirveye çıkmış. Yine de Kenafani bu kısa öyküde Filistinlinin yüzüne, düşmanla karşılaşp ona karşı tüm cesaretini toplayan ve kararlılık gösteren kaderini vermiştir; bizler burada su tankerinde ölümü uysal bir şekle kabullenen manzaradan epeyce uzağız.

Burada olay örgüsü, 1948 sonrası karmaşada birbirinden ayrılmış olan bir aile etrafında dönmektedir; bir erkek ve kız kardeş Gazze'deki yaşlı bir teyzenin yanına giderken anne ise Ürdün'e gider. Otuz beşinde olup Hamid'ten daha büyük olan kız kardeş Meryem, sonunda cinsel arzularına yenik düşer ve İsrail otoriteleriyle işbirliği içinde olan aşağılık bir evli adamla ilişkiye girer. Onun hamile olduğunu öğrenen kardeşi Hamit, paramparça olmuştur; aile onuru zedelenmiştir; üstelik de bir işbirlikçi tarafından! Meryem şimdi Zekeriya ile evlenmek zorundadır ve Meryem'in aileye getirdiği ardan kurtulma çabasıyla Hamit Ürdün'deki annesinin yanına gitmeye karar verir; çölün sıcağı ve İsrail devriyelerinden kurtulma amacıyla geceleyin korkutucu o çölü yayan olarak geçecektir.

Burada iki ayrı saat vardır: Biri Meryem'in dalgın düşünceleri ve kaygılı anılarının hareketlerini gözlerken, diğeri ise Hamit'in çöldeki ayak seslerinin hareketini gözlemlemektedir; bu saatlerden birisi, kocasına sıkıntıyla yaslanmış olan Meryem'in evinde asılı iken diğeri Hamit'in kendi saatidir. Bu saatler öykünün eşzamanlı hareketlerine eşlik ederek tık tık zamanı göstermektedir; burada amaç, öyküdeki anlatı, etrafa bakınan, düşünceler içinde ve kedirli Meryem'den, geride bıraktığı gerçekliğin korkusundan uzakta yolculuğunun korkularıyla baş başa olan Hamit'e doğru kaydığında bu iki ana kahramanın acısının ortak olduğunu göstermektir. Her iki kahraman kendi durumlarını hem acil olanın hem de daha uzak olan geçmişin olaylarıyla tartarken öyküde de epeyce flaşbekler kullanılmaktadır. Zaman dilimleri birbirine girer; fakat sürekli var olan şey Hamit'in baş koyduğu ve heyecan verici haliyle çöldür. Çöl, mevcut anı açıklamak ve Hamit'in maruz kaldığı olaylara değişik bir boyut katmak için araya girer: "O, ana yoldan epeyce uzaklaşmış-

tı. Gecenin nasıl geçip gittiğinden bile habersizdi. Ona bir şeyler söylemek isterdim; *fakat ne var ki ben sessizliğe hüküm giymişim.*"

Daha sonra aralarındaki mekânsal farklılığa rağmen iki final sahnesi aynı anda şekillenir: Zekeriya karısından kürtaj ya da boşanma arasında seçimde bulunmasını ister ve bu arada, Hamit İsrail devriyeleriyle karşılaşır. Meryem tamamen kaderin merhametine kalmıştır. Bir kenara atılmış, aşağılanmış ve kardeşi gittikten sonra da tüm dünyada yapayalnız kalmış olan Meryem, içindeki yaşama arzusunu da kaybetmemek için, kendisine bu kadar acı ve ıstırap çektiren adamı öldürmenin dışında bir çıkar yol bulamaz. Hamit de ancak İsrail devriyesini öldürerek yaşayabileceğinin farkındadır. Hamit hasımlarını süzerken son derece uzun ve etkileyici bir ara zaman geçer; sonra iki bıçak, yani Meryem'in ve Hamit'in elindeki bıçaklar eşzamanlı olarak kurbanlarına saplanır. Kenafani'nin iç terbiyesi, açıkça İsraili askerlerin öldürülmesine fırsat vermeden önce kendisinin duraksamasına neden olur. Bu da köpekleriyle sahneye doğru yaklaşan diğer İsraili devriyelerin sesleri dolayısıyla olur. Kenafani bizlere bu Filistinlinin talihinin yaver gitmeyeceğini; fakat onun en azından yaltaklanarak da ölmediğini söylemek ister. Zira o, son bir müdafaa yapmıştır.

Cabra, Kenafani ve Azzam'ın yapıtları -ki, üçü de diasporada yaşamaktadırlar- 1967 öncesi Filistin tahkiye eserlerine hâkim olmuştur. Önce Batı Şeria'da, sonra Ürdün yönetimi altında ya da ellilerde bizzat İsrail yönetimi altında yaşayan Filistinlilerin ortaya koyduğu tahkiye eserleri, hem form hem de içerik olarak zayıflık ve güçsüzlük belirtileri sergilemektedir. Oysa altmışlar bu alanlarda yeni bir tahkiye geleneğinin ortaya çıkışına sahne olmuştur ki, bu gelenek birkaç yıl içerisinde gelişecek ve şu an meşhur olan birkaç yazarın ürünlerinde iyice filizlenecektir.

Batı Şeria'da Mahmud Şukayr, Halil el-Sevahiri, Raşid Ebu Şaver ve Yahya Haylif gibi yazarlar altmışlarda meşhur olmuşlardır. Batı Şeria'nın İsrail tarafından işgal edildiği 1967 sonrasında çoğu yazar ya İsrail'i kendiliğinden terk etmiş ya da Sevahiri ve Şukayr örneğinde olduğu gibi İsrail tarafından sınır dışı edilmiştir -bu da onların yazılarının çevrelerindeki okuyucu kitlesini etkilemeye başladığının bir kanıtıdır. Kaydedilmelidir ki, bu etki önceden sadece şiirin bir ayrıcalığıydı.

Bizzat İsrail'de ellilerin kurgu girişimleri aynen 1948 öncesinde olduğu gibi ya Batılı kurgu ürünlerinin çevirisinde ya da orijinal öykü girişimlerinde olduğu gibi Batılı modellerin doğrudan taklidinde yoğunlaşmıştı. Yine de altmışların sonlarında İsrail Komünist Parti'si Rakah'ın aktif bir üyesi ve seçkin bir politik yazar olan Emile Habibi gibi birtakım yazarlar ortaya çıkmıştı; kendisi Arap dünyasındaki kurgu yazarlarının en meşhur örneği haline gelecekti -özellikle de *The Secret Life of Saeed, the Ill-Fated Pessoptimist* (1974) adlı yapıtın gücüyle; zira bu yapıt modern Arap edebiyatının en orijini-

H E C E Ö Y K Ü

nal romanları arasındadır. Bu dönemde ortaya çıkan diğer yazarlar ise Tefvik Fayyad, Muhammed Naffa ve Muhammed Ali Taha'dır. Arap dünyasında yaşamayı terk eden Fayyad'ı istisna tutarsak tüm bu yazarların ve onlarla birlikte diğerlerinin zamanımıza kadar İsrail'deki kurgu dünyasına hâkim olma—ya devam ettiklerini söyleyebiliriz.

Habibi'nin kısa öykülerden oluşan küçük koleksiyonu *Six Stories of the Six Day War* (1968) hem Arap dünyasında hem de bizzat İsrail'de büyük yankı uyandırmıştır. Bu koleksiyon, 1967 Haziranı Altı Gün Savaşları'nın, yani İsrail'in Batı Şeria'yı ve Gazze bölgesini işgali sonucu Filistinlilerin on dokuz yıllık ayrılıktan sonra ülkelerinin tamamını serbestçe gezebildikleri dönemin bir ilhamıdır. Aileler artık 1948 savaşı dolayısıyla birbirinden koparıldıkları aile üyeleriyle tekrar birleşebiliyorlar ve yeniden temas kurup anılarını tazeleyebiliyorlardı. Yeniden birleşme, bu koleksiyonda iç ritmi oluşturmaktadır ve birlik kurgusu aslında çok farklı olan öyküleri bir araya getirmektedir. Bu koleksiyon âdeta aynı tecrübenin değişik boyutlarının üzerine işlendiği bir prizma gibidir; bu öyle özel duygular canlandırmıştır ki o ancak tarihin en büyük kargaşaları tarafından savrulmuş olan insanların kendilerini birbirinden ayıran zamansal uzaklığın ötesine geçer bulduklarında ortaya çıkabilen duygulardır. Bu koleksiyonda zaman, değişken ve akıcıdır; o, ayrılık trajedisine neden olmuştur ve yenilerde işgal edilen topraklar bir kez işgalden kurtarıldığında hâlâ tersten bir trajedi yaratmaya da muktedirdir; burada sabit olan tek şey, Filistin toprağının kendisidir. Değişik kahramanlar daima kendilerine güvenlik vaat eden sabit kökler arayışındadır; fakat onlar bilmektedir ki yenilgi ve işgalin karanlık bulutları altında böyle bir güvenlik çok uzak bir umut olarak kalmaya devam edecektir.

Yine de Habibi'nin romanı önce Pan-Arap ölçeğinde İbranice ve diğer dillere çevrildiğinde de hem İsrail'de hem de Batı'da tanınmıştır: Adı geçen roman *The Secret Life of Saeed, the Ill-Fated Pessoptimist*. Bu roman ilk olarak 1974'te çıkmış, ilk üç yılda üç baskı yapmıştır ve Arap dünyasında ve İsrail'deki birçok dergi ve kitapta incelenmiştir. O, bizzat İsrail'deki Filistinlilerin yirmi küsur yıllık yaşamını kapsamaktadır; sonra bu, yazarın diğer kısa öykü koleksiyonları gibi Filistin'in iki parçasını bir araya getirmekte ve birleşme meydana gelmektedir. Romanın başkarakteri İyimser-kötümser bir saf olan ve İsrail işgali altındaki sert koşullarda hayatta kalma arayışı, Çek romancı J. Hasek'in meşhur romanı *The Good Soldier Schweik* (1923) romanının kahramanı Schweik'in arayışını andıran Said'tir. Habibi, Voltaire'nin hicivsel romanı *Candide'e* (1759) olan borcunu itiraf etmektedir; fakat *Schweik* ile kendi kahramanı arasındaki benzerlik gerçekten çok büyüktür. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus da şudur ki, Habibi, mezkûr romanın meşhur olduğu Çekoslovakya'ya birçok kez gittiği için orada kendisinin Schweik'i keşfetmeye yeterli zamanı olacaktır.

Said hikmetli bir saftır, İsrail devletinin bir muhbiri olan komik bir kahraman. Yine de onun aptallığı, korkaklığı ve belirgin samimiyeti, kendisini hikayenin kötü adamından ziyade bir kurbanına dönüştürmüştür. O, asla Siyonist devlete yaltaklanma konusunda tamamen başarılı olmadığı için sonunda rolleri değiştirir ve Filistin direnişinin destekçisi olur. Romanda birkaç erotik sahne bulunmaktadır: Bunların en etkileyicisi Said'in ilk aşkı Yuaad'a olan ölümsüz aşkıdır. Said Bakiye ile evlenir ve ondan Vela isimli bir çocuğu olur; Vela özgürlük savaşçısı olur ve İsrail otoritelerine meydan okurken annesiyle birlikte ölür. Said, acısına rağmen korkak bir aptal olduğu için devlete yaltaklanmaya devam eder; fakat aptalca bir hatası kendisinin İsrail'in en kötü hapishanelerinden biri olan Şatta hapishanesini boylamasına neden olur: Orada kendisinin devletin bir casusu olduğu tahmin edildiği için İsrailli askerler tarafından fena şekilde dövülür ve Yuad'ın oğlu genç Said'in yanına atılır. Yaşlı Said bu genç adamın tavırlarından son derece etkilenir; öte yandan genç Said ise bu kötümser-iyimser'i yoldaş bir özgürlük savaşçısı sanır ve ona kahramanlara layık bir saygı gösterir. Bu deneyimden epeyce etkilenen Said hapisten çıkar çıkmaz artık devletle işbirliği yapamaz hale gelir. Onun kendisini içinde bulduğu açmaz, kendisinin romanın sonunda üzerine oturduğu kazıkta simgelenmektedir ki bundan kendisini ancak bir mucize; dünya dışından, uzaydan gelen bir adam kurtarabilir.

Mizah, ironi, aşırı ve basit samimiyet, çift anlamlılık, paradokslar ve kelimelerle oynamak bu önemli yapıtta, yaşamın en esaslı trajik ve kahramanca deneyimlerini tasvir eden bölümlerle yan yana konulmuştur: ölüm, şehitlik, tehlikeli girişimler, cesur direniş, sarsılmaz inanç. Olayların komik şekilde temsili kimi yerlerde oldukça neşelidir, hatta Said'in Arapça konuşan muhbir arkadaşı Jakob'la olan ömürlük arkadaşlığı gibi basit insani deneyimler bile, basit bir duygusallığa düşmeden son derece etkili şekilde sunulmaktadır. Roman, Said'in kurtuluşunun ancak dünya dışından biriyle mümkün olacak şekilde sunulmasıyla fantastik bir şekilde sona erer. Habibi, bu komik kahramanın bir şekilde kurtarılması gerektiğini anlar; zira o, ihtida etmesine rağmen davanın bir şehidi de olamamaktadır. Romanın en iyi teknik yönlerinden birisi budur. Romanın aldığı genel beğeni öncelikle İsrail yönetimi altındaki Filistinlilerin ölümcül deneyimini dışa vurmasından kaynaklanmaktadır; bilakis Arapça'daki uzun kurgunun mevcut modellerine yönelik sunduğu sanatsal karşı koyusun düzeyinden kaynaklanmaktadır; zira o, içinde hem komedi, hem kahramanlık hem de trajedinin yer bulduğu ironik bir türü son derece başarılı şekilde kullanmaktadır.

Diasporada şöhret kazanan en önde gelen Filistinli romancı Cabra İbrahim Cabra'ydı. O, kısa öykü koleksiyonu ellilerde basıldıktan sonra kendisinin hi-tap etmeyi istediği daha geniş ve zengin deneyim alanı açısından daha kullanış-

H E C E Ö Y K Ü

lı olduğu için zorlu roman formuna dönmüştü. O, ellilerde bu formda denemelere başlamıştı ve bu çerçevede altı romanı basılmıştı. İlk romanı olan ve 1955'te piyasaya çıkan *Screaming in a Long Night*'ta o çalışmasında genel olarak fark ettiğimiz şekilde düşüncesinin niteliğini ve vizyonunun eriminini hemencecik ortaya koyuyordu. İkinci romanı olan *Hunters in a Narrow Street* 1960'ta İngilizce olarak yayınlanmıştı, Arapça çevirisi ise 1974'te çıktı. Yine de onun bir romancı olarak ünü *The Ship* (1970) ile tesis edilmişti ve sonra 1978'te *Search for Walid Mosoud* piyasaya çıktığında iyice pekiştirilmişti. Bir romanı Suudi romancı Abdurrahman Munif ile birlikte yazma deneyimi -Munif, bu alana sonradan giren birisidir; temel sosyal ve politik sorunlara yönelik cüretkâr romanlarıyla kısa sürede takdir toplamıştı- 1982'de *A World Without M a p* s'in ortaya çıkmasına vesile olmuştu. Yine de bu kitap tahmin edilebileceği gibi iki yazarın biçem ve vizyon farklılıklarının izini taşıyordu ve her iki yazarın da en iyi yapıtı olarak görülmemişti. Cabra'nın roman alanına ilişkin son macerası, bir kişinin hem sanık hem tanık, hem aktör hem seyirci olduğu tuhaf paradoksların çalışması olan *The Other Rooms*'du (1986). Bu roman âdeta kara mizah gibi yazılmıştı ve romanın kapağının da ifade ettiği gibi "bir rüyadan daha imkânsız gözükken" bir gerçeklik üzerine kuruluydu.

Cabra İbrahim Cabra'nın romanlarının temel ayırt edici özelliği, biçeminin göz alıcı akıcılığıydı. O tüm romanlarında büyük dilsel esneklik, inanılmaz bir enerji, şiirsel yetenek ve iyi seçilmiş bir söz dağarcığı ortaya koyuyordu. O hem şiirsel hem de duygusal olarak yazıyordu; fakat yine de asla hissi davranmıyordu; biçemi ise daima şeffaftı, o, kendi karakteristik akıcılığını ve cilasını kaybetmeden duruma göre mahrem ya da zihinsel olabiliyordu. Yine de o, aslında bir moderndi ve klasik Arap edebiyatının görkemli ve retoriksel biçemiyle yazmıyordu; o romanın daha söylemsel ve sıkı fıkı diline böyle bir biçemin pek de uymayacağını pek âlâ farkındaydı. Gariptir onun düzyazı şiiri, düzyazının muhteşem silip süpürücü özelliğini sürdürmemiştir. Burada o, âdeta şiirsel temanın kendisini hissi olmaya sevk edeceğinden korkarcasına özenle *sotto voce* (hafif ses) biçem lehine ve genellikle çok kuru ve ilgi uyandırmayan biçem lehine duygusaldan hatta sıkı fıkı olandan kaçınıyordu.

Kurguda Cabra'nın kendine özgü biçemi yapıtın dâhili başarısını teyit etmekte ve hem biçemi hem de temayı seçenin aslında yazarın zihinsel yapısı olduğu -sembiyotik olarak biri diğerini çekmektedir- hususunu pekiştirmektedir. Arap romancıların çoğunluğu biçemden çok konuyla ilgileniyorlardı; evet büyük biçemciler olan Suriyeli Salim Bereket ve Haydar Haydar gibi birkaç yazarın olduğu doğrudur; fakat bu kişilerin, çağlarının yazarları üzerinde büyük bir etki yaptıkları söylenemez. Bu noktada düzyazının şiirden daha fazla ele avuca sığmaz bir şey olduğu ortaya çıkmıştır. Şiirsel biçem -zorlu, yaygın şekilde yaratıcı ve çok karmaşık metaforik temsillere sahip- altmışlar boyunca Arap (Fi-

listin de dahil) şiirine hakim olmuştu ve yetmişlerde genç kuşak arasında salgın gibi yayılmıştı; öyle ki şairler ancak dönemlerinin daha baskın şiir biçemlerini benimsediklerinde başarılı olabilecekleri hissiyatına kapılmışlardı.

Oysa kurguda Arap yazarları kendi kişisel biçemlerini sürdürebilmişlerdi; Arap dünyasının en meşhur romancısı Necip Mahfuz da dâhil onların çoğu, netlik ve açıklığı benimsemişti; genellikle açık bir tarzda yazıyorlardı. Cabra'nın büyük usta dili, akıcı biçemi, bir romancı olarak şöhretindeki temel faktörlerden birisidir.

O, kısa öykülerinde olduğu gibi romanlarında da temel olarak entelektüel elitin yaşamını yansıtıyordu. Aslında düşünce yayımı konusuna yönelik eğilimi (genellikle Arap dünyası içindeki temel meşguliyetleri yansıtan düşünceler) zaman zaman tahrik edici şekilde abartılmış ve şişirilmiştir; örneğin onun 1930'ların felsefi tartışmalar içindeki Kudüs'ünde iki onbeşlik delikanlıyla birçok konuyla birlikte Boticelli'nin bir resmini ve Anatole France'ın yapıtlarını tartışması -oysa böyle bir husus bu çağın gençleri açısından söz konusu bile edilemez; üstelik Boticelli üzerine son derece bilgiç bir konuşma yapan bu genç, Kudüs varoşlarının birinde sefalet içinde yaşıyorsa dediğimiz daha da doğrudur. Cabra'nın her şeyi entelektüelleştirme alışkanlığı hâkim bir özellik olarak ortada durmaktadır.

The Ship romanı şimdiki zamanın olaylarını, roman kahramanlarının duyguları, rüyaları, özelemleri ve hayal kırıklıklarının temelinde yatan geçmişin parıltısıyla birleştiren karmaşık bir yapıya sahiptir. Roman, sürgün, hatıralar ve nostalji hakkındadır; fiziksel mücadele, içsel çatışmalar ve entelektüel açmazla ilgilidir. Bu romandaki zaman, sürekli flaşbeklerle öyle yinelenmektedir ki geçmiş şimdiki zamanla örtüşmekte ve şimdiki zaman da geçmişin gücüyle şekillenmektedir; bu son nokta geçmişin, kahramanların bilincindeki hâkim varlığını yansıtmaktadır. Hikâyeyi birkaç satırda özetleme imkânı yoktur; çünkü onun çoğu kısmı olaylarda birleşip konuyu sonuca götüren hatıralar ve alt-olaylar ağıyla birbirine girmiştir. Kitapta trajedi vardır, nitekim temel karakterlerden biri sonunda intihar eder; yine de hikâye, âdeta yazar ve diğer temel karakterler açısından bir çıkış olarak sunulan ölümün diğerleri için daha iyi bir yaşam konusunda umuda dönüştürülmesiyle olumlu sonlanır.

Hikâyenin üç ana karakteri de Iraklıdır: Mimar İsam Selman, cerrah Falih Abdulhasib ve güzel ve eğitimli Bayan Luma; dördüncü karakter ise Kuveyt'te çalışan Filistinli iş adamı Vadi Assaf'tır. Karmaşık olay ağı Assaf'ı Lübnanlı kadın doktoru Maha el-Hac'la ilişki kurdurur, nişanlanırlar ve cerrahın da iki aşk arasında kalmasını neden olur: Şöyle ki o Luma ile evlenir fakat Emilia Fernizi'yi sevmektedir; öte yandan Luma ise İsam Selman'ı sevmektedir. Maha hariç bütün karakterler *Hercules* gemisinin güvertesinde karşılaşır, bir kurvaziyer olan gemi Beyrut'tan Naples'e gitmektedir. Yine de bu

buluşma öyle muhteşem olmamıştır: Luma, İsam'ın gemide olduğunu öğrenince kocasını gemide kendisine arkadaşlık etme noktasında ikna ederken, kocası da gizlice Emilia ile bir gezinti planlamıştır ki aslında Emilia da arkadaşı Maha'yı nişanlısıyla gezinti noktasında ikna etmiştir (öyle inanmaktadır).

Tüm bunların arkasında yatan şeyse kahramanların karakterlerinin karmaşık yapısıdır. İsam, aslında iki sorunla baş edemediği için Bağdat'tan kaçmaktadır: Dayanılmaz olduğunu düşündüğü Luma ile evlilik ve bir de baba-sını Luma'nın bir akrabasını öldürmeye ve hayatının kalanını sürgünde geçirmeye neden olmuş olan kabilevi arazi kavgası. Aslında İsam'ın Luma ile evliliğini engelleyen şey de bu eski kavgadır, nitekim her ikisi de İngiltere'de okurken karşılaşmışlar ve sonuç olarak Luma çaresizlikten başarılı ve zengin cerrah ile bir mantık evliliğine mecbur kalmıştır.

Filistinli Vadi Assaf da Maha'ya aşkının ötesinde Filistin'e geri dönme düşüncesine heyecanla bakmaktadır. Nasıl İsam atalarından devralınan arazi kavgasının neden olduğu sorunlardan kaçıyor ve çözümü ona sahiplikten tamamen vazgeçmekte buluyor idiyse, Vadi'nin tüm varlık nedeni de Filistin'de bir toprak sahibi olmaktır, böylelikle de atalarından devralınan ve kuşaklar boyu bu şekilde süren ülkeye bağlılığını ortaya koymaktadır. O bir miktar para biriktirmiş ve gerçekten de Filistin'de bir yer satın almıştır, bu toprak üzerinde Maha ile yaşayacağı büyük bir ev yapmayı planlamaktadır. Yine de Maha, Beyrut'ta başarılı bir kariyeri tepme konusunda gönülsüz olduğu için onu romantik bir hayalperest olarak görür ve son dakikada Assaf'a gemide eşlik etmemesine neden olan şey de onunla yaşadıkları yeni bir tartışmadır.

Assaf'ın da bir ilişkisi vardır: Resmi seven ve kendisiyle iyi bir arkadaşlık kurdukları Kudüs varoşlarından Fayiz isimli yetenekli bir gencin 1948 Filistinindeki kargaşada ölümüne ilişkin canlı hatırası. Bu iki arkadaş Siyonistlere karşı omuz omuza çarpışmıştır ve Fayiz öldürülmüş olsa da arkadaşının hatırasında yaşamaktadır; nitekim o arkadaşının sanatsal yeteneğini, sıcak dostluğunu ve otuzların ve kırkların Kudüs'ünde kısa sürede edindiği bilgi ve zeki fikirleri canlı şekilde hatırlamaktadır.

Hercules üzerinde heyecanlı anlar yaşanmıştır. Bir akşam Luma güverte—de dans etmesi dolayısıyla kocasını çılgına çevirir, o da onu kendisiyle kama—raya dönmeye zorlar. Emilia, Falih ve Vadi hariç herkes deniz tutmasına ya—kalanır, ancak bundan sonra Vadi, iki âşıktan haberdar olur (Biz anlıyoruz ki, Falih, Emilia'nın sahte hastalığı dolayısıyla onu birkaç kez tedavi amaçlı ziyaret ederken bu ikisi de gizlice buluşmakta idiler.).

Onlar Naples'e demir attıklarında Capri'ye doğru bir yolculuk planlanır fakat herkes gitmez. Luma hastalık numarası yapar; sonra İsam ile gizlice Naples'e geçerler; orada ikisi Falih ve Emilia tarafından (kendileri de bir şeyler yapmıştır) kol kola görülürler. Falirfin günü mahvolur ve otelde Emilia

ile birlikte olmak için yaptığı plan çok kötü bir hayal kırıklığı ile sonuçlanır. O akşam gemiyle geri dönerken intihara kalkışır.

Boş ilaç şişeleri yanında Luma'ya yazılmış bir de mektup vardır: bunda Falih'in aslında uzun zamandır intihar etmeyi planladığı ortaya çıkmaktadır; öyle ki şu anki intihar kararı aslında karısının ihanetinden kaynaklanmamaktadır. Dışarıdan bakıldığında intihar için kesinlikle *açık* bir neden yoktur. O zamanlar Orta Doğu'nun petrol zengini bu bölgesinde yaşayan eğitimli bir arabın isteyebileceği her şeye sahip gözükmetedir: Mesleki başarı, güzel bir eş, para, kadınlar ve sosyal prestij. Aslında bunlar o dönemin binlerce Arap profesyonelinin de rüyasıdır; zira o zamanlar ciddi finansal kaynaklar ortaya çıkmıştı ve arzu ve maddi zenginliğe yönelik genelde çılgınca bir eğilim vardı.

Yine de onun uzun zamandır intiharı düşünmekte olması, FalüVin, hayatın nasıl da ironik olduğunu ve ihanet kılıcının nasıl da iki taraflı olduğunu anlaması sonucu kendisini öldürmüş olabileceği şüphesini ortadan kaldırmaktadır.

İntiharın Arap insanı açısından yaygın bir gelenek olmadığı doğrudur; fakat her kültürde hissiyatı, eğilimi ve entelektüel oluşumu dolayısıyla genel kuralları hiçe sayan birtakım insanlar vardır. Nitekim Falih'in karakteri ve düşünce tarzı da aslında olağan değildir. Dolayısıyla böylesi bir durumda onun farklılığının özellikle de bizzat kendisi aynı zamanda benzeri bir aldatma yaptığında karısının ihanetine bir tepki olarak yeniden ortaya çıkması beklenebilecektir. Keza herkesin seyredeceği şekilde Luma'nın güvertede şehvi şekilde dansetmesine yönelik çılgınca tepkisi de temelde sevsin ya da sevmesin Arap erkeğinin karısına yönelik kıskançlığı ve sahiplenme duygusundan başka bir şey değildir. Arap erkeği ne kadar sofistike olursa olsun yaygın şekilde bilinmektedir ki Falih'in erotik olana tepkisi çoğu zaman geleneksel bir tepki olarak kalmıştır ve geleneksel tepkiler de kendini öldürmekten ziyade karısını cezalandırmak şeklinde dışa vurur. Falih, Luma'ya yazdığı intihar mektubunda ayartıcı şekilde dans ederken gördüğünde onu hemen oracıkta öldürmeyi aklına koyduğunu söylemektedir, fakat sonradan onu bırakıp kendisini öldürmeyi tercih etmiştir. Tamamen farklı bir tepki anlamına gelen bu son karar, yazar tarafından yeterince işlenmemiştir.

Önceden Cabra'ya atfedilen fikirler ve kişilik göz önüne alındığında Falih'in Luma'nın kıpır kıpırlığı, yaşama sıkıca bağlılığı, zenginliğin getirebileceği tüm o arzulara sıkıca bağlılığının, kendisine mücadeleden uzakta, önemsiz şeylere adanmış boş bir yaşamın (Arap toplumunun üst sınıflarında görülen bir durumdur bu) beyhudeliğini ispatladığını söylemiş olsaydı çok daha ikna edici olurdu. Fakat Cabra burada ciddi şekilde başarısız olmakta ve doktorun intiharını bu hususa değil karısının sorumsuz tutkularına ve şehvetli bedeninin kıvrak güzelliğine karşı yarı metafiziksel tepkisine bağlamaktadır.

Teknik olarak *The Ship* bir trajedi değildir; çünkü böylesi bir romanda trajik karakterin daha ağır şekilde merkezde olması gerekir ve bir bütün olarak yapının kontekstinde Falih ya da karısının ardışıklığına ilişkin daha büyük duyguların aynı şekilde merkezde olması gerekir. Öyle ki ölüm bile olayların akışını trajik şekilde etkileyen bir husus olarak görülür. Burada trajedi açısından kesin ve baskın bir sonluluk vardır. Fakat FahTTin ölümü olayların akışını ancak daha iyiye doğru değiştirebilir; aslında diğer kahramanların yaşamlarını trajik şekilde ilgilendirmez. Okuyucu, Luma'nın tüm o görünüşteki acılarına rağmen bilmektedir ki gelecek bütün olanakları ve umutlarıyla onun önündedir; Assaf'a gelince Maha onunla yaşamayı seçmiştir ve roman onların Naples'daki mutlu birleşmeleriyle son bulur.

Falih'in intiharı başka bir açıdan da enteresandır; şöyle ki burada hem yazarın kişisel yaşamı ve deneyimi dışındaki bir karakteri hem de doğrudan onlara karşı bir karakterin nesnel tasviri söz konusudur. Cabra, kendindeki bir şeyi ve daha çok da anakarakterlerde ulaşmak istediği şeyleri tasvire doğru güçlü bir eğilime sahiptir. *The Ship*'teki Vadi Assaf, *Search for Walid Masoud*'daki Walid Masoud ve *Hunters in a Narrow Street*'deki Cemil Ferran, kendisi gibi Filistinlidirler; o bu karakterleri başarılı, kentli, enerjik, sofistike, tutkulu ve hepsinden öte *yaşama sıkıca bağlı* kişiler olarak tasvir eder. Onlar asla huysuz ve haşin değildirler; ne de asık suratlı ve haindirler. Onların insanlarının kaderiyle ilgili öfkeleri şu ya da bu şekilde mücadeleye yönelik olumlu bir kararlılığa dönüşmektedir. Yaşamak ve mücadele etmek için bir davası, ulaşacak bir ufku ve savaştıkları dış bir düşmanı olan bir Filistinli asla bir nihilist ya da bozguncu ve kesinlikle kendi kendini yok eden birisi olarak asla betimlenemez. Bu üç kahraman aynen Cabra'nın kendisi gibi körfez bölgesinde yaşamaktadır; Bağdat ile Kuveyt arasında bir yerde; Filistin'deki aynı yerde (Kudüs veya Beytu'l-Lahm) sürgünü paylaşmaktadırlar ve sonunda toplumun üst katmanlarında kendilerine bir yer bulurlar (Bağdat'ta veya Arap dünyasının diğer bölgelerinde). Üçü de Filistin'in özgürlük mücadelesine gönülden katılır ve bu mücadele dolayısıyla kendilerine sürekli musallat olan birtakım kişisel trajedi anıları taşımaktadırlar. Onlar büyük bir rüyaya da bağlıdır: Kaybedilmiş topraklarına geri dönmek ve orada kök salmak. Üçü de içlerinde derin Hristiyan duygular taşımaktadır: Bu duygular son derece ruhsal ve entelektüel terimlerle ortaya konulmuş olup Cabra'nın ilk gençlik yıllarında edindiği Hristiyan felsefesine yönelik belli belirsiz tutkuyu yansıtmaktadır. Sonuç olarak üçü de karşı cinse karşı güçlü şekilde eğilim duyan ve bazı örneklerde, örneğin Masoud'da olduğu gibi asla yüceltilemeyecek doyumsuz arzulara sahiptir.

Falih de kimi zaman tutku izharında bulunur; örneğin Luma'ya yazdığı intihar mektubunda Emilia ile ilk karşılaşmalarını, Masoud ve Assaf'ın tutku

deneyimlerini andırır şekilde ifade etmektedir; fakat onların aksine varoluşsal bunalım ve hayal kırıklığının kurbanı haline gelmesinde olduğu gibi kimi durumlarda tutkunun kendisini yanılttığını düşünmektedir. O genel bir ruhsal yorgunluğun izlerini taşımaktadır; ülkelerindeki tiranca ve karanlık sistemlerle mücadele etme noktasında açıkça umutlarını kaybetmiş, yakın bir gelecekte de böyle bir şey konusunda ümidi kalmamış olan Arap entelektüellerinin yorgunluğu; özgürlüğü karşısında her türden komplodan asırlardır çekmekte olan Arap dünyasına dayatılan kaos ve kötü yönetime yönelik bir çare konusunda ümitsizlik. Bu tarz bir sistemde mücadele sadece ölümcül olmayacaktır bilakis lekeli ve şüpheli de olacaktır. Falih mücadele içgüdüsunü donduran bir anomaliden muzdariptir, yani kalkıp zalim otoriteye karşı çıkmak ya da etrafındaki dünyayı dolduran sefil retoriğe kulağını tıkayamama durumu. Onun durumunda bunalım kendisini entelektüel ve duygusal bir açmazın eşiğine getirmektedir.

The Ship özellikle de Filistinli kişiliğiyle diğer Araplar arasındaki radikal zıtlığa ima yollu da olsa işaret etmesi nedeniyle önemlidir; sondaki intihar bütün beklentilerin bittiğini simgeler; fakat bu, *Filistin dünyası dışı* için söz konusudur. Muhtemelen Cabra bunu iyice düşünmemiştir; fakat şurası kesindir ki o, Falih'in etkileyici şekilde gösterdiği gibi kırılma noktasında şüpheleri, acıları ve açık umutsuzluğu sembolize eden son ruhun bir Filistinli olmasını asla bilinçli olarak seçmemiştir.

Bu girişte Cabra'nın ikinci temel romanı olan *Search for Walid Masoud'u* açısından uzunca bir tartışma için yeterli bir yer yoktur. Şunu söylemek yeterlidir: O, içinde Cabra'nın anakarakterin zahirdeki bütün cinsel maceralarına rağmen tutkuyu yüceltip erotik olana çıkmayı başardığı muhteşem bir biçim, yurtseverlik ve erotik sahneler içeren bir yapıttır. Aynen *The Ship'te* olduğu gibi *Search* de kusursuz değildir. Yine de bu karmaşık ve büyüleyici romancı, uzun zaman okuyucunun zihninde parıldayıp duran bir coşku ve haz duygusu ifade etmekte ve bir tür entelektüel ve estetik itki sunmaktadır.

Şimdilerde şöhret basamaklarına tırmanan ve son derece umut verici romancılardan birisi (ve şair) olan İbrahim Nasrallah'ın *Prairies of Fever* (1985) adlı romanı modern edebiyatta bir çıkışı temsil eder. Hikâye, Batı Suudi Arabistan'ın en ücra yerleri ve ileri karakollarından birinde çalışan Arap bir öğretmenin yaşamı etrafında dönmektedir. *Üstat* Muhammed'in hikâyesi derin bir yabancılaşmanın, aşırı bir yalnızlığın hikâyesidir: O fobilerden, halüsinasyonlardan, kâbuslu rüyalardan muzdariptir, tamamen sömürülmüş, kurban haline gelmiştir. Roman modern yaşamın temel gereçlerinden tamamen yoksun ve ortaçağdan kalma tabu ve takıntıların hâkim olduğu geri kalmış bir yer tasvir etmektedir: Devralınan ahlaki kurallara sıkıca bağlılık ve devlete körü körüne itaat mekanizması bireyi normalliğin en basit gereklerinden mahrum etmekte-

dir. Üstelik ulaşılmaz bir hayalet, gizem ve anlaşılmaz bir rüya haline gelmiş olan kadının şaşırtıcı şekilde ortada olmayışı söz konusudur. Fakat bu romanın temel başarısı, biçimle içerik arasında yapısal ilişki kurması, olayların, hatıraların ve rüyaların arasında zaman paralellikleri oluşturmaktır. Kenafani'de olduğu gibi burada da çöl, romanın temel taşıdır; çöl burada öyle güçlüdür ki zaman yer değiştirir, her yöne doğru âdeta koşuverir, geçmiş gelecekle birleşir, bu arada steril çölün sonsuzca düşüncelere daldığı korkutucu ve dayanılmaz bir uçurum haline gelen şimdiki zaman üzerine de vurgu yapılır. Bu roman, petrolün keşfinden bu yana geçim gailisiyle Arap yarımadasının bu hâlâ kapalı uzak topraklarına geliveren binlerce gencin çektiği derin acıyla ilgilidir. Roman yaratıcı bir çaba olarak yine de modern Arap edebiyatının daha yaygın diğer geleneklerini ihlal eder; bu husus, neredeyse şaşmaz şekilde yazarla muhatap kitle arasında daimi bir bağı muhafaza eder; bu da yaratıcı bir sürecin parçasını oluşturmaktadır. Bu romanda Nasrallah, takdiri beklenen bir muhatap kitleyi göz önüne almaksızın yazan birkaç yazardan birisidir. Bu roman doğrusal olmayan anlatı tekniği ve çok yönlü perspektifiyle zorlu bir yapıttır; mantığı ve önemi öylesine bir okumayla kolayca anlaşılabilecek gibi değildir.

Batı Şeria'da bir kadın romancının, yani Seher Halife'nin boy göstermesi, hoş bir durumdur. Ritim, vurgu, sözcük seçimi ve Filistin'deki kentli sınıfların zihniyeti gibi hususları ortaya koyma konusunda onun kapasitesiyle boy ölçüşecek bir Filistinli tahkiye yazarı yoktur. O, büyük bir sanatsal sahne kurgulamaktadır, öyle ki anlattığı karakterin eğitimi ve statüsüne bağlı olarak dilli de değiştirmektedir. Kahramanların yaşayıp ilişkiye girdikleri Nablus bölgesindeki (yazar da oralıdır) yaşamların tasviri, gerçeğe sadıktır, fakat bunlar aynı zamanda bir sanat eserinin başarılı olabilmesi için gerekli olan ekonomi ve gerginliği de muhafaza edecek sanatsal bir aracıyla tasvir edilmektedirler. O, iki temel konu üzerinde yoğunlaşmaktadır: Her ikisi de kurtuluş amaçlı olan Filistin mücadelesi ve feminist mücadele. (Özellikle *Pessop t i m i s* tte) İsrail yönetimi altındaki Filistinlilerin durumunu tasviriyle Habibi ile Batı Şeria'nın İsrail tarafından işgali akabindeki koşullarda yaşayan Filistinlilerin hayatının anlatımıyla (özellikle iki romanında *Wild Thorns* (1976), ve *The Sunflower* (1982) Halife arasında, ülkelerindeki Filistinlilerin dolambaçlı ve kuşatılmış varlıklarıyla ilgili tüm konular ele alınmıştı. Onun en iyi feminist romanı, son romanı olan *Memoirs of an Unrealistic Woman* (1986), feminist öğlemleri ve sınırlılıkları ele almakta ve yazar yine bölgesindeki kadınların dedikodu dilini kullanarak içselleştirilen ve tekrar üretilen kültürel değerleri dışı vurmaktadır. O özellikle *The Sunflower*'da politik feminist mücadele arasındaki semiyotik ilişkiyi ortaya koymaktadır. Çevrelerindeki koşullarla tavır değişiklikleri geçirmeleri gereken, yerleşik tipleri temsil eden kişileri betimlemeye başarılıdır. *Wild Thorns*'ta Zuhdi ve Usame, bu tipleri temsil eder.

Birkaç yıl önce Batı Şeria'dan sınır dışı edilenlerin arasındaki yazarlardan birisi de Ekrem Haniye'dir. Oldukça orijinal bir yazar olan Haniye, gerçekliği sembol ve fanteziyle sunmaktadır. Bu cilt için seçilmiş hikâye "*After the Siege, a Little Before the Sun*"da İslam'ın en kutsal camilerinden birisi olan Mescid-i Aksa gözden kaybolmuştur ve hikâye, bu imgesel olaya yönelik olarak değişik insan türlerinin tepkisini betimlemektedir. Diğer bir hikâyesi "*That Village, That Morning*"te de İsrail kurulmadan uzun zaman önce vefat eden bir adam uyanır ve o zamandan beri dünyanın ne kadar da değişmiş olduğunu görür. Bu hikâye Arap/İsrail durumuna ilişkin masum bir keşifle ilgili endişe ve şaşkınlığı anlatmaktadır: O, okuyucu açısından Filistinlilerin maruz kaldığı sistematik baskı ve zulmün keşfine ilişkin bir inceleme sunmaktadır.

Mahmud Şahin de büyük ümit vadeden bir kurgu yazarıdır. Bedevi bir geçmişe sahip olan yazar, bu toplumlarda kök salmış olan tüm gelenekleri belleğinde taşımaktadır. Hem bir romancı hem de bir kısa öykü yazarı olan Şahin, Cabra'da da görülecek şekilde, tam o karmaşık duygu durumlarını ve birbirine girmiş olayları kısacık bir öyküde ele almaya eğilimlidir. Onun en-fes hikâyesi "*Ordeal by Fire*", âdeta bir âdetler, inançlar ve kolektif tutkular gösterisidir; yoğun bireysel ve kolektif tutkuların arkaplanına karşıt olarak konumlandırılmıştır; roman sapkın duygular ve arzularla yerleşik ahlak kuralları ve âdetler arasındaki çatışmayı tasvir eder.

Hiç olmayan bir çobanın sevimli ve genç karısının ayartıcı sheheviliğine karşıt olarak onu cezbeden genç bir adamın daimi erdemi söz konusudur burada: İnançlı bir koca ve baba olan bu adamın direnci, sonunda kendisine şöhet ve zenginlik kazandırır. Kadın, kuzenlerinden birisini ayartır; fakat bir gece kadının kocasının erken gelmesiyle yakalanırlar ve bundan sonra o kadın, erdemli Ali'den intikam almak için bir fırsat yakalamış olur; evinden maskeyle kaçan adamın, kendisini bu işe zorlamak üzere buraya gelmiş olan Ali olduğunu bağıra çağıra haykırır. Bu hikayedeki en etkileyici sahnelerden birisi, gelininin yalan söylediğini bilen kayın pederinin de onun ayartmasına yenik düşmesinin anlatıldığı sahnedir; kayınpederi kalbinin bildiği şey dolayısıyla onu ciddi şekilde paylamasına rağmen yine de kendisini tutkudan uzaklaştırmayıp ona aşık olur. Oysa Ali sıkı şekilde mahkeme edilir ve suçlu bulunur.

Bu şekilde kabile onurunu savunan bir kişi olarak Ali'nin duyumsal ve aşka aç genç bir kadının karşı konulmaz ayartıcılığına karşı tamamen tahmin edilebilir direnişi, kayın pederin sapkın tepkisiyle karşı karşıya konulmuştur. Bu hikâyenin etkili tarafı ve üstün sanatsal niteliği, olayları detaylı şekilde vermesinde ve değişik kahramanların karmaşık psikolojik tepkilerinin ayrıntılı tasvirinde yatmaktadır. Hikâye olaylarla o kadar doludur ki ondan rahatlıkla bir film yapılabilir; bu bakımdan da heyecanlı ve karmaşık bir durumu ele alan kısaltılmış bir roman olmaktan çok, kısa öykünün yoğunluğunu ve rafine yapısını gösteren bir yapıttır.

H E C E Ö Y K Ü

Bu ciltte var olan Şahin'in kısa öyküsü "Sacred River" ise 1967 Haziran Savaşından sonraki İsrail işgali konulu çoğu kısa öyküde ortaya çıkan Filistinli aynı bedevi kabilenin tepkilerine ilişkin diğer bir karmaşık anlatıdır. Romanın işgal altındaki bir yaşamın etkili tasvirine ilişkin olarak sunduğu şey, Akdenizin doğusundaki çoğu Arap ülkesinde hâlâ serbest olan eski bedevi topluluk bakiyelerinin muazzam özgürlüklerinden tamamen uzakta, yeni ve kısıtlanmış deneyimin trajedisidir. Bu bakiyeler, Arap dünyasındaki istikrarlı/yerleşik ülkelerin ve kent hayatının dünyevi meşguliyetlerinden onurlu uzaklıklarıyla geleneksel olarak özgür fetişizm, politik entrika, rakip tutkular, zenginlik ve mülkiyete yönelik tutkulu arayışa sahiptirler; oysa şimdi onlar, İsrail işgali altında kendilerini yıldırان, bir zamanların onurlu özgürlükleri ellerinden alınan ve kimilerini de yozlaştıran bu düzenin kurbanları olmuşlardır.

Filistinli tahkiye yazarlarının gittikçe artışı, hepsi hakkında konuşmayı zorlaştırmaktadır. Yahya Yahlif'in kısa öyküye ve romana ilişkin deneysel çalışması, düzenli bir yapıya sahip olmasa da oldukça duyarlı bir yazı faaliyetine neden olmuştur; "That Rose of a Woman" adlı hikâyesi, genç bir erkekle onu destekleyip işyerinde göz kulak olan sevimli bir genç bayanın ilişkisine dair hoş bir tasvirdir; bu bayan adaletsizliğin ve fakirliğinin kurbanı olur fakat onurunu ve direnme iradesini asla kaybetmez. Yahlif, Filistin politikasının acil sorunlarının dışına çıkıp Arap ülkelerinde karşıt mücadele verenlere uygulanan baskıcı dışlama ve kınamaları ele almaya cesaret eden ilk Filistinli yazardır. O meşhur romanı *Najran at Zero Pointe* (1975) Necran'da ritüelistik ve önde gelen asi bir grubun modern Arap edebiyatında tek olan şekilde canlı ve detaylı tasvirini sunar.

Hem diasporada hem de ülke içinde günümüz Filistin edebiyatının temel karakteristiklerinden birisi, Arap dünyasıyla ciddi bir bağlantıdan yoksunluktur, bu husus zamanla daha da belirgin hale gelmiştir. Bu yabancılaşma, özellikle Körfez ülkeleriyle bağlantılı olarak dile getirilmiştir, buralara Filistinliler diğer Araplarla birlikte, öğretmen vb. olarak çalışmak üzere gelmişlerdir ve petrolün keşfiyle birlikte modern dönemlere adapte olan yeni zengin ülkelerin alt yapısını oluşturmuşlardır.

1967 Haziran savaşının akabindeki ulusal açmazın abartılmasıyla birlikte Filistin edebiyatı da gittikçe daha fazla içedönük hale gelmiştir. Oysa Irak ve Lübnan gibi ülkelerde yaşayan diaspora yazarları, daima oralandaki Arap hayatıyla daha büyük benzeşme imkanları bulmuşlardır: Örneğin Cabra'nın romanı Lübnan'dan Irak'a tüm Arap entelektüellerine ilişkin genel bir tablo sunar; Liyana Bedr, kendisinin sevimli üçlemesi *A Balcony over the Fakihani*'de Beyrut'ta yaşayan, Filistin davası için mücadele edip ölen bir devrimciyi anlatır. Raşid Ebu Şaver *O Beirut!* adlı 1982 İsrail işgali anılarında, Arap ve Arap olmayan ülkelerden değişik kişilikleri anlatır. Bu yapıtlar sadece

milliyetler anlamında değil, diğerleriyle genel olarak bir özdeşlik içerir; açıktır ki, Filistinli yazarlar, devrimcileri zavallılar, sürgünler ve aynen Cabra'nın yapıtlarında olduğu gibi entelektüellerle özdeşleştireceklerdir. Yine de birçok Filistinli yazar, körfez ülkelerinde yaşayıp çalışmalarına rağmen yenilerde zengin olan bu ülkelerin uluslarıyla bir özdeşleşme söz konusu olmadığı gibi körfezdeki yaşamın resmi de daima negatif değildir. Bölgeden kahraman seçen birkaç yazar, onları kendilerinin diğer karakterlerinin arkasında kültürel olarak geri kalmış kişiler olarak tasvir etmişlerdir; örneğin bunu Nasrallah'ın *Prairies'inde* görmekteyiz; burada anakarakter cehalet, zulüm, geri kalmışlık ve yine Yahlif'in *Najran*'ındaki gibi bir durumla kuşatılmıştır.

Diaspora edebiyatını yakından okuduğumuzda görülecek enteresan noktalardan birisi de Filistinlilerde, yerleştirildikleri yeni bölgelere bağlılığın çok az olmasıdır. Bu literatürde, Filistinlilerin kendi ülkeleri dışında yerleştirilebilecekleri herhangi bir yer konusunda bir umut verilmemektedir. ABD'de yaşayan şair Meryem Kasım es-Sa'd, köklerine yönelik daimi bir özlem duygusunu dışa vurmaktadır: Şöyle söyler:

*Yıllar geçiyor ve,
Bekleyiş devam etmekte,
Sarsılmaz iman ise sabit,
Kuşakları aydınlatan bir hâle,
Ve hayaller hâlâ canlı.*

Beyrut, Sidon, Tyre ve bütün güney Lübnan belki istisna olabilir; zira oralar genellikle duygusal şekilde zikredilmişlerdir. Fakat örneğin 1970 Eylülü sivil savaşının gerçekleştiği Amman'ın zikredilmesi hemencecik travmatik deneyimleri akla getirmektedir. Bu literatürde ne Kahire ne Bağdat ne de Şam, herhangi gerçek olumlu îmanın konusudurlar.

Filistinli yazarların genel olarak kente karşı tavırlarından da bahsetmek yerinde olacaktır. Kent, modern Arap edebiyatında ve özellikle de şiirde gözde bir temadır ve özellikle de negatif yönleri vurgulanmaktadır. Bu konunun detaylarına girmek mümkün değil; fakat es-Seyyab'ın, ellilerde olumsuz kent değerlendirmelerinden bu yana bu tema modern yönelimin bir parçası olmuştur: Seyyab, kentin sokaklarını "kalbime saplanmış çamur sarmalları" olarak tasvir ediyordu: "Benim sağ elim: Kentin sokaklarında savaşırken pençeleri yok... Çamurdan kurtulmak amacıyla tutmak için." Kent içine girilemeyen katı bir duvar ve şairin kaybolduğu bir labirenttir. Diğer şairler de kentti yozlaşma kaynağı, sosyal sefaletin ve politik karmaşanın mekânı görmüşlerdir. O bir kaktüs toprağıdır, bir çıldırmışlıktır ve şairin kaybolduğu dipsiz bir lağımdır. Bu husus modern Arap şiirinde en iyi ele alınan konulardan birisidir ve şairin ya-

sak/ürkütücü kente ilişkin denetimsiz kişisel deneyimi, kentle ülke arasındaki çatışmaya ilişkin topluca ve daha derinlikli bir yorum arayışıyla birleşmiştir.

Bu tavrın bir istisnası Filistin edebiyatında bulunabilir. Filistin kenti ne bir *Thamud* ne bir *Sodom ve Gomorre* ne de yozlaşma ve bayağılık kaynağıdır. O daha çok bir kurban kentidir. Onda asla bir yabancılaşma deneyimlenmez; o ya müstevliler tarafından kuşatılmış ve işgal edilmiş şekilde ya da halkının kaybettiği bir şehir olarak tasvir edilir. Böyle durumlarda yabancılaşma söz konusu değildir. Filistin'le ilişkili terör, dış kaynaklı bir terördür, diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi kendi halkından kaynaklanan bir durum değildir. O hem bir kurban kenti hem de bir kahramanlık mekânı, direniş yatağı ve vatan mücadelesi yurdudur. Raşid Hüseyin, bir şiirinde hakikatin doğuşunu ilan eder ve Direniş Saati'ni Kudüs kentinde çaldırır. Semih el-Kasım şöyle söyler:

*Sokağın köşesinde
Varoşlarda,
Uzun tarihlerin çocukları,
Kitap topluyorlardı,
Resim çerçeveleri ve çadır çivileri,
Bir barikat kurmak için,
Karanlığın yolunu kesmek için.*

Bu kent, bütün diğer Arap şiirine musallat olan yenilgi kenti değildir; bilakis yenilgiden sonra direniş kentidir, Mahmud Derviş'in dizeleriyle "dağ laleleriyle dolup taşan" bir yerdir:

*Dimdik bak yenilginin tâ yüzüne,
Ey Zamanımızın soylu kenti!
Artık sokaklarındaki asfalt kımıldıyor,
Ve her kemerin bir kurdelesini var.*

Derviş, hem kendi kentinde hem de Beyrut'ta, kentlerinin sığınağını reddetmiş insanlar için son güçlü kale ve son sığınak görmektedir. Cabra, ilk zamanlar kısa öykülerinde kente yönelttiği eleştirilerden sonra romanlarında Kudüs'ü büyük güzellikler ve rağbet edilen bir mekân olarak tasvir etmektedir; Beyrut ve Bağdat gibi diğer Arap kentlerini de yabancılaşma yeri olarak görmemektedir.

Sürgün Filistin edebiyatında yüksek bir mekân duygusu, genellikle sürgünden mekânlarla karşı karşıya konulmuş bir bağlılık dışı vurmaktadır. Yazarlar belirli bir mekânın yeniden değerlendirilmesinde yoğunlaşırken bunu sürgünün hareketli arkaplanına karşı, genellikle düşman olan bir dünyada yü-

H E C E Ö Y K Ü

zen bir yapıda yapmaktadırlar. Bu literatürde şairin daima sabit bir mekâna doğru ilerlediği sürekli açık, tehlikeli bir uzay imgesi görülmektedir. Bu da yine klasik Arap şiirinden parıltılar akla getirmektedir: Şair tarafından açık ve tehlikeli şekilde kanlı canlı tasvir edilen çölün biteviye düzlükleri -ihanet dolu, kızgın güneşin altında sırsıklam- insanı arzulanan mekâna götürür. Çöl alanlarının bu düzlükleri artık diasporayla kıyaslanmaktadır: Burada sürgün Filistinli, bir taraftan haritadaki o küçük belirli yere geri dönmeyi beklerken diğer taraftan da kendine bir varoluş belirler. Bu iki yer arasında vahşi hayatta ilerleyen korkular ve çetin şartlar vardır.

Daimi ve hareketli sürgün durumu nedeniyle şiirde, Filistinlinin mekânsızlığını dışı vuran yeni imgeler ortaya çıkmaktadır. Derviş bu varoluş/varolmayış durumunu en etkileyici dizeleriyle dile getirir:

*Karıma veriyorum resmimi,
"As onu, eğer ölürsem, as onu duvara"
"Asacak duvar mı var?" dedi karım,
"Bir oda yapacağız ya!"
"Nereye, hangisine?"
"Bir ev yapacağız ya!"
"Neresine sürgünün?"*

Onun 1982, yani İsrail'in Lübnan'ı işgali ve Filistinlilerin Beyrut'tan çıkışı sonrası yazdığı şiirde Filistinli için mekân korkutucu şekilde daralmaktadır; öyle ki Derviş'in kelimeleriyle; "Bizler buradan geçmek için organlarımızı parçalamalıyız." Boğulmuş bir varlık durumu hem Derviş'in şiirinde hem de Zekeriya Muhammed'in, Mürid Bargutli'nin, Abdullatif Akl'ın vb. şiirlerinde tasvir edilmektedir. Filistin halkı bir sürgün ülkesinde kendine bir yaşam kurabilmek için havalimanlarında toplanan ve beyhude şekilde, evlilik yapacağı bir yer arayan, karavanlarla, çocuklarıyla ve elbise çuknlarıyla yolculuk yapan, sevdiklerini görmeden ölen, yalnızlıktan, terk edilmişlikten ve yakıcı güneşten muzdarip kişiler olarak tasvir edilmektedir.!

İSHAK YETİŞ

TÜRKÇE'DE ÇAĞDAŞ FİLİSTİN ÖYKÜSÜ

Çağdaş Arap Edebiyatı'nın gündeme getirilmesi, bu edebiyattan ilk örneklerin Türkçe'ye kazandırılması 1970'li yıllara rastlamaktadır.

Bu konudaki öncülük Nuri Pakdil'e ve EDEBİYAT Dergisi'ne ait bulunmaktadır.

Edebiyat Dergisi'nin Kasım 1973 sayısında; 'France-İslam' dergisinin Temmuz 1973 sayısında yer verilen, ozanının adı verilmemiş olan şiir 'Filistinli Kardeşime' adıyla Nuri Pakdil'in Türkçesi ile yayınlanır.

Edebiyat Dergisi'nin 1974 yılı Nisan sayısında ilk kez 'Günümüz Arap Şiirinden Örnekler' yayınlanır. Beş Arap şairinin şiirleri Fransızca'dan Nuri Pakdil tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Edebiyat Dergisi'nin 1975 yılı Eylül sayısında da 'Afrikalı Üç Yazar' başlığıyla üç Arap öykücünün öyküleri Nuri Pakdil'ce Türkçeleştirilip yayınlanır.

GELİŞME Dergisi'nin 1974 yılı Yaz sayısında ise iki Arap öykücünden öyküler çevrilip, yayınlanmıştır.

Çağdaş Filistin öyküsü ile ilk kez Edebiyat Dergisi'nin 1978 yılında yayınlanan Kasım sayısında karşılaşmaktayız. Samira Azzam'ın 'Satılık Gözyaşları' öyküsü 'Çağdaş Filistin Edebiyatı' üst başlığı ile yayınlanır. Öykü Fransızca bir derlemeden alınıp Türkçeleştirilmiştir. Öyküyü Ali Ulvi Temel Fransızca'dan aktarmıştır.

Sözü edilen bu öykü, Edebiyat Dergisi yayınlarının otuzikincisi olarak Şubat 1982'de yayınlanan 'Çağdaş Arap Öyküsü' Güldestesi içinde yer almıştır. Bu Güldeste'de ayrıca Cezayir, Çad, Fas, Filistin, Irak, Libya, Lübnan, Mısır, Senegal, Sudan ve Tunus öykücülerinden öykülere yer verilmiştir. Öykülerin çoğu Fransızca'dan, az bir bölümü de Arapça'dan Türkçe'ye çevrilmiştir.

Bu kitaptan sonra Filistinli öykücülere yer veren başka kitapların da sonraki yıllarda yayınlandığını görüyoruz.

Filistinli yazar Gassan Kenefânî'nin 'Güneşteki Adamlar' adıyla yayınlanan kitabı Alan Yayıncılık'ın altmışaltına kitabı olarak Temmuz 1986'da basılmıştır. Kitabı Türkçe'ye İngilizce'den Nihal Yeğinobalı çevirmiştir.

Kitapta; 'Güneşteki Adamlar' adlı kısa romanla 'Hüzünlü Portakallar Ülkesi', 'At Olsaydın', 'Mezarda Bir El' ve 'Şahin' adlı öyküler yer almaktadır.

Milliyet Sanat Dergisi'nin 1988 yılı Mayıs sayısında, kapakta; 'Filistin İşgal Altındaki Topraklarda Kültür ve Sanat' başlığı yer alır. Dergi sayfalarında, Filistin'in tarihine, edebiyatına ilişkin yazılar bulunmaktadır. Dönemin Filistin Kurtuluş Örgütü Ankara Temsilcisi Ebu Firaz ile bir mülakata yer verilir. Dergide, Filistin şiirinden 9 örnek sunulur. Filistinli karikatürcü Naci el-Ali hakkında ve Filistin'deki tiyatro topluluğu El-Hakavati ile ilgili bilgi veren yazılar bulunur. Gassan Kenefânî'nin 'Kısa Karar' adlı öyküsü de Faik Bulut'un çevirisi ile dergi sayfalarında yer alır.

Yine Gürsel Aytaç'ın hazırladığı 'Öykü Seçkisi' derlemesi 1991 yılında Gündoğan Yayınları'ndan çıkmıştır. Seçkinin içinde Gassan Kenefânî'nin 'Oniki Numaralı Yatağın Ölümü' adlı öyküsü yer almaktadır. Öyküyü Arapça aslından Rahmi Er çevirmiştir.

Kaknüs Yayınları'nın kırkikinci kitabı olarak yayınlanan 'Çağdaş Arap Öyküleri Derlemesi' Mart 1999'da yayınlanmıştır. Kitaptaki öyküler Arapça asıllarından Doç. Dr Hüseyin Yazıcı tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Kitapta; Mısır, Lübnan, Suudi Arabistan, Yemen, Sudan, Tunus, Suriye, Ürdün, Irak, Cezayir ve Filistin öykücülerinden öykü çevirileri yer almaktadır.

Kitapta, Filistinli yazar Gassan Kenefânî'nin 'Ufuk Kapının Arkasında' adlı öyküsüne yer verilmiştir.

Ayrıca Rahmi Er'in hazırladığı 'Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi' 2004 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları arasında yayınlanmıştır.

Kitapta yer alan şiir ve öyküler Rahmi Er tarafından Arapça asıllarından Türkçe'ye aktarılmıştır.

Kitapta bulunan Filistinli yazar Gassan Kenefânî'nin 'Şahin' adlı öyküsü de Arapça aslından Türkçeleştirilmiştir. Bu öykü daha önce yazarın 'Güneşteki Adamlar' adıyla Türkçe'ye çevrilen kitabı içinde de yer almaktadır.

Ekim 2004'te Klasik Yayınları'nın Anlatı Dizisi'nde, Mourid Barghouti'nin 'Şairin Filistini' adlı kitabı A. Melis Hafez'in Türkçesi ile yayınlanır. Edward Said kitaba bir önsöz yazmıştır. Bir zamanların Kudüs'ünün başlık dışı mahallesi olan Ramallah, 'İşgal Edilmiş Toprak' tır. Yazar otuz yıl sonra, 1996'da, Ramallah'a gelişini ve sonrasını uzun öykü diyebileceğimiz 'anlatı'da dile getirir.

Yedi İklim Dergisi'nin de yayınlanmaya başladığı günden bu yana çağdaş Arap edebiyatından şiir ve öykü çevirilerine sayfalarında yer verdiğine tanık oluyoruz.

Bu bağlamda, Yedi İklim Dergisi'nin 2007 yılı, 205-206-207nci sayısında; Filistinli öykücü Hasan Hamid'in 'Sözün Sıcaklığı' adlı öyküsü yayın-

H E C E Ö Y K Ü

lanmıştır. Öykü Arapça aslından Halim Öznurhan tarafından Türkçeleştirilmiştir. Öykücü Hasan Hamid hakkında bir sayfalık bir tanıtım yazısı da aynı sayıda yer almaktadır.

Memleket Dergi'nin Nisan 2006'da yayımlanan birinci sayısında; Filistinli öykücü Mahmud Şukayr'ın 'Kısa Öyküleri' İbrahim Demirci'nin Türkçesiyle yayınlanmıştır. Öyküler Arapça yayınlanan al-Hayat'tan alınmıştır.

Yine HECE dergisi yayınlanmaya başladığı 1997 yılından itibaren sayfalarında çağdaş Arap edebiyatından örneklere yer vermektedir.

Ayrıca 2004 yılında yayınlanmaya başlanan HECEÖYKÜ de çağdaş Arap öykücülerinden, bu arada Filistinli öykücülerden öykü çevirilerine yer vermektedir.

HECE dergisinin 1999 yılı Nisan ayında yayınlanan yirmi sekizinci sayısında; Filistinli öykücü İbrahim el-ABSİ'nin 'Gece Yarısından Sonra Ne Oldu?' öyküsü İngilizce bir kitaptan alınarak Türkçeleştirilmiştir.

Türkçe'ye en çok öyküsü çevrilen Filistinli öykücü Gassan Kenefânî'dir. HECEÖYKÜ'nün Şubat 2006'da yayınlanan on üçüncü sayısında Gassan Kenefânî'nin 'Kalıcı Bir Şey' adlı öyküsü yer almıştır. Öyküyü Türkçe'ye Ayhan Erdoğan kazandırmıştır.

Fadl al- Rimavî'nin 'Meyam Şerbeti Satıcısı' adlı öyküsü de Azra Yetiş'in Türkçesi ile HECEÖYKÜ'nün on altıncı sayısında yayınlanmıştır. Öykü İngilizce'den çevrilmiştir.

Yine Filistinli öykücü Mahmud Ebu ESAD'ın 'Değirmen' adlı öyküsü HECEÖYKÜ'nün on yedinci sayısında yayınlanmıştır. Öyküyü Arapça aslından Halim Öznurhan Türkçeleştirmiştir.

Filistinli öykücü Zeki Derviş'in 'Atlar' öyküsü de İngilizce'den Azra Yetiş tarafından çevrilerek HECEÖYKÜ'nün yirmi ikinci sayısında yayınlanmıştır.

Hayat gibi öyküler de sürmektedir.!

İSHAK YETİŞ

RAMALLAH SEVGİLİM

Genç Filistinli şair, yazar Mahmud Ebu Haşhaş'ın 'Ramallah Sevgilim' anlatısı Fransızca'ya çevrilmiş ve 2007 yılında, Paris'te yayınlanmıştır, 'Ramallah, mon amour' adıyla.

Kitabın adı hemen Marguerite DURAS'nın 'Hiroşima Sevgilim' kitabını akla getiriyor. İzleyenler bilir, aynı adla filmi de yapılmıştı. İki kitapta da savaş vardır, aşk vardır. Ramallah daha yakıcı ve her bakımdan daha yakın. Burumuzun dibinde. Yakıcılığını her an duyuyor, duyumsuyoruz. Bir zamanlar aynı ülkenin çocuklarıydık. Hâlâ kardeşliğimiz baki. Bu coğrafyanın var olan sınırları zihnimizi ve yüreğimizi bölmedi, bölemedi, umarız bölemeyecek.

Kitap, Filistinli erkek ve Fransız kadın arasındaki aşkı anlatıyor. Kitapta Ramallah yalnızca bir yer, bir yer adı değil. Ramallah da bu aşkın bir parçası.

'Ramallah Sevgilim' sevilen bir kadına yazılmış uzun bir mektup. Kuşatma sürdükçe mektup uzuyor.

Kadın bombaların, kurşunların aralıksız yağdığı, günlerce evden çıkılamayan, her an ölmenin, yaralanmanın beklendiği bu ortama daha fazla dayanamaz, Fransa'ya döner. Sevgililer mektupla, telefonla aşklarını sürdürürler.

Ramallah'ın konumu hiç gözardı edilemez.

"Hiç hesapta olmayan şey olağanın yerini alır."

"Yol hiçbir eve götürmez artık."

"Ev hiçbir güvenlik vaad etmez."

"Kuşatma altındaki kent her haneyi hapishaneye çevirmiştir."

"Yaşıyor, çünkü şansı varmış."

Mülteci kampında yaşayan anne babasını görmeye gider. Ancak Ramallah ile Hebron arasında gitmek Amman- Paris, San Francisco-New York arasını gidip gelmekten daha uzundur. Askeri geçiş noktalarındaki kontroller eziyet yüklüdür. Kampa gitmek için beş ayrı arabaya binmek gerekir.

"Hayatın mucizelere ihtiyacı vardır. Ancak burada hayatın kendisi bir mucizedir."

Kamerası olursa bu yüzlerin ve bu ayakların filmini çekmek ister.

Çekim yapan birinin kamerasını askerler alır, filmi alırlar, makineyi kırıp parçalarlar, bu sahneleri filme alan bir başkasının kamerasını da alıp kırarlar.

Kudüs'te olaylar başlar. İlk karşılaşmalarının, tanışmalarının olduğu günlerde yeni bir İntifada başlar. Filistinli Kudüs'ü son kez görür.

Sevdiği kadınla ancak iki ay evin balkonuna çıkıp oturabilmişlerdir. Bu arada sevdiği Meryem'i kaybeder. Olaylar aşkını açıklamasına engel olmuştur. İkincisi de gitmiştir, onu göremez artık. İkisi arasında çaresizdir.

Ramallah'ta kısa bir gezinti yaparken Fatıma el-Sarahna'nın afişini görür. Fatıma İsrail top atışları ile delik deşik edilmiştir. Ramallah galeri kent olabilir, diye düşünür. Bir fotoğraf makinesi edinip çekilen fotoğraflar ile kent her yeri donatılabilir.

Bütün şehirlerin şehitleri ve afişleri vardır. Bu sanatta Ramallah'ı geçen yoktur. Şehitler kentin her yerindedir. Sanatçı Abdülhamit el-Hartî 2001 Eylül'ünde, kollarında yağlı boyalarla evine dönerken vurulmuştur. Afişlerin hepsi de birbirine benzer. Belki bir de müzik eşlik edebilir afişlere.

İki sevgili Leyla ile Mecnun üzerinde konuşur, tartışır. Kadın: "Hamlet'teki gibi 'kelimeler, kelimeler, kelimeler' diyorsun. Duyguların abartılmasından nefret ediyorum. Bunlar hiçbir şey anlatmayan kelimeler." diyor mektubunda.

Haziran ayı başında, telefonda sıkıntılı aşklarını etkin bir arkadaşlığa dönüştürmeye karar verirler. Erkek anlayış gösterir, ama kadın ağlar. Arkadaşlık açıklaması aslında erkeği de altüst eder. Kadın yazmaya devam eder ve telefonda aşk sözleri söyler. Eskisinden daha çok severler birbirlerini.

Erkek yaptığı yanlışların cezasını çektiğini, Meryem'e dayattıklarının acısını çektiğini düşünür.

Erkek Ramallah'ta bunalır, Paris'e gitmek ister. Fransız sevgilisi bu küçük şehirdeki samimiyeti ve insanların iyilikseverliğini seviyordu. Yabancılar buraya hızla aşık olurlar ve buradan ayrılmak istemezler. Yerliler ise sızlanmalarına karşın gittikleri hızla geri dönerler. Ayrıldıklarında şehre bağlılıklarını ve aşklarını keşfederler. Orada aşkı ve ihaneti, özgürlüğü ve tutsaklığı, yenilgi ve zaferi birlikte yaşarlar. Şehir, sürgün gerçekliğinden sonra vatandaşın güvenliğini sunar.

Hüseyin Bargutî'den duyduklarını içselleştirmek için harcadığı çabayı anımsar. Kahvehanede etrafını çevirir, bitmez tükenmez enerjisine hayran bir şekilde sözlerini içerler. Bargutî hep coşkulu konuşmayı sever. Özellikle şiirden, hayatla şiir ilişkisinden söz ettiğinde gözleri parlar. İsrail işgalinin en yoğun olduğu günlerde hastalanır. Komaya girmeden önce güçlüdür. Şiir, tiyatro, estetik ve siyaset tartışmakta ısrar eder. Hayatı bir çocuk gibi yaşamayı sever. Komaya girince başucunda, 'Gülden Taş' kitabından bölümler okurlar. Ölümü beklenirken okumanın onu hayatta tuttuğu gözlemlenir. Sonra korkmadığı ölüm gelir.

Çocukluğu aklına gelir. Okul bahçesine toplanıp müdürü dinleyen öğrencileri sıraya girmiş şehitler olarak düşler. Sökülmüş ağaçların bir protesto yürüyüşüyle bütün dünyayı dolaştığını hayal eder.

H E C E Ö Y K Ü

Aşkta başarısız olunca yazmaya dalmayı yeğler. Yazar ve aşık kendisinde yarışmaktadır. Zaman zaman aşk kendisine yazının en son amacı gibi görünür, sonra da yazı aşkın amacı gibi. Yazı ve eylem aşkta rollerini sırayla oynamaktadırlar. Aşk, yazı ve ironi hayatı karşılamak ve sert gerçeğe meydan okumak için başlıca araçları olur.

İşgal bütün acımasızlığıyla sürmektedir. Şaron'un askerleri şair Mahmud Derviş'in bürosunu, Şiir Evi'ni top ateşine tutup, binaları yıkıp, dosyaları talan edip, bilgisayarlara el koyarlar. İnsan Hakları Derneklerinden hiçbir ses çıkmamıştır.

İsrail tankları, arabaları yaklaştığında yazdıklarını kaydetmekle uğraşmaktadır. Eve girip ellerine ne geçerse kırıp dökmekte, talan etmektedirler: kağıt, yazı, disket, fotoğraf.

Yazarlık dışında yapabileceği bir şey yoktur.

Bombalamalar durup durup yeniden başlamaktadır. İsrail askerleri insanların uyuyup dinlenmelerini istememektedir.

Paris'te akşam sevgilisinin evindedir. Kadın kollarına uzanıp iki buçuk saat ağlar.

"Zayıfım, korkuncum ben. Filistin'e dönemiyorum. Filistin benim yüreğim. Filistin'i seviyorum. Ramallah'ı seviyorum. Şu anda, tam da şu anda Ramallah'ta olmak istiyorum. Ziryab'a gitmek, Bendy'de alışveriş etmek istiyorum. Sokağın köşesindeki yoksul adamdan sebze almak istiyorum. Kimse beni anlamıyor. Aylardır bu kanepenin üstünde ağlayarak vakit geçiriyorum. Ben Filistin'e alıştım. Orada karşılaştığım her şeyi seviyorum. Korkuncum ben. Bana ihtiyacı olanları terk ettim. İğreniyorum buradan. Şimdi Ramallah'ta olmak istiyorum.

- Sen kararlı ve cesaretlisin, bunu yapabilirsin" diyerek yatıştırır onu erkek.

11 Eylül'den bir ay sonra Paris'e gitmiştir. Paris bu kez tat vermez. Metrolarda, caddelerde polis görmekten sinirlenir. Her çanta canlı bir bomba muamelesi görür.

Zaman adeta hızlanmıştı. Anlatı, bir yanından baktığınızda günlük gibidir. Filistin'in, Filistinlilerin genel, büyük acılarının arasında insanların günlük, anlık acılarını da duyumsarız. Olanlar karşısında kimin vicdanı kanamaz ki? İnsanı, insanın erdemlerini hiçeştirmeye çalışan bu İsrail kıyıcılığı, bu zulüm yeryüzünü cehenneme çevirmiyor mu? Küre ısıyor mu, yanıyor mu?

Bu cehennemin ortasında aşk bir kat daha değerlidir. Boğuntunun arasında aşk insana nefes aldırıyor. Özveriyi, acıyı, ekmeği paylaşmayı yüreğimizde duyumsuyoruz.

Ramallah da Filistin de hepimizin sevgilisidir.!

H E C E Ö Y K Ü

MAHMUD EBU HAŞHAŞ*

Türkçesi: İshak YETİŞ

RAMALLAH SEVGİLİM

Niye tekrar gelmedin? Bütün bunların hikâyemizi bitireceğini söylemiştim sana, hem de hayal ettiğimizden daha hızlı.

Perdenin kurşunları durduramayacağını biliyordun. Ancak, seni şaşırtan ölümün geldiğini görmeyi de reddediyordun.

— Ne istiyorsun? Pencereyi açayım mı, kapatayım mı, diye soruyordum.

— Perdeleri çekmen yeterli, diye yanıtlıyordun.

Eve götüren yolda benimle yürümekten korkuyordun, çünkü tepenin üstündeki şu kör edici ışıklar top ağızlarından başka bir şey değildi. Yalnız başıma eve gitmeme de karşı çıkıyordun.

— O halde senin evde uyuyalım, diyordum.

— Duvarın üstündeki Hasan tablosunun çerçevesine saplanan şu kurşuna ne dersin, diye soruyordun.

— Şu duvarın kalınlığından hiçbir kurşun işlemez, o kesme taştır, diyordum. Acı alaylarım seni kızdırıyordu.

— Ya bombalamalar?

— Yukarıda, başka bir beton çatı var.

— Uyu, seni uykunda koruyacağım.

Uyu, pencereyi gözetlemeye ihtiyacımız yok aşkım. Bir kurşun gelirse vücutlarımıza değmeden üstten geçecek. Ancak karşıdaki duvarı delecek, çünkü o tuğladandır, tamamen boş olan öteki odaya geçecektir. Cam patlayıp üstümüze uçabilir, ama, genellikle dibinden geçen kurşunlar cam içinde hızlı ve düzgün bir yol izlerler. Çok yakındaki mülteci kamplarının ışıklarını görüyor musun? Onlar ancak karanlığı aydınlatıyor. Niye korkmalı? Şu anda yapabileceğimiz tek şey perdeleri çekmek ve uyumaktır. Yarın duvarları ve pencereleri inceleriz.

— Korkarsam bu benim suçum değil. Kontrol edilmez bir güce alışkın olsam da. Tenimin altında sanki çalışkan bir karınca sürüsü varmış gibi hissediyorum, özellikle senin evinde iken.

Bir daha hiç geri gelmemek üzere gittin.

* * *

H E C E Ö Y K Ü

Bir daha hiç geri gelmemek üzere kenti terk ettiğinden beri çok şeyler olup bitti. Halbuki söz vermiştin. Olup bitene rağmen, açıklanması zor bu ke-sintiye rağmen, senden haberler almam beni sevince garketti.

Burada işler çok değişti. Kendi kendime imreniyorum: şimdiye kadar ne yaralandım, ne de öldüm. Gözlerimden hiçbirini kaybetmedim, ne de bacak-larımdan birkaç santim. Ancak bütün bunlar her an olabilirdi. Ya da hiç ol-maz. Hiç kimse tam anlamıyla sığınakta değil: Ne caddelerde yürüyen bir adam var ne de yatağında yatan biri, ne de henüz balkonunda oturmuş kahve içen ya da içmeyi düşünen biri. Her üç durum da ölüme götürebilir. Nasıl gü-vende olabilirdim?

Hiç hesapta olmayan şey olağanın yerini alıyor. Yol hiçbir eve götürmü-yor artık. Bundan böyle ev hiçbir güvenlik vaad etmiyor, ne sıcaklık ne din-lenme. Hesapta olmayanın kuşatmasındaki kent her haneyi hapishaneye çe-virdi. Kent rastlantının kızı oldu. Yaşıyorum, çünkü şansım varmış, hepsi bu. Bu başka hiçbir nedenle açıklanamaz, ne yaşama arzusuyla ne de doğal ayık-lanma yasalarıyla.

Öldürülmeyeceğime ilişkin yanılsamaya yaslanmayı deniyorum. Beni haya-ta bağlayan şeyin hepsi bu. Ancak bir yanılsama söz konusu, ne eksik ne fazla.

— Şimdi niye evine dönmeyi istiyorsun, diye soruyordun.

— Bunda tuhaf olan ne?

— Sadece bu geceliğine niye burada kalmıyorsun?

— Hayır, özellikle, bugün, yatağında uyumak istiyorum.

— Ama gece yarısındayız. Dışarıda, ortalık kavruluyor. Kurşun seslerini duyuyor musun?

— Her şeyi duyuyorum.

— Öyleyse neyi kanıtlamak istiyorsun, cesur olduğunu mu yoksa?

— Hayır!

— O halde ne?

— Hiçbir şey kanıtlamak istemiyorum, sadece istediğim zaman evime dö-nebileyim, ateş edilse bile. Bu dik kafalılığa saygı duy. Her defasında aynı konu üzerinde durmamız gerekiyor mu gerçekten?

— Olaylar yinelenip duruyorsa niye olmasın?

— Durum aynı kalacak, belki daha da kötüleşecek. Normal olarak müm-kün olduğu kadar yaşayabilmemin nedeni işte bu.

— Dikkatli olacağına bana söz ver. Bu gece senin ölmeni, öldürülmeni is-temiyorum.

— Sana söz vermek mi? Korkma. Öldürüleceğim kuruntusuyla yaşamıyo-rum. Emin ol.

— Ama bu sadece bir yanılsama.

H E C E Ö Y K Ü

— Hah, tam da ihtiyacım olan şey bu yanılısama. Duvar'da Sartre, asker ona, o sabah ölüm cezasına çarptırıldığını bildirmek için geldiğinde kahramanın ölümsüzlük düşünüyü öldürmekten memnun olmaz mı? O gerçeği öğrendiği anda can bedeninden çekilmeye başlar.

— Hiçbir şey bilmiyorum. Varır varmaz bana haber vereceğine söz ver.

— Söz veriyorum.

Beni kapıya kadar geçirdi. Öptükten sonra ayrılıyor.

Normal olarak yaşamaya devam edebilmek için bu yanılısamaya ihtiyacım vardı. Ve sen bana öğütler vererek gülümsüyordun. Eve varışımı haber vermemi istiyordun benden. Hep yapıyordum: "İşte sağ salim eve geldim. İyi geceler, güzel düşler sevgilim."

Biliyorsun, ertesi gün, Wadi Nar* yolu üzerindeki babamların evinde bulunduğum zaman beni aramamışsan herkesin günümü cehenneme çevirmek için hazırlandığı duygusu içinde olurdum. O gün, kuruntunun aşırı kırılganlığı olabildiğince kendini göstermişti: Kolaylıkla, sessizce sebepsiz öldürülebilirdim. Şaşırmış üç asker birden yolumuza çıkıverdi. Ciplerinden atladılar ve silahlarını üstümüze doğrulttular. Parmakları tetikte titriyordu. Gözlerini ölüm bürümüşü. Yolun sonuna geldiğimi düşündüm. Bu yolda bir sürü insan öldürülmüştü. Canımı niye başıslasınları ki? Sakinleşmek için bazı şeyler yapmak isiyordum. Örneğin, bağlamak:

— Rica ederim! Korkmayın! Tetiğe basmadan önce ona kadar sayın! Sakin olun! Ateş etmeyin! Sadece açık bir yol arayan yolcularız.

Ama yıkıldım, bittim. Son anlarımı dikkatle izledim. Hiçbir kelime durumumu anlatmaya yetmezdi. Kuşkusuz, bu nedenle yanlarındaki yolcu ve çoban itaat işareti olarak alalacele ellerini kaldırdılar. Burada sahne duruyor. Birkaç dakika sonra gerçeğin öteki yüzü olan ölümün tersi sesin uzaktan bana geliyordu. Henüz tükenmemiş olan bir düş. Gidişinin üzerinden tam tamına bir ay geçmişti.

*Wadi Nar: Ramallah'ı Hebron'a bağlayan tehlikelerle dolu yol.

Bu kötü rastlantıdan sonra artık yollara düşmüyordum. Zira şimdi şöyle kolayından, kaza kurşunuyla ölmek istemiyordum. Ölüm kaçınılmazsa istek olmadan gerçekleşir. Serseri, beklenmedik bir kurşunun etkisinin altında olmak istemiyordum, en iyi durumda, yoluma çıkıveren başıboş bir askerin eğlence konusu olmak istemiyordum.

Bütün bunların aşka hiçbir yardımının olamayacağını şu anda anlıyorum. Üzgün, ama kendi isteğimizle ikimizin hiçbir sorumluluğunun olmadığı bir sona doğru yola çıkıyoruz.

* * *

H E C E Ö Y K Ü

Burada, başıma gelen bu işlerle zaman geçti. Gece boyunca kentte olup biteni neredeyse unuttum. Akşam saat altıdan sonra Ramallah'ın merkezinde gezinmek tuhaf kaçıyor gibiydi. Geçen şu uzun aylarda herkes gibi evime kapanmıştım. Güneş, yıldızlar ve ayın evreleri beni artık handiyse hiç ilgilendirmiyordu. Kentin caddeleri sanki başka zamanlara aitti. Uzun geceler gevezelik ederek oturduğumuz ve acılarımızı paylaştığımız kahveler artık zihinlerimizde hiçbir yer tutmuyordu sanki. Günlük alışkanlık olarak geceleyin dışarıya çıkmamız ve yoruluncaya kadar yürümemiz artık söz konusu olmuyordu. Bedenlerimiz nasıl bu kadar kolaylıkla kendilerini yenilgiye kaptırmıştı?

Ordu, kent sakinlerine, akşam altı yerine sekize kadar dışarıda fazladan iki saat daha kalma izni verince bu ek zaman bana bir ağırlık gibi göründü. İşimi saat beşte bitirmiştim, yorgun, sersemlemiş ve dinlenmek üzere evime dönmek için sabırsızdım. Ama özgürlüğüme eklenen bu iki saati nasıl aklımdan çıkartılabildim? Zamanı şöyle ya da böyle kentin caddelerinde ve kahvelerinde öldürmeye karar verdim. Oldukça sık Kanbata Zaman'ın kahvesine gidiyordum, orada birkaç arkadaşımı buluyor, ablukayı ve çoluk çocuğu tartışıyorduk. Saat sekize az kala hep ilk davranan ve yola çıkan ben oluyordum. Öncelikle yorgunluktan tükendiğim için, sonra Manara'daki evime olan mesafe uzak olduğu için, en son da sırası gelince yaygınlaşan karışıklıktan kaçınmak için.

Karartma aylarından sonra bu izin çıkmıştı. Bundan önce, insanların en temel gereksinimlerini karşılamaları için bütün bir dört gün içinde yalnızca birkaç saatliğine dışarıya çıkmalarına izin veriliyordu.

Tam anlamıyla uçan yüzlerce uçurtma bir araya geldiği zaman öğleden sonraki Ramallah göğünün sunduğu görüntü kuşkusuz balkonumda kuşatma boyunca tek zevkim olacaktı. Bir sevinç ve anlaşılmaz bir umut hissediyordum. O zaman insanların yüreğinin büyüklüğüne ve topraktaki yıkımların ağırlığına rağmen bu sevinci ve bütün bu güzelliği elde etmeye yatkınlıklarına coşkun bir inanç besliyordum. Uçurtmalar hala ve daima yükseliyordu. Uçurtmaları tutan ipleri görmüyordum. Yalnızca çocuklar mıydı onlar?

Ordunun verdiği kısa dinlenme esnasında fırınlardaki, manavlardaki ya da dükkanlardaki kalabalıktan, hay huydan çıkan tozu dumanı gördüm, dört saatlik mutluluğun tadını çıkaran, bir incir ağacına tırmanan ve yaprakları çiğneyen keçi sürüsünü gördüm.

Gençler meydanındaki kavşağı gördüm. Belediye işçileri sonsuza kadar ayakta kalacağı düşüncesiyle hiç gevşemeden ve sürekli dört kez yeniden kavşağı onarıyorlar. Bu kez, bir Merkava tankının hedefi olmadı.

Evinin bahçesindeki bir şeftali ağacına merdiven dayayan bir kadın gördüm. Sessizce ve hızlıca olgunlaşmış meyveleri toplamaya girişti, ordunun

H E C E Ö Y K Ü

bize vereceği yeni bir dinlenmeyi beklerken gelecek beş günde nasılsa olgunlaşacaklar.

Başka fırsatlar çıktığında dışarı çıkacak gücüm yoktu.

Kısa bir gezinti boyunca al- Amari kampının girişinde bir çöpçü gördüm. Arabasını durdurmuştu ve yolun kenarına çöp bidonunu koymuştu. Çevresindeki yıkıntı molozları her yeri kaplamıştı. Çöpçü, tank paletlerinin ezdiği kaldırımları ve yıkıntıları kaplayan plastik torbaları ve kağıtları topluyordu. Biraz sanki küçük bir tarlanın otu yolunmuş ve sanki bir bahçe toprağının yalnızca çeri çöpü kalmış gibiydi.

Başka bir fırsatta, Rukab Caddesi'ndeki Başar'ın fotoğrafını çektim. Bu fotoğrafta zeki, iri gözleriyle tatlı yüzü; pencere kenarındaki masaya oturmuş olan sen ve ben oradayken Ziryab kahvehanesini görebildiğimiz caddedeki posta arabasının yarısını kapatıyor.!

* Mahmut Ebu Haşhaş; 1971'de Filistin'de doğdu. Londra'da ve Filistin'de Birzeit Üniversitesi'nde edebiyat öğrenimi gördü. 2005'den beri, Ramallah'ta kurulmuş olan Qattan Vakfı'nda "Kültür ve Sanat" programını yönetiyor. Şair, Arapça çok sayıda şiir kitabı yayınladı.

MAHMUD SEYFEDDİN EL-İRANİ*

Türkçesi: İshak YETİŞ

ÇÖP

Onun açgözlü olduğunu bildim: bu gözlerinden okunuyordu. Sana meraklı bir ısrarla, tam bir küstahlıkla dolu şüpheli bir bakışla bakmak istedi.

Daha önce hiç böyle göz görmemiştim; giydiğin ayakkabıyı, soluduğun havayı ve yediğin ekmeği hırsıyla yiyen, tüketen, yenenlere odaklanmış şefkatsiz gözler. Yüzleri, havayı, suyu, kaldırım taşlarını, çiçekleri, her şeyi, hatta çöpi yutan gözler.

Sabah erkenden gelir, kapıyı yumruklar, elektrikli kapı zilini bütünüyle unutmuştur. Kapıyı yavaşça tıklatmayı düşünmez. Elektrikli kapı zili hiç var olmamış gibi, gümletmeler, her zaman kendi duyurma yöntemi olmuştur. Yumruğu ve kapıdaki gümbürtüyü çöp tenekesi ile kapıya çıkıncaya kadar küstahça sürdürür ve hiç iyi sabahlar falan da demeden hoyratça çöpi alır. Sonra onu çöp tenekesi ile baş başa bırakarak kapıyı kapatırım.

Birinde öyle merak ettim ki hareketlerini dikizlemeye zorladım kendimi. Çöp tenekesindekilerin içindekileri geniş çuvalına kolayca boşaltıp yola koymasını beklenmez mi? O öyle yapmadı! Onları dikkatlice inceledi, parmakları ile arasından bazısını ayırdı, her şeyi yiyen gözleri ile uzun uzun merakla inceledi.

Çöpün içini bir şeyler buluncaya kadar merakla altüst etti, sonra onu torbasına yerleştirdi. Yine de çerçöpün içinden hangi tür şeyleri bulup çıkardığını bir türlü öğrenemedim. Hepsinden daha çok gözleriyle karşılaşacak olmaktan hiç hoşlanmadım, o gözler birilerinin savunmasını bütünüyle bertaraf ederler ve kendi ağlarında tuzağa düşürürler. Bu gözler, sizden, her zaman adeta bir şeyler istemektedirler.

Eskiden, bir ara ona bir para vermişim. Bundan sonra dik bakışı daha küstahça, daha delip geçici şekilde büyüdü. Sonra ona ikinci kez para verdim, ardından bir daha, anladım ki o durumdan daha adice yararlanmaya başlamıştır. Belki küstah bakışına dayanamayacağımı sezgisel olarak biliyordu ve her durumda ondan korkuyordum.

Bir zaman sonra ona para verme yanıışımı anladım. Çareyi onunla göz göze gelmekten kaçınmakta buldum ve o benim farkıma varmadan pencerenin ardından tedbirli olarak onu gözetledim. Hareketlerini gözlerimle izlemek istedim; çuvalını sırtına atıp yavaş yavaş yürüyüşünü, açgözlü bakışlarıyla yolun her ayrıntısını dikkatle araştırmasını, hiçbir şey bulamayışını. Onun ters davranışını zihni-

mi meşgul etmeye başladı, çöplerin arasında neye bakmış olabileceğini kendi kendime sorup duruyordum, her zaman torbasına kaydırıldığı şeyin çeşidi neydi?

Bir parça kirli ekmek olabilir miydi? Kendi kendime sordum: kavanozun dibinde kalan bir parça reçel midir? Belki bir parça bozulmuş peynir ya da konserve et mi? Onun yenmiş bir portakalın parçası olup olmadığını düşündüm. Ve tekrar bu şeylerden bir parça almak niyetinde olabileceği sonucunu çıkardım. Bu yoksulluktan, açlıktan olamazdı. Ama bir fırsatla, o kadar kurnazca bir elverişlilikle torbasına attığını incelemesinin amacını göz ucuyla görmek suretiyle anlayabildim. Adı geçen günde, bir süre çöp içinde araştırma yapmıştı, çünkü o arada hafif bir esinti vardı, boncuk boncuk terlemeye başladı. O sırada parmaklarını bir şeylerin üzerinde kelepçe gibi yaptığını gördüm, şaşırtıcı bir elverişlilikle, abur cubur dolu pantolonunun cebine indirmeyi başardı. Orada ayakta durdu ve alnından inen ter damalalarını başındaki parçalanmış bezin ucuyla sildi. Bundan sonra elinin avuç içiyle bıyığını sildi. Dudaklarını sıkı ve onları yaladı, adeta terinin tuzlu tadından hoşlandı. Onu biraz görme fırsatı bulunca küçük bir çay kaşığı olduğunu anladım. Elbette, her gün buna benzer buluşlar yapmalıydı. Belki takımdan bozma kaşık, bir çatal, bir bıçak ve başka çeşitli gündelik eşyalar. Çocuklar, hizmetçiler, dikkatsiz kadınlar, bunların herhangi birisi ya da hepsi sıkıştıklarında sebebini ihmalkarlıkla açıklayabilirler. Eğer çöpte yemek artıklarından bir döküntü varsa, o halde çatal bıçak takımının, tabakların, çay bardağı ve fincan tabaklarının parçaları olmalıdır, üst tabakaya ait eşyalara benzedikleri anlaşılmalıdır. Bu şeyleri bulup meydana çıkarmayı iş edinmişti, birçok alanda kazanılmış bir usta hüneriyle meyva ve sebze kalıntıları arasında araştırma yapıyordu. Her şeyi kırıp dökmek için dikkatlidir ve değerinden hiçbir şey yitirmedeğinden emin olmalıdır.

Eskiden, onu yol kenarından bir şey toplarken görmüştüm. Yükü omuzundan yere düşürdü ve uzak bir noktada toprağın üstüne bıraktı, sanki onun varlığına gücenmişti. Yavaş yavaş eğilerek bir şeyi düşürdü ve bir şeyleri topladı. O bir metelikti, bir kuruştı... beş kuruştı kim bilir? Parladı çünkü elinin avuç içiyle onu evirip çevirdi, abur cuburla dolu pantolon cebine indirmeden önce. Kocaman çöp çuvalının üstüne oturarak birkaç saniye dinlendi, sonra aynı hareketleri tekrarladı, başındaki örtünün ucuyla alnını kuruladı, eliyle bıyığını sildi, dudaklarını yaladı. Ne zaman bir şey bulsa bu töreni oynama gerekçesi beni hayran bıraktı. Bu, bir kedinin bir tavuk bacağına ya da bir et parçasını aşırıktan sonra buna benzer şeyleri yaptığını hatırıma getirdi. Bir zamanlar kedi başka bir hayvanı parçalamış ve yemişti, o memnuniyet göstergesi olarak dudaklarını yalamak yolunu tutmuştu. Ancak, bizim küstah çöpçümüz buna elinin avuç içiyle bıyığını silmeyi ekler, sanki kendi kendini kutlamaktadır ve burada bu yağmanın son olmadığı ümidiyle sevinmektedir.

Uzun bir süre önce onun açgözlü olduğunu anladım. Onun bıçakları, çatal-
talları, çay tabaklarını ve tabakları yeri geldiğinde satmak için topladığını

tahmin ettim. Bu ona kolay ve kazançlı bir iş gibi göründü ve bir o kadar hiç utanç duymadığına emindim. İçindeki asalak içgüdü ona eylemlerine kusur buldurmuyor olmalı.

Bir gün, küstahlık etmeden kapıya vurup "Bunu çöpünüzde buldum." demesini çok istedim. Böyle yaptığında ondan özür dilemek isterdim. Onuruyla çalıştığı ve yiyeceğini alınının teriyle ıslattığı için onu takdir etmek istedim. Üstelik ona yardım etmeyi, sonra ara sıra ona küçük bir bahşış vermeyi kendime görev saydım. Ancak bu imkansızdı. Tamahı, bulduğunu geçimi için bir iş haline getirme inadı yoluna devam etti. Burada toplamanın sonu yoktu o da bunu biliyordu. Ancak hepsinden çok, bir insanın derinliklerine nüfuz eden hırsla yiyen bakışlarına içerledim. Burada öteki şikayete sebep olan şey şuydu: elektrikli kapı zilinden oldum olası habersizdi, kapıya yumruğuyla güm güm vurması ve özel hayata saygı göstermemeyi sürdürme tarzını söyleme fırsatı buldum.

Sabah dokuzdan beri giyiniyordum. Sokağa çıktığımda, uzaktan dikkatle bana baktığı, taşlar, gözümün önünde oradan topladığı ıvrızvırlar aklıma geldi. Yeterince ısrarla bakarsam, ben de onun topladığı mangırları bulabilirdim gibi geldi bana. Hani neredeler? O onları nerede buldu? O, bana taş yığınları ve oyuklardan yılanları, engerek yılanlarını büyüyle çağırmayı başaran yılan oynatan hokkabazları hatırlattı.

Uzun adımlar atma hevesi duydum: arkadaşım Abu Muhammed ile buluşmaya geç kalmak istemedim. Yine bir fincan kahveyle birlikte oturduğumuz bu saatte olmuştu ve o bana nargile içen arkadaşımı göstererek eğlenmişti. Özellikle arkadaşlarından aldığı lüks sigaraların birkaçını bana vermeyi hiçbir zaman unutmadı. Abu Muhammed iyi bir adamdır, saygıdeğer bir işadamıdır ve nazik bir arkadaşdır. Kazandığı her kuruş meşrudur. Onun onurlu para kazanmasından en çok da, dirayetinden ve mesleki düşüncesinden etkilendim. Bunlar olmasa, bu kadar rekabet arasında hiçbir zaman kendine bir yer edinemezdi, toptancılık işinde bu kadar güvenli bir yer edinemezdi. Sessizce nargilesini üflüyor, bir kendine güven havası yayıyor. Size bir fatura düzenlediği zaman, en ciddi sorumluluğu yüklenen birinin titizliği içinde oluyor, sonra da görevlilerden birine buna bir torba ve çanta hazırlamasını emreder. Hesabı kapatınca ona ödersin ve kafanız tam anlamıyla rahata erer. Kendi kendine düşünürsün: "Abu Muhammed saygıdeğer bir adamdır." Hatta İranlının bakkalında tömbekisi bittiği günde gücü sayesinde sorunu çözmüştü. Saklayarak elde hazır bulundurdu, o gün bol bol yığdı, meşru şekilde kazandı. Zamanında ona söylediğimi hatırlıyorum. "Bu olacakları kim düşünebilirdi? Kanaatini yüksek sesle belirtmen bakkalı kurtardı."

"Tanrı göstermesin... Durum tam üst üste denk gelmişti, ne fazla, ne eksik", diye gösterişsizce cevapladı.

Nasıl akıllı insanlar var! Örnek olarak öteki arkadaşım kurulda çalışan Abu Elyas'ı alalım. Kimlik kartı kalem ve kağıdıdır ve akıcı bir şekilde konuştuğu

H E C E Ö Y K Ü

bir yabancı dili var. Onu ne zaman görsem mektup yazmakla meşguldür, ya da doğrusu onları daktiloda yazmaktadır dış ülkelere göndermek üzere. Dönüşte, konserve gıda çeşitleri, parfümler, kalemler, mutfak kap kacakları, çoraplar, mendiller, kravatlar, taraklar, broşlar, çeşit çeşit diş macunları, traş kremleri, kadınların bakım kremleri, anahtar zincirleri, traş bıçakları, sanat eşyaları ve benzeri bir sürü şey getirir, eşya deposu bunlarla dopdoludur. Bu ürünlerle ilgili sabit ihtiyaçlar vardır ve faal işi dolayısıyla kazancı sonuç olarak bunları verir.

Evine girdiğinde hemen kendini rahatlamış hissedersin. Evi güzeldir ve işten elde ettiği kazançla kurulmuştur. Bir zamanlar, bahçesini temizce düzenleyip oturup çay içtiğimiz köşelerden birinde oturuyordum, o bana; "güzelliğin sırrı sadeliktedir." demişti.

Bu sadelik anlayışı beni derinden etkiledi; bu evinin her yerinde belli oluyordu; İtalya'ya ısmarladığı lüks koltuklarında bile. Bu koltuklar öylesine konforluydu ki, gerçekten içlerine gömülüyordun, karşılık olarak kendini rahatlamış hissediyordun, bir düşler dünyasına dalıyordun. Bu sadeliği bahçede de buluyordun; asmalarla örülmüş yollarıyla, renkli, güzel kokulu, titrek ışıklı çiçekliklerin çiçekleriyle ve yukarı doğru ok şeklindeki lüks çeşmesinden mermer havuzun yüzeyine düşen damlacık çisentsiyle. Bu sadelik düşüncesi beni bütünüyle etkisi altına aldı, arkadaşımın özel becerisi ve mağazadaki ağır çalışmadaki sebatını, oturduğu yerden telefonla talimat verişini, sonra numuneleri paketleyip hazırlayışını, derhal muhtemel müşterilere gönderişini aklıma getirdi. Önceleri, Paris'ten getirttiği bir kravat hediye etmişti bana ve çıkarıp parasını ödemek istediğimde, şaşırtıcı bir şekilde; "Ne? Emin ol ki bir dinar eksik kazanmak bir arkadaşını memnun etmekle asla karşılaştırılmaz!" diyerek açıklama yapmıştı.

Bunlar, gözlerini hırs bürümüş adamlar değillerdir ya da birilerine gözü-nü dikip derinliklerini etki altına almazlar, kapıyı sert bir yumrukla yumruklamazlar. Bunlar nazik gülümsemeleriyle, kibar sözleriyle, neşeli birliktelikleriyle, ince konuşmalarıyla, kayıtsız şartsız sadakatleriyle etki uyandırırılar. Abu Elyas'ın arkadaşlığı olmasaydı paramı muzır yeğenim kapıp gidecekti.

Babası öldükten sonra, eğitimini üzerime aldım ve yeğenime ben baktım. Abu Elyas bana bir gün; "Yeğenine harcadığın paranın hiç değilse bir kısmını geri ödeyeceğine ilişkin bir güvencen var mı? " diye bana sordu.

Soru beni uyandırıp harekete geçirdi, başlangıçtan itibaren paraya çevirmeliydim bunu.

"Niye bunu önerdin? " deme cesareti gösterdim.

"Cebel Amman'da miras kalan toprağı bağış olarak almak üzere ona bir vekâletname imzalat."

"Bir ruhsat mı? "

"Evet. Bu harcamaların için bir güvence olur. O yeğenindir, biliyorum. Sen de onun amcasısın, ancak bu dünyada neler oluyor... "

H E C E Ö Y K Ü

"Hayat ve ölüm."

"Elbette. Bu belge sadece güvencendir..."

Böylece yeğen bir vekâletname imzalamayı kabul etti ve önümüzdeki iki yıl boyunca onu koruyup kolladım. Ancak kendi kendini koruyup gözetilecek hale geldiğini hissedince bana sırtını döndü ve harcamalarımı karşılamak üzere talep ettiğim hakkı onaylamayı reddetti. Arkadaşlarımı bana karşı döndürmeye çalıştı ve mirasını tekrar istedi.

Abu Elyas ona; "Utanmalısın, o senin amcandır." diye konuştu. Abu Muhammed de onu takviye etti: "Bu senin amcandır, ona baban gibi davranmalısın." diyerek. Ancak, o terbiyesiz ve nankör bir çocuktur. Söylenenler bir kulağından giriyor öbür kulağından çıkıyordu. Bir arkadaşın öğüdü olmasaydı, onun beni mahvetmek isteyeceğini görebiliyorum. Ağgözlüdür ve küstah bakan gözlere sahip. Size baktıklarında tırnakları göğsünü tırmalayacak gibi olur. Parmakları ellerime dokunduğu her defasında sabit fikirleri ara vermek sizin bir şeyler araştırır, bazı sırları ya da bazı kârlı işleri araştırırmış gibi geldiğinden titrerim. Tanrı'ya sığınırım. Yasal haklarımı kabul etmeyi reddederkenki böylesine kötücül planını ve böylesi nankörlüğünü unutmak kolay değildir. Lanet olsun ona, onun gizli bir biçimde, çöp yığını arasında hep bir şeyler araştırıp çöpeye nasıl benzediğini düşünüyorum. Böyle birinin Tanrı belâsını versin. Günümü mahvetmişti. Ancak yarın başlıyor, onu göreceğim. Evet, yer konusunda onu aydınlatacağım, hataya meydan vermeden. Kapıma vurduğu kirli yumruğundan da, gözlerinden de korkmayacağım. Ona hırsız olduğunu, insanların bıçaklarını, çatallarını, kaşıklarını ve tabaklarını çaldığını söyleyeceğim. Evinde çalarak edinip satarak biriktirdiklerini göstereceğim ona. Benim ya da sizin hoşlandıklarından az bir kazançla geçindiğimizi gayrimişru bir para olarak cebine indirmektedir. Hiçbir korku ya da suçluluk hissetmez. Oldukça da küstah. Evet, yarın olunca, onu kovacağım. Onu defedeceğim ve ağgözlerine, hırsına daha fazla anlayış göstermeyeceğim ne de hiçbir şeyle yetinmeyen her şeyi karıştıran yılan gibi parmaklarına da hoşgörülü davranmayacağım. Tanrım, onun yumruklarından korkmayacağım artık.!

* Mahmud Seyfeddin El-İrani; kısa hikayede Filistin'in ilk öncülerinden ve bir kültür ve üslup adamı olan al-İrani Yafa'da doğmuştur. 1942'de Doğu Ürdün'e göçmüştür. Eğitim Müfettişliğine ilk atanmasından önce lise öğretmeni olarak çalışmıştır. Sonra Eğitim Bakanlığı'nda Bakanlık Müsteşar Yardımcısı olmuştur. Sonra da Amman'da Tanıtma Bakanlığı'nda danışman olmuştur. Kısa hikayeleri birçok kitapta toplandı. Aralarında 1956'da yayınlanan 'Halkla' ve 1971'de yayınlanan 'Karanlıktaki Parmaklar' kitapları önemlidir.

El-İrani adıyla öykülerinin yayınlandığı Ürdün'de 1985'de en iyi kısa öykü ödülüne layık görüldü. Ürdün'de ve Filistin'de kısa öykünün gelişmesindeki etkisiyle tanınmaktadır.

H E C E Ö Y K Ü

SÜLEYMAN EŞ-ŞEYH*

Türkçesi: İshak YETİŞ

HÜCUM

"Ateş, Hüseyin! Haydi, ateş!"

"Hücum! Hücum!"

Komutanı Eliaho gözlerinde çifte dürbünüyle savaşı izliyordu.

İkinci kez verilen emri duydu. "Dikkatli nişan al, Hüseyin!"

Çevresine bakındı ve bir şey bulamadı, sadece çinko levhalar, tahta parçaları, kaya parçaları, çerçöp ve çakıl taşları.

"Haydi, ateş, Hüseyin! Uyuyor musun? " Issızlıkta arkadaşının sesi onu gerçeğe döndürdü.

Herhangi bir hedefe odaklanmadan rastgele birkaç atış yaptı.

Mülteci kampının doğu yakası üzerinde tarama yapan uçaklar geri döndü.

"Bu patlamaların sesi gerçekten korkunçtu." Ağzından sözcükler fısıltı ile çıktı. Bir duvar buldu ve sığınmaya çabalayarak duvara yaslandı, kendisine isabet eden birkaç kıymık parçasıyla yaralanmıştı.

Birkaç saniye sonra komutanının sesi geldi. "Hüseyin... Hayim ve İzak doğu tarafına ilerleyin. Onlar hastane bölgesinden gelen atışlardır."

Yavaşça ve dikkatlice kımıldadı, çevresine, dört bir yöne bakındı.

Tam başının üstünde bir mermi vızıldadı, hemen kendini yere attı.

Aklından ateşli bir düşünce geçti. *Babamın ruhu şad olsun. Bu tam da beni uyardığı şey. "Kardeşler, kolaylıkla, anlayamadan birbirlerini öldürebilirler."*

Ruhu şad olsun!

Uçaklar, bölgedeki her canlı şeye dehşet saçarak geri döndü. Onların ateş açılan yerleri hedef aldıklarını tahmin ediyordu.

Korkunç patlamalar duyuldu, çok yakında, yanı başında. Yüzükoyun bekledi. Emirleri duymadan önce bir an öyle kaldı.

"Yirmibirinci tabur, hücum. Sessiz ve dikkatli hareket edin."

Hayim'in yanında olduğunu fark etti. Tamamen yıkılmış bir evin kalıntıların üstüne atladılar.

Uzak hedeflere top atışları başladı.

Başlarının üzerinde bir mermi vızıldadı, ve Hayim hemen yere yapıştı. Bunu daha başka mermiler izledi, kendisini hemen daha önce bulduğu bir duvar kalıntısının yanına attı.

H E C E Ö Y K Ü

Aklında tekrar düşünceler çarpışmaya başladı.

Bomba atan uçaklar. Yıkımı ve çöküntüyü tamamlamak üzere tanklardan ve deniz kuvvetlerinden atılan güdümlü mermiler. Kimileri öldü, buna kuşku yok, yıkıntılar arasından yine tekrar ateş ediyorlar. Sabotajcılar! Tanrım sen onları koru!

Zihninden geçen düşüncelerle zor bir durumda kalmış gibi, birileri en derin sırlarını öğrenmiş gibi tüyleri ürperdi.

Tekrar edilen emirleri duydu: "İzak, hücum! Hayim, hücum! Hüseyin, İbrahim, Hücum, Hücum!"

Ben ne arıyorum burada? Bunun benimle ne ilgisi var?

Geçen savaşta apandisit sayesinde askere yazılmaktan kurtulmuştum. 1978'de Lübnan'ın güneyine yapılan hücumdan önce manevraların başlamasıyla ateşlenmem tamı tamına aynı zamana rastlamıştı.

Bu savaşın başlangıcında hiçbir özür ve mazeret bulamadım. Bir yara açmayı düşündüm, ama, bunun çok anlaşılacak bir şey olacağına karar verdim. 1978'deki bir ameliyattan 1982'de bir yara açılması çok akla yakın gelmeyecekti! Kaçmayı düşündüm fakat onun da bazı zorlukları vardı.

Botlardan atılan mermiler atışların geldiği tepeye tam isabet kaydediyordu. Radyo aracılığıyla gelen emri işitti, "Yirmibirinci tabur, Hücum, Hücum!"

"Haydi Hüseyin, ateş et! Sabotajcılar, sağdan, soldan çevreni sardı. Ateş!" Dört bir tarafa rastgele ateş açtı.

Onları hiç göremiyordu. Onlar cin filân olmalı.

Sadece onların kurşunlarının vızıltısını duydu. Atlamayı ve duvarlardan birinin arkasına saklanmayı denerken bir cesede tosladı, sonra ikincisine, sonra bir üçüncüsüne. Etrafına daha dikkatle baktı. Bazı bedenler, kadın bedenleri, yaşlı erkek ve çocuk bedenleri! *Bu savaşın onlarla ne ilgisi vardı?* Boğazında bir yumru hissetti; bir miktar kustu ve yüzüne gözyaşları aktı. Patlayan bombalar, yanan ateşler, yıkılan evler, ölmüş insan bedenleri. *Allah benim ve benim gibilerin belâsını versin!*

Kulaklarının tam dibinden bir mermi geçerken kendini yere attı.

Mermi duvarı deldi. Çok korkmuştu, ürperdi. *Sadece birkaç santimetrelik farkla ve o içine saplandığı benim başım olabilirdi!*

Kulağında, babasının sözlerini tekrar duydu. *"Baba oğlunu öldürebilir. Kardeş öz kardeşini öldürebilir." Bütün bunları sürekli tekrarlardı. Ruhu şad olsun!*

Beş gün boyunca uçaklar, gemiler ve tanklar bombalıyor ve roket atıyor ve onlar saldırıyorlardı, ancak şu ana kadar teslim olan yok. Mermiler başlarının üzerinde vızıldamaya devam ediyor veya ilerlemeyi denediklerinde onlara engel oluyordu. Ve hala sadece mülteci kamplarının dış mahallelerine varabiliyorlardı.

H E C E Ö Y K Ü

"Yirmibirinci tabur, toplan! Yirmibirinci tabur, okulun oyun sahasında toplan! Yirmibirinci tabur, toplan!"

Hücum başlamadan önce harita üzerinde belirgin bir biçimde işaretledikleri okulun yakınına doğru dikkatlice gelmişti.

Taburdan bazı kişilerle birlikte komutan Eliaho'yu orada buldu.

Eliaho: "Hastaneye hücum edeceğiz" dedi. "Uçak ve tanklar bizim için yol açacak, emirlere göre birliklerimiz orayı teslim alacak, çünkü orada, içerde hala bazı sabotajcılar var. Hüseyin, İzak ve Shlomo- siz arkadan hücum edeceksiniz biz de size ateş desteği vereceğiz."

Üçlü gösterilen yerlere hareket etti, sonra ötekiler hareketlendi.

Bombaların gümbürtüsü yeniden duyuldu, şiddet tekrar birbiri ardına arttı ve hemen hissedildi.

*Bombalanan insanlar neler hissetmeli? Tanrım seni korusun, baba, zeki-
ce sözlerini usulünce bildirdin ve öldün. Ölmeden önce beni ordudan uzak
tutmak için elinden gelenin en iyisini yaptın- ama faydası olmadı.*

"Çabuk, Hüseyin, çabuk!" Emir onu düşüncelerinin derinliklerinden çekip çıkardı.

Bombalama durdu, o zaman talimatlar geldi: "Yirmibirinci tabur, hücum, hücum!"

Rastgele ateş ederken yavaşça ve dikkatlice hareketlendi. Ses kulaklarını tırmalayarak emirler veriyordu, "Haydi, Hüseyin, haydi!"

İleriye hücum etti. Büyük bir güçle evlerden birinin yıkıntılarından kaçınmak için sıçradı- ve kendini bir adamla yüz yüze dururken buldu.

Nefesi tutuldu, adam üstüne atladı, elinde uzun bir bıçak vardı. Saldırıyı savuşturmaya davrandı - ama kımıldayamadı. "Sakin ol ve dinle!" diye bağırdı. "Ben de senin gibi Filistinliyim!"

Sözleri adamı şaşırttı, öfkeyle, "Siyonistlerle birlikte ateş eden bir Filistinli mi?" diye karşılık verdi.

"Sesini alçalt", diye fısıldadı. "Birliğimin askerleri burada sıkışıp kaldı. Emin ol sana açık bir çıkış yolu göstereceğim, ama önce beni bıçağınla yarala."

Adamın yüzünde şaşkınlık vardı.

"Niye?" diye sordu.

"Şimdi sırası değil. Acele et, sağ elimi kes! Şunu bilmeni isterim ki kendi seçimimle burada değilim."

"Niye herhangi bir seçeneğin olmadı?" diye sordu adam soluk soluğa.

"Onlar iş ya da meslekle ilgili her türlü olanağı kısıtları ve yaşama yolu olarak yalnızca askere yazılma seçeneğini sundukları zaman, sen başka ne yapabilirsin ki?"

Adamın yüzünü sıkıntı kapladı.

"Seni nasıl yaralarım," diye sordu, "Ayrıca niye?"

H E C E Ö Y K Ü

"Çok fazla zamanımız yok. Soluna doğru git, askerler henüz oraya gelmemislerdir. Ama önce beni kes. Bağıracağım, ve sen olabildiğince hızla koş. İşte, makineli tüfeğimi de al."

"Neden?"

"Böyle olursa şüphe çekmem ya da kendi kendimi öldürmeye zorlanmam. Haydi, çabuk!"

Gözlerini kapattı ve başını öteye çevirdi.

"Çabuk!" diye ısrar etti.

Bir soluk duydu ve kırık bir ses, "Ah, kardeş!" dedi.

Dönüşünde bir soluk bıraktı ve dişlerini gıcırdattı. Sonra acıyla bağırdı ve kanlar içinde yere düştü.

Uyandığında sedyede götürülüyordu. Komutan Eliaho'nun "Asfialı bu Dürzi yedi canlı olmalı. Onu hastaneye götürün." dediğini işitti.!

* Süleyman eş-Şeyh; 1943'de Nazareth yakınlarındaki Saffuriya'da doğdu. Hayatının çoğunu mülteci olarak geçirdi. Lübnan'da akıl hastalıkları hastabakıcısı olarak çalıştıktan sonra İskenderiye Üniversitesi'nde tarih eğitimi aldı. Zaman zaman Lübnan, Kuveyt ve Texas'ta hastabakıcı olarak çalıştı, sonra gazeteci oldu. Sonra da birçok yıl ikamet ettiği Kuveyt'te Edebiyat, Sanat, Kültür Yüksek Konseyinde memurluk yaptı. Daha sonra Kuveyt'te yayınlanan çok ünlü aylık Al- Arabi dergisinde yardımcı editörlüğe başladı. İki kısa öykü kitabı yayınlandı: Firavuninciri Ağacı (1980) ve Hanzala aş- Şayravî'nin Hayatından (1988).

H E C E Ö Y K Ü

SALİH EBU USBA*

Türkçesi: Azra YETİŞ

SERAP

^ Abd el- Mawla arabası bozulduğunda çölde tek başına ilerliyordu. Tamamen acemice, onu onarmaya çalışır gibi yaptı. Çözüm yolu bulamayınca, tekrar arabaya bindi ve başını destek olması için direksiyona koydu, hemen uykuya daldı. Birden başı kornadan bir düdük sesi çıkardı ve birden dehşete kapıldı, sanki birisi varmış gibi bağırmaya başladı: "Kim olduğunu zannediyorsun? Neden orada aptal gibi dikiliyorsun, çocuk şarkıları söylemek filân, nedir bu?"

'Abd el- Mawla öfkeliydi.

"Olup biten bu taşkınlık neden? Arabamın çalışmaya başlamasını istiyorum, fakat sen memnuniyetle orada dikiliyor ve benim talihsizliğimle eğleniyorsun... Bana ne istediğini söyle! Seni komik bulmuyorum!"

En başından beri olup bitenleri düşündüğünde, çölün hiçbir yolcu için, kendisi kadar sinirli olan biri için bile, son hedef olmadığını anladı.

Bu perişan limana demirlemene sebep olan nedir, 'Abd el- Mawla? Nasıl bir kötü şansdır seni bu develeri, arabaları ve insanları yutan açık ağızlı çöle getiren? Hangi kaderdir seni deli bir adamla bu çöle fırlatan...?

Deli adam arabanın dışında sersemlemiş bir biçimde duruyordu. 'Abd el- Mawla onun daha önce hiç araba kullanmadığını, dolayısıyla büyülendiğini düşündü. Etrafında dolanıyordu, kaygan koyu tavana dokundu, fakat parlayan metal elini yaktı ve camlara gözünü dikip bakmak için geri çekildi, sonra da camın ardındakilere...

'Abd el- Mawla onu sessizce izledi... Arabayı onarmaya çalışmakla geçen sinir bozucu zamandan sonra kendisini bitkin hissetti. Belki bir şeyler olur umuduyla direksiyonun arkasına oturdu.

"Bana niye öyle bakıyorsun?"

Bu kadar yüksek sesle ve kararlı bağrılınca, 'Abd el- Mawla gözlerini ovuşturdu. Gözlerinin önündeki sahne güneşin doğumundan önceki son gölgeler gibi donuk donuk titriyordu. Onu yakından izleyerek, 'Abd el- Mawla arabanın camlarını kapattı.

Eğer bu yabancı hoşuna giden bir şeyler görür ve onlara el koymak isterse, ne yaparsın 'Abd el- Mawla? Ya aptalca bir şey yaparsa? Kendini ölü-

müne savunur musun? Hangi ölümden bahsediyorsun? Hayatın her gün yasayan bir ölününki gibi değil mi? Böyle bir hayatı düşünebiliyor musun? Aileni binlerce mil ötede bırakarak bir çölde yaşıyorsun; çölde tek başına bir kurusu öbürünün üzerine koyuyorsun... Ve köyüne döndüğünde sıradan köylüler senin milyoner olduğunu düşünüyorlar! Ancak senin kuruşlarını nasıl da teker teker biriktirdiğini bir bilseler; ah, keşke bilseler!... işte o zaman senin canlı bir bedendeki ceset olduğunu anlarlardı.

"Bak! Bak!"

Adam arabanın camlarını sertçe yumrukladı. 'Abd el- Mawla yumrukları'nın camları kırabileceğini düşündü. Yüzü çocuksu ve sıkıntılıydı, kalın dudakları kurumuştı ve hiç durmadan kilometrelerce koşmuş gibi soluk alıp veriyordu...

Birden, boyu uzadı, gözleri pörtledi ve dudakları sarktı. *Onu nasıl altedebilirim ki?* 'Abd el- Mawla gülümsedi ve su bidonuna uzandı... *Belki de susamıştır...* diye düşünüyordu. Arabanın kapısını açtı ve adam öne doğru atıldı. Bir davet beklemeden, suyu içmeye başladı... *Ne kadar da susamış!*

'Abd el- Mawla yanındaki kavanozdan birkaç bisküvi verdi ve adam onları anında bitirdi... *Ne kadar da acıkmış!*

Yüzündeki ifade değişti ve bedeni normal uzunluğuna döndü. Gözleri ve dudakları bile doğal görünümelerini tekrar kazandı.

'Abd el- Mawla, *Onu yanlış mı yargıladım? Belki de kötü değildir veya bir suçlu ya da bir yankesici değildir* diye düşündü...

"Adın nedir?" diye sordu adama.

Adam uzun uzun güldü, sonra da bazı neşeli çocuk şarkıları söylemeye başladı. 'Abd el- Mawla, *Onunla nasıl iletişim kurabilirim?* diye düşündü.

"Biraz su ister misin?"

Başını hayır anlamında salladı.

"O halde bir şeyler yemek ister misin?"

Başını tekrar hayır anlamında salladı.

"Nerede yaşıyorsun?"

'Abd el- Mawla'nın, her yerde ikamet ettiğini anlamasını sağlayacak tarzda bir eliyle işaret etti.

"Arabada benimle oturmak ister misin?"

Bunun için 'Abd el- Mawla bir cevap alamadı. Adam kolayca koltuğa hamle yaptı.

"Bu çöl çok sıcak..."

Onaylar gibi başını eğdi.

"Evli misin?"

Başının hareketi 'Abd el- Mawla için herhangi bir şey ifade etmedi.

'Abd el- Mawla bir sigara yakmaya çalıştı fakat birisi izlerken kendisini çok sakar hissediyordu. Adam radyo transistörünü aldı, düğmeleriyle oynadı, uzaklardan haberler getirebilmek için. O kadar dikkatli dinliyordu ki 'Abd el- Mawla; "Anlıyor musun?" diye sordu.

Başını eğdi ve 'Abd el- Mawla onun da kendisi gibi Arap olduğunu anladı. *Eğer bu adam sadece konuşabilseydi... Tek bildiği çocuk şarkıları ve kafasını nasıl sallayacağı; hangi gezegenden gelmiş böyle? insanları yutan bu çöl onların dillerini de mi yutuyor yoksa?*

"Gördüğün gibi, arabam bozuldu," dedi 'Abd el- Mawla.

"Neden bozulduğunu anlayamıyorum."

Hala cevap yok. Fakat 'Abd el- Mawla onunla konuşmaya devam etmeye karar vermişti.

"Buralardan çok araba geçer mi? Büyük bir şirket için çalışıyorum, saygın bir yer. Biraz param var... Bu çöl gezileri oldukça yıpratıcı... yine de onları yapıyorum... Hayat kolay değil, değil mi?" Adam hala bir şey söylemiyordu.

'Abd el- Mawla bisküvilere uzandı ve birer birer yemeye başladı.

"Bir tane de sen alır mıydın?"

Adam ne cevap verdi ne de hareket etti.

"Sersem gibi hissetmeye başladım... Bu tepkisiz çölde geçen sonu gelmez saatler! Eğer bu radyo da olmasaydı, dünyayla bağlarımın tamamen koptuğunu hissedecektim"...

"Ailem buradan çok uzaklarda yaşıyor... Babam bana her zaman tanımadığım insanlara karşı nazik olmamı söylerdi."

"Babam bana böyle söylerdi, duyuyor musun!" 'Abd el- Mawla şu anda neredeyse bağıırıyordu.

"Babam bana birisi soru sorduğunda cevap vermenin iyi bir davranış olduğunu söylerdi!"

"Seninle konuşuyorum! Kontrolümü kaybetmeme yol açma... Seninle konuştuğum gibi sen de benimle konuş!"

'Abd el- Mawla'nın tepesi attı; sinirleri bozulmuştu; gece onu hapsediyordu ve ne bir şey görüyor ne de bir şey duyuyordu. Beyni dağılmıştı, *su daha günlerce yetmez, bisküviler de bana uzun süre yetmez... Çölün bu açık ağzından bana yardım nereden gelecek? Beni arayanları da yutmayacak mı o?*

Eğer etrafta gezinirse biraz olsun umut zerreciğinin içine dolacağını düşünerek, 'Abd el- Mawla arabadan indi ve karanlığa doğru ayak sürümeye başladı. Doğuya, batıya, kuzeye ve güneye koşuşturdu. Hızlıca, ümitsiz daireler çizip durdu, bitkin bir halde arabasına dönüyordu. Kendisini tekrar direksiyonun arkasına bıraktı, konuşmaya devam etti: "Ne kadar yorulduğumu gördün mü? Beni birilerine yönlendirmeyecek misin?... Neden konuşmuyorsun?"

H E C E Ö Y K Ü

Radyoyu açtı... Büyüleyici bir melodi, hayalgücünü harekete geçirerek, kulaklarına doğru aktı. Kollarının arasında muhteşem bir genç kız vardı; dans ettiler ve oynastılar ve denize doğru koştular... Kız ona doğru su sıçratırken kendisi de kıza doğru su sıçratıyordu... Birbirleriyle yarıştılar, güldüler, beraberce denize daldılar, güneşliğin altında birer soğuk içecek içtiler, kumdan kaleler yaptılar, kum, kum ve şimdi işte burada kumda boğuluyor. Müzik birden sona erdiğinde o da rüyasından uyandı ve yayıncının boğuk sesi bölündü: "Çöldeki kayıp kişi 'Abd el- Mawla Muhsin. 'Abd el- Mawla olağan bir görevle çölde tek başına yolculuk ediyordu ve ..." Spiker çölün onu yuttuğunu söylemedi. Ses devam etti: "Onun için yapılan aramalar helikopter ile devam ediyor. 259 km²'lik bir alan boyunca..."

'Abd el- Mawla neşeyle bağırdı: "Seni arıyorlar, 'Abd el- Mawla seni arıyorlar, duydun mu? Doğu, batı, kuzey ve güney."

Ayaklarının tükendiğini hissediyordu, tüm bedeni yorulmuştu. Uzaktan gelen bir ses duyduğunda, kurtarıcılarının geldiğini anladı. Ailesini düşündü. Denize doğru koşan o güzel kıızı düşündü ve birlikte yaptıkları kumdan kaleleri...

Yanındaki adamın aniden ortadan kaybolduğunu fark etti!

"Nerdesin; nerdesin? " diye seslendi. "Geri dön! Çocuksu şarkıların nerde? Neşeli, çılgın suratın nerde? Beni kurtarmaya geliyorlar!"

Fakat kimse 'Abd el- Mawla'ya cevap vermedi... Sesi çölün büyüklüğü içinde yankılandı. Yabancı için etrafına iyice bakındı fakat ondan en ufak bir ize bile rastlamadı. "Yok oldu," dedi.

Suyunun arabasının döşemesine dökülmüş olduğunu ve bisküvilerinin de ufalanmış olduğunu gördü...

Koltuğa yığıldı... Uçağın gürültüsü gittikçe yaklaşıyordu, fakat 'Abd el- Mawla artık hiçbir şey duymuyordu.!

* Salih Ebu Usba; kısa öykü yazarı, edebiyatçı, eleştirmen olan Ebu Usba 1977'de Kahire Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Edebiyat ve Edebiyat Eleştirisi bölümünden diploma aldı. Birleşik Arap Emirlikleri Ayn Üniversitesi'nde ve Libya Tripoli'de Fatih Üniversitesi'nde Arap Edebiyatı Eleştirisi'nde okutman olarak çalıştı. Fas, Rabat'ta kurulmuş olan tam bir Arap kurumu olan Arap Edebi ve Sanatsal Etkinlik Enstitüsünü yönetmek üzere düzenli eğitimini bıraktı.

Kısa öyküleri Mtaplaştı: 1972'de 'Nehirdeki Çıplak', 1974'de 'Uzun Adamın Mahkemesi' ve 1977'de 'Su Prensesi' yayınlandı. Eleştirileri de üç kitapta derlendi: 1975'de 'Arap Romanında Filistin', 1978'de 'Edebiyat Okumaları', 1979'da 'Filistin Şiiri' yayınlandı.

H E C E Ö Y K Ü

MAHMUD ŞUKAYR*

Türkçesi: İbrahim DEMİRCİ

YARIŞMA

Onu hiçbir yayanın yürümediği yan yolda yürürken gördüm. Soluk palto-su sarkık, burnu ince, gözleri ufaktı. Bir şey düşünürmüş gibi bir an dur-du. Ben durmadım, çünkü durmak için yeterli neden bulamadım. Onun yürü-mekten çekindiğini görünce ben de durdum. Çünkü yarışmaya girmiş biri gi-bi görünmek istemiyordum.

GIYSİ

Onu uykumda gördüm. Çıplak ayakla dans ediyordu, hafif bir giysinin içindeydi. Kadın ve erkek polisler, çevresinde halka olmuşlar, şapkalarını ha-vaya fırlatıyorlardı. O dans ederken ben uykumdan kalkıyorum. Onu başımın üstünde durur görüyorum, bana sol eliyle bir bardak su ikram ediyor, barda-ğı elinden almıyorum, uykuma dönüyorum. O hafif giysinin içinde dans et-mekten çekindiğini görmek için.

KANIT

Yatağında korku içinde oturan adam kadına dedi ki: Hâlâ soruma cevap vermedin. Seni o dar yolların karanlığından çıkardım, senin için bir köpek sa-tın aldım, sen yine de soruma cevap vermedin. Yatakta erkeğin yakınında ya-nı üstüne uzanmış kadın dedi: Söyle bakalım, soru ne? Adam dedi ki: Birin-ci Dünya Savaşı sona erdi mi? Kadın, çok uzun zaman oldu sona ereli, dedi. Adam, sana nasıl inanayım? Bana kanıt göster! dedi. Kadın, kanıt istemeden bana inanman gerekir, dedi. Adam, ben savaşta mı öldürüldüm, yoksa bir meyhanede sarhoşken mi öldüm? diye sordu. Kadın, sen bütün öteki kalanlar gibi yaşamaya devam ediyorsun, dedi. Adam: Sana nasıl inanayım? Bana ka-nıt göster! dedi. Kadın dedi ki: Kanıtım şu: Sen bir köpek çalıp onu bana ge-tirdin. Adam, ben onu çalmadım orospu! Dedi. Kadın, özür dilerim, dedi, sen onu benim için satın aldın. Şimdi uykuya dönmen gerek. Adam, uykuya dö-neceğim ama sen de konuşurken dikkatli olacaksın, dedi.

Kadın, öyle yapacağım dedi. Kadın da adam da uyudu. Köpek yatağın al-tında saklı kaldı.

ZENGİNLİK

Şehrin caddelerinden bir caddede otomobille gidiyoruz. Trafik ışıklarında yanımıza hızlı bir otomobil durdu, içinde bir erkekle bir kadın var. Erkek kadına dönüp gülüyor. Kadın koltuğunun üstünde yayılıyor, sağ bacağını yukarı kaldırıp otomobilin camına yakın konsolda duran çıplak ayağının üstüne yerleştiriyor. Kadın erkeğin bir gülüşüne kahkahalarla karşılık veriyor ve dışarıya bir bakış atıp el sallıyor. Bizi görüyor, kendisini beğendiğimizi görüyor, meraklı gözlerimizi görüyor. Sol bacağını daha yukarı kaldırıyor, sanki o iki bacak bizi sağ bacağın yanında uyum içinde birleştirecek. Arkadaşımız dedi ki: Bunlar yeni zenginler. Biz bir şey demedik.

Kadının yanında oturan erkek, bir tehlike hissetmiş gibi gaz pedalına basıyor. Otomobil ve içindeki erkekle kadın bizi geride bırakıyor. Otomobilinde bizi götüren şoför bir küfür savuruyor, şehrin evleri bir sırrı saklamak istercesine sıkışmış görünüyor. Karşımızda önemli bir sorun varmış gibi birden susuyoruz. Caddedeki arabaların hareketlerini izlemeye çalışıyoruz. Sanki şehir acıdan inliyor, diyorum. Kimse bu sözümle ilgilenmiyor. Ben de keder içinde susuyorum.

GÖZETLEME

Otelin salonuna girip boş bir masa ve iki sandalye aradılar. Müşteri çokluğu yüzünden boş yer bulamadılar. Adam kadına başka bir salona gitmeyi önerdi. Kadın bu salonu sevdiğini söyledi. Salonun yukarıdan gördüğü küçük bir aralıkta boş bir yer buldular. Oraya oturdular, salondaki müşterilerin sürekli gözetlemesi altındaydılar. Düğün platformundaki gelinle damat gibi oturdular. Ama dans ve şarkı yoktu.!

(El-Hayat, 21.03.2006)

Mahmud Şukayr: 1941'de Kudüs'te doğdu. 1962 yılında kısa öykülerle yazarlığa başladı. 1965'te Şam Üniversitesinde Felsefe ve Toplum lisansını tamamladı. Filistin ve Ürdün'de birçok dergi ve gazetede yazdı. 1977-1987 yıllarında Ürdün Yazarlar Birliği sekreterliğini, 1987-2004 yıllarında Filistin Yazarlar ve Gazeteciler Birliği sekreterliğini, 1994-1996 yıllarında haftalık *el-Taliatu'l-Mukaddese'nin*, 1997-2000 yıllarında Filistin Kültür Bakanlığının yayımladığı *Defâtir Sekafiyye* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. 1997-2002 yıllarında Ramallah'ta çıkan *Savtu'l-Vatan* dergisinin kültür sayfaları yazarlığını yaptı. Çocuk edebiyatı, tiyatro ve senaryo çalışmaları da bulunan Mahmud Şukayr'ın, bazıları çeşitli dillere çevrilmiş çok sayıda kitabı var.

H E C E Ö Y K Ü

GASSÂN KENEFÂNÎ¹

Türkçesi: Murat GÖÇER

KAYAN BİLİNÇ²

Muhsin Öğretmen ağır ve çekingen adımlarla sınıfının bulunduğu koridor—da yürüdü. Bu eğitim dünyasındaki ilk deneyimiydi. Sınıfa girdiğinde ne yapması gerektiğini bilemiyordu ve mümkün olduğu kadar o anı erteleme—ye çalıştı.

O gece sabaha kadar yatağında dönüp durmuş ve düşünmüştü: İnsanları eğitmek için onların huzuruna çıkmak ne zor işmiş. Bunu yapabilecek misin? İstiraplarla dolu hayatını, sana faydalı olacak herhangi bir şeyi, hiç kimse sana öğretmeden yaşadın. Yararlanacakları şeyleri insanlara öğretebileceğin kanaatinde misin? Kişinin hayatı, öğrenebileceği en son yer okuldur, diye bir inancın vardı. Şimdi ne değişti de öğretmen oldun?

Sabah müdürün odasındaydın. Oraya oturdun ve senin de artık içinde bulunduğun eğitim işini farklı bir açıdan tartışan öğretmenleri dinliyordun.

— Bu çocukların kitapları yok ki; biz sınıflarda ne yapalım?

Müdür genzinden gelen bir sesle kısaca cevap verdi:

— Yetenekli bir öğretmen kitap olmadan da dersini nasıl işleyeceğini bilir. Sonra şu açıklamayı yaparak döndü gitti.

— Çaresiz kaldığında dersini dinlemeyen öğrencilerin birinden yardım iste...

Muhsin Öğretmen kendi kendine: "Evet, bu okul müdürü ilk andan itibaren öğretmenlerine itaat ve disiplin ile ilgili bir ders vermek istiyor. Haftalar önce bedenleri tutsak etmişti. Şimdi de ruhlarımızı istiyor." dedi ve çayını yudumladı, kalktı.

Uzun koridor öğrencilerin çığlık ve bağrıışmalarıyla doluydu. Öğretmen Muhsin, ağır adımlarla yürürken, sanki kendisini saçmalıklarla dolu değersiz bir geleceğe götüren girdaba yürüyor gibi hissetti. Yaygara ve saçmalık. Başka bir şey değil.

— Öğretmenim! Benim güzel bir hikayem var.

En arka sırada kendi kendisine oturan bir öğrenci bağırды ve bu sıkıntılı durumdan kurtulmak için uygun bir çözüm sundu. Muhsin Öğretmen daha bu teklifi kabul etmeden çocuk ön tarafa çıkmıştı bile. Bedenine bol gelen kısa pantolonuyla, eski bir kadın kumaşından dikilmiş gömleğiyle, kaşlarına kadar dökülmüş perçemi, sık siyah saçlarıyla arkadaşlarının önünde durdu.

— Benim babam iyi bir adamdı. Saçları aktı. Gözünün biri sağlamdı. Diğer gözünü, iri bir adamın kocaman ayakkabısını dikerken kör etmişti. Ayakkabının üzerine eğilmiş, büyükçe bir iğneyi o ayakkabıya geçirmeye çalışıyordu. Ama ayakkabı gerçekten çok sertti. Bütün gücüyle bastırdı. Faydasız. Daha çok bastırdı. Yine faydasız. Sonra ayakkabıyı göğsünün üzerine koydu, iğneye bütün varıyla bastırdı ve iğne aniden diğer taraftan çıktı, gözüne saplandı.

Gassân Kenefânî

Benim babam iyi bir adamdı. Sakalı uzun değildi ama kısa da değildi. Çok çalışırdı. İşini iyi yapardı. Tamir etmesi, giyilebilecek hale getirmesi için yanında yığınlarca ayakkabı olurdu.

Ama babamın kullanışlı bir dükkânı olmadı. Hiç kimse ona işinde yardım etmedi. Onun dükkânı; tahtadan yapılma bir sandıktan, teneke kutudan ve mukavvadan ibaretti. Biraz çivisi, örsü ve ayakkabıları vardı. Bunun dışında tek bir müşterinin bile durabileceği yer yoktu. Müşteri ayakkabısını tamir ettirmek isterse sandığın gerisinde durmalıydı.

Sandık, üzerinde zengin bir adamın köşkünün yükseldiği tepenin yamacına konmuştu. Herhangi bir insan sandığı aradığında zengin adama ait köşkün balkonundan dolayı onu bulamazdı. Toprağın üzerinde yabani otlar bitmişti. Bunun için babam, köşkün sahibinin bu sığınağı bulmasından ve onu kovmasından korkmuyordu. Köşkün sahibi köşkünden asla çıkmıyordu ki. Hizmetçileri, efendilerinin canının çektiği her şeyi köşke ulaştırıyorlardı. Onlar, ayakkabılarını bedava tamir etmesi karşılığında bu sırrı efendilerinden gizleyeceklerine dair babamla anlaşmışlardı.

Babam tereddütsüz ve korkusuz işine devam etmişti. İnsanlar, babamın ayakkabıları mükemmel tamir ettiğini, ayakkabıların yenileri gibi olduğunu fark etmişlerdi. Bunun için ayakkabılar her gün daha da artıyordu. Babam gece yarılarına kadar sürekli çalışıyordu. Anneme: "Yarın çocuklar okula gidecekler" diyor ve annem de ona: "O halde sende dinlenir, biraz iş yorgunluğunu atarsın." diyordu.

Çocuk yerine döndü. Ancak arkadaşları tepkisiz duruyorlardı. Muhsin Öğretmen bağırdı.

— Niçin arkadaşınızı alkışlamıyorsunuz? Hikayeyi beğenmediniz mi?

— Hikayenin geri kalanını öğrenmek istiyoruz.

— Hikayenin gerisi var mı?

— Birkaç ay önce idi. Babamın yapacağı yığınlarca iş vardı. Eve dönemiyordu. Annem bize, babamın sandığının başından ayrılmaksızın gece gündüz çalıştığını söylüyordu. Çıkmak için vakti yoktu. Zengin adam gece ve gündüz süre-

H E C E Ö Y K Ü

li balkonunda oturuyor, muz, portakal, badem ve ceviz yiyor, yiyeceklerin kabuklarını köşkün balkonundan tepenin yamacına savuruyordu. Bir sabah o yamaç kabuklarla dolmuştu. Hizmetçiler kabukların arasında babamın sandığını bulamadılar. Annem, onun işine kendisini kaptırdığını, sandığının üzerine düşen hiçbir şeyi, her zaman yaptığı gibi, önemsemediğini söylüyor. Büyük bir ihtimalle, babam sandığın başında oturuyordu. Söz verdiği vakitte teslim etmek için elindeki ayakkabıları tamir ediyordu. Tamir işi bitince eve dönecekti. Ama öyle inanıyorum ki, babam orada öldü.

Öğrenciler onu alkışladılar. Çocuk yerine döndü ve oturdu. Işıldayan altmış göz Muhsin Öğretmen'e dön-
8 Temmuz 1972'de şehit edilen Gassân Kenefânî kızı Leylâ ile. , , , ,
niüştü, ona bakıyordu.

Muhsin Öğretmen çocuğu müdürün odasına götürürken yolda ona sordu:

— Sen gerçekten babanın öldüğüne inanıyor musun?

— Babam ölmedi. Ben bunu hikaye bitsin diye söylemiştim. Böyle yapmasaydım hikaye asla bitmezdi. Aylar sonra yaz gelecek. Güneş kabuk yığınlarını kurutacak. Kabukların ağırlığı hafifleyecek ve babam üzerindeki kabukları silkeleyecek. Eve tekrar dönecek.

Muhsin Öğretmen müdürün odasına girdi ve ona:

— "Sınıfımda çok zeki bir çocuk var. Onun dahi olduğuna inanıyorum. Ona izin verin size babasının hikayesini anlatsın." dedi.

— Babanın hikayesi ne?

— O kabiliyetli biriydi ve dükkanı çok küçüktü. Bir gün babamın şöhreti, dükkanının üzerinde yükselen köşkün sahibine ulaştı. Eski ayakkabılarının tümünü tamir etmesi için babama gönderdi. Hizmetçilerinin hepsi, tam iki gün boyunca adamın ayakkabılarını bu küçük dükkana taşımışlardı. Onlar taşıma işini bitirince babam ayakkabı yığınları altında boğulmuştu. Küçük dükkan, ayakkabıların hepsini almaz ki...

Müdür, başparmağını yeleğinin cebine koydu, biraz düşündü:

— Bu çocuk deli! Onu başka bir okula göndermeliyiz.

— Ben deli değilim. İnanmıyorsanız, zengin adamın köşküne gidin. Ayakkabılarına bakın. Onun ayakkabılarında babamın etlerini bulacaksınız. Belki de herhangi bir ayakkabının altında gözünü ve burnunu. Oraya gidin.

Müdür:

— Artık, kesin inandım. Bu çocuk deli.

Muhsin Öğretmen cevap verdi:

— O deli değil. Ben bizzat ayakkabılarımı babasına tamir ettirdim. Bir kez daha tamir için gittiğimde, onun öldüğünü söylediler.

— Nasıl ölmüş?

H E C E Ö Y K Ü

— Eski bir ayakkabıya pençe çakıyordu. Ayakkabı sağlam olsun diye o gün her zamankinden daha çok çivi çakmıştı. İşini bitirince ayakkabıyla örsün arasına parmaklarını da çivilediğini fark etti. Siz bir düşünün! Demir örse bile çivileri çakacak kadar güçlüydü. Kalkmaya çalışınca başaramadı. Tamamıyla örse mahkum kaldı. Oradan geçenler, ona yardım etmediler. Ölünceye kadar orada öylece kaldı.

Müdür, Muhsin Öğretmen'e baktı. Orada, çocuğun yanında duruyordu. Birbirlerine yapışık, sanki tek bir vücut gibiydiler. Hiçbir şey demeden defalarca kafasını salladı. Sonra döndü ve yumuşak deri koltuğuna oturdu. Önündeki kağıtlara bakmaya başladı. Ara sıra gözünün ucuyla Öğretmen Muhsin'e ve çocuğa bakıyordu.!

Gassân Kenefânî, 9 Nisan 1936'da Filistin'in 'Akkâ şehrinde doğdu. 1948'de, yaşadığı yerlere Yahudilerin saldırması sebebiyle ailesi ile birlikte sırasıyla Lübnan'a ve ardından da Suriye'ye göç etti. Lise yıllarında Arap Edebiyatı ve resim alnındaki üstün yeteneğiyle öne çıktı. Liseden sonra Şam Üniversitesi Arap Edebiyatı Bölümünde okumaya başladı. Ama yoğun faaliyetlerinden dolayı üniversiteyi bıraktı. Şam'da ve Beyrut'ta yayımlanan bir çok gazetede köşe yazarlığı ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. Arabasının altına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu, kız kardeşinin kızı, Lumeys'le birlikte evinin önünde 8 Temmuz 1972 Cumartesi sabahı şehit edildi. Hanımı Anni Kenefânî şehit edilişini şöyle anlatmaktadır:

"Her cumartesi sabahı çarşıya benimle gitmek adetiydi. Ama o gün, Lumeys ile beraber evden çıktık. Evden çıkışlarından iki dakika sonra korkunç bir patlama oldu. Küçük arabamız paramparça olmuştu. Lumeys birkaç metre ötede yatıyordu. Fakat Gassân yoktu. Onu yaralı olarak bulabilmeyi çok arzu ettim. Ama sadece sol ayağını bulabildim. Oğlumuz Fâyiz, başını duvarlara vuruyor, küçük kızımız Leyla "baba, baba" diye bağırıyordu. Oraya bayılıvermişim."

Romanları: Ricâlun fi'ş Şems (1962), Mâ Tebekkâ Leküm (1966), Ummu Sad (1969), 'Âidun ila Hayfa (1969), el-Aşık, el-A'mâ ve'l-Etraş, eş-Şeyu'l-Âhar ve Men Katele Leyla el-Hayek.

Tiyatro Eserleri: el-Bâb (1964), Cisrun ile'l-Ebed (1965), el-Kubbatu ve'n-Nebi (1967)

Hikayeleri: Mevzu Seriri Rakam XII (1961), Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn (1962), 'Âlemun Leyse Lenâ (1965), 'Anı'r-Ricâl ve'l-Benâdik (1968)

Gassân Kenefânî, *'Âlemun Leyse Lenâ*, Beyrut, Muessesetu'l-Ebhâsil-Arabiyye, 4.b., 1987, s. 57-62.

TEVFİK FAYYAD (1939)*

Türkçesi: Fatmanur İLDOKUZ

DELİ

Birkaç ay geçmişti, hayat Cenin mülteci kampında her zamanki tekdüzeliğinde devam ediyordu. İsrail askerleri burayı ele geçirdiğinden beri geriye kalan bir avuç adam, çizgili pijamalar giyerek, Said Ziran kahvehanesindeki saman rengi küçük sandalyelerin üzerinden kalkmaz olmuşlardı. Kahvehane, kampın ortasından geçen dolambaçlı yolun kenarındaydı. İlaçlı çaylar yudumlanırken, üstünde izmaritler ve yanan sigaralarla dolu kül tablalarının olduğu, alçak, örtüsüz, çatlak masalarda, bir kaç adam mütemadiyen kağıt dağıtıp oynuyordu. Tavla zarları küçük kuşatılmış varlıklar gibi bir taraftan diğerine yuvarlanırken, hayret, içtenlik ve samimiyetle pulları takip eden diğerleri de narı gilenin işlemeli hortumunu sıkıca tutuyordu. Oyuncunun maharetli parmakları, soluk kahverengi tavla kutusu boyunca pulları izledi, onları kaptı ve sertçe çarptı. Pulları elinde şıkırdattı, salladı sonra tekrar şıkırdatıp karşıya sürdü.

Bir tarafta kartlar dağılıp, zarlar yuvarlanırken diğer tarafta Süveyş Kanalı boyunca Mısır ordusu, ağır toplar ve makineli tüfeklerle savaşıyordu. Filistinli komandolar (*fedai*) Ürdün Vadisi boyunca düzlüklerde düşman karakollarına pusu kurup, araçlarına ağır kayıplar verdiriyor ve İsraillilerle el bombaları ve hafif makineli silahlarla vuruşuyordu. Bu arada İsrail Mirageleri ve savaş uçakları (Skyhawk) İrbit bölgesine saldırmışlar, mülteci kamplarını roketlerle vurarak, napalmlarla yakmışlar, kaçmaya çalışan mültecileri makineli silahlarla taramışlar, onları yere serdikten sonra güvenli üslerine geri dönmüşlerdi.

Çatışma kızışmıştı. Pipolar okşayıcı dudaklardan çıktı ve kartlar bir tarafta üst üste yığıldı. Şu dakikada ne çift zarın ne de kupa kızının zerrece kıymeti vardı. Ölülerin ve yaralıların sayısı, kartların ve zarların sayısına karıştı. Yuvarlanan küçük zar birden durdu, tavlalar şak diye kapatıldı. Çizgili pijamaların yakasından umutsuz iç geçirmeler yükseldi. Filistin sorunu yeniden masaya yatırıldı. Öncelikle mesele açıklandı, sonra askeri çözümler bulundu, daha sonra barış içindeki Batı Şeria Kral Hüseyin'e geri verildi. Mesele, sonunda FKÖ (Filistin Kurtuluş Örgütü)ye devredildi. Asla dönüş olmayacaktı. Herkes heyecanlanmıştı. Hararetle tartışıyorlardı. Kahvehanenin önünde bir askeri araç durunca sustular.

Alınlarda ve omuzlarda parlayan bir Davut Yıldızı'ndan diğerine gidip gelen gözler, yeşil berelilere takıldı kaldı. Sonra üzüntüyle kartlara ve atılan

tavla pullarına döndü. Bunun dışında hareket eden tek şey askerlerin arabasına tüküren ve İsraili askerlere arka arkaya küfürler sıralayan deli Salim'di. Neden Filistin'i işgal etmekte ısrar ediyorlardı? Askerlere küfrederken kendisine arka çıkmadıkları için tavla oynayanlara taş ve eski ayakkabı fırlattı, lanetler yağdırarak dar sokağın sonunda oturdu. Askerlerin eline düşüp küfürleri yüzünden dayak yerken kimse imdadına koşmamıştı. Hepsî Yahudileri döveceklerine kart oynamaya devam etmişlerdi.

Bir gün iyice tepesi atan deli Salim kahvehanenin çatısına tırmandı. Yırtık pırtık kısa *kumbaz*'nı kaldırdı ve tavla oynayanların tepesine işedi. Madem sadece kendilerini ilgilendiren konularda yiğitlik taşıyorlardı o da onlara hakaret edecekti, kendilerini değersiz hissettirecekti. İsraili askerler onu dövenken ona sövüp sayarken hiç kimse başını kaldırmaya cesaret edememişti. Hepsî korkak bir tavuk gibi sinsice evlerinin yolunu tutmuştu. İşte şimdi Said Zarini'nin nargilesinde yanan kömürün tam üzerine işedi, ateşi söndürdü, bunun üzerine Göbekli lakaplı Said Zarini onu tekme tokat aşağı indirdi. O anda Göbekli'den de onun kalın kafalı müşterilerinden de intikam almaya karar verdi.

Günlerce nasıl öç alacağını düşündü. Mesela İsraili askerlere bir sürpriz yapabilirdi, tüfeklerini aşırıp, kahvehanede herhangi bir yere saklayabilirdi, sonra da askerlere nerede bulacaklarını çıtlatabilirdi. Askerler Göbekli'nin o koca göbeğine tekmeler savurup, onu kodese yollardı. Bunun üzerine kendisini alınların da Davut Yıldızı parlayan İsraili askerlerin kulağına fısıldarken hayal etti, tepeden tırnağa ürperdi. Kendini neredeyse bir ajan, düzenin adamı kılacak böylesi fikirleri aklına getirdiği için, küfretti. Hatta aklından bu düşünceleri atmak için kafasını yumrukladı. Fakat böyle yapar yapmaz daha da karmaşık düşünceler beynine hücum etti. Tüfekleri kaçırarak ve kahvehanenin arkasında askerlere pusu kuracaktı. Askerler görünür görünmez onlara ateş açıp, oradan sıvışacak, haliyle bu işten Göbekli sorumlu tutulacaktı. Askerler onun karnını deşip, kahvehanesini de kapatacaklardı. Muhtemelen bütün müşteriler de bu saldırılardan, tekmelerden, hakaretlerden nasibini alacaktı- özellikle de kamptaki her kıza kokulu bıyıklarını burmaktan asla geri durmayan "Bıyıklı" lakabıyla anılan Mahmut.

Salim beyninde dolaşıp duran bu düşünceleri durdurmak için kafasını iki eliyle iyice sıktı. Sanki otomatik silah taşıyormuş gibi kalbi küt küt atmaya başladı. Elleri titredi ve bir daha asla böyle şeyler düşünmemeye söz verdi. Eğer bunu yapsaydı silah geri teperek, ölümüne sebep olacak, onlardan öç alacağı yerde sevgilisi "Fatıma"yı perişan edecekti. Ayrıca orada bulunanlar da beceriksizliğine oh çekeceklerdi. Göbekli ve Bıyıklı'dan öç alma düşüncesinden vazgeçmeye karar verdi.

Yine bir gün Salim kahvehanenin yanında yürürken tavla oynayanlar gözüne takıldı, kalbi hızla atmaya başladı. Eski intikam planları yeniden beyni-

ne hücum etti, arkasından klakson çalarak gelen askeri aracın gürültüsünü ne—redeyse güç bela duyacak kadar allak bullak oldu. Daha kenara kaçamadan bir asker alaycı alaycı gülerek dipçiğiyle Salim'i kenara itti. Salim yere kapaklandı. Hızla ayağa kalktı, yere tükürdü ve gücü kesilene kadar arabanın arkasından koştu. O esnada elinde sıkı sıkıya tuttuğu taşı fark etti, taşı hızla askerlere fırlattı, ne yazık ki askerler alanı terk etmişlerdi. Gene hata etmişti.

Onu bu halde gören Bıyıklı katıla katıla güldü. Geniş, canlı yanaklarında—ki sakalları öfkeli bir akrebin çenesi gibi titredi. Göbekli öyle keskin güldü ki, içine çektiği nargileden az kalsın boğuluyordu.

Salim'in gözleri çakmak çakmak olmuştu. Ayakta zor duruyordu, ağzı kanamıştı, bakışlarını Bıyıklı'nın yüzüne ve Göbekli'nin karnına sabitledi. Üzerindeki tozları silkeledi. Kahvehanenin önünden geçerken yüzlerine tükürdü ve koşarak uzaklaştı.

Koşarken zihninde şimşek çaktı. Durdu, nefes nefese kalmıştı, takip edilip edilmediğini anlamak için geriye dönüp baktı. Dudaklarına bir zafer gülümsemesi yayıldı.

Ellerini ovuşturdu, yolu gözden geçirdi. Gözü büyük yuvarlak bir taşa takıldı. Dudağı aralandı, gülüşünden salyalar damladı. Onu kimsenin görmediğinden emin olmak için çevreyi araştırdı, taşa doğru eğildi, büyükçe bir taşı kapıldığı gibi cebine attı.

Kahvehanenin arkasına çıkan ilk ara yola saptı. Orada, duvarın dibinde gizlendi ve İsraili devriyelerin geri gelmesini pür dikkat beklemeye başladı. Ordugâhın etrafında asılıp kalmış gibi gözüken yuvarlak güneşe gözünü dikti. Gözleri yaşardı, güneş adeta evlerin üzerine düşmüştü. Yolu gözetlerken kalbi küt küt atıyordu.

Sonunda devriye arabası görüldü. Arkasında bir toz bulutu bırakarak hızla gidiyordu. Salim'in elleri titredi. Sırtını duvara verdi. Kalbi deli gibi atmaya başladı, nefes alış hızlandı. Araba yaklaşırken taşı sıkıca tuttu, elini sıktı. Tüm gücüyle taşı arabaya fırlattı ve yakındaki duvara tutundu, hâlâ titriyordu.

Taş askerin tam başına isabet etti. Asker korkunç bir çığlık attı, Salim'in kalbi yerinden fırlayacakmış gibi oldu.

Araba acı bir fren sesiyle durdu. Tavla oynayanların elleri yerinden kırıdayamadı. Araba şaşırtıcı bir hızla geri dönüp tekrar durdu. Bıyıklı, Göbekli ve oradaki herkes afalladı kaldı.

Bıyıklı, dalkavuk ağzını dahi açamadan, askerler arabadan atladılar ve sorgusuz sualsiz tüfeklerinin dipçikleriyle müşterilere vurmaya, ağır postallarıyla onları tekmelemeye başladılar.

Çavuş, Bıyıklı'nın sakalını çekiştirdi ve Göbekli'nin yağlı karnını yumrukladı—Salim'in yapabileceğinden daha fazlası olmuştu. Saklandığı yerde adeta

ödül gibi gelen bu duruma, kendisini tutamayıp güldü, cüppesini kaldırarak koştu, yoldaki her şeye çarpa çarpa olabildiğince uzağa kaçmaya başladı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Batı Şeria'nın Yahudiler tarafından işgal ve sonra onların geri çekilmesini Salim daha önce hiç dikkate almamıştı. Ancak devriyeler kampı bir uçtan bir uca dolaşarak çocukları korkuttuğunda, tavukları ürküttüğünde, işte o zaman kafası karıştı. Askerlerin gülüşü ve üzerlerine çevrilmiş silahları, Salim'in kalbini korkuyla doldurdu.

Uzun zaman önce ciddi bir trafik kazası geçirmesine rağmen Göbekli'nin hep dediği gibi ne de olsa "Kötüler uzun yaşar"dı değil mi.

Sakalı bitli Şeyh Abdürrahim'e gelince, Salim, kendisinin ölmesini, hatta İsraili askerlerin araçlarının tekerleri altında ezilmesini istediği için ona çok içerlemişti. Bu bir faciaydı. Eğer şeyh, Salim'in eceliyle ölmesini isteseydi, bu kabul edilebilirdi, fakat Yahudi askerlerin tekerleği altında can vermesini istemesi affedilemezdi.

Askerler benzer provokasyonlarına devam ettiler, Salim askerlerin her geçişinde onlara tükürmek ve sövmekten büyük zevk alacaktı. Eninde sonunda işgal hikayesinin tamamını unutabilirdi, eğer askerler hiç bir surette ona bunu unutturmayacak yeni bir hikayeye gelmemiş olsalardı.

Bir gün Salim çeşme başında oturup kızlara takılırken, bir askeri araç durdu ve bir asker megafonla, askeri valinin emridir, herkes hemen evine gitsin ve buradan uzaklaşsın diye anons etti. Tereddüt eden ya da izinsiz evinden çıkan herkese ateş açılacaktır. Salim gülerek yuh çekti, askerin güveni az da olsa sarsılmıştı. Çevresindeki insanların evlerine gitmek için acele ettiklerini, kızların testilerinin dolmasını dahi beklemeden oradan uzaklaştıklarını görünce onları engellemeye çalıştı. Yollarını kesip, "Askerin sözünü dinlemeyin!" diye bağırdı. Kendisinin sokaktaki en son kişi olduğunu fark etti birden. İnsanlar nasıl olmuştu da dengesiz bir askerin emrine itaat edebilmişlerdi? Neden kendisinin söylediklerine kulak asmamışlardı? Ayağının etrafında kurşunlar sekmeye başlayınca geceliğinin kenarını dişlerinin arasına kıştırıp kaçtı. Dehşete kapılmıştı. Kampın ortasındaki mağarasına saklandı. İki gün boyunca oradan çıkmadı, delikten dışarıya adımını atar atmaz kurşunlar etrafında vızıldıyordu, korkudan titreyerek geri deliğe atıyordu kendini. Acıkmış ve susamıştı, gizlendiği yerden yapabildiği tek şey askerlere sövmek ve tükürmekti.

Sokağa çıkma yasağı her zaman böyledir. Salim, "Fatıma, bütün kızların kraliçesidir" diye anılan sevgilisi Fatma'nın su getirmek için çeşmeye gitmesine engel oluyordu. Sevgilisinin ayak işlerine koşturamıyordu. Onun yorulmasını asla istemiyordu. Ayrıca kampta Salim'in kalbini kazanmak için uğraşıp başarısız olmuş diğer kızlara takılmaktan hoşlanıyordu. Şehirli kızlar gibi kısa etek giyen Ayda hariç; Ayda onun gönlünü kazanabilirdi. Ayda, Fa-

tıma'yı sevmekten vazgeçtiği takdirde Salim'le evlenmeye söz vermişti. Fatıma evli ve üç çocuk sahibi bir kadın, Ayda ise ceylan gibi bir genç kız olduğu halde Salim onun teklifini reddetti.

Salim'in hikayesi; Fatıma'ya olan delica aşkı, aklını kaybetmesi, beş yıl öncesine dayanıyordu. Önce diğer kamplarda yaşadıkdan sonra Cenin mülteci kampına yerleştirilmişti. Hatta bu hikaye daha da gerilere, Salim'in henüz bir delikanlı, Fatıma'nın ise genç bir kız olduğu ilk göçe kadar uzanıyordu. Salim her yerde, Filistin'deki mülteci kamplarının tamamında, Lübnan ve Ürdün'deki kamplarda onu aramıştı.

Bu acayip bir durumdu, Salim, kimseye Fatıma'yla ilgili hiç bir şey sormadı. Sanki bazı esrarengiz işaretler bekliyordu. Belki de onu bulduktan sonra bile, daima çeşme başında oturmasının nedeni buydu.

Bazı mülteciler, Fatıma'nın Salim'in gençlik aşkı olduğunu söylediler. Bazıları, ikisi arasındaki güçlü benzerlik ve Fatıma'nın ona gösterdiği düşkünlükten ötürü ikisinin kardeş olduğunu söylediler. Fatıma, tıpkı bir kız kardeş gibi onun bakımıyla ilgilendi, karnını doyurdu, kıyafetlerini yıkadı, yamadı. Hatta saçlarını ve tırnaklarını kesti. Vaktiyle Fatıma, Salim'i bahçenin köşesinde onun için yaptığı tenekeden barakaya yerleştirmişti. Eğer Fatıma'nın kayınvalidesi, orada kalmasına karşı çıkıp, onu kovmasaydı, çocukların İsrail baskınlarından kaçmak için sığındıkları, erkeklerin de işlemek için kullandığı bu mağara yerine hâlâ barakada yaşıyor olacaktı. Tüm bunlara rağmen Salim, sevgilisi Fatıma'ya "gözümün nuru" demeye devam etti.

Kadınlar sık sık bu aşk hikayesinin aslını Salim'den öğrenmek için teşebbüs etseler de o daima öfkeyle ve huysuzlukla karşılık verdi. Bazen bu sorgu sualden sonra yalnızca kısa bir süre için Fatıma'dan ayrılıyordu.

Yaşlı kadınlar kafalarında girift hikayeler yazsalar da aslında sadece şunu öğrenmek istediler; Deli Salim, diğer erkekler gibi bir erkek midir, değil midir. Şaka yollu takıldılar, sırtüstü uzandığında gülerek yere düşene kadar karnının altını dürttüler. Kadınların gözleri Salim'in açılan *kumbazının* önüne dikildi, küçük bir fiyasko bekledi. Salim bunun farkındaydı, alay ederek iki eliyle orasını kapattı. Ondan sonra Salim kadınların, kabalarını dürttü, kadınlar kızmış gibi yapıp onu daha sert yumrukladılar. Hacı Vafiye, Salim'in baldırlarına, daha da kuvvetli bir şekilde kasıklarına doğru vuruyordu ki, Salim kadının ellerinin kasıklarının üstüne ulaşmaya çalıştığını hissettiği an, koluna vurdu ve kaçtı.

Ziran köyünden Salim'i tanıyanlar onun küçükken güzel, hoş bir çocuk olduğunu söylemişlerdi. Hamile bir kadın, çocuklar birlikte oynayabilsinler diye sık sık Salim'in ailesinin evine giderdi. İşte Fatma henüz çocukken annesi, hemen hemen her gün Salimlerin evini ziyaret ederdi. Fatma'nın ona benzerliği bundandı. Böylece ikisinin çocukluğu Ziran'da bir arada geçmişti, ta ki Haganah çeteleri köyü işgal edip, insanları dağıtıp, evleri ateşe verene dek.

Gelgelelim, Şeyh Abdürrahim, Salim'in delilik hikayelerine inanmıyordu. Bunların Salim'in nedensiz maskaralığına bir kılıf olduğunu düşünüyordu. Aslında, şeyh kampın kadınlarının ondan çekinip uzak dururken, şaka yollu da olsa Salim'e sevgi gösterisinde bulunmalarını kıskanıyordu. Müşfik birisiymiş gibi davranarak, uzaktan sadece kadınların salınan kalçalarını süzüyordu. Bu sebepten, Deli kisvesine bürünmüş, ahlaksız bir herif olan Salim'in cehennemlerde yanacağını söylüyor ve onu çok kıskanıyordu. Salim bundan haberdar olunca bir ürperti duydu ve cehennem ateşinde cızırdayan derinin korkunçluğuna dayanamadığı için gözlerini yumdu. Allah'ın zalim olabileceğine inanmıyordu. *Şeyhe* Allah'ı yanlış anlattığı için sövdü. Bir gün Salim Hacı Vafiye'in evinde kapının çatlağından dışarıyı gözetlerken, *şeyhi*, çamaşır yıkamak için çömelmiş kadınların yarı çıplak baldırlarını süzerken yakaladı. Haykırıp, ellerini çırpıp, röntgenciye ifşa etmiş, şeyhin ona karşı öfkesini artırmıştı. *Şeyh* değnekle kapıya dayandı. Hacı Vafiye alelacele giyinip, Salim'i korumak için öne atıldı. *Şeyhin* sopasıyla Salim'in arasına girip, "Sen bir deliyi cezalandıramazsın" diye bağırdı. *Şeyh*, Allah affetsin söylediklerinin yarısı doğru, ama diğer yarısında iddia ettiğin gibi Salim deli değil, melun bir şeytan tarafından tutulmuş biri diye karşılık verdi, eğer Hacı onu korumaya devam ederse hacılığının sevabı uçup gidecekti.

İsrail kuvvetlerinin Cenin mülteci kampını işgal etmesiyle birlikte, savaş ve akıbeti insanların sohbetlerinin ana mevzusu olunca Şeyh Abdürrahim de Deli Salim'i unuttu. İnsanlar onun Fatıma'ya olan aşkına duydukları ilgiyi kaybettiler, kadınlar onun hakkında gevezelik etmeyi kestiler. İşte böyle bir zamanda deli Salim hayatını alt üst eden Yahudilere yapacağını yaptı. Askerler hakaretin ve taşın peşine düşmemişlerdi, komşuları onu tamamiyle unutmuş olabiliyorlardı. Yalnız İsraillilerle yaşanan bu son hadise, onu yeniden kampın gözdesi haline getirdi.

Kendisinden söz ettirmek onu ziyadesiyle memnun etti. Bıyıklı Mahmut'un İsrailli askerler tarafından öldürülmesine ramak kaldığı, şuurunu kaybedene kadar saçlarından sürüklendiği, arabaya atılıp uzağa götürüldüğü haberi kulağına çalınınca, günlerce Göbekli'nin kahvehanesinin önünden geçmeye çekindi. Göbekli'nin iki kaburgası kırıldığı için yatağa mahkum olunca, işlere oğlu Cabir koşturuyordu. Cabir, Salim'in saklandığı yerden çıkmasını bekliyordu, eğer kapının önünden bir daha geçerse kemiklerini kıracaktı.

Fatıma Salim'i evine almadı ve onu saklamadı, oysa öldürülme ihtimali vardı. *Şeyh* ısrarla onun Allahsız bir "Kızıl" olduğunu ve bir an önce kampa tan sürülmesi gerektiğini tekrarladı durdu. Cenin hapishanesinde, Fatıma'nın kocasıyla birlikte çok defa açıkça komünist olduklarını itiraf ettiğini gözleriyle gördüğüne yeminler etti. Ürdün yönetimi esnasında hapishanelere vaiz

H E C E Ö Y K Ü

olarak gittiğinde bütün bunlara şahit olduğunu söyledi. Bir kez olsun ibadet-haneye, onun yanına gelmemişlerdi. Daha sonra diğer mahkumların inançla-rını zehirleyebilecekleri gerekçesiyle Ürdün'den El-Cafer'e nakledildiler. Fatma'nın kocası orada öldü, Salim de nihayetinde serbest bırakıldı. Ölen es-ki arkadaşının karısıyla kural tanımayan komünistçe bir hayat yaşamak için bu kadını aramaya başladı. *Şeyh* bunları maksatlı söylüyordu; istiyordu ki herkes Salim'e cephe alsın.

Mahmut hapisten salıverildiğinde, insanlar Yahudilerin nasıl işkence etti-ğini öğrenmek için akın akın onun ziyaretine gitti.

Fakat Mahmut tek kelime etmedi, samimi arkadaşı Göbekli'yle bile ko-nuşmadı. Annesine kapıyı kilitlemesini tembihledi. Salim Mahmut'un bıra-kıldığını haber alır almaz Fatıma'nın evine koştu, kendisini saklaması için yalvardı. Mahmut'un intikam alacağından çok korkuyordu, özellikle Yahudi-lerin Mahmut'un bıyığını tıraş ettiklerini duyduktan sonra korkusu arttı. Fa-kat Salim bunun Fatıma'ya nelere mâl olacağını bilmiyordu.

İnsanlar Fatıma'nın evinden derhal ayaklarını kestiler. Yolda onu gördük-lerinde saklandılar. Yahut o bir grup tanıdıkla rastlaşınca, konuşmayı bırakıp Fatıma uzaklaşana kadar sessizce durdular. Her zaman onu sıcak karşılayan, esnaf Ebu Salih bile artık veresiye hiçbir şey veremeyeceğini, eski hesabı da kapatması gerektiğini söyleyince Fatıma'nın dünyası başına yıkıldı. Yanak-larına süzülen yaşlarla Ebu Salih'in dükkanından ayrıldı.

Eve vardığında hala ağlıyordu. Fatıma'nın çocukları sırtına eşeğe biner gibi bindiğinden, Salim avlunun içinde emekliyordu. Çocuklar Fatıma'yı gö-rünce yere atladılar, Salim yavaşça doğrulurken, annelerinin elbisesine yapış-tılar. Fatıma'nın gözyaşlarına boğulduğunu görünce, Salim'in dudaklarında-ki aptalca, kesik kesik gülüş dondu kaldı. Fatıma çocuklarını içeri alıp ardın-dan kapıyı kapattı. Salim kapıya bakakaldı, hiç bir şey anlamamıştı. Başını öne eğdi, ölmeyi istedi.

Bundan sonra Salim mağarasına kapandı, kendi başına kaldı, açlıktan öle-ne kadar da dışarıya adımını atmadı. Açlık dayanılmaz hale gelince doğruca Fatıma'nın evinin yolunu tuttu, kapısında bekledi, çocuklardan birini dışarı çı-karana kadar bağırdı, kendisine ekmek, haşlanmış patates veya zeytin getirme-lerini söyledi, birlikte oynadığı çocukların hiç birisi ona aldırış etmiyordu.

Fatıma bir ara dışarı çıktı, Salim'in elinden tuttu ve götürdü. Salim, Fatı-ma'nın yüzüne bakamamıştı. Fatıma suyu ısıttı, her zaman yaptığı gibi uzun saçlarını yıkadı. Salim'e sıcak yemek çıkardı ve çay ikram etti. Salim yeme-ğini hızlıca yiyip mağarasına döndü, işgali düşünerek inzivaya çekildi. Aca-ba Yahudileri nasıl defedebilir, nasıl geri çekilmelerini sağlayabilirdi? Eğer bunu becerebilirse hayat normale dönebilir, Fatıma'yla mutlu günlerine kal-dıkları yerden devam edebilirlerdi.

Salim Fatıma'nın evine gittiğinden bu yana tam bir hafta geçmişti. Kamp-
ta hiç kimse onu görmemişti. İnsanlar onun münzevi hayatına alıştığından
beri, taş atma vakasıyla ilgilenen çocuklar dışında kimse gerçekte onu merak
etmedi. Üçüncü günün sonunda Fatıma Salim'in ortadan kaybolduğunu fark
etti. Onu bulması için bir parça yemekle oğlunu gönderdi. Mağara boştu, ço-
cuk yemeği orada bırakıp, durumu annesine haber vermek için geri döndü.
Fatıma çocuğu akşam ve ertesi sabah yine gönderdi, yemeği kedilerin yedi-
ğini gören çocuk oradan ayrıldı.

Salim'in ortadan kayboluş haberi kampta bir uçtan bir uca anında yayıldı.
Kimisi mağarada ölmüş olabileceğini söyledilerse de kimse cesedi bulamıyor-
du. Sanki yer yarılmış yerin dibine girmişti. Bazıları da gece kalınlığında Fatı-
ma'nın evine taşınmış olduğunu yani gizli gizli birlikte yaşadıklarını söyledi.

Bunun üzerine kadınların çoğu muhabbetlerini gösteren küçük hediyeler-
le Fatıma'nın evine koştu. Kadının biri kapıdan çıkar çıkmaz diğeri eşikte be-
liriyordu. Bu ziyaretler hakkında Fatıma'nın en ufak bir fikri bile yoktu. Gös-
terilen ilgi ve sevgiden şaşkına döndü. Fakat ziyaretler başladığı gibi birden
kesildi. Yaşlı kadınlar, izini kaybettirdiği günden beri, Fatıma'nın gizli bir
yerde Salim'i sakladığını ileri sürmeye devam ettiler

Mahmut dudaklarındaki o bilindik gülümsemesiyle doğruluğundan emin,
Salim'in Yahudi ajanı olduğunu iddia etmeye başladı. Mahmut teşhir eder et-
mez Salim'in ortadan nasıl kaybolduğunu kim nereden bilecekti ki. Yahudi-
lerin onu hangi kampa gönderdiğini şimdiye kadar kim biliyordu?

Şeyh Abdürrahim, Mahmut'un ajan teorisine katılırken, onun aynı zaman-
da ateist bir kızıl olduğu görüşüyle bu fikri destekledi- zaten Moskovalı Si-
yonistlerin tamamı hatta Rusya'ya komünizmi yerleştiren kişi bir Siyonist
Yahudi değil miydi? Ruslar, niçin Araplara bozuk silahlarla çölde bir adım
bile atamayan tanklar ve otomatik hücum edemeyen uçaklar satarak onların
bozguna uğraması ve Filistin'in tümüyle işgali için İsraillilere yardım etmiş-
ti? Salim muhtemelen, Batı Şeria, Suriye ve Mısır'a gönderilen, Yahudilere
Arap orduları hakkında doğru istihbarat sağlayan, yüzlerce ajandan sadece
biriydi. Hiç şüphesiz Salim deşifre edilince izini kaybettirmişti. Şeyh, Kral
Faruk döneminde bu tür ajanların her yere yerleştirildiğini söyledi. Belki de
Salim şimdi kendini bazı Batı Şeria köylerinde bir şeyh olarak tanıtarak
imamlara önderlik ediyordu. Kuşkusuz kızılar, adeta Kahire'deki meşhur El-
Ezher İslam Üniversitesi'nden mezun biri gibi, Kuran'ı ezberlemiş, temel
inanç esaslarını özümsemişlerdi. Bu kızılar çevrelerindeki insanları imanla-
rından şüpheye düşürüp, inançlarını kaybetmelerine neden olabiliyorlardı.

Fatma'ya gelince, Salim'in ortadan kaybolması onu perişan etti. Salim'i
kapı dışarı ettiği günden beri kendisini suçluyordu. Ve onun için çok endişe-

leniyordu- eğer dağa çıktıysa devriye askerleri tarafından öldürülmüş olabilir. Devriyelerin kurşunlarından kaçtıysa bile sahrada vahşi hayvanlara yem olabilir.

Salim'in kayboluşundan üç gece sonra insanlar mermi sesleriyle uyandı. Daha ne olduğunu bile anlayamadan işgal askerleri evleri bastı, tüfekleri insanların göğsüne dayadı ve evlerin altını üstüne getirdi. Sabotajcıları arıyor, genciyle yaşlısıyla erkeklerin hepsini askeri araçlara götürüyorlardı.

Garip olan şey, buldukları bütün baltaları inceleyip onlara el koymalarıydı. Kimse buna bir anlam veremedi. Ertesi sabah bir askerin o gecedan önce kafasının baltayla uçurulup öldürüldüğü dedikodusu yayılana kadar bu bir sır olarak kaldı. Ayrıca askerin silahları da parçalanmıştı.

Fedaileri ele geçirmek için işgal askerlerince evlere üçtür baskın yapılıyordu. *Fedailerin* Ürdün nehri yanında, Tuba ve Hebran dağlarında işgal kuvvetleriyle vuruşmalarının hikayeleri, radyo ve kahvehanedeki sohbetler aracılığıyla dilden dile yayılıyordu. Arama bu kez farklıydı. İddiaya göre *fedailer* bu kamptandı. Delikanlıların ve erkeklerin büyük kısmı tutuklandı, kampta sokağa çıkma yasağı zorla uygulandı. Askerler kamptakilerin soğukkanlılığına ve terörün yayılmasına son vermek için havaya ateş açtılar. Hacı Vafiye'nin bahçeden dışarıya şöyle bir göz atan geçisini bile öldürdüler.

Mahmut'u evinden sürükleyip götürdüler, ağzı burnu kan içinde kalana kadar dipçikle vurdular. Kamptaki herkes Mahmut'un, kendisine edilen hakareti asla karşılıksız bırakmayan gururlu biri olduğunu bilirdi. Belki de gizlice *fedailere* katılmıştı, herkes böyle düşündü. Bıyıklarını kaybettiğinden dahası hapishaneden salıverilişinden beri kahvehanede oturmayı da kızlarla takılmayı da bırakmıştı.

Kanlı balta Mahmut'un dar sokaktaki evinin yanında bulununca bu fikir kesinlik kazandı. İnsanlar, Mahmut'un asla suçunu itiraf etmeyeceğini en nihayetinde serbest bırakılıp gerilla hareketine devam edeceğini düşleyerek, kahramanlığı hakkında hiç bir zaman konuşmadılar.

O gece insanlar Mahmut'un Filistin *fedailerine* katıldığına inanıp inanmamakta kararsız kalarak uykuya daldılar. Eğer o gerçekten gerilla olsaydı balta yerine bir el bombası yahut otomatik silahı olması gerekmez miydi? Niçin tüm karakolu havaya uçurmuyordu?

O gece kurşunlar yeniden vızıldadı. Askerler bağırarak koşan birinin ayak sesini işittiler. Kapalı pencereleri delip geçen kurşunlar, dört bir yanlarından uçuşurken insanlar korkuyla uyandı, yataklarında donup kaldılar.. Kampta, insanlar daha yerlerinden doğrulamadan, askerlerin sesini, silahların gümür-tüsünü bastıran korkunç bir çığlık yankılandı: FA...TI...MA... Sonra her yer ölüm sessizliğine büründü.

Ne olup bittiğini kimse anlayamadı. Kamptakilerin bir kısmı Deli Salim'in dar bir sokaktan tıpkı bir kaplan gibi fırlayarak askerlere saldırıp ateş açmış olabileceğini söylediler. Diğer bir kısmı bu Salim'in işi değil; muhtemelen cezaevinden firar ederken yoluna çıkan askerlerle vuruşan Mahmut'un işidir dediler.

Kimileri de bu işi yapanın Salim ne de Mahmut olduğunu ileri sürdü. Onlara göre bu suçu, panter gibi çevik, yüzlerine ekose maskeler taktıkları için tanınmayan taş ve kum renginde kamuflaj elbiseleri giymiş üç genç adam yapmıştı. Üçlü, rüzgar gibi sessizce esip geçmişti.

O gecedен sonra kendini camiye kapatıp, ibadete adayan Şeyh Abdürrahim'in yakınları ise başka bir hikaye anlattılar. Şeyh, ertesi sabah askerlerin, şehidi teşhis etmesi için kendisini dağın eteğindeki mezarlığa sürüklediklerini, başının çevresinde adeta nurdan bir hale olan o şehidin Deli Salim olduğunu söyledi. Nurun göz kamaştırdığını anlattı. Dili tutuldu, yanındaki asker omzunu tüfeğiyle dürtene dek konuşamadı. Şeyh, Allah'ın birliğine şahitlik etsin diye Salim'in işaret parmağını kaldırmak için elini şehidin eline uzattığını da bileğinde Fatıma'nın saçının renginde kehribar saçtan bir bilezik buldu.

Hacı Vafiye'ye gelince, Hz. Peygamber'in mezarını ziyaret etmek ve hacca gitmek için hazırlandığı gece rüyasında Salim'i gördü. Damat gibi giyinip gri bir kısraka binerek, kamptaki insanlardan oluşan bir gruba önderlik ediyordu. Salim, o sırada "FA...TI...MA.. diye bağıırıyordu ki kurşun sesleri rüyasını yarıda kesti.

Fatımaya gelince, onun hikayesinin devamı komşularından öğrenildi. Fatıma, kapısının önünde ölü gibi duran Salim'in sesine cevap vermek için dışarı çıkınca, elbiselerini yırtıp feryat ve figan etmeye başladı. Ta ki askerler gelip, dağılmış saçlarından sürükleyip onunla beraber gözden kaybolana dek.»

Roman ve hikaye yazarı Fayyad, işgalden sonra İsrail yönetimine giren Hayfa'da dünyaya geldi. Nazareth ve Hebrew üniversitelerinde eğitim aldı. 1964-1974 yılları arasında İsrail yönetimi tarafından tutuklanıp, kötü koşullarıyla nam yapmış Shatta ve Ramla hapishanelerine konuldu. Daha sonra sınır dışı edilip Mısır'a gönderildi. Daha sonra Beyrut'a geçen yazar, şimdi Tunus'ta ikamet etmekte. Yayımlanmış üç romanı: *The Deformed* (Sakat) (1963), *The Group* (Grup) (1974) ve *My Beloved Militia* (Sevgili Milisim) (1976). Hikayeleri iki kitapta toplandı: *The Yellow Street* (Sarı Cadde) (1974) ve *The Idiot* (Deli) (1978).

Kumbaz önden açılan, kalınca bir kuşakla bağlanan düz, dar cüppe. Statüye göre kumaşı pamuk veya pahalı ipek olarak değişebilen, kırsal kesimde erkeklerin giydiği geleneksel elbise. Filistin'de genellikle çizgili, fakat bazen de tek renk olarak kullanılır.

GARİB ASKALANI*

Türkçesi: Cansu ÇAM OĞUŞGİL

AÇLIK

Sait endişe ve kızgınlık dolu gözleri dışında tüm yüzünü örten saç şekline alışmıştı. Acıyla iç geçirdi, yanında durup acele ettiren karısının yüzüyle karşılaşmayı bekleyen nefesini tutmak için dişlerini sıktı.

Geride kalan tüm hafta boyunca, diğerleri gibi o da şafak sökmeden önce evden ayrılmaya çalışmıştı. Fakat son anda kapıyı öfkeyle yumruklamış, karısının onun için hazırladığı yemek paketini fırlatmış ve öğle güneşinin kızılığında uyanmak üzere doğru yatağa dönmüştü. Karısı onun ta içinde yanan ateşten habersizdi. Bugün gitmekten başka seçeneği yoktu. Elinden geldiğince karşı koymaya çalışmıştı, hâlâ açlığa çözüm bulma umudu vardı fakat bu çok keskin bir acıydı.

Karısının tüm mücevherlerini çoktan satmıştı ve kendine ait birkaç eşyayı da yok pahasına elden çıkarmıştı. Bu, birkaç günlük açlıklarını yatıştırmıştı, sonrasında ise çocuklarının çılgınlıkları içine işlemeye başlayınca şehirde iş aramak için çılgınca sokağa fırlamıştı. Fakat şehir kendi işleriyle meşguldü, mevcut olan işten çok daha fazla işçi bulunmaktaydı. O ise, dükkan dükkân dolaşip iş arıyordu ama her defasında geri çevriliyordu.

Alışılmış soru alışılmış cevabı getiriyordu "Ne iş yaparsın?"

"Vasıfsızım, ama..."

Dükkan sahiplerinin alay dolu bakışları içine işleyip şevkini kırarken, sırttan dudakları "Üzgünüz ama size uygun bir işimiz yok" demek için acele ediyordu.

"Efendiler, yapacak bir iş."

"Fakat çok az öderiz. Bu size yetmeyecektir."

"Her şeye razıyım, her şeye."

İşverenler sessizce dinlerken aslında hiç umut olmadığını bilir, ama yine de o sarsıcı cevabı alana kadar öylece büyülenmiş gibi oturur, "Size uygun işimiz yok"

Kimileri nefret ve küçümsemeyle "Neden İsrail'e gitmiyorsunuz" diyerek, uzaklaşır.

Bazıları da inceden inceye alay ederek, duygularıyla oynarlar: "Mesleğiniz nedir genç adam?"

Mesleğim! Allah'ım! Keşke sen bari bilseydin mesleğimin ne olduğunu!... Ne yazık ki sen bile bir şey yapamazsın. Kahrolası, hapishanede bu iliklerime işledi. Ondan geriye kalan izleri de parmaklıklar ardında bıraktım.

Ve o parmaklıkların ötesinde kayboldu.

Onları orada bıraktın, geleceği yaratarak. Açlığın sana tesir etmesine izin vermek, dünyanın sana arkasını dönmesini sağlamak için güneş ışığına salıverdin. Keşke arkadaşlarım bilseydi! Orada tüm sorunların üzerinde hassasiyetle durulur, çabuk ve uzun süreli görevler belirlenir ve tam bir program hazırlanır. israil'i boykot etme işleri en temel ve en acil konu. Engel olmayı, enine boyuna düşünmeyi istemedikleri başka meseleler de vardı.

Boşluğu öfkeyle yumrukladı, düşünceleri içindeki acıyı ve üzüntüyü tekrar ayaklandırmıştı.

Duvarların ardında, hapishanede, yemekler, bereketsiz olmakla beraber, düzenli olduğu için kimse böyle bir şeye dikkat etmiyordu. Günler böylece geçti, çocukların çılgınları boğarak ve dışarıdaki eşleri ve anneleri yorgun düşürerek, dersler muntazaman verildi, tartışmalar hararetlendi ve sesler yükseldi. Güzel bir yarın için bir insanın alabileceği tüm ekmekten daha aydınlık bir umuttu. Bir gün sizin umutlarınız da gün ışığına çıkabilecekti.

Açlık çekilen günlerde kural buydu, normalde çocukların yüzleri her zaman gülmeliydi, çocuğun tebessümü dünyaya bedeldi. Güzel şehrim, sen ona bir adım gidersen o sana koşarak gelir. Başkaları sana doğru koşar, seni öpücüklerle, yalana ve paraya boğar. Yol boyunca ayak izlerin silahlar, bombalar ve şarapnellerdir. Şimdi ekmek arayan ilk adımların, bu utanmaz şehirden, kendi ikiyüzlülüklerini nimet sayanlardan nefret ederek, başka tarafa yönelecek. işte buradasın, insanların seni tanımasından korkarak poşunla yüzünü iyice kapatıyorsun. Öyle ya da böyle mesele basit: işçi kuyruğunda bir kişi daha olacak bugün, ya fabrikada ya da umumhanede iş verecekler sana, aradaki fark nedir ki? Kazandığın peniye tüm dünyanın pisliği karışmış olacak ama çocuklarının çılgınları denecek, zavallı eşinin şükür gözyaşları yanaklarından süzülecek.

"Allah'a dayan Sait. Sen ne ilk, ne de sonsun."

Karısının tedirgin sesiyle kendine geldi. Omzuna hafifçe dokundu, üzgün gözlerini öptü. "Bugün gideceğim canım, kendim için değil—" Eşi, titreyen yanaklarından bir damla yaşın aktığını fark etmesin diye, korkarak oradan hızla uzaklaştı.

Araba onu Mecdel kavşağında bıraktı. Üzüntüsünü bir kenara bırakarak, diğer işçilere katıldı. Her tipte ve her yaşta işçi vardı, onların ne kadar uyumlu ve yorgun olduklarını anlamaya çalıştı. Gençlerden bazılarının güldüklerini duyarak şaşırdı ama bu şaşırma ve afallama, gençlerin kendi benlikleri ka-

dar derin olan yaşama isteğini görebildiği içindi. Sonra onların yaklaşan bir arabaya doğru koştuklarını gördü bu bir Peugeot'ydu. "Salomon!... Salomon!..." diye bağıyorlardı.

Gördüklerini garipsedi. Etrafına baktı, yanında oturan yaşlı ve zayıf adamla göz göze geldi.

Bakışları yaşlı adamı soru sormaya cesaretlendirdi "Neden sen de diğerleri gibi koşmuyorsun?", ardından sorusunu daha açık bir hale getirmeye çalışarak ekledi "Salomon'a niye koşmuyorsun diyorum, seni alabilir."

"Salomon da kim?"

"Müteahhit, taşları ve çimento torbalarını taşımak için güçlü olanları seçer."

Kaslarının bu işe uygun olduğunu anlamıştı, bu konuşmayı daha fazla uzatmak istemedi. Kısa keserek "İnsanların kaderi şansa bağlıdır" dedi. Adamın inançlı cevabıyla irkildi "Allah senin aramanı bekler. O ancak yol göstericidir."

İçinde bir volkan eriyip gitti sanki. Allah'ın "arayış" tan kastettiği bu muydu? Bir insanın köle haline gelmesi ve kaldırımlarda kendini satması ne kadar acıydı! Arabadan inen adamın etrafını saran köleler sürüsünü izledi, müteahhit dudaklarıyla büyük bir pipoyu durmadan çeviriyordu.

Çaresiz yüzlere doğru piposunu üfleyen müteahhit, sıcak sabah ışıkları değeri değmez sönecek piponun halka halka dumanları arasında köleleri inceledi.

Adam dikkatle yüzlerine bakarken, gözleri Sait'inkilerle buluştu. Sait cüretkârca açabildiği kadar açarak, gözlerini boşluğa dikti. Arabaya binmek için acele eden diğerleri gibi müteahhitin ona da işaret ettiğini görmedi. Yaşlı adamın kendisini dürtüklediğini hissetti.

"Acele et! Neyin var senin? Başka bir dünyadan mı geliyorsun?"

"Bu da ne demek oluyor?"

"Kavaja¹ seni çağırıyor."

Kuşkulu gözlerle baktı, ama yaşlı adam onu gerçekten gitmeye zorluyordu.

"Hadi oğlum... Bugün başka bir iş bulamayabilirsin."

Diğerlerini izledi ve arabanın arka koltuğuna atladı, kendini diğer adamlarla eşyaların arasında buldu. Arabanın dar olduğunu düşündü. Başlığını çıkardı ve sigara içmek için aşırı bir istek duydu. Diğer işçileri umursamadan, duman kıvrımları arasından eşyaları izlemeye koyuldu. Adamlarla göz göze gelmekten kaçınıyordu, araba gideceği yere yani işe doğru gidiyordu, o ise ne nereye gittiklerini biliyordu ne de oraya ne kadar sürede gidildiğini. Sigarasıyla birlikte, araba inşaat sitesine girip bir binaya yaklaşana kadar hiçbir şeyin farkında olmadı.

İşçiler arabadan indi, bazıları malzemeleri boşaltmaya koyuldu. Sait'in gözleri binanın yüksekliğine takıldı. Bu çıplak, çimento sütunlardan oluşan bina bir mühendislik eseri idi. Kendisini, deniz aşırı ülkelerden gelen, yeni Yahudi göçmenlere bu inşaatı, apartmanlar ve ofisler olması için, duvarlar ve

diğer gerekli şeylerle donatacak bir uşakmış gibi hissetti. O zamana kadar belki kendisi de rüzgârla birlikte kuruyup bir iskelet halini alacaktı. Başka seçenek yoktu, ikisinden biri iskelet olmak zorundaydı, binanın tamamlanması için bu zorunluydu.

Bir adam, onlara doğru gelen başka birini göstererek "*menahef*" diye seslendi. Adam onların durduğu yere varır varmaz, görev dağılımını yaptı.

Menahel ona döndü ve "Senin adın ne?" diye sordu.

"Sait"

"Sen, git ve ikinci kattaki Ebu Mahmut'la çalışmaya başla."

Binanın girişlerinden birini gösterdi. Sait hiçbir soru sormadan doğruca oraya gitti; binanın yapılması için Ebu Mahmut'la çalışması gerekiyordu, o da bunu yaptı.

"Merhaba Ebu Mahmut"

Yapı iskelesine dayanan adam birden irkildi ve elindeki mezurayı düşürdü. Sait mezurayı almak için eğildiği sırada Ebu Mahmut'u gördü ve onu tanıdı. Öyle bir korkmuştu ki her yanı tir tir titriyordu, mezura elinden düştü düşecekti. Yine de elinde sıkıca tuttu.

Ebu Mahmut sen misin? Bu kötü güne ve içinde sakladığı sürprizlere içinden lanet etti. *Ebu Mahmut, bu iskeleti donatmak için seninle birlikte mi çalışacağız?* Dedi. Adamın o günkü endişesini çok net hatırlıyordu, iş ruhsatını yırtıp düşüncesizce yüzüne fırlatmıştı. Ne kekelemesini ve korku dolu sözlerini duymaya ne de onun içindeki dehşeti anlamaya çalışmıştı. Yine aynı gün, çocukların gözlerindeki acının, herhangi bir çalışma ruhsatından veya mezuradan, hatta bir çimento torbadan daha güçlü olduğunu asla anlayamamıştı. Başka seçenekleri yoktu... Geçmiş hatıraların akışından kurtulmak için başını salladı, sadece o anı yaşamaya çalışıyordu. Dudaklarında solgun bir gülümsemeyle, adama doğru baktı. "Allah sana güç versin, Ebu Mahmut."

Alçak ve ihtiyatlı bir sesle "Sana da oğlum." dedi. "Nasılsın?"

"İyiyim, Allaha şükür. Hizmetindeyim." Sait gerilimden kurtulmuştu. "Menahel beni sana gönderdi. Bugün seninle çalışacağım."

"Çok iyi, oğlum"

"Ne yapabilirim?"

İçtenlikle konuşuyordu. Fakat Ebu Mahmut gevşedi ve şüpheyle gülümsedi. Sait bugün gerçekten çalışacak mıydı? Hem de inşaatta? Mikser ve tuğla kalıpları onun malzemeleri mi olacaktı? Ebu Mahmut bunları daha fazla düşünmeden genç adama ciddi ciddi baktı. "Malzemeleri karıştırabilir ve buraya taşıyabilirsin ya da bana tuğlaları verebilirsin" Bu sırada kırk yaşlarında, kendisinin ağırlığından daha fazlasını taşıyan bir adam, titreyen elleriyle bir kova çimento getirdi.

Sait bu insanın hareket edebildiğine inanamıyordu, fakat çok geçmeden adamın bu ağır yüke direnen damarlarının dışarı fırlamış olduğunu fark edince bu düşüncesinden utandı. Ebu Mahmut kovayı adamın elinden aldı ve ona "Azra bu Sait. Bugün onunla çalışacaksın." Dedi.

Ebu Mahmut Sait'in dile gelmemiş sorusunu yanıtlarken, Azra da Sait'le el sıkıştı. "Onu hafife alma. Bu Yemenli Yahudi senden daha iyi Arapça konuşur. Ama işinin senden iyi olmasına izin verme."

Yemenli "Ebu Mahmut bu binadaki en iyi ustadır. Altın gibi adamdır." diyerek göz kırptı ve kahkahayı bastı.

Azra aşağıya indi, Sait de onu izliyordu, Ebu Mahmut sevgi ve şefkatle onlara baktı. Soğuk bir sonbahar sabahıydı. Soğuk hava insanın kemiklerine insafsızca saldırırken, yüzleri ve gözleri yakıyordu.

Ebu Mahmut beşinci kattaki yapı iskelesine öyle kuvvetli yaslandı ki duvar yıkılacak gibi oldu. Zavallı Yemenli, akrabalarını Sana sınırlarında terk etmişti, lezzetli süttten ve qattan³ vazgeçmişti, çimento karışımıyla oynamaya gelmişti, karışımın ağırlığına mümkün olduğu kadar tahammül ediyordu, tuğlaların etrafında mekanikleşirken, onların giderek yükselen duvarlara dönüştüğünü izlerken, Ebu Mahmut'un titizliği bir dakika bile nefes almaya izin vermiyordu. Her saniye bina daha da yükseliyordu ve Mecdcl'in meydanları yasak, yeşil bir halı gibi altına serilirken sen de onlarla yükseliyordun. Suyuyla yıkandığın kuyuyu hatırla, annen orada, sürekli yenilenmen ve kuyunun suyu gibi daima taze kalman için sünnet yaralarını bu suyla yıkamaya yemin etmişti. işte o kuyunun etrafındaki bir ağacın gölgesinde uyuyabilmek istiyordun şu an.

Ne oldu bu arzularına? Kuyunun etrafında oyun oynayan küçük ayakların nereye gittiler? Hatırlamaya vaktin yok. Sabahın erken saatlerinden akşam karanlığı çökene kadar çalışıyorsun. Gece ise bitkin düşüyorsun, hayallerin bir sonraki güne hazırlanmakta olan derin bir uykunun içinde kaybolup gidiyorsun. Yatak seni öyle bir içine alıyor ki karının isteklerine bile cevap veremiyorsun. Karın sana sokuluyor, kadınca civelere yapıyor, seni harekete geçirmeye çalışıyor, bu arada yorgun kaslarının seni başarısızlığa uğratacağından korkarak uyuyormuş gibi yapıyorsun. Kadının vücudu kıvrılıyor, burnunda şehvetin kokusu tütüyor ama sen uyuyormuş gibi yapmaya devam ediyorsun.

Karını bile memnun edemiyorsun, ama her şeye rağmen, çocuklarının çığlıkları bedeninin arzularından daha üstün geliyor. Bazen de gücün yettiğinde karını tatmin edersin. Sonra işe geri dönersin. Her gün yoldaki kuyunun ve çınar ağacının yanından geçersin, şimdi küçük bir çocuk olsan ve ağaca tırmanсан, karakola götürülür ve kutsal bir ağaca ve onun şifalı sütüne zarar vermekle suçlanırdın. Zavallı Azra, doktorun verdiği ilaçlar kızının çıbanları için faydasız, çınarın sütü belki hastalığını iyileştireceğini ümit ederek lime lime olmuş

elleriyle ağacı eşeliyor. Zavallı çocuk bu sefil hastalık yüzünden solmuş, Azra ise ceplerindeki para suyunu çekene kadar bir çözüm bulmak için kendisini harap etmiş, ama çocuğun yüzündeki çıbanlar hala iyileşmemiş. Kimsenin yardım edeceği yok, kızının bir hastaneye gitmesi gerekiyor, bu yüzden Azra bir Salomon daha arıyor, yani başka bir iş daha. Geceleri manav onun diğer dünyası. Azra orada çalışıyor, gece ve gündüze bölünmüş, gece onu sebze küfelerinin taşıyıcısı olarak kabul etmiş, gündüz ise onu çimento kovalarının taşıyıcısı olarak kucaklamış. Bütün parasını hastaneye akıttığı için cepleri daima boştur. Çocuk ağlar, Azra haykırır. Kafir güne ve çınar ağacına lanetler eder.

Sonbahar sabahı soğuktu, Ebu Mahmut iyi bir insandı, elleri şifalıydı, her kurusunu hakkıyla kazanıyordu. Maharetli elleri sayesinde duvarlar yükseliyordu ve binanın gövdesi şekilleniyordu. Hızı kesilmesin diye tuğlaları peş peşe Ebu Mahmut'a uzatırken nefesimiz kesiliyor, damarlarımız, kovanın ağırlığı altında defalarca ezildiği için bir saniye bile rahatlayamıyordu. Ebu Mahmut merhametli, altın gibi adamdı. Binadaki en iyi ustaydı. Patron, kasılan damarlarımızdan, keskin tuğlaların yaraladığı ellerimizin çiziklerinden yaptığımız işin hızını anlıyordu. Bu sırada sağlığımız tehdit altındaydı. Mecd el bizi umursamayacak kadar meşguldü, manav insanlarla ve seyyar satıcılarla doluydu, çınar ağacı kutsaldı, yılda birkaç kere meyve verirdi ve güzel günlerin ardından kötü günler gelmek zorunda mıydı?

Sait, Ebu Mahmut'un iskeleden aşağı doğru indiğini görünce kendine geldi.

"Sait, Allah'ım sen bize yardım et Yemenli..."

"Ne oldu?"

"Yıkıldı oğlum! Yıkıldı! Allah'ım yardım et!"

Sait neye uğradığını şaşırarak, Ebu Mahmut'un ardından hızla koştu. Tüm bildiği Ebu Mahmut'un endişeli ve üzüntülü haliydi. Çimentonun içine yüzükoyun düşen adama doğru koştu.

Onu taşıdılar ve inşaatın ötesindeki bir duvarın gölgesine sırt üstü yatırdılar. Elleri yerde güçsüzce duruyordu, koyu renk damarları ezilmiş solucanlar gibi tümüyle kasılmıştı. Ağzından çıkan köpükler, yüzünü kaplayan siyah çimento tanelerini taşıyarak burnundan akan sarı sümükle karışmış çenesinden aşağı doğru sızıyordu. Zorlukla nefes alıyordu, kırılan kaburgasının acısı gökyüzüne doğru bakan siyah gözlerinden okunuyordu. Sait hafifçe göğsüne masaj yapıyor ve güçsüz kalbini dinliyordu, Ebu Mahmut da onun gergin bacaklarını eğip büküyordu.

Azra yeni avlanmış bir hayvan gibi kollarını ve bacaklarını hareket ettirdi. Ebu Mahmut derin bir nefes aldı ve duygu dolu titrek bir sesle "Şükür Rabbime! Şükür Rabbime!" dedi.

Azra ayağa kalktı, iki adamın etrafında dolandı, bitmemiş cümleler mırıldanarak sanki bambaşka bir dünyadan gelmiş gibi konuşuyordu.

"Her şeye kadir olan Allah'ım"

"Merhametli Allah'ım"

"Çocuğunun hatırına Azra'ya acıdın, her şeye kadir olan Allah'ım!"

Sait, Azra'nın yüzündeki kiri ve tükürüğü sildi. Azra'nın gözleri Sait'in elini takip ediyordu, dudakları hareket etti, fakat sesi çok kısıktı. Yüreklenmesi için Sait hafifçe alnına dokundu, fakat Azra sessiz gözyaşlarına boğuldu. Sait onu teskin etmeye çalıştı ama aniden durdu. Azra'nın dudakları güçsüzleşti, akan gözyaşlarıyla birlikte siyah duvarların çok uzağında bir yere gözünü dikti.

Bugünün dünden hiç bir farkı yoktu. Dün Salih, bugün Azra. Bir Şeba'lı Salih, koyu duvarlar, çimento torbaları ve taşlar. Bu Şeba'nın mahkûmları daha çok insan için, daha çok hapishane inşa ediyorlardı. Yaz güneşi yüzlerine vuruyordu, mola bekleyen dudaklarının üzerinde tuz halinde biriken teri en derin hücrelerinde hissediyorlardı... Salih ağır taşları, altlarında ezilen zayıf vücuduyla, ikinci kata taşır, dudaklarında acı bir gülümseme, kendi yorgunluğu ve güçsüzlüğüyle savaşırdı. Gülümsemesiyle dudaklarındaki tuzun acılığını daha fazla nemlendiremediği an, yıkıldı ve taşıdığı taş da göğsüne düştü, çöl rüzgârıyla esti geçti ama bugün Azra'nın yüzündeki köpükleri donduran soğuk bir sonbahar rüzgârı esiyordu.

Salih'in arkadaşları taşıdıkları şeyleri bırakıp, onun etrafında bir çember oluşturmuşlardı, burunlarından soluyorlardı ve öfkeyle bağıryorlardı. Bağırarak ve korkan, sopalı ve tüfekli askerler olmalıydı.

Hiçbir faydası yoktu. Salih'in alaylı gülümsemesi çöl rüzgârına karıştı. Salih henüz yerde yatarken arkadaşları gerekli tıbbi yardımı getirmeye gitmişlerdi; kendini kitaplar ve kesin hareketlere dönüştüren gençliğin azmi olmalıydı. Bugün Salih Azra'nın gözlerindeydi, arkadaşlarının gözyaşları sel olup akıyordu.

Uyan Azra, sen güçlü birisin! Uyan! Azra'nın ellerini nazikçe tuttu, ama güçlü bir rüzgâr onu arkasından itti ve yere çarptı. Sait etrafına baktı. Salomon dik dik bakıyordu, öfkeyle yumruğunu sallayarak "İşine geri dön, Seni sersem!" diye bağırdı.

Ebu Mahmut hızla cevap verdi "Efendim, Azra kaza geçirdi. Biz de ona yardım etmek için geldik. Herhangi bir problem yok, zarar ziyan yok."

Salomon öğrenerek tükürdü. "Berbat bir şekilde çalışıyorsunuz! Topunuz berbatsınız!"

Sait Salomon'a vurmak isteyerek fırladı ve ona doğru koştu. Sinirlenen Ebu Mahmut kollarıyla onu tuttu, geri çekti. "Sakin ol oğlum" diye yalvardı "Biz onun eşiti değiliz."

Sait, onu müteahhitten uzak tutmaya çalışan Ebu Mahmut'tan kurtulmaya çalışıyor ve bacaklarıyla yeri tekmeliyordu.

H E C E Ö Y K Ü

Ebu Mahmut "Biz onun seviyesinde değiliz" diye yalvarıyordu. "O alçak pezevenğin biri! Ona göre tüm dünya para demek, ama bizi satın alamaz!"

Azra Sait'e doğru sürünerek gitti. Güçlkle ayaklarına sarıldı ama sonunda yıkıldı, şiddetle nefes alarak. "Sakin ol Sait, yalvarırım sakın ol. Olanların hepsi benim yüzümden, lütfen sakın ol!"

Salomon durumun ciddiyetini fark etti. Geriye doğru yürüdü, endişeli gözleri arabaya gidene kadar Sait'ten ayrılmadı."

Arabaya atladı ve öfkeyle bağırdı "Ebu Mahmut, kovuldun!"

"Ne için?" dedi Ebu Mahmut sert bir sesle "Senin de, işinin de Allah belasını versin "Yıkıl gözümüzün önünden!"

Salomon arabayı çalıştırdı, kasıtlı bir sevinç gösterisi içinde Sait ve Azra'ya dönerek "Siz iki eşek de kovuldunuz!"

Sait, Ebu Mahmut'un kontrolünden çıkarak, mermi hızıyla arabaya doğru koştu ama araba arkasında bir duman bulutu bırakarak uzaklaştı. Kesif duman öksürüğe boğulan üçünü tamamıyla etkisi altına almıştı.!

Roman ve kısa öykü yazarı Askalani, Filistin'in Güney'indeki Macdel Askalan'da doğdu. Gazze'deki mülteci kamplarından birinde yetişti ve ilköğrenimini burada aldı. 1969 yılında, İskenderiye Üniversitesi ziraat mühendisliği bölümünü bitirdi. Kısa hikâyeleri birçok önemli Arap ve Filistin dergilerinde yayınlandı. Yazarın başlıca eserleri, Sessizliği Bozmak" ve "Ölüm Alfabetesi" (kısa hikaye)", "Taşkın" ve "İhtiyat Zamanı" (roman) dır. Ayrıca Filistin'le ilgili kısa hikâyelerden oluşan iki antolojiye de katkı sağlamıştır.

Kavaja yabancı bir adamdır.

Menahel İbranice'de şef anlamına gelir.

Yemenlilerin uyuşturucu olarak kullandıkları bir çeşit bitkidir, etkisi saatlerce sürebilir.

YAHYA RABAH*

Türkçesi: Sevcan CİN

KUŞ AVCISININ ÖLÜMÜ

Nimr el-Hisan barın büyük cam kapısına yaklaştığı an bar içeridekilerin sesleriyle doldu. Nimr el-Hisan odayı kaplayan duman bulutunun ardındaki bulanık yüzleri görebilmek için birkaç saniye kapıda durdu. Daha sonra, yavaş ve dengesiz adımlarla odanın ortasına kadar yürüdü. Bu sırada barın dört bir yanından hoş geldin sesleri yükselmeye başladı. "Bar'a hoş geldin Nimr el-Hisan!"

"Beyler, şimdi namı diğer Kaplan-Aygır¹ Nimr el-Hisan'ın hikâyesini dinleyeceksiniz!"

"Bir avcı - Avlanmaya geldim fakat birilerinin oyunu oldum!"

Bu sözlerin ardından mekanda kahkahalar yankılandı. Nimr el-Hisan odanın ortasında dururken, içlerinden bazıları oturdukları yerden kalkmak istediye de tembel vücutları buna müsaade etmedi ve tekrar yerlerine oturdular. Nimr el-Hisan'ın yüzü içeridekilere dönüktü ve yüzünde hafif bir tebessüm vardı. Yorgun bakışlarıyla, sert bir o kadar da üzgün bir hâlde bir şeyler ararcasına içeridekilerin yüzlerini inceliyordu. "Benim adım Nimr el-Hisan, ben bir kuş avcısıyım! Dünyada ki en iyi avcıyım! Gökyüzünün en yüksek yerindeki bir kuşu nişan alırım ve vururum... Tek bir atış ve artık kuş benim av çantamdadır. Bir kuşun gökyüzünde uçmasının, bir ağacın tepesinde olmasının ya da çayırlarda gezinmesin hiçbir önemi yok... Tek bir atış! Sadece bir atış ve artık kuş benim av çantamdadır!"

Bunun üzerine sarhoşlar kahkahalarını daha da artırdı ve kadehlerini tokuşturdular. Nimr el-Hisan paslı sarı düğmeleri dışında eski hâlden eser kalmamış olan ceketinin cebinden içinde karısının resmi olan metal tabanlı küçük, tuhaf bir şişe çıkardı ve gezinmeye başladı. Bu gezinme esnasında herkes şişenin içine bir miktar içki döktü. Nimr el-Hisan şişeyi havaya kaldırdı ve ardından büyük bir zevkle yudumladı. Uyku ve uyanıklık arasında gidip gelen efsanevi bir figür gibi duran Nimr el-Hisan, barın içinde dolanmayı bırakıp sarhoş ve bitkin bir halde barın ortasına geri gelinceye kadar içkinin biri bitti diğeri doldu.

"Benim adım Nimr el-Hisan, ben bir kuş avcısıyım! Uzun zaman önce, içine deliğinin tam ortasına isabet ettirirdim, ve tek bir atışla çekirge kuşu sürü-

sünü vururdum! Hatta bugün bile, bana meydan okumaya cüret edecek ve benden daha iyi bir avcı olduğunu söyleyecek bir kişi yoktur!"

Sözleri iliklerine kadar işledi ve gözleri meydan okuma hırsıyla parıldadı. Kollarını sanki av tüfeğini tutar gibi uzattı, elini büktü, gözlerini kapattı ve nefesini tuttu. Bu sırada vücudu ürperdi, elleri titremeye başladı ve gittikçe güçsüzleşti. Yüzü çöktü ve ağzından salyalar akmaya başladı. Ardından bütün vücudunu bir titreme aldı ve birdenbire gözyaşlarına boğuldu. Sigara dumaniyle karışan gözyaşlarının ardından içeridekilerin yüzlerini inceledi. Acıyan, alay eden, uyuşuk ve ilgisiz bakışlar Nimr el-Hisan'a yönelmişti.

Bitkin vücuduyla büyük cam kapıya yöneldi ve şehrin kalbine daldı. Avere, dağınık ve perişan görünüyor, ayakta zor duruyordu. Kapıdan çıktığı anda soğuk rüzgar yüzüne bir tokat gibi çarptı. Beyaz saçları darmadağınıktı. Yürürken tuhaf bir şekli olan şişesinin dibinde kalanları içmek için sık sık durdu ve daha sonra yoluna devam etti.

Bekçiler onu yolda gördükleri zaman, her zamanki acıyan ses tonlarıyla: "Zavallı Nimr el-Hisan!"

"Kuşlarını satmak için şehre geldi ama kendini kaybetti." diye fısıldadılar.

Nimr el-Hisan bekçilerin konuşmalarını duydu. Bunları duyduğu sırada zihninde kısa süreli gidip gelmeler oluyordu. Ta ki gücü tükenene dek etrafıta dolaşmaya devam etti. Artık dolaşacak gücü kalmadığında adımlarını yavaşlattı ve bir duvarın dibinde uyuya kaldı.

2

Nimr el-Hisan büyük şehre uzun yıllar önce gelmişti. Çoğu zaman dışarıda vakit geçirdiği için şehirdeki herkes onu tanır ve şık restoran, cafe ve barlardaki insanlar onun yolunu gözlerlerdi. İlk başlarda, insanlar Nimr el-Hisan'ı savaş kazanmaya alışmış, gurur timsali, genç ve yakışıklı bir çingene (Kıpti) olarak görüyordu. Nimr el-Hisan büyük şehre avladığı renkli kuşları satmak için gelmişti. Kalıplı bir vücudu, alnına dökülen kalın saçları, bir atmacanın kiler kadar parlak ve keskin gözleri vardı.

Nimr el-Hisan tepelerde gezinirken bulmuş olduğu parlak sarı düğmeli bir ceketle çok sık olmasa da belli aralıklarla şehre geliyordu. Ceketini bulduğunda çok mutlu olmuştu. Kendi kendine "bu ceket bir askerin ceketidir olabilir, bu tepeleri aşan bir savaşçının..." demişti. Tepede tüfeğiyle yalnız olan Nimr el-Hisan ceketini üzerine giymiş ve geçit törenindeki bir asker edasıyla birkaç uzun adım atmıştı. Ardından gökyüzüne bir el ateş etmiş ve kahkaha atmaya başlamıştı. Sesinin tüm gökyüzünde yankılandığını hissedene dek gülmeye devam etmişti...

Nimr el-Hisan küçük sınır köylerinden birinde yaşayan bir aileden geliyordu. Savaş² başladığı sırada diğer bütün aileler gibi Nimr el-Hisan'ın aile-

si de ekilebilir tüm arazilerini kaybetmişti. Köyün genç erkekleri kaybettikleri toprakların telafi edileceğine dair verilen sözlerin gerçekleşmesini beklemek için bir süre köyden uzaklaşmamışlardı. Fakat verilen bu sözler hiçbir zaman yerine getirilmemiş ve bunun sonucunda köyün genç erkekleri kendilerine iş bulmak için ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştı. Göç etmeyenler ise civar şehirlere giderek ayakkabı boyacısı, kapıcı, fabrika işçisi ya da garson olarak çalışmaya başlamıştı. Hatta bunlardan bazıları savaştan sonra mal varlıklarını daha da artıran zengin ailelerin yanında hizmetçi olarak çalışmaya başlamıştı. Fakat Nimr el-Hisan'ın ailesi köyü terk etmemişti. Nimr el-Hisan'ın abisi terk edilen tarlaları sürmüş, hatta kayalıklardaki çatlaklara ağaç dikmişti. Nimr el-Hisan'a gelince, ailesi onun için küçük bir keçi sürüsü satın almış ve savaşta ölen babasından kalan eski tüfeği de ona vermişlerdi.

İşte Nimr el-Hisan bir çoban ve kuş avcısı olmasının hikayesi. Aileyi yaşadıkları yerden uzaklara, özellikle pek çok olayın anlatıldığı büyük şehre gitmeye ikna etmek için hiçbir sebep yoktu. Her hafta dört yol ağzında büyük bir panayır kurulur ve burada daha büyük köylerden gelenler etraflarındaki büyük dünyadan haber almanın yanı sıra eşyalarını takas ederlerdi.

Nimr el-Hisan bu panayıra çok sevdiği karısıyla giderdi. Panayıra giderken bir tepede bulduğu parlak sarı düğmeli asker üniformasını giyerdi. Beline de av mermilerinin dizili olduğu kalın, kenarları metal bir kemer takardı. Sağ omzunda gururla taşıdığı tüfeği ve sol omzunda da avladığı rengarenk kuşları vardı. Omzundan aşağı astığı beyaz, mavi, sarı, kırmızı ve gri kuşlar köy kızlarının boyunlarındaki çiçeklerden yapılmış bir gerdanlığı andırıyordu.

Bir gün, komşu köylerden birisi Nimr el-Hisan'a "Nimr, eğer kuşlarını satmak için büyük şehre gidersen şimdiye kadar burada kazandığın paranın çok daha fazlasını kazanırsın." dedi.

Nimr el-Hisan ilk başlarda bu fikir karşısında biraz tereddüt etti fakat karısı onu cesaretlendirerek: "Git Nimr, büyük şehre git. Bir insan yaşamını devam ettirebilmek için maceradan korkmamalı, aksine cesur olmalıdır." dedi.

Ve ardından, Nimr el-Hisan büyük şehre geldi. Nimr el-Hisan yakışıklı, gururlu ve savaşıma alışkın bir dövüşçü gibi kendine güveni olan bir adamdı. Ana meydanın kenarında, büyük cafe'nin önünde duruyordu. Orada uzun boyu, şekilli vücudu, atmacaya benzeyen gözleri ve uzun tüfeğiyle dikilirken sanki bir masal bir kahramanını andırıyordu.

"Hey avcı, içeri gel!" diye seslendi cafedeki adamlardan birisi.

Nimr el-Hisan ihtiyatlı biraz da şaşkın içeri girdi. Etrafına bir grup insan toplandı.

"Bu kuşlar satılık mı?"

"Evet."

"Nerelisin?"

"Sınır köylerinden birinden geldim."

"Sınır? Hangi sınır?"³

İçlerinden birisi Nimr el-Hisan'a birkaç bozukluk verdi ve rengarenk kuşları satın aldı. Kuşlarını sattıktan sonra Nimr el-Hisan kalabalık meydana çıktı. Burada çeşit çeşit insanlar, arabalar ve büyük binalar vardı. Her yerden sesler geliyordu. Etraftaki her şeyi aklında tutmaya çalıştı ve kendi kendine;

"Bütün bunları karıma anlatacağım, belki bir daha ki sefer onu da yanımda götürürüm" diye mırıldandı.

Zaman geçtikçe Nimr el-Hisan şehirde tanınan bir adam haline geldi. Şehre bazen yalnız, bazen de koluna sıkıca tutunmuş ve güzel gözlerinde büyük bir şaşkınlık olan karısıyla geliyordu. Renkli kuşları satın alan pek çok müşterisi Nimr el-Hisan'ın karısını yanında getirdiğini gördüklerinde kadına iltifatlar yağıyorlardı.

"Seni zeki avcı, bu kadar hoş bir kuşu nasıl avladın?"

Bu iltifatlar karşısında kadın, bir taraftan gururlanıp göğsünü kabartırken diğer taraftan utanarak kafasını yere eğiyordu.

Daha sonraları, Nimr el-Hisan karısını şehre kuşlarını satması için gönderiyor ve kadın geri döndüğünde ona tüm gördüklerini anlatıyordu. Bir gün, kadın kuşları satmak üzere her zamanki gibi şehre gitti fakat asla geri dönmedi. Nimr el-Hisan sürüsüyle tepelerden geri döndü ve akşam karanlığı çökene dek karısını bekledi. Ama kadın hala dönmemişti. Bunun üzerine Nimr el-Hisan polise, hastane görevlilerine ve şehirde tanıdığı kişilere karısını sordu.

"Karım! Karımı gördünüz mü?"

Bazıları tek kelime etmezken bazıları görmediklerini söylediler.

Kimisi de sabırsızlıkla, "Karın mı? Tanımıyoruz onu.. "

Fakat Nimr el-Hisan'ın içine bir ateş düşmüştü. Bütün bu cevaplardan insanların kendisiyle alay ettiklerini hissetmişti.

Günler günleri, aylar ayları kovalamıştı.

Her gün batımıyla birlikte, Nimr el-Hisan büyük şehrin merkezinde tura çıkar ve gecenin sonunda mağlup bir şekilde turunu tamamlar olmuştur. Bekleyiş ve korku içinde kendini bir meyhaneye atıyordu. Zaman geçtikçe Nimr el-Hisan canlı bir masal haline dönüşmüştü çünkü bardaki sarhoşlar için Nimr el-Hisan ile onun hikayesi gayet sıradan bir konu haline gelmiş ve artık onları etkilemez olmuştur.

Nimr el-Hisan şehirde kaybettiği karısını unuttu mu? Bu süreç içerisinde kendini kaybetti mi ve kendini bulmaya başladı mı? Karısını ondan alanlara ve onun bu küçük düşüşüyle eğlenenlere karşı nefret duygusu besledi mi? Nihayetinde güçlü ve gururlu bir şekilde renkli kuşlarını satmak için geldiği

ama tüm kuvvetini kaybettiği ve kanatsız yaşlı bir atmacaya dönüştüğü büyük şehre olan nefreti dindi mi?

Nimr el-Hisan gündüzleri tura çıktı.

Nimr el-Hisan geceleri de tura çıktı.

Tuhaf görümlü şişesini sarhoşların verdikleriyle dolduruyor ve ardından şişenin içindekini içiyordu. İçki ve yaşadığı ıstırap onu büyük bir kedere boğuyor, gerginlik en üst düzeye çıktığında da vücudu titriyor ve gözyaşlarına hakim olamıyordu. Daha sonra gözden kayboluyor ve herhangi bir duvarın dibinde uyuyakalıyordu.

3

Şehirdekilerin gözleri Nimr el-Hisan'ı arar olmuştu. Çünkü artık onu kalmış yiyecekleri yemek için restoranlara girerken görmüyorlardı. eskiden olduğu gibi gece geç saatlere kadar Nimr el-Hisan'ın tek tek yanlarına gelip tuhaf şişesine likör dökmelerini istemesini ve hikayesini anlatmasını beklediler.

Günler günleri kovaladı. Şehirdeki insanlar neredeyse Nimr el-Hisan'ı unutmak üzereydiler. Ta ki Nimr el-Hisan tekrar ortaya çıkana dek.

Geniş cam kapıdan içeriye doğru yürüdü. Kapıda birkaç saniye bekledi ve içeridekilerin yüzlerini inceledi. Omzunda av tüfeği asılıydı. İçeridekiler hiç sönmeyen sigaralardan tüten dumanın ardından Nimr el-Hisan'ı gördüler ve heyecanla;

"Nimr el-Hisan! Nimr el-Hisan!"

"Bar'a hoş geldin Nimr el-Hisan!"

"Cesur avcı işte burada!"

"Ne yaptın? Şişeni satıp bir tüfek mi aldın?" diye bağrışmaya başladılar.

Nimr el-Hisan barın ortasına gelinceye kadar yürüdü. Yorgun gözleriyle, ortamı kaplayan dumanın ardındaki yüzleri incelerken yüzünde bir gülümseme vardı.

"Benim adım Nimr el-Hisan, bu dünyadaki en iyi avcı benim!"

İçeridekilerin kahkahaları daha da yükseldi ve Nimr el-Hisan'ın şerefine kadeh kaldırdılar. Bu sırada Nimr el-Hisan'ın bilinci yarı açık yarı kapalı bir haldeydi ve "Uzun, uzun zaman önce iğneyi deliğinden vururdum! Tek bir atışla çekirge kuşu sürüsünü yerle bir ederdim! Bir kuşun gökyüzünde uçuşunun, bir ağacın tepesinde olmasının, çayırlarda hoplamasının ya da yuvasının da olmasının hiçbir önemi yok. Vururum! Tek bir atış ve artık kuş benim av çantamdadır!"

Bu sırada vücudu sarsılmaya, elleri de elektrik akımına kapılmışçasına titremeye başladı. Sol eliyle tüfeği ve sağ eliyle de tetiği tuttu. Tüfeği içeridekilerin yüzüne doğrulttu. Önce birine sonra diğerine. Bu esnada içeridekile-

H E C E Ö Y K Ü

rin alaylı bağırışları devam ediyordu. Derken, bir saniye sessizlik oldu ve Nimr el-Hisan tetiği çekti. Silahın ateş almasıyla birlikte bazılarının yüzlerine kanlar fışkırdı.

İçeridekilerin tüm vücutları uyuştu ve ortalığı bir ölüm sessizliği kapladı. Tüfek Nimr el-Hisan'ın elinden düştü. Bitkin bir halde etrafta dolandı ve çıkıp gitti. Vücudunun her bir azası titriyordu.

Geniş cam kapıdan dışarıya çıktığı anda yere yığıldı. İçeridekiler üzerlerindeki şoku atlatınca hızla kapıya koştular ve orada Nimr el-Hisan'ı buldular. Artık ölü olan Nimr el-Hisan'ı! «

Yahya Rabah Gazzeli bir kısa öykü yazardır. Rabah 1943 yılında Savafir köyünde doğmuştur. Henüz beş yaşındayken İsrail güçleri bulundukları bölgeyi işgal etmiş oraya terk etmelerini söylemiştir. Gazze'de bir mülteci kampında büyümüştür. O zamandan beri pek çok arap ülkesinde yaşamış ve gazetecilikle uğraşmıştır. İki öykü kitabı yayınlamıştır. Bunlar Yolculuk Yapmayan Adam (1975) ve Bağlılığın Kuşları'dır (1981).

Nimr (kaplan) ve Hisan (aygır): Birincisi verilen bir ismi, ikincisi ise soy ismi veya takma adı belirtir. Kökeni ne olursa olsun cesareti ve güçlölüğü ima eden bu isimlerin hem ironik hem de trajik bir marası vardır.

Altı gün savaşı diye de bilinen, 1967 yılındaki Haziran Savaşı

Altı gün savaşının ardından 1967 yılında gerçekteştirilen İsrail işgali ile oluşan yeni sınır

HALİL-EL-SAVAHİRİ (1940)*

Türkçesi: Sevcan CİN

SEYİRCİLER

İsrail işgalinden birkaç ay sonra bir iş bulduğumda Kudüs'te yaşamaya mecbur kaldım. Bu durumda lüks içinde yaşayamayacaktım fakat köyüm ve şehir arasında mekik dokumaktan kurtulacaktım. İşim gereği şehre erken gitmem ve eve gece geç dönmem gerekiyordu. Bir tezgahtar, yönetici, mağaza sahibi ya da bir haber ajansında muhabir değildim. Sadece iyi görünüşlü, diksiyonu düzgün, ağzı güzel laf yapan ve müşterilerce kabul gören bir garsondum. Otel Zehra'nın yöneticisi beni işe aldığı anda teklif ettiği maaşı seve seve kabul etmiştim. Bana ayda 220 İsrail lirasıyla birlikte yemek ve sade bir takım verecekti. İşe alınmıştım, çünkü uysal ve kibirsizdim.

Geceleri eve dönerken İsrail devriyeleri tarafından sürekli durdurulduğum için artık Kudüs'te yaşamaya kesin karar vermiştim. Devriyeleri ikna edene kadar her seferinde dilim damağıma yapıyor, nefesim kesiliyordu.

Vandy El-Cavz, El-fieyh Cerrah, El-Musrara¹ ya da eski şehrin duvarlarının dışındaki herhangi bir yerde yaşanabilecek en iyi pansiyonu bulmaya çalıştım. Kirasını umursamadan başımı sokabileceğim bir oda bulabilmek için dolanmaktan ayaklarım su toplamıştı fakat hiçbir işe yaramamıştı. Sonunda Kudüs'ün en kötü ve en pis bölümü olan Vad Distrist'te kendime izbe bir oda buldum. Sık sık otel çalışanlarından buradaki esrar olaylarını, cinsel sapıklıkları ve kumar alışkanlıklarını duyuyordum.

"Duvarların ardında bir başka yer bulana kadar burada kalacağım" dedim kendi kendime.

Benim odam odaları iç içe geçmiş olan iki katlı bir binadaydı. Bitkin adımlarla yukarı çıkarken her bir odanın girişinde boğazımı temizleyip hanımların duyması için "Destur!"² demek zorunda kalıyordum. Bunu yapmak zorundaydım çünkü benim geldiğimi anlamaları ve bu süre zarfında örtünmeleri gerekiyordu.

Buradaki herkesi tanımam imkansızdı fakat yalnız yaşayan yaşlı bir kadın ile beş ailenin varlığını öğrendim. Burada kalan herkesin yalnız yaşayan kadından uzak durduğunu ve kuşku ile iğrenme arasında gidip gelen bir tavır sergilediklerini fark ettim. Açıkçası, bu kadına karşı hiçbir şey hissetmiyordum. Kadının yüzü yıllar önce bulaşıcı bir hastalığa yakalanan halam Ni'mah'a benziyordu. O zamanlar halamın yakalandığı bu hastalığa TB (tüberküloz) adı verilmişti.

Özellikle bu kadına karşı gün geçtikçe büyüyen bir yakınlık hissi duymaya başladığımdan beri burada yaşayanların onu hor görmeleri beni hem şaşırtıyor hem de üzüyordu. Bu yüzden ortadaki gizemi çözmek için bu konunun üzerine eğilmeye karar verdim.

Bir akşam, mal sahibinin kiralari toplamaya gelmesini fırsat bilerek ona "Avlu girişinin yanındaki odada tek başına kalan kadın kim?" diye sordum.

Bana bir süre baktıktan sonra göz kırparak "Neden ilgileniyorsun? Bırakalım da Allah bu kadınları korusun" dedi.

Adamın sözleri ve göz kırpması beni şaşırtmış ve merakımı tetiklemişti. Camın yanına hasır bir sandalye çekip yayılarak oturdum. Işığı kapattım ve transistorlu radyomu açıp avludan gelen geçenleri seyretmeye başladım.

Oturmaz mısın Ebu El-Abd? Benimle bir bardak çay içmeye ne dersin?"

50 lira kira parasını koyduğu cüzdanını dikkatlice kapatıp cebine koydu ve gitmek üzere kapıya yöneldi.

"İnşallah başka bir zaman."

Bir dahaki seferin tam bir ay sonra kiralari toplamaya geldiği zaman olduğunu bildiğim için ve o kadar uzun süre beklemek istemediğim için hızla elimi koluna koydum.

"Senden önce burada yaşayan herkes de o kadını sordu. Bu yüzden merakını gidereyim. Etraftakilerin söylediğine göre bu kadın saygıdeğer(!) bir kadındır ve her akşam saat 10'dan sonra bir adam onu ziyaret eder" dedi ve montunun yakasını silkeleyip " Ellerimi yıkayacağım..." diyerek sözlerine devam etti.

Bunlar duymayı beklediğim en son sözlerdi, çünkü kadının bu tip işlerle ilgisi olduğunu gösteren en ufak bir kanıt bile yoktu. Oldukça yaşlıydı ve böyle işlerde gerekli olan cazibeden eser kalmamıştı.

"Yüce Allah'ım! Kuzu kılığında kurt!" diye cevapladım. Birden midem bulanmaya ve tiksinemeye başladım. Adamın söylediklerine inanmamama rağmen "Dostum ciddi olamazsın! Neler söylüyorsunuz!", dedim.

Gözlerinde derin bir nefret belirerek sinirle;

"Bunları anlattığım için Allah beni affetsin"

"Adını biliyor musun?"

"Adı Ümmü Ahmet ama gerçek adı olup olmadığını bilmiyorum."

"Nereli?"

"Dediğine göre Hayfa'üymüş ve kocası 1948 savaşında ölmüş. Kuveyt'te bir oğlu olduğunu söylüyor ama 20 yıldır burada yaşamasına rağmen hiç kimse oğlunun yüzünü görmemiş."

"Kirasını düzenli olarak öder mi?"

"Maalesef ki evet! Bana ayda kaç para ödüyor ki sanki? Kirası sadece 10 lira. Birkaç kere onu buradan göndermeyi denedim fakat ona karşı kullanabi-

leceğim yeterli delilim olmadığı için başaramadım. Düşündüğümü gerçekleştireceğim ama bunun için zaman gerekli." Bu sözlerin ardından sesini nefret bürüyerek devam etti ve "Birkaç ay içinde kirasını ödeyemeyecek. Çünkü İsraili fahişeler caddeleri doldurmaya başladı ve artık buna buralarda iş çıkamayacak." dedi.

Ebu El-Abd gittikten sonra bu kadınla ilgili söylediklerini unutmaya çalıştım. Mal sahibinden duyduklarımı itimat etmesem de etraftakilerin neden bu kadından uzaklaştığını anlamaya başlamıştım. Öte yandan kadının gizemli davranışları kafamı kurcalıyordu.

İçeriye ışığın girmesini engelleyen perdeyi çekip yatağıma uzandım ve uyumaya çalıştım. Ancak bu sorun bir kabusu dönüşünceye kadar zihnimi meşgul etti. Aniden doğruldum ve radyomu açtım.

"Bir fahişe?" dedim kendi kendime. "Eğer öyleyse bile neden bu kadınla bu kadar çok ilgileniyorum? Çalıştığım sırada onu pek çok kez dışarıda dolaırken görmüştüm. Peki ama neden bu kadının durumuyla ilgilenmek zorunda hissediyorum kendimi?"

Sonraki akşam avlunun girişinden geçerken Ümmü Ahmet ile karşılaştım. Kadın o sırada odasını kilitliyordu.

"Tipik hafifmeşrep kadınlar" dedim içimden. "Bir evden diğerine gidiyorlar."

Kadının yüzü yaşlı ve umutsuz görünüyordu. Yüzündeki kırışıklıklar gıcip giden güzelliğinin yasını tutuyor gibiydi. Sarkık göğüs ve kalçaları yılların verdiği bir eskimişlikle tozlu bir minderi andırıyordu. Yüzüme üzgün ve mahzun bir şekilde baktıktan sonra anahtarını çantasına koydu ve gitti. O an Ebu El-Abd'ın bu kadın ilerleyen zamanlarda kirasını ödeyemeyecek duruma düşecek demesini anladım. Aklıma kadını takip etme fikri geldi bir an, ama daha sonra bu düşüncemden dolayı kendimden utandım. Pencerenin önünde, kadının dönüşünü beklemeye başladım. Kadının odasının bulunduğu sıradaki tüm kapılar ve pencereler ilgi alanımdan çıkmış ve yavaş yavaş gözden kaybolmuştu.

Ümmü Ahmet o gece saat 11 civarında elinde birkaç şeyle geri döndü. Pencereden, yatağının kenarında oturup yemek yediğini seçebiliyordum. Onu ziyarete gitsem ne olurdu? Muhtemelen beni tanıır ama içeri alır mıydı? Peki ya kapıyı açarsa ne derdim? Laflamaya geldim mi! Bu çok saçma olur. Hem ya buradakiler beni görürse? Yeni pansiyoner ava çıktı derler! Hayır hiçbir yere gitmiyorum!

Bir kez daha kendi kendime beni bu kadınla ilgilenmeye iten sebebin ne olduğunu sordum. Acaba halama benzediği için mi? Bir tür acıma duygusu ya da onun bu düşüşünün sebebini bulmak için mi? Kuşkusuz ki onunla yatmak istemiyorum. Hem zaten bunu hiç düşünmedim. İstesem bile babama ve

erkek kardeşlerime her ay gönderdiğim paradan bana arta kalan ile ayda bir kere sinemaya bile gidemem.

Ertesi gün eve erken dönmeye çalıştım. Yaklaşık dokuz buçuk civarında eve varmıştım fakat kadın evde değildi. Sanırım her akşam aynı saatte evden çıkıyordu. O gece eve yanında bir adamla döndü ve adam, kadın kapıyı açana dek dışarıda bekledi. Perdeleri kapattı ve ben perdenin ardından gölgesinin ileri geri gezindiğini görebiliyordum. O an kadının gerçekten iffetli bir kadın olduğundan emin oldum. Gece yarısından kısa bir süre sonra odanın ışıkları kapandı, kapı açıldı ve adam dışarı çıktı. Kimdi bu adam? Ve neden karanlıkta evden çıktı? Acaba onu izlediğimi mi fark etti? Acaba etraftakilerin evine gelen gideni izlediğini biliyor mu?

Diğer akşam eve döndüğümde Ümmü Ahmet hala odasındaydı ama içeride yatağın kenarında başka bir kadın oturuyordu. İlk başta gözlerime inanamadım. Bu kadının kim olabileceğine dair mantıklı bir cevap bulmaya çalıştım. Buradan bir komşusu muydu acaba? Olabilir tabi. Yoksa iş arkadaşı mı? Belki de... İyi anlaşıyor gibi görünüyordu ve derin bir sohbete dalmışlardı. Böyle bir kadının nasıl bayan arkadaşı olabilir? Şüphesiz ki, çantası para dolu olan birisiyle bir hırsız arasında nasıl bir arkadaşlık yoksa, bir fahişe de asla kendine rakip istemez. Peki ama bu iki kadın niye çok önemli bir konu konuşuyormuş gibi sohbete dalmışlar?

Yabancı kadın saat 11 civarında gitti. Ümmü Ahmet avlunun çıkışına kadar kadının arkasından baktı ve bir daha görüşürüz der gibi sıcak bir şekilde el salladı. Daha sonra Ümmü Ahmet kadının oturduğu yere oturdu. Perdeler açık olduğu için Ümmü Ahmet'in tüm hareketlerini gözlemleyebiliyordum. Hayaller içinde kaybolmuş ya da derin düşüncelere dalmışa benziyordu.

"Sefalet ve yaşlılık çoğu zaman cazibeye dönüşür" dedim kendi kendime.

O an sanki hüznü bir şekilde bitmiş bir filmden çıkmışım gibi trajik bir ruh haline büründüm. Bu duyguların zamanla azalmasına ve kaybolmasına rağmen kadının içinde bulunduğu trajedi her gece zihnimi kurcalayan bir gerçeğe ve kabusu dönüştü. Hatta işyerinde Yahudi kadın ve adamlara çorba veya yiyecek servisi yaparken bile acı ve kin tüm benliğimi sarıyordu. Talihsiz Ümmü Ahmet'in hüznü hikayesi aklıma geldikçe ve bu genç kadınların yüzlerini gördükçe Ümmü Ahmet'in içinde bulunduğu durumun vahametinin farkına varıyordum.

"Ümmü Ahmet'in vakti geldi ve geçti". Onun durumu yaşlanmış, elleri titremeye başlamış ve kamburu çıkmış bir garsonun durumuna benziyor.

Zihninden neler geçtiğini düşündüm. Gençliği gitti diye üzülmüyor mu? Onu böyle perişan bir hale düşüren askeri işgale beddua ediyor mu?

Bu hafta Ümmü Ahmet'i takip etmeye ve hareketlerini izlemeye karar verdiğim için her zaman kalktığım saatten erken kalktım. Üzerimi giyindikten

sonra pencerenin yanına oturdum. Ümmü Ahmet dışarı çıkacakmış gibi hazırlanırken alışılmadık bir hızla hareket ediyordu. Onu üzerinde siyah elbiselerle dışarı çıkarken gördüğümde saat öğlen 11'e geliyordu. Kadın odasının kapısını kilitlemeden önce merdivenlerden inmeye başladım. Beni görmesin diye adımlarımı bilerek yavaşlattım. Ben kapıya doğru yürürken Ümmü Ahmet güneydeki Habs El-Abid³ geçidine yönelmişti. Onu pek çok kapısı olan Mescid-i Aksa'nın geniş avlusuna giden izbe bir yol boyunca takip ettim.

Bu kadının nereye gittiğini merak ediyordum. Gerçekten Mescid-i Aksa'ya mı gitme niyetindeydi? Acaba Cuma ibadetini mi yapmaya gelmişti? Birden bire Rabiâtü'l Adeviyye'ye⁴ mi dönüşmüştü? Ebu El-Abd bu dindar kadının fahişelik yaptığını söylerken iftira mı atmıştı?

Başımda korkunç bir ağrı hissettim. Böyle düşmüş bir kadının bu tip bir yere gideceği ne benim ne de bir başkasının aklına gelirdi.

Abdesthanede oturdum ve dışarıdaki mescitte namaz kılmaya karar verdim. Böylelikle kadın dışarı çıktığında onu görebilecektim. Bir an eve geri dönüp onu kapıda beklemeyi düşündüm. Geldiğinde ona selam verip kötü düşüncelerim yüzünden özür dileyebilirdim. Ama fikrimi değiştirdim ve camide kalmaya karar verdim.

Namazım biter bitmez hızla ayakkabılarımı giyinip ayağa kalktım ve batı kapısında beklemeye başladım. Kadının bulunduğu bölüme doğru dönmüş beklerken, aniden birbirine yakın yürüyen bir kadın grubuyla karşılaştım. Bu kadınların ellerinde bir çelenk taşıdıklarını görebiliyordum ve kafalarının üzerinde siyah harflerle: "MÜMİN ŞEHİTLERİMİZE SONSUZ SENALAR" ve "İSTİLACILAR KUDÜS'TEN DEFOLUN" yazılı beyaz bayraklar dalgalanıyordu.

Ardından ağlayan kadınların sesleri yükseldi: "Kudüs Arap'tır Arap kalcak!"

Coşkulu sesleri adeta kükremeye dönüşünceye dek sürdü. Bu sırada doğu kapısından çıkmakta olan adamlar gördükleri manzara karşısında şaşırdılar. Adamların da camiden çıkmasıyla ortalık birbirine karıştı. Erkeklerin bazıları gitgide kalabalıklaşan bu kadın alayını şaşkınlıkla izlerken kimisi Kubbetu's Sahra'ya kimisi de doğu kapısına doğru yöneldi. Ben ise şaşkınlıktan ağzım açık bir şekilde orada durmuş Ümmü Ahmet'i arıyordum. Birden çocuklarını kaybetmiş anne gurubunun içinde Ümmü Ahmet'i gördüm. Çelenk'in ardında yürüyor ve içten bir haykırıyla "Kudüs Araptır! İşgale uğradı!" diyordu.

Neler oluyordu? Ümmü Ahmet gibi, bu kadınlar da işgal yüzünden gelir kaynaklarını mı kaybetmişlerdi yoksa içlerindeki tek fahişe Ümmü Ahmet miydi? Eğer öyleyse neden onunla birlikte gösteri yapıyorlardı?

Aniden aklıma bunun Haziran Savaşı'nın⁵ ilk yıldönümü olduğu geldi. Şüphesiz ki bu gösteri bu sebeple düzenlendi. Yuh olsun bize! Ümmü Ahmet

bile bugünün öneminden haberdar ama biz rezil adamlar ne bugünü hatırlıyor ne de gösteriye katılıyorduk.

Ama Ümmü Ahmet nerden biliyor? Büyük ihtimalle geçen gece onu ziya— rete gelen kadın söylemiştir. Fakat onun bunu yapması neye yarar ki? Bu yol— la İsraili fahişeleri buralardan kovabileceğini mi düşündü acaba?

Kadın alayı Sahra kapısına kadar yürümeye devam ettiler. Zaman zaman geri kalsalar da bazı adamlar kadınları takip etti. Ömeriye Medresesi'nin ya— nında birkaç polis toplandı. Polisler kadın grubuna doğru yürüdüler ama da— ha sonra geri çekildiler. Geri çekilmelerinin sebebinin yolun darlığından mı yoksa göstericilerin kadın olmasından dolayı mı olduğunu bilmiyorum.

Dar sokaklarda bu gurubu takip etmenin tehlikeli olacağını düşündüm ve polisin aniden hücum etmesinden de korktum. Bu yüzden, Sahire kapısının dışındaki meydanda bekleyebileceğimi düşünerek gurubu geçip diğer bir yo— la çıkmayı denedim. Buradan gösteriyi daha iyi görebilir ve daha güvende olabilirdim. Sahire kapısını geçtiğim anda daha büyük bir polis gurubuyla karşılaştım. Sahire kapısının karşısındaki postaneden gidebildiğim kadar ile— riye gittim ve oradan izlemeye devam ettim.

Çelenk taşıyan ve grubun başında bulunan üç kadın öncelikle kapıdan geçtiler. Bu üç kadını ellerinde, üzerinde siyah harflerle "MÜMİN ŞEHİT— LERİMİZE SONSUZ SENALAR" yazan bayraklar taşıyan iki kadın izliyord— du. Ardından bir kadın gurubu geldi ve ellerinde başka bir bayrak vardı. O bayrağın üzerinde ne yazdığını görememiştım fakat bu guruba liderlik ettiği için Ümmü Ahmet'i rahatlıkla görebilmiştım. Polisler, gurubun devamının gelmesini bile beklemeden atlarının dizginlerini çektiler ve kadınların üstüne doğru gittiler. Atlar şaha kalktıkları an yüksek sesle kişnemeye başladılar ve ağızlarından etrafa köpükler saçıldı. Çelenkler etrafa dağıldı, kadınlar atların toynakları altında kalmamak için kaçışmaya başladılar. Bu sırada benim gibi bu korkunç manzarayı seyreden bir adam bağırarak ağlamaya başladı.

Dört bir yandan çığlıklar yükseliyordu ve bir kadın atların altına düşüp ezildi.

Bir polis arabası siren çalarak geldi. Bazı kadınlar şok olmuşlardı ve ezil— miş çelenkleri toplamak için tekrar bir araya geldiler ama polis buna müsa— ade etmedi. Kaçışan kalabalık içinde Ümmü Ahmet'i görmeye çalıştım fakat bulamadım.

Sonunda kendimi pansiyonun avlusunda, Ümmü Ahmet'in kilitli odasının önünde buldum. Gece yarısını geçmesine rağmen Ümmü Ahmet'in odası ha— la karanlıklar içindeydi. O gece belki ışık yanar ümidiyle uyumadım.

Ertesi gün otel çalışanları Sahire kapısında şehitlerin ruhu için gösteri ya— pan ve polis atlarının ayakları altında ezilip hayatını yitiren Ümmü Ahmet'i

H E C E Ö Y K Ü

konusuyordu. Bazıları kocasının Haziran Savaşı'nda öldüğünü söylerken diğerleri o savaşta ölenin oğlu olduğunu çünkü kocasının 1948 savaşında öldüğünü savunuyordu.

Ben ise hiçbir yorum yapmadım. Kiraları toplamaya gelen mal sahibinin bana söylediklerini asla aklıma getirmedim.

Ve derhal kendime kalacak başka bir yer bulmak üzere kesin bir karar verdim.!

1940 yılında Kudüs'te doğan El-Savahiri şu an Amman'da yaşıyor ve Dar El-Karmel Yayınevi'nin yöneticiliğini yapıyor. Özellikle Batı Şeria ve Lübnan'daki Filistinli'lerin kültürü ve siyasi yaşamları hakkında pek çok kitap yazdı. Al-Sawahiri aynı zamanda Filistin şiir koleksiyonunun da editörlüğünü yaptı ve bu şiirler üzerine bir eleştiri çalışması yaptı.

Doğu Kudüs'te Arapların ikamet ettiği mahalleler

Kadınlara örtünmek ya da başka bir yere geçmek için süre verir.

Tam anlamı ile "Köle hapishanesi". Eski Kudüs'ün bir sokağının ismidir ve Mescid-i Aksa'nın ikinci girişi olarak kabul görülür.

İslam'ın ikinci yüzyılında yaşamış ve dünya nimetlerinden elini eteğini çekmiş olan bir kadın.

1967 yılındaki 'Altı Gün Savaşı'

VALİD RABAH*

Türkçesi: Sevcan CİN

ÇİNKO ÇATIDAKİ SOLO SESLER

Yalınayak gezdiği için kınalı parmakları pislik içindeydi. Ayak bilekleri diken ve buğday sapları yüzünden kızarmıştı. Geceleyin yol üzerindeki çakıl taşlarının her zerresi acıdan kıvranan tabanlarını sızlatıyordu.

"Kadın, bir iki gün dinlenmeyi dene" dedi babam heyecanla. "Kendine ayaklarını dikenlerden ve böcek ısırıklarından koruyacak bir çift ayakkabı al."

Bu sözlerin üzerine sıcak bir gözyaşı, yüzündeki kırışıklardan kendine yol çizerek annemin yanağından aşağı kayıverdi. Gözyaşı son olarak çenesinin altında durduğunda, bir yaz yağmuru kadar soğuktu. Çocuklar uyurken üzerlerini açmışlardı; babamın gözleri hiç rüzgar değmemiş puslu bir cam gibi buğulanmışken annem çocukların körpe vücutlarını örtmek için usulca yanlarına yaklaştı. Bu esnada;

"siz yastıkta uyuyanlar, neler olup bittiğinden haberiniz yok.

Bir kuş ayrılığın şarkısını söylüyor

Keşke orada olup onu görseydim.

Kendi ellerimle kalemi kırdım ve mürekkebi içtim."

Ah Tanrım! Buğday tanelerini bulma, toplama ve annemin büyük bir sevgiyle kucağında biriktirdiği yığına katma hevesiyle avuçlarımdaki kemikler tıpkı bir testere gibi içime işliyordu. Her yeni bir sap eklediğimde "Küçük, aç mideleri doyurmak için yeni bir buğday daha..." diyordu.

Çadırımız tıpkı sonbaharda bir badem ağacının dalında asılı kalan kurumuş bir yaprak gibi rüzgarın oyuncağı olmuştu. Babam hızla hareket ediyordu ve çadırın uçmasını engellemek için kenarlarına koymak üzere oldukça ağır birer taş taşıyan bizler de onu takip ediyorduk. Çivileri sağlamlaştırıp ipleri gerdikten sonra gözlerimizi bulandıran ateşin etrafına oturduk. Annem ise her zamanki gibi orada oturmuş ya bir elbise dikiyordu ya da şarkı söylüyordu...

Biz kampın çamurlarında koşturup dururken o yağmurun altında duruyordu. İşlemeli elbisesi vücudunu sarmıştı. Birleşmiş milletlerin mültecilere verdiği Amerikan elbiseleri almak için sıraya girmiş olan kadınları hizaya sokuyordu. Elbisesi sarkmış göğüslerine yapışmıştı. Üzerine yağın yağmur suları elbisesinin kenarlarından ayaklarının dibindeki çamura damlıyordu. Öfke ve acı dolu olan dudaklarından çıkan sözlerden tek duyabildiğim şey "Ne

dünya ama! Çamurun içinde dizlerimin üzerine çökmüş güçlükle yürürken onlar lambalarını arkalarına sakladılar! Her zaman, yağmurlu günlerde çayır-larda gezinirken giyindiğim bir çift güzel ayakkabım olurdu. Allah kahret-sin ki şu andaki kaderim çıplak ayakla dolaşmak!"

"Bir kuşun kanadını kırdılar ve
Onu hüznülere boğdular."

Herkes ona baktı ve gülümsedi. Fakat bu gülümseme zamanla alaycı bir kahkahaya dönüştü. "Dünün acılarını ardında bırak kadın! Hepimizin bir çift ayakkabısı vardı. Hiçbirimiz şimdi olduğu gibi UNRWA (Birleşmiş Milletler Yardım Ve Hayır Kurumu)nın gönderdiği kurtlanmış un için sıraya giriyor ve yalvarmıyorduk. Hepimiz kendi tarlalarımızın ürünlerini yiyorduk."

Onun elbisesine bir sinek gibi yapışmıştım ve nereye giderse beni de peşinde sürüklüyordu. Dar bir yola girmişti ve peşinde olduğumu açlıktan bağır-maya başlayıp yasaklanmış pastadan bir parça istediğimde fark etmişti. Onun ne söyleyeceğini önceden bilmeme rağmen, değişik cevap verme tarzı ona soru sormayı değer kılıyordu. Bir keresinde elinin tersiyle ağzıma bir to-kat atmıştı ve ben bir saat kadar konuşamamıştım. Başka bir zaman ise üzgün olduğunu söylemiş, beni öpmüş ve sözler vermişti. Başka bir sefer ise acı içinde ağlamış ve elimizdeki tek şeyin bir somun ekmek olduğunu açıklamaya çalışarak şeker alacak parayı nerden bulabiliriz ki? demişti.

Fakat asla vazgeçemedim. Sadece, üç gün boyunca hasatçıları takip ederek biriktirdiği buğdayları şehre gidip sattığı gün isteğimi yerine getirmişti. Hatta o akşam yemeğinde et bile yemiştik. Çok önemli olmasa da söylemek gerekirse, bu et öyle sertti ki ateş bile onun içine işlemiyordu. Ama ne önemi var sonuçta et yemiştik... Çadıra geri döndüğünde hepimiz ateşin etrafında toplanmıştık ve babamın yüzünde bir gülümseme vardı. Annem elindeki paketi açtığı anda ve içindeki kürklü montu gördüğümde içimi heyecan kaplamıştı. Montu babama giydirmiş ve "sırtını sıcak tutmalısın, eğer tutmazsan rahatsızlanabilirsin" demişti. O gün hepimiz bir şeyler almıştık. Benim payıma düşense her giyişimde paçaları çamur dolan büyük beden bir pantolondur. Bu pantolonun cebinde üzerinde Arapça kelimeler yazan bir parça kağıt bulmuştum. Bu yazılar sanki bir Kufi metinden alınmıştı. Kağıtta: "Çocuk! Her kimsen ya da her nerdeysen pantolonumu sana hediye ediyorum. Ona dikkat et. Çok iyi ku-maştan yapılmıştır. İki sene önce babam onu bana doğum günümde almıştı ve umarım ki sen de bunu doğum gününde alırsın.. sevgilerimle.. Genç Harold."

Acele ederken yolun her iki tarafındaki çalılıklardaki dikenlerden korun-maya çalışıyordu. Nefes nefese kalmış bir şekilde bana acele etmemi ve buğ-day saplarını toplamadan önce hasatçılara yetişmemiz gerektiğini söyledi.

Onun ayak bileğindeki çatlakların arasında kum tanelerini görebiliyordum. Yere çöktü ve bir buğday sapıyla ya da eline geçen herhangi bir şeyle ayağındaki kumları çıkartıp yola devam etti.

Onun uzun vücudunu topraktaki tüm besinleri emen bir palmye ağacına benzetiyordum. Boynunda kırmızı iple işlenmiş kırmızı kalın bir atkı vardı. Elbisesinin etekleri çamura ve toprağa sürtünmekten tamamen aşınmış ve saçaklanmıştı. Buna rağmen elbisesini gururla taşıyor ve başka bir şey giymeyi reddediyordu. Bu elbiseden vazgeçmemesinin nedeni elbisenin üzerine bizim topraklarımızın kokusunun sinmiş olmasıydı. "Ah, oğlum! Topraklarımızın kokusunu bir bilsen! Dünyadaki kokuların en güzelidir. Tarif etmem imkansız ama sanki, sanki uzun süren bir kuraklığın ardından yağın yağmurun kokusu gibi." Her defasında elbisesini değiştirmeyi reddetmesine rağmen babam şakayla karışık "Ona inanmıyorsun değil mi! O elbiseyi çıkarmıyor çünkü elbisede bizim ilk gecemizin kokusu var!" derdi. Bu sözlerin ardından annem mahcup bir şekilde sırtına vurur ve "Çocukların önünde düzgün konuş seni uğursuz, yaralı budala! Hepsi kulak kesilmiş seni dinliyor!.."

Derin bir nefes aldı ve ufuklara doğru baktı. Güneş dağların eteklerinde kaybolmaya başlamıştı. Buğday toplamaya başlamak için, hasatçıların gözden kaçırdığı yer var mı diye etrafa bakındı. Genellikle acemi bir hasatçı gözüne kestirmeye çalışır ve onun toplayamadığı buğday saplarını toplardı. Topladıklarını bir bebek gibi kollarında tutardı. Bir hasatçı arkasına dönüp bakacak olursa ona gülümser ve acele etmem için beni dürtüklerdi. Eğer acele edip bin tane başak toplarsam bana bir peni vereceğini söylerdi. Bu bir peni öyle muhteşem bir şeydi ki onu arkadaşlarıma gösterir ve sadece ihtiyacım olan bir şey için harcayabilirdim.

Hasatçıların ayakları altında ezilip toprağa gömülmüş başak taneleri bulma ümidiyle eğilip toprağı eşelerken saat ilerliyordu. O gün diğerlerini kışkandıracak kadar çok başak toplamıştı. Ve hatırlayabildiğim ilk an, cömert bir şekilde gülümseyerek "Yarın tatil. Bugün yeterince topladık." demişti. Daha sonra "Devam etmeliyiz. Kardeşlerine iki peni verebilmek için yeterince toplamalıyım. Zavallı çocuğum! Bugün okula giderken sınıf arkadaşlarının her zaman sandviç yediğini ve kendisinin onlara imrendiğini söyledi. Bir kerecik olsun yüzünü güldürmek için yarın ona iki peni vereceğim!"

Nefes nefese kalmış bir şekilde oturdu. Göğsünden gelen hırıltı etrafımızdaki havayı delip geçiyordu. Topladığı başak yığınlarına bir tane daha eklemiş ve onları bir kuşakla bağlamıştı. Ona yardım etmemi istedikten sonra ayağa kalkmıştı. Yorgundum ve vücudum sanki toprağa gömülmek üzereydi. Bu halimi görünce şefkatle "yığının yanında uyu bakalım" demişti. Bu sözlerin üzerine oracığa uzanıp derin bir uykuya dalmıştım.

Ani bir yağmur gibi bastıran sesiyle uyandım: "herkes dinlesin! Soyuldum! Buğdaylarım çalındı! Toplamak için bütün günümü harcadığım tüm buğdaylarım gitti!"

İnsanlar etrafını sarmıştı ve hepsinin gözlerinde keder vardı. Sıçrayan bir su gibi kelimeler dökülüyordu ağzından. Burada aktardığımdan çok daha fazlasını söylüyordu. Onun o günkü halini hatırlıyorum. Sanki bir çocuğunu kaybetmiş ya da sanki babamın pantolonu yırtılmış gibi üzgün bir şekilde oturuyordu. Toz ve pislikle karışan sıcak bir gözyaşı yanağından aşağı akmıştı ve boynuna doğru inmişti. Burada kurumuş çamur yüzünden kalıplaşmış elbisesinin kumaşı gözyaşını emmişti.

Sağ elini yanağına koyup şarkı söylemeye başlamıştı:

"Başıma gelen tüm bu dertler yüzünden ağlayacağım ve herkesinde benimle birlikte ağlamasına izin vereceğim."

"Soyulduk oğlum; bugünkü bütün emeğimiz başkalarının midesine gitti." dedi.

Tırpanında bir yığın buğday taşıyan hasatçılardan biri sözünü kesti ve yığını önüne bıraktı. "Bayan, al bunları. Kaybettiklerinin yerine bunları sana veriyoruz."

Büyük bir şaşkınlık içerisinde adamın yüzüne baktı ve elbisesinin sağ koluyla gözyaşlarını sildi. "Hayır... Kendi buğdayımı kendim toplarım."

Ardından ayağa kalktı ve etrafta dolanmaya başladı. O günün bitiminde pek çok buğday toplamıştı ve tekrar çalınır korkusuyla hepsini eteğinde biriktirmişti.

Kadınların kendi aralarında, hasatçıların bu başak tanelerinin kaybını telafi etsin diye bilerek bıraktıklarını konuşuyordu.

Daha sonra çarşıya gelip yere oturdu ve mallarını serdi. Fakat kimse onu fark etmişe benzemiyordu.

"Kim buğdaylarımı satın alır? Bunlar taşsız ve temiz! Hepsini tek tek topladım! Göz yuvarlağı kadar sabit! Altın kadar saf!"

Kırıksık boğazı susuzluktan titriyordu. Tükürüğünü tamamen kuruyana dek yutuyordu. Daha sonra dilinin üzerine biraz nem yapsın diye bir çakıl taşı koydu ve emmeye başladı.

Ağzındaki çakıl taşını yağmurda çadırımızın çinko çatısından çıkan sesler gibi gıcırdattığını duyabiliyordum.

"Altın kadar saf buğday!..." Bu şekilde bağırırken üst çenesindeki altın dişler görüldü. Bu dişleri eline pek çok para geçtiği zamanlarda yaptırmıştı.

"Taşsız buğday!..." Yeşil dalları kırılmış bir ağaca benziyordu. Gözlerinin çevresinde sanki kaba bir askerden yumruk yemiş gibi kalın ve siyah halkalar vardı.

"Babam onun için 3 gram tütün almamı istedi. Böylece vakit geçirirken birkaç sigara sarabilecek ve içebilecekti. Bunun sonucunda da bir arzusunu tatmin etmiş olacak ve birazcık da olsa memnuniyet duyacaktı... "Biliyor musun evimizin bahçesine o elma ağacını diktiğim gün o elmalardan yiyemeden öleceğimi düşünmüştüm. Fakat yıllar geçtikçe ağaç çiçek verdi ve meyveleri bir devekuşu yumurtası kadar büyüdü... geceleri kuzey tarafa bakan balkonda otururdun ve ağzımda adeta şeker gibi eriyen ve dilimi yakan acı bir tat bırakırdın. Hey gidi eski güzel günler!..."

"Buğday! Buğday!... Yarın gün doğarken hasatçıları takip etmeye başlayacağım ve buğday yerine arpa toplayacağım! Öyle görünüyor ki insanların artık buğdaya ihtiyacı kalmamış ya da UNRWA ((Birleşmiş Milletler Yardım Ve Hayır Kurumu))'nın verdiği unları alıyorlar. Belki de artık buğday ve arpa arasındaki farkı söyleyemezler."

Derin bir nefes aldı. Alnından ter akıyordu. Ağır hava ve sıcak yüzünden boğulacak gibi oldu.

Birisi yanaşıp bir avuç buğday aldı ve inceledi. Ardından;

"Kötü buğday." dedi.

Adamın bu sözüne karşılık heyecanla "Bayım, siz evinizde çörek ve yağ yiyorsunuz ve bu yüzden Tanrı'nın lütfü olan bu buğdaylara kötü diyorsunuz" diye cevap verdi.

Bu sözlerin üzerine adam ona şaşkınlıkla baktı ve "Eğer bu buğdaylar senin dediğin gibi altın değerindeyse bile serdiğin şu pis örtü yüzünden kimse onları almak istemez" dedi.

Tepeden tırnağa adamı süzdükten sonra "Allah'ım bize sabır ver! diye karşılık verdi.

Uzunca bir süre yoldan geçenleri süzdü ve daha sonra önüne ne gelirse tekmeleyen bir polis gördü. Bir adam kafasının üzerinde taşıdığı tepside kek satıyordu ve polisin önüne geleni tekmeleyince kek tepsisi devrildi. Adam kekleri yere düştü diye ağlamaya başladı ve polisten onu bırakmasını istedi. Fakat polis adama bir tekme daha attı ve önüne gelenleri kırıp geçmeye devam etti. Büyük bir limonata testisini kırdı. Testinin yere devrilmesiyle birlikte limonata satıcısı hükümete küfür etmeye başladı ve bu hareketinin sonucunda kelepçelenip yakın bir yerde duran polis arabasına götürüldü.

"Ne acımasız bir dünya!... İngilizler köyümüzü kuşattıkları zaman tankların önüne dikildim yüzlerine toprak attım. Bana bazı aranan adamların isimlerini sorduklarında eğer söylediğiniz gibi adamlar olsaydınız bu soruları bir kadına sormazdınız! Bir kere olsun ne diyorsanız o olun! Onları açık bir savaşta yakalayın!... Kendi köyümüzde esen rüzgarla dalga geçen bir kinin ağacı gibi onlara kafa tutardık... ne değişti? Bilmiyorum... Yaşamak için? Açlık için mi?"

H E C E Ö Y K Ü

"Kadın etrafta neler olup bittiğini kendi gözlerinle görebilirsin ve bak buğdayların tüm kaldırıma dağılmış! Bildiğin gibi caddelerin dilenciler tarafından pisletilmesi yasaktır. Fakat hepiniz kurallara kafa tutuyor ve kanunlara saygı tutmuyorsunuz. Kaldır onları hemen yoksa ben onları kum ve taş ile öğütüp un haline getiririm!"

"Oğlum, bu Allah'ın bir lütfü. Bunu nasıl tepebilirsin? Kötü şeyler olur diye korkmuyor musun? Kör olmalısın."

"Gel buraya seni aptal!"

Güneş ışınları polisin gümüşümsü parlak kemerinden kadının gözlerine yansıyor. Gözleri göğsünden aşağı, ceketinin düğmelerini geçerek ayakka-bılarına takıldı.

"Duymuyor musun? Hadi!"

"Eğer köyümde olsaydım kimse beni durdurmaya cüret edemezdi! Fakat bugün söz sırası açlıkta... Kocam çadırdan gelmiş yatıyor. Tütün istediği için önemsiz şeyler onu kızgın bir boğaya dönüştürüyor... ve daima eteklerime sıkıca sarılan benim küçük değerli çocuğum, şimdi çantama uzanacağım ve üzerinden bal ile şeker damlayan bir pasta çıkarıp ağzına koyacağım.."

"Çaresizce benimle oynama... 'Altın gibi saf buğday!' Kanunlara ve polise karşı geliyorsun... 'Taşsız buğday!' '3 gram tütünle buğdayları takas edeceğim!' Salak! Sadece bir salak bana karşı koymaya cüret edebilir!"

Etraftan gelen sesler onu hissizleştirmişti. Bitap düşmüş görünüyordu ve o anda polisin ayakkabısının üzerinde yorgun yüzünün yansımalarını gördü. Acıyla gülümseyerek polisin buğdayları kumun içinde ezişini seyretti. Bir heykel gibi sabit duruyordu. Değneğin omzundan düşmesiyle derin bir nefes aldı ve;

"her şeye gücü yeten Allah'ım bize sabır ver!" dedi.«

* Waleed 1940 yılında Yafa'nın yakınında Abbasiye'de doğdu. Ailesi 1948 yılında Filistin'den ayrıldığı için ortaöğrenimine devam edemedi. İlerleyen zamanlarda gazeteci oldu ve şu an yaşamakta olduğu Amerika'da 1955 yılında kendine ait aylık bir gazete çıkarttı. İlk kısa öykü çalışması olan Hücre Duvarlarındaki Oymalar 1975 yılında yayınlandı ve ardından 1976 yılında Çadırdaki Sesler geldi. Ve son olarak 1977 yılında Kamptaki Afacan okurlarıyla buluştu.

NECVE KAVAR FERAH (1923)*

Türkçesi: Cansu ÇAM OĞUŞGİL

İKİ SEÇENEĞİN EN KÖTÜSÜ YA DA TERK EDİLMİŞ ZEYTİN AĞACI

Salim Ebu İbrahim son günlerde diğer insanlardan uzaklaşmıştı. Köylüler onu sadece zeytin ağacına giderken yani tan ağarırken görmüşlerdi. Kadınlar da sabah havasının içeri girmesi için panjurları kaldırırken ya da aç civcivlerini doyurmak için tavuk kafeslerine giderlerken.

Kocalarına sabah kahvelerini götürürken, 'Ebu İbrahim'i yine zeytin ağacına giderken gördük' diye anlatıyorlardı. Erkekler de başlarını sallıyorlardı. "Allah'ım senden daha dayanıklı ve güçlü hiçbir şey yoktur! Aslan gibi adamdı, köyün güç abidesiydi... Az konuştu ve vakurdu... Uzun boylu, herkesi önünde durduracak kadar sağlam vücutluydu. Değerli bir adamdı."

Karısı Ümmü İbrahim'in gönül yarası ise başka bir meseleydi. Ebu İbrahim sessizliğini bozup duygularını koyuverdiği zaman karısı çekinirdi. "Sürekli hımmurdamaların ve dırdırın huzurumuzu bozuyor!.. Çocuklarını, görmek istiyorsun için parça parça. Benim için ayrılmak kolay mı, yabancı bir diyarda¹ bu yaşta sığıntı olmak? Nasıl her şeyi burada bırakabilirim? Umursamıyorsun, çünkü benim çalıştığım gibi bu topraklar üzerinde çalışmadın ve burayı inşa etmek için babam ve onun babası tarafından yıllarca çekilen onca zahmeti unuttun. Sadece çocuklarını görmek istiyorsun. Tabi ki sen onların annesinin ama burada çocukları sınırın diğer tarafında olan tek anne sen misin? Ağlayan bir kadını dinleyen erkek ahmaktır ve ben herkesten daha da ahmağım!"

"Lütfen dinle beni Ebu İbrahim" diye ayağına kapandı. "Senden taşınmanı istemiyorum... Bunun yanlış olduğunu düşünüyorsan, gitme!.."

İbrahim, neredeyse inleyerek içini çekti. Karısı güçsüzce mırıldanırken, ayağa kalkarak odanın içinde yukarı aşağı hızlıca yürümeye başladı. "Bu doğru, çocukları çok özledim. Onlar bizim çocuklarımız değil mi, bizim bir parçamız değiller mi? İbrahim, 'Abla, Cemil ve Sami. Minik Sami, dört yaşındayken onu kim bıraktı. Sanki ölmüşler gibi. Yıllar bir bir geçti gitti. Önce bir yıl, sonra iki, yedi ama biz hala umutla 'Bu sene hasret sona erecek. Barış gelecek ve yeniden onları göreceğiz...' diye bekliyoruz. Bu hep böyle mi sürüp gidecek, hayat bizim için yeniden başlayacak mı? Hayatımızın sonunun her geçen gün biraz daha yaklaştığını söylemek daha doğru olmaz mı?

Geçen kış ne kadar hasta olduğunu unuttun mu? Onları görmeden önce ölüm bize yetişmeyecek mi?

"Yeter!" Diye bağırdı Ebu İbrahim. "Sana durmanı söyledim!" Karısının sesinden kaçmak için, puşisini başına doladı ve evden ayrıldı... Zeytin ağaçları orada duruyor ve onu bekliyordu.

Ümmü İbrahim daha sakın nefes alıyordu. Ebu İbrahim'in zeytin ağacına yaptığı ziyareti beklemeye koyuldu. Yitirdiği anneliğine ağlamak istedi ama orada tüm düşünceleri ve hareketleri komşuları tarafından izlenirken ve ne dediği duyulurken ağlamaya cesaret edemedi. Çocuklarıyla ve dertsiz geçmişleriyle ilgili hayal kurmak istiyordu. İbrahim ve onun genç karısı hakkında konuşmayı özlemişti. Çok hoş olduğunu söylüyorlardı. Hala bekâr kardeşlerine bakan Abla ile ilgili konuşmak istiyordu. "Abla anaç bir çocuktu ve tamamen Cemil ve Sami'ye adamıştı kendini. Onlara bakabilmek için gelen evlilik tekliflerini geri çevirmişti. Ya Cemil, zavallı Cemil!.. Baskı makinesinin kâğıt kesme bölümünde bir elini kaybetmişti. Bu düşünce Ümmü İbrahim için çok acıydı. Ve küçük Sami. Öğle yemeğinden sonra nasıl kucağına oturduğunu hatırlıyordu; biraz zaman sonra uykuya ağırlaşan gözlerini açık tutamaz ve göz kapakları yarı açık uykuya daldardı. Köyde buna "tilki uykusu" derlerdi. Uyurken saatin tik takları gibi tuhaf, küçük sesler çıkararak dudaklarını içine çekmek gibi bir huyu vardı. Daha sonra onu beşiğine taşır ve oraya yatırır. Ümmü İbrahim kollarını uzattı. Ama o orada değildi. Kolları bomboştu. Açık kapıdan içeri giren esinti serinlik getirdi.

Yaz gelmişti. Bahçelerdeki ağaçlar meyvelerle dolmuştu, ama onları görececek çocuklar yoktu burada. Yazlar mutlu geçerdi. Onların okuldan dönüşleri için hazırlanırdı, ev çocuklarının kahkahalarıyla çınlardı. Ümmü İbrahim her gün kahve yapardı ve yemek pişirirdi, evleri aydınlık ve neşe doluydu. Ama şimdi bu neşe kaybolmuştu.

Gece de gönül huzuruyla dinlenemiyordu. Uzun saatleri geçmişin hayaliyle geçiriyordu, gerçeğe döndüğünde ise hıçkırıklara boğuluyordu.

Ebu İbrahim "Yine mi ağlıyorsun?" diyordu öfkeyle. "Gün boyu ağlamayan yetiyor zaten, geceleri de ağlamak zorunda mısın? Öldüreceksin beni!.. Allah aşkına ne için ağlıyorsun? Çocukların için mi? Neden? Hastalar mı? Öldüler mi? Başları belada mı? Mağaralarda ve teneke kulübelerde yaşamak zorunda olan mültecilerin ne hissettikleriyle ilgili ne düşünüyorsun peki?"

"Böyle söyleme! Allah göstermesin!.."

"O zaman neden ağlıyorsun?"

"Lütfen, Ebu İbrahim. Uyanık olduğunu bilmiyordum. Kestim. Ağlamayı kestim."

"Sadece ben uyanık olduğum için ağlamayı kestim. Tam bir kadın gibi, mantıksız!"

Ama tekrar uykuya dalamadı. Kalktı, divana oturdu, lambayı yaktı ve şarjalarını sarmaya başladı, ard arda içti sonra. Ümmü İbrahim de sabaha kadar yataktan çıkmadı ama uyuyamadı da.

Şafak görkemliydi, acılarından bihaberdi. Ansızın gül renkli bulutların kenarlarından süzüldü. Yıldızlar, mahcupça örtülerinin altına saklandılar. Solgun ama sakın ay itaatkârca kralı güneşin gelişini bekledi ve bilinmeyene doğru kaygı gitti.

Ebu İbrahim lambayı söndürdü ve mutfığa koştu. Ümmü İbrahim çoktan kahvesini hazırlamıştı. Yeni çekilmiş kahve çekirdeklerinin rahatlatıcı kokusu onu sakinleştirdi. Bu hep dört gözle beklediği bir andı, çok uzun zaman önceyi hatırladı, daha küçük bir çocukken ve dedesi yerdeki şiltesinde bağdaş kurup oturur, uzun sakalıyla mırıldanır, parmakları yavaşça sarı tespihini çekerdi. Ev, akraba ve arkadaşlarla dolup taşardı. Köyün büyükleri duvarların önlerine atılan minderlerde oturur, yüksek sesle höpürdeterek kahvelerini içer, şakıradata şakıradata tespihlerini çekerlerdi, mahsulleri ve zeytin ağaçlarının durumu hakkında konuşurlardı. Kahve tatlı bir dosttu, onu geçmişteki günlere götürür ve kendisini insanların arasında hisseder ve geleneklerini yaşamış gibi olurdu. Bu sıcak koku derin, eski ve çok aziz hatıralar saklıyordu.

Ümmü İbrahim'i gerçekten suçluyor muydu? Yüzleşmekten korktuğu acısını kelimelere döktüğü için kızmıyor muydu ona? O da tabii ki çocuklarının hasretini çekiyordu; bunu açıklamamak, oturma odasının duvarında asılı duran fotoğrafa bakmamak, ya da çocuklarının gardıropta hala asılı duran kıyafetlerine göz gezdirmemek için kendini zor tutuyordu. Hatta Sami'nin yazın kuşları vurmaya çalıştığı sapanı bile oradaydı, o zaman hepsi birlikte evdediler ve bu ev onların konuşmalarıyla dopdoluydu. Bazen Ebu İbrahim çocuklarını rüyasında görüyor ve hıçkırıklara boğularak uyanıyordu.

Bir komşu kadının yanlarında durup "Size iyi haberlerim var! İbrahim evlendi!.." dediği günü hatırlıyordu.

O ve karısı şaşkına dönmüşlerdi. İbrahim, evlendi!.. Ayrıldığında o sadece 18 yaşındaydı, hoş ve genç bir delikanlıydı... Ve artık evliydi ha!

Ağzı kupkuru olmuş bir şekilde "Nereden biliyorsun?" diye sordu.

"Kıbrıs'ta çalışan Sait'in oğlu, onlara mektup yazmış ve bu haberi sana ve Ümmü İbrahim'e iletmelerini istemiş... "Bu habere sevinmedin mi Ebu İbrahim? Uzakta da olsalar onlar için dua edebilirsin."

Fakat bunun yerine ağladılar çünkü ev sessiz ve boştu. Evliliği kutlamak için bir koyun bile kesememişlerdi. Oturma odasının panjurlu pencereleri kapalı kalmıştı. Çocuk doğuracağını ve evinde her zaman yeterli yiyecek ve içecek olacağını gösteren bir su testisi, bir parça yoğrulmuş taze hamur ve bir dal güzel kokulu reyhanla Ümmü İbrahim'in gelini bu eve girmemişti. Dü-

gün şarkılarının yükselmesi gereken bu evde Ümmü İbrahim baygınlık geçirdi. Kadınlar aklına daha hoş düşünceler getirmek için etrafına toplandı ve ona düğünlerde sunulan şekerlemelerden vererek dil döktüler.

Ev o kadar çok kadınla dolmuştu ki Ebu İbrahim dışarı çıkmak zorunda kaldı. Zeytin ağacına gitmişti. Ağaçlar onu teselli etmişti ama aynı zamanda, acı da vermişti. Her biriyle özel ilişkisi olduğunu düşünüyordu. Onların zarif güzelliklerini ve sadık cömertliklerini seviyordu. Bu bağ onun için kutsal bir mekândı. Parıldayan yaprakları hışırdayan her cinsi yakından tanıyordu. Onlar geçen yaz, esen rüzgarların çocukları değiller miydi?.. Bu zeytin ağaçları Türk sultanlarının hüküm sürdüğü çağlara tanıklık etmişti. İngiliz Mandasından kurtulmuşlardı. Şimdi, sessiz dayanıklılık ve bağlılıklarıyla zamanla yarışarak, sakın ve güçlü duruyorlardı. Neden o da onlar gibi olamamıştı? Neden onları bırakmalıydı? Neden o da onların durduğu gibi metin durmuyordu? Neden rüzgârın önünde sürüklenen bir yaprak gibiydi? Hayat onu oraya getirmişti. Neden ayrılması gerekiyordu?

İçindeki ikilemin altında ezilmekteydi. İşte bu ağaçların mesajıydı... Ama evde Ümmü İbrahim'in sesi, çocukların, anne babalarının vücutlarının bir parçası olduğunu hatırlatarak sınırın ötesindeki çocuklarından bahsediyordu, onlarsız hayat haraptı, bitmeyen bir mahrumiyetti ve ölüm herhangi bir yerde ve zamanda ona yetişebilirdi.

Zeytin ağaçları onunla, onu süren, üzerinde çalışan, cömert meyvelerini toplayan ve huzurla vefat eden atalarına ait olan bu aziz yer hakkında konuşuyorlardı. Burası onun bağı ve bağrına bastığı mirasıydı. Atalarının gösterdiği vefaya o da bağlı kalmalıydı. Bilinmeyen, sevilmeyen bir şehir için onu nasıl terk edebilirdi? Orada bir yabancı olacak ve kendi çocuklarına zahmet verecekti. Evli oğlunu düşündü, onu yeni hayatı babasınıninki gibi olmayacaktı. Gelinin sözlerini hayal edebiliyordu "Neden yaşlı bir köylü olan babanı bana yük ediyorsun? Aşına olmadığı bir evin ve havanın, tuhaf bir yatağın, soğuk bir yastığın, açıklaması olmayan bir dünyaya açılan pencerenin düşüncesinden ürktü... Her sabah, uzun yıllardan beri olduğu gibi, koşarak mutfağına da gidemeyecekti. Ne odanın neredeyse her yerini kaplayan alışık olduğu zeytin ve tohum kavanozları orada olacaktı, ne de annesinden kalan bakır sinilerle tepsiler. Kahve fincanları bile değişik boyutlarda ve şekillerde olabilirdi. Kendisini elektronik aletlerle karmakarışık olmuş küçük ve sıkışık bir mutfakta hayal etti. Modern ve temiz olabilirdi ama ona göre soğuk ve çıplaktı.

Bir kez daha onu çevreleyen ağaçların farkına vardı. Hiç kimsenin onu görmediğine emin oldu, ağaçlardan birinin gövdesine kollarını sardı, yaprakların yüzünü okşamasına müsaade etti ve gözyaşlarını diledikleri gibi akmaları için salıverdi. İçinden bazı ruhlar çıkıp giderek ağaçların içine girdiler. Sonsuza kadar ona ait olacaklarını anlatan seslerini duydu. Başını yaprakla-

rın arasından kaldırıncı, mor tepelerin ardına doğru batan güneşi seyretti. Onun kızgın parlaklığı kalbini ısıttı. Dünyayı bakışlardan gizleyen gece ulaşmıştı ve yıldızlar koruyucu düzenlerine göre sıralanmışlardı. Ve onların zirvesinde dolunay yükseldi.

Ebu İbrahim sıkıcı seyahat düzenlemelerinin yapılmasına razı oldu ve ayrılık günü sonunda geldi çatı. Bu tüm köy için acıklı bir gündü. Komşular, ayrılık acısını paylaşmak için evlerin etrafında toplandılar. Ebu İbrahim'i her zaman tanırlardı. Ona hep sorunlarıyla giderlerdi. Onun köyü terk etmemiş olması onlara kalmaları için cesaret vermişti. Köylülerin itirazları İbrahim'in evine yerleşti ve evin de onlara ait olduğunu düşünüyorlardı. Şimdi ise sessiz ve boş görünüyordu. Bir ev içinde yaşayanlardan meydana gelmiyor muydu?

Kadınlar, Ümmü İbrahim'e veda ederken ağlıyorlardı.

İçlerinden birisi "Allah sizi muzaffer kılacak belki ama bizi perişan edecek!" diye ağlıyordu.

Bir diğeri ise "Bizi de yanına al, Ümmü İbrahim!" diyerek eteklerine yapıştı.

Yaşlı Ümmü Bekir ileri çıktı: "Bu mendili Bekir'e ver." diye yalvardı. Annesinin son göz nuruyla bunu işlediğini söyle ona... Ona topraklarını koruduğumu söyle ama Allah beni, onu görmeden önce alacak olursa benim hakkımda iyi şeyler düşünsün. Zeytinyağı ve zeytinler başkasının olduğu zaman eğer cesedim mezarında ters yüz olursa, bu onlara Bekir ve onun torunlarının sahip olmaması nedeniyledir."

Kadınlar birbirlerine baktılar "Bekir" diye bağırdılar. "Bekir nerede? 48'den beri kimse ondan haber almadı. O hala yaşıyor olabilir mi?"

Herkes şüphe ediyordu ama Ümmü Bekir giden her insanın oğluyla karşılaşacağına inanıyordu. Ona göre, oğlu sınırın ötesindeki tüm diyarlarda yaşıyordu. Kadınlar teslimiyetle kafalarını salladılar. Sadece bu inançtı Ümmü Bekir'in hayatına anlam katan.

Ebu İbrahim ve karısı arabaya bindiler, önde giden kamyonet ise eşyalarını taşıyordu. Araba ilerlemeye başlayınca, köylüler sıkıca yapıştılar ve veda duaları ayrılmalarından sonra uzun süre yankılandı. Ebu İbrahim ömrünün sona erdiğini ve arkadaşlarının onun ölümüne yas tuttuklarını düşündü. Sanki kendi cenazesine katılmış gibiydi. Ölüm alayı da böyle olacaktı muhakkak, siyah bir cenaze arabası, ağlamalar ve veda sözcükleri, yavaş hareket eden alay... Bunlar cenazesine gelen arkadaşlarıydı. Acı hislerini uyuşturmuştu, bu yüzden nadiren fiziksel tepki gösteriyordu.

Araba zeytin bağlarının yanından geçerken, sanki kalbi yerinden çıkacakmış gibi oldu. Araba hareket etmeden önce, bağa doğru döndü. Ağaçlar sanki başlarını eğerek onu selamlıyorlar ve onu kendilerine çekiyorlardı. Bu gerçekten onun cenazesi miydi? Sonunda onlarla birlikte olmayacak mıydı?

H E C E Ö Y K Ü

Artık yalnızdı. Sınırı geçtikten ve onu kucaklamak için uzun süredir bekleyen çocuklarını gördükten sonra bile, yalnızdı. Hatta sınırın iki tarafını bekleyen polislerin artık olmayışı kavuşmalarını samimi ve sıcak geçmesini sağlamıştı. Ama o kendi kendine bile yabancı ve meçhul olarak kalacaktı.

Gelini kibar davranmaya çalışıyordu ve onu evinde gibi hissettirmeye çalışıyordu. Ama içindeki acısını hiçbir şey azaltmıyordu. Bu dayanılmaz bir tuhaflıktı. Sürekli memleketinin, zeytin ağaçlarının, köyünün ve günlük yaşıntısının özlemini çekiyordu. Yeni bir başlangıç yapmayı ummuştu ama bunu yapacak kuvvet ve istekten yoksundu. Yavaş yavaş ölmeye başlıyordu, her gün onu sevdiği şeylerden uzaklaştırıyordu. Korkuları gerçek olmuştu. Etrafında çağrılarını duyduğuna emin olmak için boyunlarını uzatmış olan müezzimli minarelere benzer yüksek dik tepeler, memleketindeki yumuşak ve sıcak tepelerden çok farklıydılar. Yeni mutfak tam da korktuğu gibiydi: Beyaz, küçük, her şey elektrikli ve verimsiz. Sediri ise evden bir yastık getirmesine rağmen sertti. İlk uyandığı sırada oraya geri gittiğini hissediyordu, ama bilinci yerine gelince buraya nasıl geldiğini hatırlamaya çalışıyordu. Getirdiği yağ ve zeytin kavanozlarının tükenmiş olmasından korkuyordu, onların tadinca ıstırapı kısa bir süre de olsa azalıyordu.

Bir gece dehşetle uyandı. Rüyasında öldüğünü ve tüm arkadaşlarının ardından geldiği bir tabuta konup cenaze törenine doğru taşındığını görmüştü. Gün boyunca rüyanın etkisinden kurtulamamıştı.

"Bu ölümü tattığım ikinci defa oluyor. Evi terk ettiğim zaman başıma nelerin geleceği hakkında yanılmamışım" diye düşündü.

Çok az zaman geçtikten sonra ailesi fazla yaşamayacağını anladı. Bir gün onu katı ve soğuk bir halde buldular. Doktor kalbinin uykudayken durduğunu söyledi. Ama kızı sınırı geçtiği gün onun yüzünde ölümün gölgesini gördüğünü söylüyordu. Şimdi ölümü üçüncü kez yalnız başına tatmış olacaktı.!

Nasıra'da doğdu. Kudüs'teki Kız Öğretmen Okulu'nda okudu ve burada öğretmen olarak çalıştı. 1950'de, din işleri bakanıyla evlendi ve dört çocuk sahibi oldu. Çalışmaları sadece Arap dünyasında değil, İsveç, Avustralya, Amerika gibi ülkelerde de bilinmektedir. Eşi ve kendisi birçok ülkeye Filistin davası hakkında konuşmacı olarak davet edilmişlerdir. İlk derlemesi "Yoldan Geçen Bir Kişi"nin 1954'te yayımlanmasının ardından beş derleme daha yayımlanmıştır. Aşağıdaki hikâye "Bahar Onlar İçin Gelir" isimli derlemesinden alınmıştır.

İsrail kanunlarına göre, kendi topraklarında kalan Filistinliler'in, bir daha dönmek üzere ayrılmayı planlamadıkça komşu ülkelere gitmelerine izin verilmiyordu.

EKREM HANİYYEH

Türkçesi: Saba SAK

KUŞATMADAN SONRA, GÜN DOĞMADAN AZ ÖNCE

O güzel yaz sabahında olan biteni ilk fark edenler, eski şehrin sokaklarına şans eseri aynı anda gelmiş olan dört kişiydi.

İsrail fabrikalarına giden işçilerle dolu minibüs, şehrin batı ucunda durup Emine'yi indirmişti. Başının üstünde taşıdığı taze incirleri satacağı stratejik bir noktaya yerleşmek üzere Şam Kapısı'na doğru yönelmesi gerekiyordu Emine'nin. Her gün, amele pazarına ve farklı ırk ve milliyetten insanlardan, özellikle de kutsal tapınak ziyaretçilerinden oluşan sabah kalabalığına yetişmek için erken saatte köyünden ayrılıyordu.

Ebu Mazin, küçük bayilere dağıtacağı sabah gazetelerinden payına düşenleri almaya giderken hala uykulu idi. Ardından geri dönüp, Selahaddin Caddesinde mallarını dağıtacaktı.

Süleyman, payına düşen unu almak ve sokaklar işçi ve öğrencilerle kalabalıklaşmadan keklerini pişirmek için El-Musrarah'taki çalıştığı fırına doğru koşturmaktaydı.

Hacı Abu Fuat, dördüncü kişi, sabah namazını Harem-i Şerif'de kılmak için her zamanki alışkanlığıyla, tam da bu saatte şehre gelmişti.

Durumu dördü de aynı anda fark ettiler, ama şehrin farklı noktalarından. İnanılmaz ve tuhaf bir manzaraydı bu. Gördükleri karşısında gözleri şaşkınlık ve korkuyla açılmış ve hepsi de kıyamet günü için dua etmeye, yalvarmaya ve şeytana karşı Allah'ın adını zikretmeye başlamıştı. Gördüklerine inanamayarak gözlerini ovuşturdular, fakat olan bitenin gerçek olduğuna kanaat getirir getirmedir çılgınlıkları sessiz Kudüs şafağında yankılandı.

Nasıl çıkarabildiklerine kendilerinin bile inanmakta güçlük çektikleri kadar yüksek sesle, "Kubbe (1) çalınmış!"... "Çabuk gelin! Kubbe gitmiş!" diye korkuyla bağırıyorlar.

Sesleri Eski Kudüs'ün boş sokaklarında yankılanırken, kapalı pencerelerin ardından gelen lanetler ve beddualarla karşılandılar. Ardından, eski kapılardan yavaşça çevrilen anahtarların gıcirtısı duyuldu. Eski şehrin dar yolları ve sokakları gürültünün sebebini öğrenmeye gelen insanlarla dolmaya başladı.

Sadece birkaç dakika içinde bütün şehir uyanmış ve şehrin dört bir yanından şaşkınlık içinde alarmin kaynağını arayan, karışık sorular soran insanlar

koşuşturarak gelmeye başlamıştı. Sokaklar yığın halinde insanlarla dolmuştu, kadın ve çocukların kalabalığının içinde geçecek yol ararkenki panikleri duyulabilir haldeydi.

Şam kapısından, *Yafa* kapısından, *Hutta*, *El-Sahire* ve *El-Silsile* kapılarından koşarak geldiler. *El-Zait Hanı*'ndan, Hristiyan Mahallesinden ve Ermeni Bölgesi'nden de geldiler. *Takiyye* ve *Müfti* yollarından, *Sa'diyye* bölgesinden, *Wad Caddesinden*, *Khudayr* Barikatından geldiler. Kimisi üzerinde pijamaları, yıkanmamış yüzleri ile geldi, ama hepsinin gözlerinde telaş ve hursuzluk ayan beyandı.

Sınır muhafızları, polisler ve askerler, hemen Kudüs duvarında ve kapılardan alışılmış pozisyonlarını aldılar, ama yine de, daha iç sokaklara adım atmaya da göze alamadılar. Çevrede yaşayanlar onları gördüklerinde bir şeyler olduğunu anlamıştı. Haberler kulaktan kulağa yayılmaya başlamış ve insanlar kitleler halinde Harem'e doğru hareketlenmişlerdi. Bağırışları, karışık ve uyumsuz bir hal aldı ve hiçbiri olup bitenlere inanmadı; belki de inanmak istemedi.

Harem'e ulaştıklarında gerçek ortaya çıktı: Kubbe, sanki sihirli bir güç tarafından yok edilmişçesine ortadan kaybolmuştu; ne olduğu hakkında hiçbir ipucu, bir iz bırakmadan.

Kubbe'nin bulunduğu yeri öpmek isteyen insanlar birbirlerini itmeye, dirseklemeye başladıklarında bağırışmalar da yükselmeye başladı. Birçok kişi bayılmış, birçoğu da panik halinde kaçışan insanların ayaklarının altına düşmüştü. Harem köşelerinde, soğukkanlılıklarını koruyabilenler bayılanları ya da ağlayarak üstlerindeki parçalayanları taşıırken, çılgına dönen kadın ve erkeklerin yanında çocuklar kendilerinden geçmişti.

Kısa bir süre sonra, Harem kapılarında bir grup insan belirdi. Hepsi, Yüksek İslam Konseyi'nden, Vakıftan, vaizlerden, hatiplerden ve diğer dini kuruluşlardandı. Onların hepsi de şok ve şaşkınlık içinde, hiç ses çıkarmadan öylece kalakaldılar.

Harem'de, her zamanki gibi, Cuma namazına katılan yaşlı erkek ve kadınlar da bir araya toplanmışlardı. Çoğunlukla Harem avlusunda yatan dilenciler de oradaydı. Herkes yürekten bağlandığı bir şeyin eksikliğini hissediyordu.

Herkes bir yorum yapmaya başladı:

"Buraya yeni bir yerleşim yeri yapmayı planlıyor olabilirler."

"Belki yeni bir yerleşke kurmayı."

"Ya da içeride isyancılar vardı ve onları tutuklamak için Kubbe'yi almışlardır"

"Belki de ele geçirmek için Arap uçakları yollanmıştır ve başkentlerden birine götürmüşlerdir. Böylece Araplar Kudüs'ü ve buradaki bütün kutsal mekânları kurtarmak zorunda kaldıklarını hissetmeyeceklerdir!"

"Bu gece Harem ve Kutsal Mezar'da kalsak iyi olur, başka bir şey daha çalmaya çalışabilirler."

"Bir İslam zirvesi yapılacak!"

"Ve de Arap zirvesi!"

"Ve kutsal cihadı ilan edecekler."

"Birleşmiş Milletlerden acil bir görüşme isteyecekler."

"Raporlar ve bildiriler adeta yağmur gibi yağacak."

"İsrailliler birkaç kontrolden çıkmış azınlığı suçlayacak."

"Her yere paraşütlü asker ve sınır muhafızları yerleştirdiler!"

"Kral Halit'in tepkisi ne olacak acaba?"

"Ve de Dindar Başkanın? (2)"

"Onu nereye saklamış olabilirler ki?"

"Parça parça ayırmış olmaları lazım."

"Güvenlik ve muhafızlar nerdeydi?"

"Kudüs'ün adını mı değiştirecekler şimdi?"

"Miraç ve İsrâ nerede kutlanacak?"

Harem'in tüm bölgelerinden ve Kudüs'ün varoşlarından insanlar toplanmaya devam etti. Birçoğu sınır muhafızları tarafından kurulan barikatlara rastlamamak için dağ yollarından ya da ıssız köşelerden geliyordu.

Kudüs'ün bazı girişlerinde ve bu girişlere götüren sokaklarında sık sık kazalara rastlanıyordu. Yollar kapanmadan önce araçların şehre girmelerine müsaade edilmişti. Sürücüler Kudüs'ün bilindik düzeninde bir eksiklik olduğunu fark ettiklerinde, neredeyse içgüdüsel olarak, direksiyon hâkimiyetini kaybetmişlerdi.

Aynı gün, etraf biraz daha yatıştıktan sonra, Eski Kent'teki genel hava te—dirginlik uyandırıyor. Her zaman meyve ya da sebze tezgâhlarını açmak için yolun kenarında ya da giriş merdivenlerinde oturan kadınlar, şimdi dalgın ve isteksiz oturmaktaydılar. Kahvelerdeki boşboğaz garsonlar bile, düşüncelere dalmış müşterilerin arasında her zamanki gibi, sessizce dolaştılar, kapkaççılarınsa o gün Eski Kent'e inen birkaç turisti soymak içlerinden gelmedi. Şehrin genç delikanlıları kadın turistleri takiplerinden vazgeçmişler, hediyelik eşya dükkânlarının ve mağazaların sahipleri kepenkleri indirmiş kapılarının önünde oturuyorlardı. Olayın turizmi nasıl etkileyeceğiyle ilgili tahminler vardı. Hiç kimse el arabalarının dar yolların geçişlerini kapamasına bağırarak hamalların sesini duymuyordu. Tıpkı dükkân sahiplerinin radyosundan gelen müzik gibi, ızgara kebab, kek, falafil, za'tarlı ekmek (3), baha—rat ve künefe kokuları da tamamen yok oldu.

Kaybın ilk farkına varan dört kişiden biri olan Emine, Şam kapısına çıkan merdivenlerde boşluğa dalgın bakarak oturuyordu. Satamadığı incirlerinin üzerinde uçuşan sinekleri yakalamak için gönülsüzce çabaladı. Kudüs'e geldi—

ği ilk günü hatırladı. Daha yedi yaşındaydı ve babası onu Ramazan ayının son cuması yanında getirmişti. Babasının bayramlık aldığı bir çift ayakkabıyı ve altın işlemeli elbiseyi hatırladığında gözleri yaşla doldu. Babasıyla bir tatlıcıya girip künefe yedikleri ve babasının onu manav bir arkadaşının yanına bırakarak Harem'e namaza gittiği zamanı anımsadı. Evet, babasıyla şehri gezdikleri ve büyük keyif aldığı o ilk ziyareti ve daha sonraki ziyaretlerini en ufak ayrıntısına kadar hatırlıyordu. Yeni evlerine ihtiyaçlarını almak üzere, aynı zamanda kuzeni olan kocasıyla Kutsal Kent'e yaptıkları ziyareti de hatırladı. Lokantalardan birisinde birlikte yedikleri yemeği, daha sonra geri döndüğünde en yakın arkadaşına büyük şehirde gördüklerini anlattığını anımsadı.

Gözlerinden bir damla yaş aktı...Kuzeni... Sevgili kocası... Savaştan sonra her şey değişmişti, kocası işini bırakmak ve İsrail fabrikalarından birisinde çalışmak zorunda kalmıştı. Şehirde olan gösteriler ve zaman zaman yankılanan patlamalar hakkında heyecanla konuşurdu... Anlaşılmaz bir huzursuzluk içini kaplardı Emine'nin. Daha sonrasında kocası, caddelerden birisine yerleştirmek üzere bir bomba hazırlamakla suçlanmış ve dört yıl hapse mahkûm edilmişti. Artık Emine'nin, iki çocuğuna ve kendisine bakmak için, ailesinin toprağında yetiştirdiği incir, üzüm ve domatesleri Kudüs'te satmaktan başka şansı kalmamıştı. O da şehrin bütün büyüünün gittiğini fark etmişti; hapisteki kocası, kendisini taciz eden müşteriler ve evde dönüşünü bekleyen çocuklarından başka hafızasında bir şey kalmamıştı.

Etrafına bakındı... Caddeler otobüs ve arabalardan boşalmıştı. Çevresinde kapıların kapatılması kararından önce içeri girmiş birkaç köylü kadın toplanmıştı. Şam kapısının merdivenlerinde bir grup adam oturuyordu. "Onlar bu şehri benim kocam gibi seviyorlar mı?" diye içinden geçirdi; sonra da başını eğdi ve anılarını hatırlayıp gözlerinden akan yaşları sildi.

Hacı Ebu Fuat'a gelince, Harem'in kapılarından birisinin yanına oturmuştu. Allah'tan dilediklerinin, ümitlerinin ve dualarının toplandığı yuvanın yok olmuş olması gerçeğine ikna olması için uzun zamana ihtiyacı vardı. Kırk yıldan fazla bir süredir, dua etmek için buraya geliyordu ve yerdeki bütün taşların yerini ayırt etmeyi öğrenmişti. Telaş, huzursuzluk ve öfke anlarında, yeşil Selvi ağaçlarının gölgesine oturur, Kuran'ı açar ve okumaya başlardı. Fakat Kubbe'nin ortadan kaybolmasıyla birlikte kalbi yerinden sökülmiş, geçmişle olan bütün bağları koparılmış gibi hissetti. Ramazan ayının yirmi yedinci günündeki Kadir gecelerini, Ramazan gecelerini, bayram namazlarını hatırladı. Akşam Camisinin yandığı gün, alevleri söndürmek için bütün gücüyle camiye su taşımaya yardım edişi aklına geldi. "Allah korkuları yok!" diye geçirdi içinden. "Ama..."; birdenbire olayların karışıklığı içinde sabah namazını kaçırdığını fark etti. "Ama başka pek çok şey yitirildi" diye düşünürken, yanaklarından sakallarına süzülen gözyaşlarını sildi.

Harem, hepsi yerde oturan farklı gruplara bölünmüş insanlarla doldu. Sessizlik kederli hıçkırıkları bastırmıştı. Hacı Ebu Fuat, ayrı ayrı, yüzlerin farklılığına baktı. Kendisini toparladıktan sonra "Allah'a şükür ki, hepimiz hala daha buradayız" diye fısıldadı.

Ebu Mazin, Selahaddin Caddesi'nde her zaman dergilerini sergilediği yere oturdu ve gözlerinin yaşlarla dolduğunu fark etti. Sergilenen ne gazete, ne dergi ne de tek bir kitap vardı; basım evine gidip işini halletmeye vakti bile olmamıştı. Birkaç müşteri, sabah gazeteleri hakkında ve bu gazetelerde olup bitenle ilgili bir şeyler olup olmadığını sordu. Ancak, Ebu Mazin yalnızca bitkin ve tükenmiş bir biçimde elini ve başını salladı. Yazın ve kışın, her gün, sabah ayazından korunmak için, eşinin de tembihlediği gibi, başını sımsıkı sararak sabahın erken saatlerinde evden çıkardı. Uykudaki çocuklarına ve eşine bakar, sessizce kapıyı açar ve yola koyulurdu. Ne zaman Kubbe ufukta gözüксе "Allah'ım, her şeyi bilen, bağışlayan..." diye tekrarlar ve ardından dua ederdi. Bu davranışı artık bir ritüel halini almıştı. Ama bugünden itibaren kendisi için sabahlar farklı olacaktı, artık davranışlarını da değiştirmeye mecburdu. Kendi kendine "Bu ritüeller zaten birkaç yıl önce değişmemiş miydi? Şehrin havası da? Çoğu sokak zaten yıllardır yabancı çizmesi altında çiğnenmiyor mu? Ve ben her santimini bildiğim bu şehirde kendimi bir yabancı gibi hissetmedim mi?" diye içinden geçirdi.

Mazin'in gözlerinin önünde oğlunun resmi belirdi. "Küçük şeytan... Acaba şimdi ne yapıyordur? Acaba okul arkadaşlarıyla birlikte gösteri yapmış ve tutuklanmış mıdır? Onu çıkarmak için yine kefalet parasını ödemek zorunda kalacak mıyım?" Kalbinin hızla çarptığını hissetti ve sonra sevinç kıvılcımları içindeki hüznü bastırdı. Kudüs'ün ihtişamlı duvarına bakıp fısıldadı; "Ah o gençler! Hepsi de Kudüs'ü bizden çok seviyorlar"

Süleyman'sa, fırına hiç gidemedi. *Yafa* kapısındaki kahvelerden birisinde bir sandalyeye oturdu; "Bu sabah kimsenin canı yemek yemek istemiyordur herhalde". Sigarasını çıkardı. Tam yakmak üzereyken, sabah erkenden uyanırdığından beri ağzına ne bir damla su ne de bir lokma yiyecek almadığını hatırladı. Bir fincan kahve istemeyi düşündü önce... Sonra kahvedeki tüm müşterilerin ve garsonların sessizce oturduklarını fark etti. Fikrini değiştirdi ve sigarasını yaktı.

Süleyman tüm hayatı boyunca sadece bir kez namaz kılmıştı ve o da Harem-i Şerifteydi. Ama bu, o sabah şehrin mahrum edildiği kutsal varlığın değerini anlamasına engel değildi. Çocukluğundan beri Harem'e gidişleri sıradanlaşmıştı. Kimi zaman hocanın söylediklerini dinlemek için bir grup öğrenciyle, kimi zaman arkadaşlarıyla, bazı cumaları ve bayram günlerinde de kalabalığın arasına karışarak giderdi... Hiç namaz kılmazdı, ama Harem'e karşı

H E C E Ö Y K Ü

özel bir saygı besliyordu ve Eski Kent'te ona yakın yaşadığı için gurur duyuyordu. Şimdiyse, geçmişinden önemli bir parçanın yok olduğunu ve günlük hayatından da önemli bir şeyin koparıldığını hissediyordu. Eski Kent'in dar sokakları ve kaldırım taşlarıyla kaplı yollar artık aynı karakter ve ruhla aklında yer etmeyecek gibi geliyordu ona. Tarihi Ağlama Duvar'ı bile her zaman ki ihtişamından yoksundu. Kendi kendine "Son birkaç yıldır, burada bir yabancı gibi hissettim kendimi. Bu benim tanıdığım Kudüs değil." diye fısıldadı. Sessiz kalabalığa dikkatlice baktı. "Bugün ortadan kaybolan Kubbe bile çocukluğumdan beri bildiğim Kubbe değil." Sigara izmaritini yere atıp ayağıyla söndürdü ve yenisini yaktı. Bir anda nefes alamadığını hissetti, "Hayat geçiyor... Ve hala daha bir şey başarmış değilim!" diye düşündü.

İçinde bir burukluk hissetti ve ailesinin parasal durumunun, sınavdaki ortalamasının yüksekliğine rağmen, üniversite eğitimini nasıl yarıda bıraktığını anımsadı. Sonuç olarak, yıllarını bir İsrail fabrikasından diğerine gide-rek geçirmişti. Ta ki, bir akrabasının işlettiği fırında iş bulup günlerini orada geçirmeye başlayıncaya kadar. Ayağını hızla yere vurdu. Her zaman, son ana kadar fikrini değiştirene kadar, başka bir ülkeye göç etmeyi düşünürdü. Ama hayatı, bu topraklara koparılamaz köklerle bağlıydı. "Hayat çok çabuk geçiyor" diye yineledi kendi kendine. Ve her gün, sabah fırına gidip akşam işini bitirince eve dönme rutinine kaptırdı kendisini. Bazı günler, şirketlerden birinde ek işler yaptı. Annesi her sabah erkenden kalktığında bıkmadan, Allah'tan ona yardım etmesini diledi ve hayatta rehberlik etmesi için dua etti. Ama o hala buradaydı ve hiçbir şey değişmemişti. Ağlama duvarında elleri tetikte duran muhafızlara baktı ve "Sürdürmek istediğim hayat bu değil" dedi ve sonra ekledi "Yeterince iyimser olamadım" .

Gece olduğunda, Eski Kent'tekiler yerlerinden kımıldamaya başladılar. Çoğu, Harem'in avlusunda uykuya daldı; geriye kalanlar, özellikle kadınlar ve çocuklarsa evlerine döndüler. Askerler duvarlardaki nöbetlerine, yıldızlar gökyüzünde parıldamaya devam ettiler. Ara sokaklarsa, kararlı adımların çarkardığı seslerle yankılandı.!

Kudüs'ün en güzel abidelerinden olan Kubbe, bütün fotoğraf ve kartpostallarda yer almaktadır ve şehri ziyarete gelenlerin görmeye gittikleri ilk yerdir.

Söz konusu başkan Enver Sedat, 1978'de Kudüs'ü ziyaret ettiğinde, en büyük arzusunun El-Harem'de dua etmek olduğunu söylemişti.

Za'atları eklemek, kavrulmuş susam, farklı baharatlar ve yağla yapılmaktadır.

H E C E Ö Y K Ü

MEHMET HARMANCI

TÜRBE ZİYARETİ

Cehaletimi mazur görün hatta cehaletime maruz kalın! Ama Mevlâna Türbesi Konya'da değil miydi?

Yoloğlu yolda gerektir, deyip düşmüşüz yollara, dünya kazan biz kepçe dolaşırız ya! Geçenlerde de yolumuz Konya'ya düştü.

Bir yere varınca, âlâ yemeklerinden yemek, büyüklerinin elini öpmek âdettir diye biz de, söylemesi ayıptır, duble etliekmeği bünyeye katıp, tuttuk Türbenin yolunu.

Hangi türbe diye sormayın, Konya'da türbe deyince, doğrudan, Hz. Mevlâna'nın merkadi anlaşılır. Hani demiş ya şair, *Kubbe-i Hadra demek/Konya Mevlâna demek*. İşte öyle!

Konya Mevlâna'yı, Mevlâna Konya'yı böylesine benimsemiş, derken vardık Türbeönüne.

O da ne? Kapıda kilit, kapının yanında çömelmiş oturan bir meczup.

— Aradığın burada yok birader, dedi, umursamaz bir tavırla yüzümüze bilmekle bakmadan.

— Ne olmuş ki! diye hayretimizi ifadeye bile fırsat tanımadan, devam etti:

— Hazreti Pir, Konya'ya küstü. Türbeyi kilitledi gitti. Beni de nevbete bıraktı. Giderken de dedi ki: "Konyalılar -gece gündüz demeden ziyaret ettikleri- yeni türbeler yaptılar kendilerine." Çok katlı binaları kastederek söylediler bu sözü. derken meczubun sözünü tamamlamasını bekleyemeden:

— Gökdelenleri kastettiler herhalde, demeye kalkıştık.

Çömelmiş vaziyetten yukarı doğru gözün seçemeyeceği bir çeviklikle zıplayarak doğrulan meczup, bu sırada da bağırıyordu: "Göğü delmek kimin haddine! O, 'çok katlı binalar' demişti!" diye.

Biz süt dökmüş kedi, mahcup, baş kesip devam ettik dinlemeye:

— Konyalı bir gün hatırlarsa türbesini, geri geleceğini de ekledi, dedi.

Başka bir soru sormaya cesaret mi kaldı? Döndük gidelim diye... Deminki gürlek naranın sahibi o değilmiş gibi, bu sefer ardımızdan, pek lâtif bir eda ve hitap ile dedi ki: "Hz. Pir bir gün dönerse bil ki sana da haber veririz."

Beni nereden bulacaksın demedim ben ama o:

— Biz buluruz, biz buluruz, biz biliriz... diye tekrarlamaktaydı.

Ayrıldık Konya'dan. Çağrılacağımız günü bekleyerek... Şairin dizeleri gayriihtiyari dökülürken dudaklarımızdan bir "-miş" eklemekten de edememiştik:

Kubbe-i Hadra demek-miş

Konya Mevlâna demek-miş!

İSMAİL SERT

BİLDİĞİN CEVİZ

Böyle başladı söze. Baştaki vurgulamayı kaçırmamam için omzuma küçük bir fiske vurmayı da ihmal etmedi. Ayasını yukarda tutarak elini öyle bir uzatışı vardı ki; sanki avucunun içi ceviz doluydu. Birazdan cevizlerden birini kıracak, avucunda biriken küçük kırıntıları alışkanlıkla ağzına atacak, büyük parçaları da bana verecek ve sohbeti öyle sürdürecekti gibiydi.

Henüz adımı, memleketimi, yaşıma, işimi bilmiyor, "yeğenim" diyor ve omzuna vurarak başlattığı teması, dizimi itekleyerek -bazen düpedüz vuruyor gibiydi iteklemesi!- sürdürüyordu. "Yeğenim", yaş farkının dışında kalan aramızdaki bütün mesafeleri kaldırıyor.

Ceviz ağacının gövdesi ne kadar da heybetlidir. Gölgesi de heybetli ve koyudur.

Meyveler ne kadar da saklıdır yapraklar arasında! Hep de saklı kalır.

Şehirlerde görmek pek mümkün değildir ceviz ağaçlarını. Şehir kendisiyle boy ölçüşen bir rakip görür onu ve uğraşmak istemez onunla. Uzak tutar kendinden. Taşla, demirle, betonla kurduğu heybetin ruhunu çalacağından korkar.

Rüzgarını hiç dinledim mi ceviz ağacının? Hatırlayamadım. Hiç uzandım mı gölgesine!? Uzanmış olmalıyım...! Evet evet uzandım. Hatta bir keresinde "cevizlerden biri düşmeden kalkmam." oyunu oynamıştım. Dalmışım, yerde uzanmış düşecek cevizi beklerken. Ne kadar zaman geçtiyse artık, yekpare bir gövde olarak görmeye başlamıştım ağacı. Dalları, yapraklar, cevizler hepsi bir bütündü. "Ne bir yaprak düşer bu bütüncül gövdeden, ne de meyve..."

Öyle söylenmiştim yattığım yerden. Sallasan sallanmaz, uzansan yetişmezsin.!

Fark etti onu dinlemediğimi. Başa döndü. Söyleyeceklerinin yarısı başta ki bu ilk cümlede idi zaten. İlk cümlede bile değil o iki kelime. Özel tonlamasıyla söylediği, sonrasında karşısındakinin yüzüne bakıp taze ceviz toplar gibi tepkisini topladığı, tepkinin sönmesini sonuna kadar beklediği, sepetini cevizle doldurmuş gibi mutlu olduğu iki kelime:

"Bildiğin ceviz."

Lacivert minderli koltuğa yan oturmuş, bir ayağını da altına almıştı. Ben de samimiyetin çekim gücüyle ona doğru hafiften yan dönmüştüm. Sözleri-

H E C E Ö Y K Ü

nin arkasını dinlemeye yetişemiyordum. O ilk cümlelerin özel sunumu zihnimde yankılanıyor, sözlerinin devamını dinlememe engel oluyordu.

Koridordaki kalabalık biraz daha artmıştı. Hemen herkesin elinde üzerinde ilaç tanıtımları olan küçük birer naylon torba vardı. Koltuklar, tabandaki döşemeler, duvar boyaları, kapılar... burada gördüğüm her şey yeniydi. Yerler, yer döşemesi desenli plastik bir malzeme ile kaplanmıştı. Koltuklar hiçbir şey barındırmayacak kadar dar, acıya, sevdaya dayanamayacak kadar zayıf yapıydılar. Sadece kısa bir süreyi geçirmek üzere, tedirgin oturmaya yarayabilirlerdi. Üstelik o süre boyunca da rahatsızlık vermeyi sürdürerek... Koltuk aralarında ise aynı renkten, kare biçimli sehpalar vardı. Koltukların devamı ve parçası olarak.

Sohbet başlatmak üzere 'hazır ilk cümleler' vardı sehpalarda. Ortamda eskisi olan sadece onlardı.

Mesela: -Senin neyin var?

Selam bile vermeden, adını dahi bilmeden böyle sorabiliyordun.

Bazıları, daha ortadan bir yerden başlamaya yarayacak ilk cümleyi seçiyorlardı. Öncesinde söylenecekleri içinden kendi kendine konuşmuş oluyorlardı zaten:

— Benim şeker bu defa pek yüksek çıkmış!?

Hem soru idi bu cümle, hem de değil. Üstelik kendinden uzakta dursa da bir parçası daha vardı ve kısa bir suskunluktan sonra geliyordu: -Nedense.?!

-Buraya gelirken bir heyecanlanıyorum. Ondan sonra tabii bütün sonuçlar yüksek çıkıyor!

Bu da sık kullanılan ilk cümlelerden biriydi. Yıpranmışlığından belliydi sık kullanıldığı.

Buradaki düzen böyle işliyordu: Sehpaya konulmuş sohbet başlangıçlarından birini alıyor, üzerine kendinizi ekliyorsunuz. Gerisi artık size kalmış. Ne kadar vaktiniz varsa, karşınızdaki ne kadar dinlerse...!?

Sohbetin sonunda tekrar aynı yere bırakıyorsunuz kullandığınız cümleyi. Akşam temizlik yapanlara, onları dengeli biçimde dağıtmak düşüyor. Bir sehpa da birikmiş fazlalıkları diğerlerine paylaştırarak düzenliyor, göz kararı ile eşitliyorlar.

"Yeğenim" ifadesi artık daha canlı. Beni sağlam yakaladığından emin. Sesinde, hareketlerinde tarifsiz bir rahatlık var. Konuyu birçok kez (belki yüzlerce kez) anlattığı da belli oluyor. Bazen unutmuş gibi duruyor -ki tamamen denenmiş, uygulanmış bir oyun duraklaması bu.- sonra sesine sert bir ton ve telaşlı bir hız vererek devam ediyor.

Kendimi ne kadar zorlasam da bir türlü sırayla takip edemiyorum anlatıcılarını. Benim dinleyiciliğimle onun iştahlı anlatıcılığını yolları kesiyorum.

Sabaha kadar bekletmişiz ya suyun içinde, bazıları işte tam burada sorarlarmış: kaç saat bekleteceğiz diye? İşte yanlış olan buymuş. Bunun öyle saatidakikası filan olmazmış. "Öyle ölçmeye başladın mı zincirler boşanır." diyor.

Sonra bana şakacıktan çıkışıyor:

"Şimdi sen de sorma ne zincirleri diye? Sabahı, akşamı tarif etmeye gerek var mı? Güneş batmıyor mu? İşte akşam! Güneş doğmadan... işte sabah! Gözlerin yok mu? Sesleri dinlemiyor musun?"

Duraklıyor yine. Ama bu defaki denenmiş bir oyun değil. Kısa bir an için dalıyor gözleri.

Bir başka konuya geçecek ve çok şey anlatacak gibi bir eda belirliyor yüzünde. Ama tutuyor kendini, konuyu değiştirmiyor.

Buraya sesiyle, mimiğiyle bir işaret taşı koyduğu belli. Geriye dönüp belki anlatır diye ben de aklıma not ediyorum burayı.

Bir 'beyaz gömlekli' tam da önümüzde duruverdi o sıra. Başladığı cümlelerin sonunu o kadar kısıp sesle getirdi ki; duyamadım. Eliyle işaret etti dibimizde durmuş, arkası bize dönük beyaz gömlekliyi. İşaretleştik. Devam etmek için onun gitmesini bekleyecektik tabii. Durumu hemen kavradığım için beni sevdi. Neşeyle, üst üste göz kırptık birbirimize.

Uzaklaşırken onu da konuya dahil etti: "O da memnun olurdu aslında ama şimdi beyaz gömlek giymişken...!?"

Sözünü kesmek zorunda kaldı. Işıklı sistem yeterli olmayınca, numaralar okunmaya başlanmıştı ve sıra bana gelmişti. Giren hasta çıktığında odaya ben girecektim. Kapıda hazır durmamı istedi görevli. Kapıda beklerken bir yandan da ona bakıyordum. Gözleriyle beklediğini tembihliyordu: Devamı var!

Kapı açıldı, içeri girdim. Masanın yanındaki sandalyeye oturdum. Masa olduğundan da büyük göründü. Bekleme yerinde hiç masa olmadığından olabilir mi acaba ya da oda küçük olduğundan? Masa giderek büyüyor gözümde. Bir an önce başlamalı ne başlayacaksa...

Belli belirsiz bir hareket oldu masanın karşısında. Belki de ben işlemi başlatmak için bahane etmiş de olabilirdim. Bilgisayardan çıkan tahlil sonuçlarını, aceleyle masanın ortasına doğru uzattım. Beyaz önlüklü bir el uzanıp aldı kağıdı.

Sanki 6 ay önceki ses tonunu hatırlamıştı da onu bir kademe sertleştirmiş, öyle ince bir ayar vermişti ilk kez duyduğum sesine:

— Bir doz artırıyorum.

Önce algılayamadım. Artı bir doz.!?

Kutudaki tablet sayısı artacak değil. Tabletler de büyüyecek değil zaten. Renkleri de aynı kalacak. Doz bir artacak. Sorsam mı acaba ne kadar artacak? Ne kadar doz?

H E C E Ö Y K Ü

Önceki ne kadardı? diye soruma soruyla cevap verirse, ne derim?

"Bir orta boy cevizin çeyreği kadardı!" diyebilir miyim?

Bir toz..!? Bir düz...!? Bir doz...!? İçimden tekrar ediyorum.

Sessizliğin ardından başımı kaldırdığımda göz göze geldik. İçeri girdiğimden bu yana hiç bakmamıştık birbirimize.

— Biz ister miyiz durup dururken dozu artıralım!?

Biz, doz..!?

Soru gerekmezdi artık. Hatta odada durmak da olmazdı.

Son söz söylenmişti.

— Biz ister miyiz durup dururken dozu artıralım!?

Koridor tenhalaşmıştı. Bizim oturduğumuz köşede kimse yoktu.

Koltuklardan birine yerleştim. Karnem dizlerimin üzerinde.

Kapılar açıldı, kapılar kapandı.

Hastalar çıktı odalardan. Beyaz gömlekliler geçti.

Bekleyerek oturdum bir süre. Bir süre, beklemeden öylece oturdum. Kimse yok.

Koridorun ortasında açılır kapanır bir kapı olduğunu yeni fark ettim. Daha önceleri ya görmemiştim ya da yeni yapmışlardı. Kapıların biri açılırken diğeri kapanıyordu. İkisini birden itseniz bile hemen aynı ritmi buluyorlardı:

"Bildiğin hayat, bildiğin ceviz.

Bildiğin ceviz, bildiğin hayat."«

MUAMMER KÜÇÜKERGÖR

TÜNEL

Nakikalarca katıla katıla ağlamaktan yorgun düşülür, sonra derin mi derin **D**bir sessizliğe gömülünür ya! İşte yine öyle bir sessizlik var istasyon bek-
leme salonunda.

Kaba saba tahtalardan yapılmış, defalarca kahverengiye boyanmış genişçe sırada oturuyor, gözlerini karşı duvarın kesme taşlarında gezdiriyordu. Ayrılık öncesinde fısıldanan ve hiç unutulmayan o sesler, taşlar arasında tekrar yankılanıverecek ve onları hemencik duyuyverecekmiş gibi kulak kabartıyordu bakı-
nırken. Yanı başındaki çocuk, elindeki simidi ısırdıktan sonra karşı duvara ası-
lı, tepsi iriliğindeki saatin parmak kadar iri romen rakamlarını işaret ederek:

—Kısa ok iki çubuğun üstüne çıkınca demiştin. Hani-ii, gelmedi yaa!

Oralı olmadı. Bakışları taştan taş atlarken duvardaki pencereden dışarıya
çıkıp yedi sekiz adım genişliğindeki küçük peronun hemen dibinden geçen
raylara takıldı. Ne zaman buraya gelse, bu rayları görse, ta sonsuzluğa kadar
uzanan bu iki sıranın birbirlerine asla kavuşamayacaklarını düşünürdü. He-
men yan yanaldı aslında, bakışıp duruyorlardı. Ama asla kavuşamıyorlardı.
"Yazık, çok yazık!" diye fısıldadı.

Kalktı. Yanı başındaki çocuğun elinden tuttuktan sonra bekleme salonu-
nun taş serinliğinden, bahar güneşinin içleri ısıtan ılıklığına sığınmak için dı-
şarıya çıktı. Yirmi adımlık peronda yürümeye başladı. Çocuksa, elindeki son
yudumunu çeşme yalağının arkasındaki kedi yavrusuna beğendirmek için ha-
rekete geçmişti.

Kısacık peronun ucunda durdu. Ta uzaklardan, doğu ufkundan başladı göz-
lerinin gezintisi. Kozasından fırlamış pamuk topakları şeklindeydi tepelerin üs-
tündeki bulutlar. Tren yolunun çelik rayları iyice yeşermiş iki tepenin arasından
belli belirsiz parıldıyordu. Sonra daha aşağılara iniyor, kavak korusuna saplanıp
kayboluyor, istasyonun hemen ilerisinde son bulan ağaçlık bölgenin bitiminde
tekrar beliriyor ve düz bir şekilde istasyon binasının önüne kadar geliyordu. Ge-
ri döndü. Ağır adımlarla istasyona doğru yürümeye, bakışlarıyla da rayları takip
etmeye devam etti. Yola, adım başı döşenmiş çatlak patlak haldeki kalın ağaç
traverslere, traverslerin üstüne sıkıca vidalanmış çelik raylara bakarken "Ya-
zık..." diye geçirdi içinden. "Onlar da beklemekten çatlamışlar, yazık!"

Yazıklar arasında ilerleyen bakışları batı tarafındaki yüksekçe duvara sap-
lanıp kaldı. İki tepecik arasına örülü, taş ve kırmızı tuğla karışımı bu üst ge-
çit duvarı; kırk elli adım uzunluğunda, üç dört metre kalınlığındaydı. İstasyo-

H E C E Ö Y K Ü

nun batı tarafını tamamen kapatan bu duvarın öte tarafındaki hiçbir şey görünmüyordu. Sol taraftaki ağaçların arasından çıkıp gelen bir çift ray; bu üst geçidin altında, bir at nalı şeklindeki minicik tünele giriyor daha sonra sola kıvrılıp görünmemek üzere gözlerden kayboluyordu.

O gece, Hasan o katarı binip karanlıklar içinde kaybolup gittiğinde, bu tünelin kırmızı tuğladan örülü şu ağzına elleri böğründe öylece bakıp kalmıştı. Hemen şuracıydılar. Şu lambanın sarı ışığı altındaydılar. Titriyorlardı ama soğuktan değil! Soluk soluğaydı ikisi de. Rayların üstündeki yük katarı, uzun yol yorgunluğunu üstünden atamaya fırsat bulamadan yürüdü yürüyecekti. Yürümeliydi de. Gittiği yer önemli değildi katarın. Gitmeliydi bir an önce, gitmeliydi! Ayrılık bu kadar içten istenir miydi hiç, isteniyordu işte! Alelacele sarılmışlardı. Solukları birbirlerinin kulak memelerindeydi. İpilikti...

Kırmızı şapkalı adamın tiz düdük sesiyle ayrılmıştı bedenleri. "Galip kendisi arandı. Kazayla oldu," diye belki yüz defa tekrarlamıştı karanlık sokaklar boyunca koşarken. "Galip sekiz aydır hazmedemedi bizi. Kazaydı Gülten, vallahi kazaydı! " diye fısıldamıştı son olarak. Usul usul yürümeye başlayan katarı göz ucuyla baktıktan sonra, "Korkma, sana da bana da hiç bir şey yapamazlar. Böyle olsun istemezdim. Karnın böyle olmasaydı... Vardıktan sonra seni de yanıma alırım hemen." Dedikten sonra koşmaya başlamıştı. Kapalı yük vagonunun arkasındaki o minicik kulübeye sığırdığında da seslenmişti: "Oğlan olursa Mustafa..." Dev makinenin upuzun korna haykırışı yutup almıştı Hasan'ın ağzından çıkanları. Peşinden "Çık... Tak... Çık-tak... Çıktak. Çıktakçıtakçık..." lar arasında minicik tünelden geçip karanlık gecede kaybolup gitmişti katar. Ah şu kahrolası minicik tünel, ah şu Hasan'ını alıp da geri vermeyen taş duvarın ardındaki bilinmez dünya. Nasıl da yutup almıştı Hasan'ını kaşla göz arasında

O günden sonra üst geçidin altındaki bu tünel kara bir delikti onun için. Ne zaman şurasına bir kaya gelip otursa soluğu burada alırdı. Peronda bekleyen yolcuların arasına karışır, az sonra gelecek trene binecekmiş ya da gelecek bir yolcuyu karşılayacakmış gibi dolanırdı. Dolanırken de gözlerini şu iki üç metrelik minicik tünelin ağzına dikerdi. Küçülürdü gözünün akı. Gözkapaklarına düşerdi incecik karakaşları. "Elbet bir gün kusacaksın yuttuklarını," derdi. Ya kusmadan öğütürse diye aklına düştüğündeyse ürperirdi. Kırmızı bir lokomotifin çektiği o trenin tünelin ağzından görünürmesini ve Hasan'ın inivermesini beklerdi. Trenler kâh akıp giderdi, kâh gürül gürül geri gelirdi o küçücük tünelden. Sonra derin bir sessizlik kaplardı her yanı. Gözlerini uzayıp giden raylara dikerdi. "Yazık!" derdi. "Yazık! Hep yan yanalılar ama ne kadar da birbirlerinden uzaktalar. Yazık!"

—Annneee, susadım diyooruuuum!

Üç yıldır kahr kapısı olan bu geçit, bugün umut kapısı artık. Çekti aldı başkışlarını kırmızı tuğlalı kemerden.

H E C E Ö Y K Ü

Çeşmeye zincirlenmiş taşı doldurup kana kana içtiler. Mustafa'sı yine yapıştı minik pembe çiçeklerle bezeli yeşil entarisine. Üç beş yolcunun ayak sesleri tatkırdadı taş zeminde. Eski birkaç bavul ve ortasından iple bağlanmış üç beş denk duvar kenarına bırakıldı. Üstlerine oturup soluklanmaya başladı yeni gelenler.

Lacivert ceketli hareket memuru kapıdan çıkar çıkmaz elindeki kırmızı tepeli, lacivert siperli şapkasını başına geçirdi. Diğer elinde bir tarafı kırmızı diğer tarafı yeşil renkli, bir karış genişliğinde, kısa saplı yuvarlak levhayı sallayarak raylara yaklaştı. Yazı kocaman kanatlarına yüklemiş yorgun bir leylek, az ilerideki kavağın tepesine konarken uzaktan bir tren düdüğü çalındı kulaklara. Bu sesi duyan küçük çocuk koşar adım yanına gelip eteğinin ucundan çekştirirken;

—Geliyor anne, geliyooooor!

Küçük Mustafa dışında hiç kimse hareketlenmemişti. Çekik kara gözlerini oğluna diken kadının incecik dudakları aralandı:

—Ağaçların olduğu taraftan değil oğlum, şu tünelin içinden gelecek bizim tren.

—Bizimki kırmızı de mi?

—Hem de kıpkırmızı, şu amcanın şapkası kadar kırmızı.

Yaklaşmakta olan yük katarına elindeki levhanın yeşil tarafını kaldırdı hareket memuru. Makinist, kısacık bir düdük çalıp makineleri ağır yolda gürültüdeterek önlerinden geçip giderken bekleyenlere el salladı. Az sonra da kahrolası minik tünel koskoca katarı yutuverdi. Kırmızı tepeli şapkasını başından çıkardı memur. Odasına yöneldi. Yanlarından geçerken durdu. Küçük Mustafa'nın sapsarı saçını okşarken anasına göz ucuyla bakıp;

—Sizin beklediğiniz tren tehirli, iyice yaklaştı ama! Onun için katarı hem men yol verdik bacım. Dedi.

Kadın, kömür karası upuzun saçlı başını teşekkür edercesine salladı. Gü-lümsedi adam, yürüdü gitti içeriye elinde kırmızı şapkasıyla. Yan taraftaki üç beş yolcunun hararetli konuşmalarına kulak kabarttı. Uzunca boylu olan, gidecekleri yerdeki arkadaşından bahsediyordu. Üç dört aylık işlerinin de hazır olduğunu söylüyordu. "On iki katlı inşaat bu, ör ör bitmez, sıva sıva bitmez be!" diye konuşturlarken neşeliydiler, umut yüklüydüler.

Gözlerini küçük tünelin girişine sapladı yine. Duymaz oldu konuşulanları. Oysa ne kadar da umutluydu üç yıl öncesi. Zamanla, içindeki bütün ışıkları bir bir yutmuştu şu tünel. O günden beri ne gelen vardı ne giden, ne de bir haber.

Bu sabah, ama bu sabah eline tutuşturulan o kâğıtla nasıl da bir bir yanı-mıştı içinde kararmış bütün ışıklar! Şu tünelin ne kadar da şirin bir yer olduğuna karar vermişti hemencik. Dedikoducu komşuları o kadar da kötü insanlar değildi canım! Evini de kimsecikler gözetlemiyordu belki. Hayır, hayır! Evin yakınlarında gezinip duran o gencin Galip'le olan benzerliği de tamamen bir tesadüftü aslında. Bütün kuruntuları boşunaydı canım. Unutmalıydı her şeyi. Gelen bu güzel haber zifiri karanlıklar içinde geçen üç yılı unuttur-vermişti ona. Geçip gitmişti artık o günler.

H E C E Ö Y K Ü

Yanı başında sessiz sedasız oturan Mustafa'sına sarılmış bunları düşünürken, karşı köşeden o gencin belirmesiyle aklındaki tüm düşünceler suya düşen mürekkep damlası gibi dağılıverdi. Buz tanecikleri yüklü kapkara bir bulutun içine girmişçesine titredi. Geniş omuzlarında yine siyah ceket vardı. Bakışları daha bir sisliydi on yedi on sekizlik gencin. Her zamankinden daha telaşlı adımlarla önlerinden geçip istasyon binasının diğer ucuna doğru yürüdü. Sağ eli ceketinin cebinde, sırtı duvara dayalı, ayakta beklemeye başladı.

Üç metrelik tünelin ardından uzun, upuzun bir düdük sesi kıvrılarak süzüldü kulaklara. Hareketlendi bedenler, sırtını duvara dayamış delikanlı hariç. Mustafa'nın sevinç çığlığıyla titreyip kendine geldi kadın. Ayağa kalktı, ne yapması gerektiğini bilemez bir şaşkınlık kaplamıştı akça benzini. Bakışları etrafta aceleyle gezindi. "Kuruntu canım, hem nerden Galip'e benziyormuş ki şu genç?" diyordu aklının bir köşesinden peydahlanan bir ses. Diğer köşeden gelen başka bir ses de az sonra yaşanacak dehşetli anların manzarasını tarif ediyordu.

Üst geçidin içinden gümbür gümbür adımlarla yaklaşıyordu tren. Kadının ürkek bakışları bir tünele, bir şu duvara sırtını dayamış gence gidiyordu. Küçük Mustafa ellerini çırparken;

—Kırmızııı, hem de kıpkırmızı, bak anne! Diye bağıırıyordu.

Kenarda bekleyenler denkleleri, bavulları sırtlandı. Duvar kenarındakinde hâlâ bir hareket yoktu. Yaklaştı lokomotif. Birinci vagon... Ayakta, pencereden dışarıya bakıyor bir adam. İkinci vagon... Kimi perdeler çekili, açık olan bir pencereden, ihtiyar bir kadın çıkarmış başını, nefesleniyor. Üçüncü vagon. Tatlı bahar yorgunluğunun koynunda uyuklayanlar var, koltukların büyük bir bölümüyse boş. Katar önlerinden geçip az ileride cızırtılar çıkarak durdu. Dördüncü vagon önlerinde şu an. İçeride oturanların amaçsız bakışlarıyla dışarıdakilerin telaşlı bakışları havada çarpışıyor sanki. Sırtlarında denkleleriyle vagonun kapısına dayandı giden yolcular. Ya gelenler? Yok. İnen yok. Kadın bir adım attı vagonlara doğru. Eteğinden çekilmiş gibi aniden durdu. Yan gözle duvar dibine baktı. Orada da hareket yoktu.

Kırmızı lokomotifin hemen ardındaki birinci vagonun kapısı yavaşça açıldı sonra. Sarı saçlı, iri yarı, beyaz gömleğinin kollarını dirseklerine kadar sıvamış yapılı bir adam, kızıl sakallı yüzündeki kocaman gülüşüyle aşağıya in-di. Hızlı adımlarla istasyon binasına doğru ilerlerken kolunu kaldırdı, seslenmek için tam ağzını açmıştı ki... Birden bire durdu. Geri döndü. Koşmaya başladı. İndiği kapıdan tekrar aynı vagona telaşla bindi.

Bu küçücük kasabada gereğinden fazla beklediğini ilan eden kısa kısa iki düdük çaldı makinist. Peşinden, hareket memurunun elindeki levha havaya kalktı. Yeşildi rengi. Az sonra, kısacık peronda trene yol veren memurdan başka kimsecikler kalmamıştı. İstasyon bekleme salonuysa, katıla katıla ağlama sonrasındaki o derin sessizliğine bürünmüştü yine.!

H E C E Ö Y K Ü

ÖMER EĞİ

HANLAR ÜSTÜNE

ynğ^{er} şehrin sınırları dışında aşman gereken mesafe atını bir kaç koşumluk yola revan edecekse, Anadolu'da seni Türkistan temelinde yükselen surlarıyla bir Selçuklu jesti veya Osmanlı jesti gün kararmadan mutlaka karşılayacaktır. Seyyah, adın Evliya Çelebi'dir, İbn Batuta'dır; gerek ... olsun, tarihin görünen yüzüne çıkan bu sürpriz nedir, diyerek düştüğün Anadolu yollarında, atının yorgun koşumlarını çağıran bir ısıklık sesi duyarsın. Bil ki bu çağrı, yaban alemin sert ve nihayetsiz yollarında küçük bir şehri barındıran kervansaraylardan birinin çağrısıdır. Orada gelen her yolcuyla beraber, bu coğrafyanın mevzuatını yazanların yaşam derininden izler bulacaksın. Sonra fitili kısıncaya değin hatıraların oracıkta kaynaşverdiğini görürsün. Sanırsın ki hanlar, birikmiş onca hatıranın dinginliğini tevarüs eder bir sonraki yolcuya. Onun han duvarlarıyla sevgiliyi anar gibi konuşması bundandır. Han duvarlarının insan öykülerinden sıkıldığına, kaygı duyduğuna kanıt yok. Onun kaygısı başka, onunki, Alaiye'den (Alanya) başlayıp, Konya, Erzincan, Erzurum dan geçip Tebriz üzerinden Türkistan'a varan güzergahın tali yola dönmesine dair. Ne zaman ki ticaret yolları değişti, kervansaraylar o günden beri tarihin kuytularında saklı kaldığı yerden belleğimize düşmek istiyor.

Hanlar bilmez mi, başka çağlarda daha şiirsel ve daha otantik? Bilir. O bize otantik bir belleğin yetimini, mesafelerin kapanmasından ve süratin teferruatları kaydırıp görünmez kılmasından muzdarip olduğunu imliyor. Elbet mesafeler kısaknış değil, ancak şimdi "Uzamı aşma yetimiz gelişti." diyor insanlar. Böylece yola değin öyküler de mecrasını değiştirmiş oluyor. Seyyah, bu han eğretilmesinde "Beni bilmediğim şeyler üstüne konuşturmayın." diye yanıtlayabilir bizi; zamanla münasebeti alt üst olmuş yaşam deneyimlerimize bakıp, günümüz seyahatnamelerinin elinin kirini ters yüz ettirebilir. Belki büyük kervanların kibrini aynı eyvanda pejmürde kılıklı dervişin asasıyla çizdiği sonsuzluğa dair kavislerle ıslah ettiğini görmeyen edebiyatımızın, İstanbul'da ikamet eden edebiyatımızın göz ucuyla uzaktan izlediği Anadolu taşrasındaki kadre uğramışlığını yüzümüze vurabilir. Seyyah, beni bilmediğiniz üslup üzerine mi konuşturacaksınız, diye yanıtlayabilir bizi.

Çünkü kervansaray, onunla bir üslup bir simgesellik, bağı kurmamızı bekler bizden. Onun işlevi, mekandaki mimari tarzıyla; tarzı, konuk ettiği insanın kültürel formatıyla bir anlama mecaz kılınabilir. Bu binaya alıcı gözle ba-

H E C E Ö Y K Ü

kan kalemin bir nedensellik bağı kurmak istemesi, onu inşa eden kültürün kült bir forma sahip olduğuna dikkat çekmek içindir. İşlevselliğin yanı sıra simgeselliğin de mimari bakımdan öne çıktığı kervansaraylar, menşei askeri amaçlı olan yapılardır. Türkistan'da bunlara "Ribat" denirdi. Ribatlar, Türkistan'da bir atlama taşı mahiyetindedir. Hudut boylarında, gaza için gelen gönüllülerin eğitim gördüğü bir askeri mektep hüviyeti taşırlar. Sonra sınırlar batıya doğru genişledikçe, ribatlar askeri önemini yitirir, yolculara hizmet veren kervansaraylar olarak tüm kurulu teşkilat ve vakıflarıyla hizmet vermeye devam eder. Ta ki İstanbul önlerine varıncaya kadar devam eder. öncelikle 13.yy'da Anadolu'da ticaretin genişlemesine istinaden her gün batımına bir kervansaray inşa etmek adet olmuştur. Selçuklu pratiğinde, Anadolu'da ticaretin gelişmesi için alınan tedbirlerin uzantısı olarak ticaret yolları üzerinde kervanların konaklaması ve güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılan kervansarayların mimarisi de "kullanım amacını gereği gibi yansıtır." Bu hanların mahşer kapısıymış gibi ihtişamlı duran taç kapısından başlayarak, iki, dört veya altı eyvanlı, payaler üzerine revaklı avlusuna, pendentifler üzerine oturan aydınlık kubbelerinden avluda kemerli dört kaide üzerine oturan köşk mescitlerine; üç, altı veya dokuz mukarnaslı portallerine hamamlarına, aşevlerine, odalara kadar hemen tüm birimleri, süsleme sanatlarını en güzel örnekleriyle anıtsal bir görünüm almışlardır. Zengin taş işçiliği, geometrik bezemeleri, işlek figürleri, mukarnaslı tropları, örgülü kemerleri, prizmatik veya kubbemsi burçları ile zamanına göre olgunlaşmış Türk mimarisinin en güzel kompozisyonlarını taşır. Burada işlev ve simge bağının iyi kurulduğu görülüyor. Ticari ve emtia değeri ifade eden mal müdahalesinin sorunsuz işleyebilmesi için devletin kurduğu güvenlik ağının bir parçası olarak hanların 60-80 cm kalınlığındaki kesme taş duvarlarına henüz dönemin teknik şartlarında günümüz mimarisindeki incelemenin, estetiğin yansıması beklenmez. Dönemin şartlarında mümkün olan en yüksek güvenlik işlevinin sağlanması amaçlanmıştır. Nitekim Anadolu Moğol işgaline uğradığında, zalim Moğol kumandanı İrincin'den kaçarak Aksaray'daki Sultan Hanı'na sığınan İlyas isimli Türk beğini on beş bin kişiyle muhasara edilmesine rağmen teslim etmeyecek kadar muhkem bir kale hükmünde olan kervansarayın, kaslı yapılarındaki sertliğinin figüratif işlemler ve taş işçiliğindeki ustalığın çok zarif kesimleriyle nasıl yumuşadığını görebilmek için bizzat hanların davetine icabet etmek gerekir. Günümüzün modern mimarisi esas alınarak Selçuklu sanatına yorum gönderilerini karşılayacak yüksek estetiğine hakkını teslim edebilmek için o çağırışı duymak gerekir. Konuk olmanın bir adabı olduğunu unutmadan, kervansarayın küçük bedesteninde surlarını toplayıp gelmiş olan Maveraünnehir'in sularının döküldüğünün idrakine varmış bir cümleyi hıfzerek gi-

H E C E Ö Y K Ü

dilir oraya. Türkistan sanatında eprimeye başlayıp, Selçuklu yüksek sanatında olgunluğa erişip ve Osmanlı sanatında Ayasofya'nın kubbesine karşılık olarak uygulanması hala da mümkün görünmeyen büyük iddianın, Süleymaniye'ye kondurulabilen sütunsuz en büyük kubbenin ima ettiği simgesel olarak iktidar oluşun mertebesine ulaşır da bu mimariye gafil kalınır mı! Elbette Türkistan'daki ribatın Ergenekon geçidi gibi duran kapısı açıldığında, surlarını toplayıp, yatağını değiştirdiği gibi, Anadolu'ya akan Maverâünnehir insanının Aksaray sultan hanından veya Tercan, Mama Hatun (Erzincan) kervansarayında bir iktidar ikonografisi gibi duran mahşeri kapının sanatının ululadığı bir tarihin hakkını teslim etmekten bahsediyoruz, onu kamuya mal etmek gerektiğinden.

Seyyah, abartıyı kastediyorsan, daha abartabilen bir tarih aramaya koyul ama önce Anadolu toprağında hakedişe çık. En ücra köylere var. Kendini kodlayabilen bir kültürün hudut ötesine dönük iddialarının, benzetilerini yerellik duygusunda gösterebildiğini göreceksin.!

H E C E Ö Y K Ü

ZEYNEP HİCRET

RESİMLER ŞAHİDİMDİR

Köşelerimde yılların getirdiği özensizliğin izleri duruyor. Her yanıma yara bere içinde. Çiziklerle, lekelerle yaşıyorum. Gövdemi yarısından ayıran fütursuzca bir çizginin sebebiyet verdiği iç ağrılarım günden güne çoğalıyor. Hep ağlak hep ahlaz hep bedbinim. Bu karanlık, mülevves yerde daha ne zaman kadar kalacağımı düşünerek, esaretimin sonlanacağı günü zincirlerimi kırıp uçuş izni verecek diye şifa bekler gibi beklemeyi sürdürüyorum.

Bütün bu umursamazlıkları unutup değerimin bilindiği bir yerde kendime dönebilsem. Bu içime akıttığım yaşlar beni boğmadan, bu sesimi duyuramayışından, bu derdimin fark edilemeyişinden, bu körlerin dünyasında ilgisizlik kemeriyle sıkılmış olmaktan, bu gözlerimin içine buğulu buğulu bakılıp tarihime dönmelerin kesilmelerinden, bu hiçbir özelliğimin kalmadığını hatırlatan soğukluklardan yara aldım, bunaldım.

Yeni sahibim güya merhametini konuşurup ağzında sakız gibi çiğnediği küfürlerin eşliğinde iki parçamı yeniden birleştirdi. Bilseydi beni bu soğuk elleriyle hırpalamasından daha beter acıtıyor değildi bu yara. Yaramı bütün ömrüm boyunca gövdemde hiç ıhlamadan taşımaya razıyım. Hiç ağlamadım, dağılmazdım. Bu uflamaları puflamaları, bu 'amma eskimiş neye yarayacakları', bu anlamını bir türlü çıkaramadığım bakışları, bu gelişi güzel tıksıkları, bu algılanamayışları yaşamış olmasaydım keşke.

Zaman ilerliyordu. Bunu ara sıra çıktığım bu karanlık ve sakil yerden alındığımda görüyordum. Özellikle yanıma yeni günlerin şahitleri, unutulmasına karar verilen anların tanıkları getirildiğinde. Onların kibirliliklerinden bunu anlamak zor değil. Onlar rengârenk. Onlara verilen yerler benim ve birkaç arkadaşımın yerinden daha aydınlık: şeffaf ve ince köşklerinde pırıl pırıl gülümsüyorlar. Oysa ben asık yüzlü biriyim. Siyahlarım beyazlarımdan fazla. Düz bakışlılar için hiçbir çekiciliğim yok. Yüzüme bakan daha çok eski günlerin kasvetli hatıralarına taşınmakta. Bakanları dumanların içine atıyorum, öyle diyorlar. Bir sürü kusur buluyorlar üstümde. Alaya alıyorlar, duruşuma, bakışıma takılıp gülüşüyorlar. Sonra da sahibim bütün bu kahkahalara kızıp ellerinden almaya çalışıyor beni. Kaç kere bu çekiştirmelerden yara aldım. Belki arkadaşlarından gördüğü tepkiler bana kızmasına ve bu kızgınlığından doğan bir tür cezalandırma isteği beni bu hoşlanmadığım yere saklamasına sebep oldu. Şimdi buraya, bir gün geniş bir vakit bulduğunda

kaldırıp atılmak üzere bırakıldık. Diğer arkadaşlarım da ben de duyduk. So-ba yakan birini bulursa bizi ateşe atacakmış. Öylesi daha temiz, diyor. Nasıl ruhumuzu oydu bu söz. İçimde o günden beri gri bir kurşun taşıyorum.

İlk günüm şu an gibi hatırımda oysa. Orada, o seyyar fotoğrafçı tarafın-dan ellerine verildiğim gün, bana bakıp ne kadar harika bir şey olduğumu söylediklerini, yaşadığım o övüncü dün gibi hatırlarım. O heyecanın getirdi-ği sevinçle değerimin iki katını ödediklerinde kendimi nasıl da vazgeçilmez hissetmiştim. Bir türlü ellerinden bırakamıyorlardı beni. Günlerce o anı ko-nuşup durdular. Evin en göze çarpan köşesine bir cam çerçevenin içinde yer-leştirildiğimde bu günlerin bir çırpıda biteceğini, akıbetimi puslar içinde, kar-makarışık düşüncelerle, ne olacağıma dair fikirler kurarak, şüphe ve korkuy-la bekleyeceğimi bilemezdim. Tabi o zamanlar onlar için yeni doğan bir be-bek gibiydim. Günler geçtikçe tadım azaldı, eskidim. Benim farkımda değil-lerdi artık. Aylarca burada yüzüm gözüm toz içinde kalıyordum. Artık yakı-nıma gelmelerin, ilk günümü hatırlayarak o iç çekmelerin ardı kesilmişti. Sonraları çekinmeden benim olduğum yerde kavga etmeye başladılar. Sesler her gün biraz daha yükselir oldu. Bağırışmaların, küfürlerin, bela vermelerin, hakaretlerin haddi hesabı yoktu. Her akşam aynı şeyleri yaşamaya alışmış-tım. Dönüşü olmayan bir kavga patlak verecek diye endişeyle bulunduğum yerde, o günün kokusunun giderek yaklaştığını duyuyor, tir tir titriyordum.

İlk yaramı, en büyük yaramı bu dönüşü olmayan kavgadan aldım. Birkaç gün sessizlik oluşmuştu evde; biri gidiyor biri geliyordu. Ben bulunduğum yerden dış kapıyı görebildiğim için onların kendi anahtarlarıyla girdiğini söy-leyebilirim. Eskisi gibi birbirlerine kapı açmıyorlar sanki evde yalnızlarmış gibi davranıyorlardı.

Yemek masasının örtüsünün bile günlerce kaldırılmadığı olurdu, zavallı-cık yaşlı gözleriyle yanlarında getirmiş oldukları poşetlerden karınlarını do-yuruşlarını uzaktan uzağa seyreder, o da hepimiz gibi ertelenmiş olmanın hüznü ile kendi içine doğru erir giderdi.

Artık misafirleri de gelmez olmuştu. Bir bebeklerinin olduğunu biliyor-duk ama birkaç aydır nerede olduğunu, kimin yanında kaldığını bilmiyorduk. Karı koca çalışıyorlardı. Ne iş yaptıkları konusunda bir şey söyleyemeyece-ğim. Ama gecelere kadar eve gelmez olmuşlardı. İkisinin de işi yoğundu o sı-ralar. Onlar hakkında çok az şey biliyorduk. Ancak birinden biri olmadığı za-manlar diğeri hakkında bir şeyler öğrenebiliyorduk. Bu yüzden edindiğim bilgilerin tutarlı olduğuna ya da yansız olduğuna inanamam kesinlikle.

Artık birbirlerinden bıkmışlardı. En azından bu konuda hemfikirdiler. Bu iş daha nereye kadar böyle gidecekti ikisi de bilmiyordu. Bu otel gibi girip çıkmaların onurlarını zedelediği belliydi. Kadın telefonda konuşurken du-

H E C E Ö Y K Ü

rumlarının hiç iç açıcı olmadığını söyleyip ağlamaya başlıyordu. Böyle olmasını istemiyordu o da ama olmuştu işte, değiştirmeye de gücü yoktu. İş ne olacaksa olacağı kalmıştı artık. İkisinin gözünde de önünü alamayacakları bir zorluk, bir yokuş vardı ve hayatlarının bunu aşabileceğine, düze çıkabileceklerine inanamıyorlardı kesinlikle. Sanki el altından birlik etmişçesine var güçleriyle beraberliklerinin intihar etmesi için gayret sarf ediyorlardı. Son günlerde onları eskiden olduğu gibi bir arada göremedim. Birlikte yemeğe oturmalar, birlikte program seyretmeler tamamen bitmişti. İki yabancı kişiden daha ayırdılar. Düşmanlaşmışlardı adeta.

Yalnız o gün hariç. O günü ta sabahından hatırlıyorum. Üstümü başımı toz kaplamıştı. Sabah gün ışığı odaya vurduğunda ilk bundan yalanmıştım. İkisi de o gece gelmemişti. Ev alabildiğine dağınık ve kötü kokuyordu. Güneş, perdelerin altından içeriyi aydınlatmayı başarmıştı ama kapalı pencerelerin engeliyle karşılaşan rüzgâr odayı havalandıramamıştı. Bir müddet sonra kadın geldi. Pis kokudan ve dağınıklıktan yakındı; eliyle burnuna hava yapıyor, mimikleriyle bu halin kendisine ne kadar çekilmez geldiğini ima ediyordu. Hemen pencereye doğru yürüdü, bir yandan ayaklarına dolaşan eşyaları lanetlemeyi ihmal etmedi. Perdeleri çekip pencereleri ardına kadar gerdi. Oraya buraya saçılmış eşyaları toplamaya başladı, sonra vazgeçti. Ben, bir güzel evi temizlesin, tozlarımızı alsın diye umuyordum ama o bir bardak alıp televizyonun karşısına geçti. Görebildiğim kadarıyla düşünceliydi, gözleri bir yere çakılı kalmıştı. Televizyon seyrettiği falan yoktu, sesi de açmamıştı. Oysa kocası son ses dinler, bütün gece de kısmaz, öyle ses fırtınası içinde horlardı.

Sonra bu sessizliğin göbeğinde bir anahtar sesi duyduk. Herkes bundan sonra ne olacak merak ediyordu. Biz her zamanki gibi suspustuk. Kadın hiç kımıldamadı. Kısa bir süre içinde birbirlerini fark ettiler. İkisi de son derece öfkeli ve doluydu. Haklarında bir şeyler biliyorlardı ya da yeni bir şeyler öğrenmişlerdi. Kadın ortaya bir laf attı. Adam cevap vermedi. İçerde sularla uğraşıyordu, su sesi duyuyorduk. Sonra atışmaya başladılar. Aynı anda konuşuyor, birbirlerinin seslerini eziyor, kimse diğerini dinlemiyordu. Kadın isimler vererek, o dedi ki, bu dedi ki, diye söylenmeye başladı. Adam bu ithamların onu hiç ilgilendirmediğinden, artık yakasını rahat bırakmasından gazel açtı. Bütün bu söz savaşından birbirlerinden koptukları, birinin diğerini umursamadığını, bir daha asla huzurlu bir şekilde bir arada hayatlarını sürdüremeyeceklerini anlamıştık. Sonunda kadın ağlamaya, ağlayarak bağırmaya başladı. Tarihler sıralayarak, şahitler göstererek anlatmaya koyuldu. Eski günlerden bahsetti. Yüreğim yerinden çıkacak gibi oldu. Keşke ben de bir şeyler söyleyebilseydim ama nutkum tutulmuştu. Bu toz enkazının altında gözlerimi bile zor açıyordum. Ağzımı açmaya hem gücüm hem de imkânım yoktu. Bütün konu-

H E C E Ö Y K Ü

şulmamış şeyleri, ertelenmiş kusurları, gücenildiği halde söylenememiş ne varsa hepsini ortaya döktüler. Birbirlerini kırdıkça kırdılar. Yoğurdular, hırpaladılar, aşağıladılar. Sonunda ip koptu. Adam sinirlerinin dizginlerini elinden kaçırınca o kâbus dolu günü yaşamaya başladık. Onlar kadar yara aldık. Onlar kadar ağladık. Onlar kadar acı çektik. Sözle saldırmanın getiremediği hafifliği ve boşalmayı bizi öteye beriye fırlatmakla, yere çalmakla yaşadılar.

Önce benim yanımda duran, senelerdir en yakınım olan, o çok değer verdiğim arkadaşımı duvara fırlattı. O pırıl pırıl, renkten renge giren bedeni gözlerimin önünde tuz buz olup delici bir şangırtıyla etrafa saçıldı. Bir yıldönümü hatırası olarak, bilmem ne kadar değere alındığını, içinde yine aynı gün diğeri tarafından alınan beyaz zambakları barındırdığıyla övünüp dururdu bize karşı. Şimdi zambakların bazıı boyunlarından kırılmış, bazıı yapraklarını kaybetmiş, yaşlar içinde bu korkunç manzaranın bir parçasını temsil ediyorlardı. Her şeyi evin yüzüne saçtılar. Duvarlarda, masalarda tek bir şey bırakmadılar. Tabi ben de bu hengâmeden nasibimi aldım, beni ayıracak değilmiş. Oysa beni en çok onun sevdiğini sanırdım. Elinin soğuk gücü karşısında zaten vurmasa da donabilirdim ama bir tek hareketle yere kapaklanıverdim. Beni yıllarca koruyan çerçevem de o sırada paramparça oldu. Dağılırken öyle bir ses çıkardı ki, o da düşenin ben olduğumu o an fark etti. Eğilip kaldıracak sanmıştım. Keşke kaldırsaydı. Bir kere yüzüme baksaydı her şeyi tamir edebilirdi. Karısının kalbini bile. Ama o çekip gitmekle işi tamamen bitirmiş oldu. Birkaç gün sonra tanımadığımız kişiler tarafından toplandık. Beni diğer resimlerle birlikte bir kutunun içine koydular. Senelerce orada kaldım. O ikisini bir daha bir arada göremeyeceğimi hissetmiştim. Bu şok değildi, ama en azından şu günlerimi kimin yanında geçirdiğimi bilebilseydim.

Yeni sahibime gelince onu tanımıyorum. Hangisinin yakını olduğu konusunda hiçbir fikrim de yok. Ona dair benden utanmasından ve soba yakan birini bulur bulmaz bizi ateşe atacağından başka bir şey bilmiyorum. Donuk yüzlü biri. Gözlerim şimdilerde zor seçiyorsa da bunu görebiliyorum. Bakışları sert ve hiçbir zaman bendekini göremeyecek. Dediğim gibi de oldu. Hiç bir zaman elleri ısınmadı, bakışları yumuşamadı. Göremedi. Hissedemedi. Ayıklanma günümüz gelip çattığında bir kez daha onun yüzünü görmeye tahammül edemeyeceğimi bildiğimden bir arkadaşımın sırtına yapışıp kaldım. İkimizde gidecek olanların arasındayız şimdi. Bölündük önce, sonra çarpıldık, şimdi de çıkarılıyoruz. Ateşe atılmak ürperten bir his ama yine de esaretimizi bitirecek olduğundan buruk bir sevinç de duymuyor değiliz.

Ayrıca şu sobalı arkadaş da merak ediyorum. Belki bizi açıp bakmak ister ateşe atmadan önce. Son bir kez şansımı deneyeceğim. Eğer elleri sıcaksa, yumuşak bakışlıdır da.»

ÖMER FARUK DÖNMEZ'LE SÖYLEŞİ

— *Öykülerinizde genellikle yerleşik toplumla sorunları olan insanları yazıyorsunuz. Anlatırken bir sorunsaldan mı hareket ediyorsunuz? Ya da şöyle soralım; yazarken de okurken de öykünüzün 'giriş kapısı' neresi?*

— Tabi siz 'giriş kapısı' derken öykünün giriş cümlelerini değil, yazmaya iten sâikleri soruyorsunuz. Ama sorunun aldığı son biçim, beni biraz da bu konuya yönlendiriyor. Giriş cümleleri büyük mesele. Okurken çok sabırsızım ben zaten; bir öyküye en fazla, bir paragraf şans tanıyorum. İlk cümleleriyle beni sarsmayan, çarpmayan, afallatmayan öyküyü, okumuyorum genellikle. Okusam bile, cebren ve hile ile okuyorum; zorla okuyorum, yakamı bırakmayan bir sorumluluk duygusuyla okuyorum, esneye esneye, hatta atlaya atlaya okuyorum. Ama ilk paragrafta beni yakaladıysa, genelde sonuna kadar iyi gidiyor öykü. İlk paragrafta yakalamak derken, sadece konunun ilgimi çekmesinden, öyküdeki olayın merakımı uyandırmasından söz etmiyorum şüphesiz; ya konu, ya dil, ya dilin kullanılış biçimi, üslup, tarz, teknik, eda, ne bileyim bir şekilde beni yakalayacak ki okuyayım. Çok tembel, daha doğrusu aksi bir okuyucuyum sanırım. Geçimsiz bir okuyucuyum yani. Gönlümü etmek zor. Bay yazarları yarı yolda bıraktığım çok olmuştur. Yazarken de, kendi metnimi bir okuyucu olarak takip ediyorum zaten. Bu öyküye bir dergide rastlasam ben okur muydum, diye soruyorum. Cevap evetse, tamam demektir. O yüzden ilk cümleleri, ilk paragrafları, girişleri önemsiyorum. Giriş olmamışsa, gerisi gelmiyor. Olmamışsa, benim metnimi de yarıda bıraksın okuyucu. Men dakika dukka. İlk yazdığım bazı öykülere bakıyorum da utançtan saklanacak delik arıyorum. Tabi özellikle uzun öykülerde, metni sonuna kadar dik tutmak mesele. Bazı noktalarda sarkmalar oluyor. Kendi uzun öykülerimde de görüyorum bazen bu gevşemeleri/sarkmaları. Ben okuyucu olsam bazı metinlerimi yarıda bırakır okumazdım. Neyse. Yazmaya iten sâiklere gelemim. "Yerleşik toplumla sorunları olan insanları yazıyorsunuz." dediniz, evet, yerleşik anlayışla sorunu olan, yerleşik düşünme biçimiyle, yerleşik yaşam tarzıyla, işlemekte olan sistemle sorunu olan insanları yazıyorum. Uyum sağlayamamış tipler bunlar galiba; vaktinde ıslah edilmemiş tipler, sürüp giden hayata şaşkınlıkla bakıyorlar ve biraz dışarıda kalıyorlar. Kişilerim genelde böyle. Ey insan, kimsin, nesin, ne işe yararsın, diri misin, ölü

S Ö Y L E Ş İ

H E C E Ö Y K Ü

müsün, var mısın, yok musun? Varlığını neye göre konumluyorsun? Kimliğini neye göre tanımlıyorsun? Temel izlek bu. Öykülerin 'uyumsuz' kişileri hep aynı soruya takılmış gibiler: "Bu hayatın anlamı ne?" Bütün kahramanlarım niyeyse soruyor bu soruyu. Hemen hepsi de çevresiyle (yerleşik toplumla / yerleşik düzenle) kavgalı tipler. Çevresiyle uyum içerisinde olan insanı biraz rahatsız etmek istiyor bu tipler galiba; aptal mısın sen, hiç düşünmüyor musun, ne anlamsız bir hayat sürüyorsun deyip, biraz tedirgin etmek istiyorlar. Bu da demek oluyor ki, evet; anlatırken bir sorunsaldan hareket ediyorum.

— *Peki, Hep Aynı Hikâye'den sonra yazdıklarınıza bakarak, öykünüzün izleğinde bir farklılıktan söz etmek mümkün olabilir mi?*

— Ülkemin insanı, dünyadaki varlığını tanımlarken, kadim ve kutsal ölçülerini kullanamıyor artık. Kim olduğu sorusuna, eskiden verdiği cevapları veremiyor. Varoluş nedenini ve yaşam biçimini ortaya koyarken, yabancı ölçüler kullanılıyor; göğe değil, yere ait ölçüler kullanılıyor. Temel izleğim, insanın, varlığını doğru tanımlamasıdır. Ülkemin insanı, bakışlarını tekrar göğe çevirmedikçe, izleğimde bir farklılık olamaz ki. Çünkü bu, ihanet değilse, gaflet olur. Felsefi duruşu olmayan bir yazar nedir ki? Siyasi duruşu olmayan bir yazar nedir? Edebiyatçının işi gevezelik etmek mi? Günümüzün moda deyişiyle biraz daha 'hoşgörülü' soralım hadi: Edebiyatçının işi sohbet/muhabbet etmek midir? İnsanın özdeğerlerini savunmayan sanat, gevezelikten ibarettir, üst tarafı sohbet/muhabbettir. Tabi burada hemen, sanatın siyasallaşması, mesaj kaygısıyla estetiğin zedelenmesi, toplum için sanat yapalım derken, sanatın asıl işlevini yitirmesi gibi, ağızlarda sakız olmuş bazı eski mevzular akla gelecektir. Neler çektik o sıkıcı köy romanlarından, toplumcu gerçekçilerden, öyle değil mi? Doğruya doğru, çok çektik o adamlardan. Üstatlarımız da bizim kulaklarımızı çok çektiler; aman davayı anlatacağız diye sanatı ikinci plana atmayasınız ha! Şimdi dönüp bir bakıyorum, sağda da solda da 'mesaj kaygısı' alay konusu olmuş, metinlerde zaten 'dava' hak getire, sanatçı lümpen bir adama dönüşmüş, koyultmuş muhabbeti, okuyucu da memnun halinden, kırıyorlar lafın belini! Ne âlâ memleket! 80 sonrasının ilkesiz/idealsiz gençliğine layık, apolitik yazarlar. Körler sağırılar, birbirini ağırlar. Oysa muhalif bir edebiyat gerekiyor bize. Gerçekten insandan, insanın özdeğerlerinden bahseden, felsefi, siyasi bir edebiyat gerekiyor bize. Dergilere bakalım; üç temel tarz var bence. Bir kere, çiçekti böcekti derken, işin iyice tadını kaçıran bir pop edebiyat akımı var; bir gevezeliktir gidiyor. İkinci olarak, kişisel bunalımlarını yazarlar var; bak bu iyi olabilir diyorsun, derin bir şey çıkar mı umuduyla okuyorsun, çoğu yüzeyde kalmış. Üçüncü olarak da, sanat düşünleri var; adam öyle alegoriler, öyle istiareler kullanmış ki, mübarek, sırf edebiyat akademisyenlerine malzeme olsun diye yazmış sanki. Müsaade et biz de anlayalım ya. Öyle semboller, öyle imgeler var ki metinde, İkinci Yeni an-

H E C E Ö Y K Ü

cak nal toplar. Hoş, bence kendi bile ne dediğini bilmiyor ya, neyse. Ama bir de psikolojik baskı var; insanı hemen cehaletle suçlarlar. Böyle imgesel bir metin okudun mu, anlamış gibi yapacaksın, yoksa ipliğini pazara çıkarırlar. Dergiler— de bu üç akıma mensup yazılar okuyoruz genelde. Böyle söyleyince, hepimizi bunaltan sol tandanslı toplumcu gerçekçiliği özlediğim sanılsın. Sonra bir ara, özellikle İslami yakada 'dava'yı anlatan komik/arabesk şeyler türedi; kas— tım o da değil. Özlediğim başka bir şey. Ayrıca, ben bu özlediğim edebiyatı be— cerebildiğim iddiasında da değilim; bir okur olarak konuşuyorum. Ama bu ko— nuda elimizde çok güzel örnekler var. Mesela Tutunamayanlar. İşte size toplum— sal bir hiciv, tüm bireysellik suçlamalarına karşı, iddia ediyorum siyasal bir ro— man, estetik bir şölen, gerçekten insandan bahseden müthiş bir edebiyat. Muha— lif bir edebiyat. Bir de samimiyet meselesi var galiba. Samimi olmayınca bir şeyler sırtıyor mu nedir? Merhum Âkif diyor ya; "Bir yığın söz ki, samimiyeti ancak hüneri / ne tasannu bilirim çünkü, ne sanatkârım." Bence eser önce sami— mi olmalı, sonra da felsefi/siyasi bir duruşu olmalı; gerisi önemli değil. Sanat da başkasının olsun. Hal böyleyken, arada kişisel şeyler yazsam da 'varlık' ve 'kimlik' sorunsalından vazgeçemem ki. Dolayısıyla, Hep Aynı Hikâye'den son— ra, izlekte bir farklılıktan söz etmek doğru olmayabilir. Sadece biçimsel bir fark— lılık var. Onlar uzun hikâyelerdi. Oku oku bitmiyordu. Arkadaşlar okurken bu— nalıma giriyorlardı. Şimdi benim gibi geçimsiz okurlar için, kısa hikâyeler yazı—yorum. Fast-food metinler. Ayaküstü yaşayan bir toplum olmuşuz ya, öyle di—yorlar. Şimdi bu metinlerde, çarpıcı bir şeyler görmek istiyorum, ki bazen sıra—dan olan, sıradışı olandan daha çarpıcı olabiliyor. Bir tutam imge, biraz metafor; malûm, baskı dönemlerinde sembolik anlatım yapılmış, o da tuzu biberi olu—yor. Ama bunlar tadımlık şeyler. Kallavi metinler yazmak lazım aslında.

— *Gelelim ironiye. Sizin tahkiye dilinizde ironiden ne kadar söz edilebi— lir? Ironik olan biraz da gülünç olan değil midir ve ne kadar gülünçtür? in— sanlar güldükten sonra, güldükleri Şey hakkında nasıl bir duyguyla, ne düşü— nürler? Acaba ironi her ülkede aynı dil ve kültür dokusuna mı sahiptir? Bi— zim ülkemizde, Türkiye'de, insani ve kültürel anlamda, ironinin en güçlü kay— nağı sizce nedir?*

— Doğrusu, bir 'tahkiye dilim' var mı bilmiyorum ama, ironiden mutlaka söz etmek gerekir. Sondan başlarsak, Türkiye'de ironinin en güçlü kaynağı, ta— şıyla, toprağıyla, insanıyla, sistemiyle bu memleketin kendisi bence. Bize 'üç tarafı denizlerle çevrili' diye öğretiler ama, aslında üç tarafı ironiyle çevrili bir ülke burası. Çünkü nerde çelişki varsa orda ironi vardır. Mesela İstiklâl Harbin— de İngilizleri, Fransızları, İtalyanları, Yunanlıları yurttan kovduk mu? Kovduk. Sonra çok ilginç bir şekilde batılılaşmaya kara verdik mi? Verdik. Kardeşim, adamlar ne güzel gelmişti işte, madem onlara benzeyecektik, niye kovduk za—

H E C E Ö Y K Ü

vallıları, ne güzel kaynaşır, sevişirdik. Bu bence komiktir. İşte klasik bir çelişki ve klasik bir ironi. Zaten Tanzimat'tan bu yana, Recaizade Mahmut Ekrem'den, Ahmet Mithat'tan, Hüseyin Rahmi'den beri, Tanpınar'dan, Peyami Safa'dan beri bu batılılaşma meselesi ve bunun ironisi edebiyatın gündeminde değil midir? Sonra, Arap alfabesini zor diye, Türk diline uygun değil diye bıraktık. Neden Göktürk ya da Uygur alfabesini almadık da, tutup Latin alfabesini aldık? Latin dediğin, daha dün yurttan kovduğun düşmanların atası. Şimdi bu ironik mi değil mi? Tarihi bırakalım, bu konular sakız oldu diyeceksiniz. Pe-ki, güncele bakalım; muhafazakârlar, bugün Avrupa Birliği taraftarı oldularsa, bu bence komiktir. İşte ironi. Bayrak yakan, askere polise kurşun sıkan eski komünistler bugün ulusalcı oldularsa, bu bence komiktir. İşte ironi. On beş yaşındaki ergen erkekleri yoldan çıkaracak, baştan çıkaracak bir hayat sürüp giderken; internet, porno, maçlar, flörtler, klipler, dizi filmler, dans yarışmaları falan sürüp giderken; öğrenci yurtları açarak, haftada bir cemaat toplantısı yaparak gençleri 'kurtarmaya' çalışan bir zihniyet, bence komiktir. Edebiyat için fazla sert kaçabilir bu mevzular. Sadece kuramsal yazılarda rastladığım ve günlük hayatta hiç kullanmadığım "metinlerarasılık, postmodernizm, uzam, üstkurmaca, grotesk, parodi, pastiş, kolaj" gibi anlamını bilmediğim kelimeleri kullanarak güzel cevaplar verebilmeyi ben de isterdim, ama beceremiyorum ne yapayım, çok da üzülüyorum aslında, şimdi bu komik değil mi? Toplumsal/siyasal bir konuya girince, insanların konuşmaktan ve duymaktan usandıkları şeylerden söz ediyormuşum hissine kapılıyorum. Edebi bir metinde siyaset 'konserin ortasında patlayan tabanca' gibi, buyurmuştu Stendhal. Kaba fakat kaçınılmaz. Viyolonsel dinlemeye geldik, sen tabanca patlatıyorsun birader, diyorlar. Böyle de bir baskı oluşturdular üzerimizde. Şimdi bu baskı komik değil mi? Ama tabi, ironi sadece siyasi konularda, ülke meselelerinde değil. Mesela dolmuşa binıyorum, şoför bağıyor: "Ücretini ödemeyen var mı?" diye. Verdiğimi bal gibi biliyorum ama yine de ezilip büzülüyorum, inene kadar suçlu gibi otuyorum koltukta; utaniyorum, ya ben vermediysem diye. Korkak yetiştirilmişiz galiba. İşte ironi. Berbere gidiyorum; olur ya, adamın borcu vardır, derdi kederi vardır, kirası faturası vardır, dalgındır, Allah göstermesin makasla sağ kulağını aldı mı, yandın, Van Gogh gibi dolaş ondan sonra, ödüm kopuyor, geriliyorum. İşte ironi. Cumaya gidiyorum. İmam hutbeye çıkıyor, bağırp çağırıyor, azarlıyor cemaati, sonra da "Allah hepinizden razı olsun." deyip iniyor. Zor tutuyorum kendimi, gülmemek için; hani demin fırça çekiyordun cemaate? Ben bunlara çok gülüyorum. Tabii ki ironik olan gülünç olandır. Okur olarak bayılıyorum ironiye. Mizah zekice yapılırsa trajediden daha çarpıcı olabiliyor. İnsanlar güldükleri şey hakkında ne düşünüyorlar pek bilmiyorum. Gülmek bir refleks herhalde. Komik unsura rastlayınca gülersin. Sonra kaç kişi başını elle-

H E C E Ö Y K Ü

rinin arasına alıp, asıl çelişki hakkında düşünür, bilmiyorum. Mizahın bir ucu tabîî ki hiciv, eleştiri. Halk edebiyatında 'taşlama' derler; taş atıyorsun, kimin kafası yarılırsa artık. Benim tahkiye dilimde ironi var mı? Sanırım muzip bir taraf var, öyle diyeyim. Yazarken, görülen lüzum üzerine, ironi kendiliğinden gelip yerleşiyor metne. Kaçınılmaz. Kaçınmaya da gerek yok zaten.

— *"Ben anlatıcı'lar genellikle kendileriyle ilgiliymiş gibi görünürler. Her ne kadar başka hikâyeler anlatsalar da bu durum pek değişmez. Kendi düşüncelerini ve duygularını, anlatılan evrenin merkezine koyar, dilin gereği, oradan bakar ve konuşurlar. Fakat bu durumda, hikâye uzadıkça kendisini tekrar başlar. Sizin de zaman zaman tekrara düştüğünüzü hissettiğiniz oluyor mu?"*

— İnsan, çok engin bir varlık, anlatmakla biter mi? Tekrara düşülmesi zor. 'Ben anlatıcı' yani kendini anlatan sanatçı, en geniş alana, en geniş imkâna sahip anlatıcıdır. Dışarıdaki dünyayı anlatan, nihayetinde 'dışarıdaki dünyayı' anlatır; bilmem kaç kilometre karelik bir alan da olsa; sınırlıdır, sonludur. Oysa insan, kalbine Allah'ın sığabileceği kadar geniş bir varlık. Kendinin sadece bir yönünü görmüş ve sadece bir yönüne takılmış yazarlar, tekrara düşer. Ben de düşmüş olabilirim. Belki de adam bazı şeyleri tekrar tekrar söyleme ihtiyacı hissediyordur canım, kim bilir. İnsanlar düşmüşse, adam da onlara kalkın kalkın kalkın kalkın kalkın diyorsa ne olacak? Tekrar tekrar düşmektense, tekrara düşmek iyidir. Tekrarın, düşülen değil, tercih edilen bir şey olabileceğini unutmamak lazım. Ya da daha teknik bakıp, bunun aslında biçimsel bir problem olduğu söylenebilir. Anlatım tekniğiyle ilgili. 'Ben anlatıcı'lar kendilerini mi anlatır? Bana kalırsa, bir yazar, ister birinci tekille ister üçüncü tekille anlatsın, kendi düşüncelerini ve duygularını, anlatılan evrenin merkezine koymalı, oradan bakıp, oradan konuşmalı. Kahraman, yazarın bizzat kendisi olmalı. Okuyucu olarak benim merak ettiğim dünya, ilgi duyduğum dünya, okumak ve öğrenmek istediğim dünya; yazarın dünyası. Yazarın zihnini, yazarın kalbini, yazarın dünyasını görmek istiyorum. Dışarıdaki dünyayı anlatsa bile kendi gördüğü haliyle anlatsın istiyorum. Okumaya değer bulmam için, kendi gördüğüm değil, yazarın gördüğü dünyanın anlatılması lazım metinde. Yoksa ben de görüyorum o dünyayı. Önemli olan, bir yazar olarak sen nasıl görmüşsün? Şimdi örneğin, kendini anlatan bir Oğuz Atay'la, dışarıyı anlatan bir Orhan Pamuk'u karşılaştıralım. Oğuz Atay, ister birinci tekil şahıs, ister üçüncü tekil şahıs anlatımı yapsın, 'ben anlatıcı'dır, insanı anlatır, kendini anlatır. Orhan Pamuk ise, Benim Adım Kırmızı'da tüm şahısları 'ben' diyerek anlatmıştır; fakat asla bir 'ben anlatıcı' değildir; kendini anlatmaz. Şeküre'nin çocukları didişiyorlar. Bu da abisiyle didişirmiş. Anlatmış işte kendi çocukluğunu. Kara Kitap'ta bir apartman var mesela; çocukluğunun geçtiği apartmanmış. Ama, çocukluğunda yaşadığına benzer bir apartmanı anlatmakla, kalabalık bir aileyi anlatmakla, iki kardeşin çekişmesini

H E C E Ö Y K Ü

anlatmakla kendini anlatmış olmaz ki sanatçı. Kendini, çocukluğunu, ailesini bile bir 'dış malzeme' olarak algılıyor. Çünkü Orhan Pamuk, kameraman bir yazardır. Kamera, yapısı ve kullanılış biçimi itibarıyla, hep dışarıyı gösteren bir mekanizma. Sadece dışarıyı anlatıyor. Aslında çok muntazam binalar diyor Pamuk; Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap, müthiş binalar dikmiş gerçekten, bir mühendislik harikası, hayranlık uyandıran bir işçilik. Ama Pamuk mühendis kalmaya mahkûm; bunlar çok kullanışlı binalar; fakat lojman gibi, hastane gibi, okul binası gibi. Tahkir değil tespit. Şunu söylemek istiyorum, bu adamın bütün romanlarını film yapabilirsiniz; hiç de zorlanmazsınız. İyi bir senarist, iyi bir yönetmen bu işin üstesinden kolaylıkla gelecektir. Fakat örneğin Tutunamayanlar'ın filmini yaparım diyen yönetmene şaşarım. Yapamazsınız çünkü. Sanatçı kendisini anlatmıştır, kendi gördüğünü anlatmıştır. Tutunamayanlar gerçek bir sanat eseridir; çünkü eser kendisi kalmakta direnir, olduğundan başka bir şeye dönüştürülemez, ayak direr. Dönüştürürken kimyasında bir değişiklik yapmanız gerekir. Tutunamayanlar'ın özetini çıkarmasını isteyin bir öğrenciden; afallar, şaşırır kalır, günlerce uğraşır. Kara Kitap'ın özetini isteyin, özetler getirir. Neden? Olay-egemen romanlardır Pamuk'un romanları. Konu bellidir, olay bellidir. Zaman mekân unsurları bellidir. Nihayetinde 'dışarıdaki dünyayı' anlatır. Kameraman yazar, dışarıyı görüntülemiş. Oğuz Atay ise, içeriği görüntülemiş.

SÖYLEŞİ Dış dünyaya da içerden bakmış, içten bakmış. Bu yüzden, bırakalım 'ben anlatıcılar' kendileriyle ilgili olurlarsa olsunlar, tekrara da düşünler. Yeter ki, içeriği anlatsınlar, içerden anlatsınlar, içten anlatsınlar.

— *Bir süreden beri edebiyatımızda şiirin güç kaybettiği söylenip yazılıyor. Buna karşın düzyazının da güçlendiği. Kimileri toplumsal yapılanmada ki farklılaşmayla birlikte düşünüyor bu durumu ve köklü değişimlerle ilişkilendiriyor. Sizce böyle bir değişim edebiyatın doğasını nasıl etkiler?*

— Şiirin güç kaybettiği doğru. Birkaç istisna dışında bugün şiir falan yazıldığı yok aslında. Şiir kasetlerine, şiir kitaplarına bakarak bunu anlamak mümkün. Dergilere bakalım; resmen facia. Editörler de ne yapsın, adamların hevesleri kırılmasın diye yayımlıyorlar bunları herhalde. Mısra var, ama şiir yok. Bir iki parlak buluş, o kadar. Şiir neden yok; çünkü şair yok. Şair gibi yaşamayan, şair gibi hissetmeyen, şair duruşu olmayan bazı kalem erbabı, keyifli kederli mısralar yazıyor. Ne felsefesi var, ne estetiği, ne musikisi, ne ideolojik tavrı. Arkadaş sen duruş göster, şiir yazmasan da olur, hapsiysen kabulümüz. Ama adam hislenmiş, vasatın üstünde bir cümle yakalamış, peşine de kırk mısra takmış. O da şiir olmuyor haliyle. Çiçekten böcekten bahseden her hisli adama da şair muamelesi yapılmaz ki. Eskiden mısra sonlarında kafiye bulabilenler şair olurlardı. Şimdi de bir iki imge buldun mu tamam, sende büyük şair yok. Sembolle, imgeyle, kelime oyunları ile şiir mi yazılır? Durum içler acısı. Yo-

H E C E Ö Y K Ü

ğün bakım ünitesinde şiirimiz. Başında bir iki hekim nöbet tutuyor. Gözetim altında. Teşhis de çok acı: yaşam fonksiyonlarını yitirmiş. Makineye bağlı soluk alıp veriyor. Organlarını diğer edebi türlere bağışlasa bari. Acımasız olmaya-
lım yine de; çıkmadık candan ümit kesilmez. Belki bir mucize olur, muhteşem bir şair gelir, hâzık bir tabip gelir, Türk şiirine can verir. Fakat ben düzyazının güçlendiği kanaatinde de değilim. Şiire nispetle bir hayatiyet arz ettiği doğru ama, bence nesir de can çekiyor. Peki bu niye böyle? Sorunuzun şu kısmında çok haklısınız: Bu meseleyi, toplumsal yapılanmadaki farklılaşmayla birlikte düşünmek gerekiyor, köklü değişimlerle ilişkilendirmek gerekiyor. Üstatlarımız söyleyip duruyor işte; çağımız kelamın gücünü yitirdiği bir çağdır. Önce kelime vardı. Şimdi görüntü var. Görselliğin bu kadar ön planda olduğu bir çağda, haliyle, kelam gücünü yitirmiştir. Fakat kabahati zamana yıkıp kaçmayalım. Yazarın, şairin, okurun hiç mi suçu yok? Tarafsız olmaya çalışıyorum; dergilerde yayımlanan öykülere bir bakalım. Bir kere, edebiyat diyorsanız; sarf ve nahiv bileceksiniz, bedii tefekkürünüz olacak, beyan bileceksiniz, lügat bileceksiniz. Anadilinin gramerini bilmeyen adamdan yazar olur mu? Metinlerde cümle düşüklüğü, anlatım bozukluğu, imla ve noktalama yanlışları diz boyu. Hikâye yazmadan, hiç olmazsa bir ÖSS kitabından dilbilgisi çalış da, şu işleri bir öğren mübarek. Şimdi bu teknik bir sorundur, çalışarak halledilir. Fakat dilbilgisi açısından kusursuz sayılacak bazı öyküler de var ki, onları okumaya tahammül etmek için de, edebiyat evliyası olmak lazım. Soyutun soyutu yazılar. "Fena fi'l edebiyat" olmuş bazı arkadaşlar. Demin de söyledim ya, altı üstü, dış ağrısını anlatmış; imgeler uçuyor havada, semboller, istiareler, kinayeler, tevriyeler, teşbihler... Şiir daha ölmeden, şiirin organlarını hikâyeye nakletmişler. Bir nevi, edebî organ mafyası. Allah nazardan saklasın, o kadar üst düzey ve soyut metinler çıkarıyorlar ki, biz fakir halk, bunlardan faydalanamıyoruz. Hüsn ü Aşk'ı yazsanız tamam da, dış ağrınızı anlatırken niye bu kadar soyut takılıyorsunuz, onu anlamıyorum. Tabi, memlekette sağlam ve saygın bir eleştiri kurumu olmazsa, olacağı budur. Dilini doğru kullanamayan yazara, uyduruk imgelerle soyut metinler üreten yazara, muteber bir kurum, dur diyecek. Has bahçemize destursuz girme. Ehliyetini ruhsatını göster. Mekteb-i edepte ilim öğrendin mi? Kompozisyon, gramer ve estetik derslerinden geçtin mi? Çile çektin mi? Çile çekmediysen kopya çektin demektir. Aşk ve keder derslerinden imtihanlarını verdin mi? Muallimlerin, üstatların kim? İltimasla mı geldin, bileğinin hakkıyla mı? Felsefe, mantık, akâid, hadis, kelam bilir misin, usûl âdâp bilir misin? Tabi bunları soran yok. Eline kalem alan herkes dergâha girerse böyle olur. Tekrar ediyorum ki ben bunları sadece bir okur olarak söylüyorum. Haddimi aşp, yazarlık kürsüsünden ahkâm kesiyor değilim. Kimse de kusura bakmasın. Bir de, bıyık altından gülererek bir şey söyleyeyim: Otuz ya-

SÖYLEŞİ

H E C E Ö Y K Ü

şından gün almamış olanlar, henüz edebiyat talebesi sayılırlar; ayrı tutalım. Ama hiç olmazsa, otuzundan sonra ağır ol da molla desinler kardeşim. Gerçi okuyucu olarak biz de kabahatliyiz bir yerde. Kurtlu baklanın kör alıcısı olur. Bu atasözünü kullanırken bir klişeyi kullanmış olmadım aslında; şunu söylemek istiyorum: baklanın kurtlanmasıyla alıcının kör edilmesi eş zamanlı gerçekleşti. Böyle okuyucuya böyle yazar. Yani sorunuzdaki gibi, toplumsal yapılanmadaki köklü değişimlerle açıklanabilir bu konu. Çok geniş tabi. Tanzimat'tan başlamak lazım. Fecr-i Ati'den girip Cumhuriyet Döneminden çıkmak lazım. Dil Devriminden bahsetmek lazım. Sonra şapka inkılâbından tutun, laiklik ilkesine kadar konuşmak lazım. Kapitalizmin tanımladığı ve piyasaya sürdüğü kavramlar, zihinsel kodlarımızı değiştirdi. Kadim medeniyetimizde insana itibar veren, bilgisiydi. Şimdi adam cebindeki para kadar saygı görüyor. Ölçülerimiz değişti. Bizim medeniyetimiz, 'oku' diyen bir medeniyettir. Oysa kapitalizm, 'seyret' diyor, 'izle' diyor. Her yere iz bırakıyor ve o izleri takip etmemizi istiyor. Bence evden epey uzaklaştık. Ne ulaştığımız yer hakkında işe yarar bir bilgimiz var, ne de eve dönüş yolunu hatırlıyoruz. Modernizm ormanında kaybolmuş zavallı kırmızı başlıklı kızlarız. Baksanıza örnek bile onlardan. Neticede okuyucu gitti, seyirci geldi. Kitabı okumazsanız, olup bitenlere seyirci kalırsınız. Şimdi böyle bir ortamda, şiir de düzyazı da gücünü yitirecektir. İnsanlara gerekli gereksiz her şeyi satmak ister kapitalist. Mantıklı bir insana gerekli gereksiz her şeyi satamazsın. O zaman ne yapacaksın? İnsanları mantıktan yoksun bırakacaksın. Bunun yolu nedir? İnsanları nâtıka'dan yoksun bırakmaktır. Nâtıka, söz söylemek demek. Şimdi söz, gücünü yitirdi. Nâtıka yok. Nâtıka yoksa, mantık da yok demektir. Aynı kökten bunlar. Nutkum tutuldu deriz ya; düşünemiyorum, konuşamıyorum demek. Söz söyleme kudreti olmayan adam, nâtıkasızdır; nâtıkasız adam mantıksızdır; mantıksız adamı da istediğin gibi yönetirsin vesselam. İşte bu yüzden kapitalizm, has edebiyattan hoşlanmaz. Onu yok etmek ister. Yok edemezse, soysuzlaştırmak ister. Edebiyatı ve dili tahrif etmek ister, tahrip etmek ister. Derinliksiz, yüzeysel, boş bir gevezeliğe indirgemek ister edebiyatı. Ben bu yüzden muhalif bir edebiyat istiyorum. Kişiye dil bilinci, dil estetiği kazandıracak, yani nâtıka kazandıracak bir edebiyat istiyorum. Muhalif derken kastım sadece siyasi söylem değil yani. Seçtiği kelimeleri, üslûbu, duruşu, tavrı, tarzı, edası ile muhalif olsun. Bizim en büyük problemimiz, malum, dil. Çürük çarık, yoz, yarım yamalak bir hale getirildi dilimiz. Okumaktan en çok hoşlandığım dil, 19. yüzyılın sonlarında kullanılan Türkçe. O ne letafet. O ne zarafet. Yazarken maalesef çok da kullanamıyorum. Bize edebiyat okuttular güya; ama iyi eğitilmedik tabi. Mesela Sâmîha Ayverdi'nin İbrahim Efendi Konağı'nda kullandığı dil, ne güzeldir. Okuyalı uzun zaman oldu, hâlâ tadı damağımda. Dil asli kıvamında olsa, metinde ne

H E C E Ö Y K Ü

anlatıldığına o kadar takılmayacağım; o dilin, sadece kullanılıyor olması bile, sadece okunuyor yazılıyor olması bile, modernizme/kapitalizme muhalefettir çünkü. Şimdi, hem dilin yozlaşmış, hem de bu yoz malzemeyle yoz bir edebiyat yapıyorsun, olmaz ki. İnsanlar anlamıyor Osmanlı Türkçesini, diyeceksiniz. Attila İlhan demiş ya; öğreysin haytalar, diye. Ben de aynı kanaatteyim. Öğreysin haytalar. Mümkün müdür o Türkçeye geri dönmek? Bilmiyorum. Aslında biliyorum. Ama elimizdeki malzeme şimdilik bu. Bunu da har vurup harman savuranlara bu yüzden katlanamıyorum. Kelama eski gücünü ve itibarını kazandıracak kudretli, muhalif sanatçılar lazım bu ülkeye.

— *Son yıllardaki tarihsel ve destansı anlatımın, masal dilinin ve diğer öğelerin, tahkiye türlerinde yaygınlaşmasını göz önünde bulundurarak baktığınızda, edebiyatta 'büyük anlatıların yeniden dönüşünü mümkün görüyor musunuz?*

— 'Büyük anlatı'ların sona erdiğini postmodern abiler söylüyor. Tanımını da bunlar yapıyor büyük anlatının: modernizmin insana sunduğu genel çözümler, reçeteler demekmiş. Bunlara artık gerek yokmuş. Sanatçı ya da filozof artık dünyayı kurtarmaya çalışmayacakmış. Neden efendim? Çünkü dünyayı biz yeterince kurtardık. İyi mi? Büyük anlatıların sona erdiğini söylemek, gizli bir faşizmi yaygınlaştırma isteği, bana kalırsa. Sanatta ideoloji ve estetik istemiyor bu adamlar. Yozlaşmanın kuramsallaşması. Gevezelik et, adına edebiyat diyelim. Derin mevzulara girme. Bir şey anlatmaya çalışma, sadece konuş. Sanatçı dediğin adamın ideolojik takıntıları olmaz. Mesaj kaygın olmasın. Ne de olsa, önemli olan ne anlattığın değil, nasıl anlattığındır. Sen metinlerarası takıl, üst-kurmaca falan yap, parodi yap, pastiş yap, oyun oyna yazıyla. Büyük anlatıları da unut diyorlar. Tarihin sonu geldi. İdeolojiler bitti. Olacak olan oldu. Bak sen. Arkadaş, siz modernizme karşı çıkmadınız mı? Güya evet. Ama modernizmin bir varyantı olmaktan başka bir özelliğiniz yok sizin! İsmet Özel "Türkiye'de sosyalizm, batılılaşma macerasının vicdan azabı olma katına yükselebilmişse, özgün bir anlama kavuşmuş olur." demişti. Ben bunu postmodernizme uyarlamak istiyorum. Modernizm, insanın varlığını anlamsız kılma çabalarının bütünüdür. Postmodernizm de, ancak modernizmin vicdan azabı olabilirse bir işe yarar. Yoksa bir yığın kuramsal saçmalıklardan başka bir şey değildir. Modernizm denen derin sistem, kendi muhalifini, kendi alternatifini üretip göz boyuyor; hepsi bu. Modernizmle bir sorunun varsa ey postmodern, neden klasiğe yönelmiyorsun? Neden kadim edebiyata yönelmiyorsun? Çünkü yalancısın. Çünkü modernizmin bir varyantından başka bir şey değilsin. Tıpkı sosyalizm gibi yani. Uzun zaman bizim yurtsever güruh, sosyalizmi batıya karşı bir direniş biçimi olarak algıladı. Hiç olur mu öyle şey. Sosyalizm de batılılaşmanın bir varyantıdır vesselam. Neyse. Büyük anlatılara dönelim. Aslında tanımda problem var. Ben verilen özelliklere, çizilen çerçeveye, yapılan tanımlamaya

H E C E Ö Y K Ü

katılmıyorum. Büyük anlatı olur; ama modernizmin sunduğu reçeteleri değil, kadim medeniyetimizin çarelerini sıralar. Kelam gibi bir gücün varsa, vahşi kapitalizme/modernizme karşı susup duramazsın. Bir duruşun olacak. Tamam, ideolojik eser veren bazı sanatçılar, kötü örnekler vermişlerdir, elimizde çok var bunlardan. Fakat sanattan düşünceyi tamamen sürmeye çalışırsan, oyuna gelmişsin, tezgâha gelmişsin demektir. Kaba vaazlar verelim demiyorum. Ama duruş göster. Taraf ol. Büyük anlatıların geri dönüşü mümkün mü, diyorsunuz. Bazı eserlerde, sorunuzdaki o masal dilini, destansı ve tarihsel anlatımı ve benzeri öğeleri görmek mümkün. Fakat yine de büyük anlatı olmamış. Neden? Bana kalırsa şundan: Büyük sanatçı olmazsa, büyük anlatı olmaz. Büyük dil olmazsa, büyük anlatı olmaz. Küçük sanatçı; küçük eser. Yoz dil; yoz sanat. Zaten kısa mesaj çağındayız. İnsanlar kelimelerdeki ünlü harfleri kullanmadan yazıyorlar. Selam diyecek, 'slm' yazıyor. Kendine iyi bak diyecek, 'kib' yazıyor. İslami versiyonları da var bunun: Allaha emanet ol diyecek, 'aeo' yazıyor. Her şey fast-food. Ayaküstü yaşanan bir çağ. İnsanların acelesi var. Bitmeyen, huzurlu, uzun, karlı kış geceleri yok artık. Bir telaş, bir koşuşturma. Modernizm, insanın hep meşgul olmasını istiyor. Çünkü modernizm, bir işgal biçimidir. Meşgul ederek işgal ediyor insanı. Bende klasik tema bu: sabah işe akşam eve, sabah işe akşam eve. Ve bu durumda, yazarın da okurun da büyük anlatı-

O / W T c e t lara tahammülü yok, vakti yok. Büyük ve yüce fikirler, başımızı ağrıttıyor. Daha light yaşıyoruz. Radikalizm prim yapmıyor. Aşırı uçlar ayıplanıyor. Herkes orta alana yerleşiyor; güvenli alana. 'Ümmeten vesata' derken, kast edilen ben- ce bu değildi. Sen bizim tanrılarımıza karışma biz de seninkine karışmayalım diyorlar. Bazıları da bunu ödül gibi algılıyor. Onların tanrılarını hoş görelim ki, bizi de aralarına alsınlar; biz de onlarla saklambaç oynayabilelim. Körebe, bir- dirbir, yağ satarım bal satarım oynayabilelim onlarla. Bu mağlup bir psikoloji- dir. Almayın kardeşim beni aranızda, oynamıyorum sizinle. Çünkü sizin tanrıla- rınız benim varoluşumu kısıtlıyor. Benim varlığımı/kimliğimi tehdit ediyor. Modernizmin sahte tanrılarıyla savaşıyor bir put kırıcı olmak zorunda sanatçı. Bu arada, 'kendi heva ve hevesini' put edinmesi ise, en büyük tehlike olarak görünüyor. 'Kendi sesinin büyüüne kapılmak' demişti ya Victor Hugo. Çok tehlikeli. Allah bizi klasik, modern ve postmodern putlardan korusun.

— *Teşekkür ederiz.*

— Ben teşekkür ederim.!

H E C E Ö Y K Ü

HAYATİ KOCA

ÖMER FARUK DÖNMEZ'İN HİKÂYELERİ

Edebiyatımıza Tanzimat'la girdiği kabul edilen hikâye, ilk eserlerden itibaren bir edebi tür olarak farklı bir anlayışı ve anlatımı ortaya çıkarmıştır. Edebiyatımızda hikâye anlatma-söyleme geleneği çok eskilere dayanıyor ol-
sa da bir tür olarak hikâye, Tazminat'la saygınlık kazanmış ve bu türün ilk örneği olan eserler (Ahmet Mithat Efendi - Letaif-i Rivayat, Emin Nihat - Müsameret-name, Aziz Efendi - Muhayyelat) bu dönemde verilmiştir.

Edebiyatımızda hikâye-öykü karışıklığı, ayrılığı ve aynılığı uzun yıllar konuşulmuş, yazılmıştır. Yazarlar da metinlerine öykü veya hikâye demekte kendi seçiciliklerini kullanmışlardır.

Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza giren hikâye türü hakkında söylenenle-
rin çokluğu kadar, hikâyenin anlam ve anlatım olarak çeşitliliği de dikkat çe-
kicidir. Hikâye yazarlar ve hikâyeleri inceleyenler hikâyenin ne olduğuna da-
ir farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. Hem hikâye yazar hem de hikâye üzeri-
ne konuşan, yazar Rasim Özdenören hikâye hakkında : *"Hikâye, nüansları ya-
kalama sanatıdır. O, roman gibi bütün bir hayatı topuyla kucaklamaz, haya-
tın bir enstantanesini tespit eder, sonra o enstantaneyi seri bir üslûpla önümü-
ze serer. İyi bir hikâyede gereksiz, tablosunu çizdiği enstantane içinde hedefi-
ni bulmamış kelimeler yoktur. Hikayeci, kelimelerini hesaplayarak ve bir se-
çime bağlı tutarak kullanmak zorundadır."* (Rasim Özdenören, *Ruhun Mal-
zemeleri*, s.141, 1997) görüşlerini ifade eder. Tanzimat'tan günümüze kadar
hikâye anlayışının farklılıkları ve bu farklılıkların eserlere yansması 1960'tan
sonra daha belirgin hâle gelmiştir. Bu dönemden günümüze kadar gelen hikâ-
ye anlayışlarını Dr.Ayşenur Külahlıoğlu İslam, *"Cumhuriyet Dönemi Türk
Hikâyesi"* adlı makalesinde *"Postmodern Anlatım Deneyenler / Soyut Anlatı-
mı Deneyenler / Yeni Gelenekçiler / Kadını Yazarlar, Kadın Yazarlar"* (Yeni
Türk Edebiyatı El Kitabı, s.329, 2004) olmak üzere dört bölüme ayırır. Bu ko-
nuyla ilgili farklı çalışmaları olan Abdullah Uçman da başlangıçtan günümü-
ze kadar hikâyeyi konu sınırlaması yönünden: *"Doğrudan doğruya toplumsal
görünümde olanlar / Anı ve kişisel bunalımları aşamayan küçük problemlerin
anlatıldığı hikâyeler / Metafizik kaygıların yoğun olduğu hikâyeler / Sadece
Anadolu gerçekçiliği yapma zorunluluğu duyanlar* (Ömer Lekesiz, Öyküce

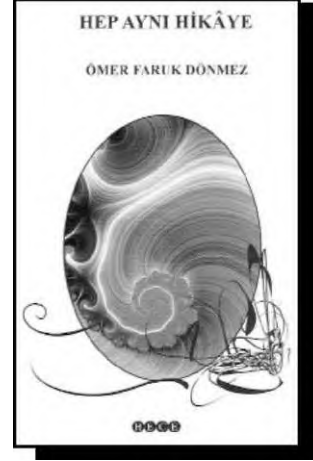
Konuşmalar, s.102, 2003) yine dörde ayırır. 1980'den sonra ise Türk öykücülüğü yalnızlık, yüzleşme ve içe dönüş temaları üzerine yoğunlaşmıştır.

Hikâye hakkında bu genel değerlendirmelerden sonra farklı bir hikâye anlayışıyla edebiyatımıza katkıda bulunacağını ümit ettiğim Ömer Faruk Dönmez'in ilk hikâye kitabı olan "Hep Aynı Hikâye" nin (Hece Yayınları, 2006) tahliline başlayabilirim. Dönmez'i ilk olarak, farklı dergilerde yayımlanan hikâyeleriyle tanıdım. Kitabına aldığı hikâyeler, dergilerdeki hikâyeleriyle anlam ve anlatım olarak bir bütünlük oluşturuyor. İlk hikâye kitabını yayımlayan bir yazarın hikâyelerini tahlil ederken özellikle "hikâyeciliği" ifadesini kullanmak istemiyorum; çünkü bir yazarın belirli bir anlayışı ve anlatımı sanatçı kişiliğinde toplaması için belirli bir süreye ihtiyaç olduğu kanısındayım.

Ömer Faruk Dönmez'in ilk kitabı olan "Hep Aynı Hikâye" , sekiz ayrı hikâyeden oluşmaktadır. Dönmez'in hikâyeleri, klasik hikâye anlayışının özelliklerini taşımayan, olayları, sebep-sonuç ilişkisi içinde sorgulamayan, klasik olay hikâyelerinde uygulanan serim-düğüm-çözüm aşamalarını önemsemeyen hikâyelerdir. Bu hikâyeler bireyi ön plana çıkaran Ömer Lekesiz'in ifadesiyle "*benöykü, ben-cilöykü*" (Ömer Lekesiz; Öyküce Konuşmalar s.64, 2003) olarak niteleyeceğimiz hikâyelerdir. Ömer Faruk Dönmez'in hikâyeleri ri bilinçaltı, sezgi, akıl, duygu, sevgi ve nefret gibi kavramlar arasında gidip gelen hikâyelerdir. Bu hikâyeler, insanın iç dünyasındaki savaşı, benlik kavramının sınır tanımayan sorgulamalarını, toplum ve birey çatışmasını, yabancılaşmayı, "*anlatılandan başka bir gerçekliği olmayan olayları*", gözlemleri ve yaşanmışlıkları okuyucuya farklı bir anlatım tekniğiyle sunan hikâyelerdir. Hikâyelerde bireyin iç dünyası ile sosyal sorunlar bir arada ele alınmıştır. Hikâyeler, sorunlara çözüm üretmek yerine insanın kendi içine bakarak kendini sorgulamasını isteyen bir tarzda kaleme alınmıştır. Hikâyeler, bireyin ve hayatın varlığını birey-hayat ilişkisi çerçevesinde değerlendirerek sosyal kurumları ve kavramları da içeren mesajları yoğuran hikâyelerdir.

Ömer Faruk Dönmez, hikâyelerinde modern çağın arada kalmış, parçalanmış insanlarını ve bu insanların kaçış psikolojisini işlemiştir. Hikâyelerde hayatın, çevrenin ve bilinçli bir bakışın yoğurduğu bireyin sıkıntıları vardır. Dönmez'in hikâyelerindeki : "*Gerçekten tuhaftım. (s.9), Her şeyden ve herkesten nefret ediyorum. (s.72), Bir kere sıra dışı bir adamım. (s.91) Çok açık ki ben normal bir adam değilim. (s.100), Ben adam olmam. (s.104)*" gibi ifadeler bireyin iç sıkıntılarını, benlik sorgulamalarını ve bu sorgulamaların insan zihnindeki tahribatını ortaya koymaktadır. Bireyin bu sorgulamaları ve tanımlamaları yapmasının sebebi sosyal hayatın, kurumların, kavramların sıradanlığı, basitliği ve niteliksizliğidir. Sosyal hayatın, geleneksel anlayışın sıkıntılarına dayanamayan birey bir kaçış psikolojisi geliştirir : "*Denize bakar-*

ken depresyon. En iyisi yurda dönüp yatağıma atlayalım. Kaçalım. Uyuyalım ve kurtulalım. Burası neresi? Kim fırlattı beni bu lanet kargaşaya? Farlarını yakmış araçlar, kornalar, trafik işaretleri, gürültü, telaşlı yaya- lar, o yana bu yana, yürüyün, yürüyün, sakın durmayın, asla durmayın! Durursanız büyü bozulur. Düzen bozu- lur durursanız. Durmayın. Peki ben? Belki de kaybol- dum. (s.18), fiu beynimi bir durdurabilsem. Bir fişi olsa. Fişi çeksem ve kurtulsam. Uyusam. Her şeyi unutsam. Uyusam. (s.21), Eskiden beri hep bunu istemişimdir ben : kimse tarafından rahatsız edilmemek! (s.55)"

Dönmez'in hikâyeleri; bilinçaltı, soyutlama ve ola-ğanüstü unsurların yoğun olarak kullanıldığı hikâyeler- dir. Çağımızın insanını ele alan Dönmez, eski zamanlardaki insan ruhu ve bi- linç disiplininin bugünün insanında tükendiğine inanmaktadır. Hikâyelerde aktüel zamanın ve mekanın oldukça dar tutulduğu, art zaman ve mekanın te- matik belleği güçlendirmek için kullanıldığı görülmektedir. İnsan psikolojisi- nin karmaşıklığını yansıtan devrik cümlelere, hayal dünyasındaki kahraman- ların hayat, sanat ve estetik anlayışlarını ele veren şiirsel kullanımlar da dik- kat çekmektedir. Hikâyelerdeki : "bu kentin adı izmir bayım, saçlarım yağ- murdan ıslanıyor, yüreğim hüzünden... (onun yüzünden) (s.20), Bir kalbi yok- sa, insan nereye gidebilir? (s.22), bir aşk için yaşanmayan hayat, saçma bir hayattır. (s.29) " gibi ifadeler yazarın şiirsel dilini de ortaya çıkarmaktadır.

Ömer Faruk Dönmez, hikâyelerini belirli bir olay üzerine kurmamıştır. Hikâyelerde olay (vak'a) mümkün olduğu kadar aza indirilmiştir. Hikâyeler- de önemli olan olay değil onun insan zihninde uyandırdığı izlenim ve çağrı- şımlardır. Dönmez de bu çağrışımların peşinde ilerleyerek bireyi tüm yönle- riyle yakalamaya çalışmış, hayata uzanan yönlerini sorgulamıştır.

Dönmez'in hikâyeleri "ben" özelliği taşıdığından şahıs kadrosu geniş de- ğildir. Yazarın kendi hayatından izlerin bulunduğu hikâyelerde diğer şahıslar harf sembolleriyle gösterilmiştir. Hikâye kişileri, yazarın dışında, hayali ve sembolik kişilerdir. Uyumsuz, aykırı, toplum değerlerinden uzak, yalnız ve bunalımlı az sayıdaki şahıslar her hikâyenin merkezine alınmıştır.

Dönmez'in hikâyeleri mizah yönü de olan hikâyelerdir. Hikâyelerdeki "Site Sakinlerinin dikkatine, diye bir başlığı var. Hiç okumadım. Ben site sa- kini değilim: ben site heyecanlıyım. Hah ha. (s.92) , Ayarımızı bozanların ayarı bozulsun da tamirci tamirci sürünsünler inşallah. (s.104) " gibi ifade- ler mizahın bazı örnekleridir. Ironik bir söylemle, insan psikolojisini, mizaç sorunlarını, anlayış farklılıklarını, umutlarını ve yenilgilerini "açık saçık fik-

ralar anlatıp şarkılar söylediler. Küfrettiler; hayata, patronlarına, karılarına lanetler yağdırdılar ve nihayet sızdılar - insanlar mutsuz bayım, biliyor musunuz? (s.36) " gibi cümlelerle anlatan hikâyelerdir.

Dönmez, hikâye tekniğinde özetlemelere de yer vermiştir. Hikâyelerdeki: *"Benim farkımda değillerdi. Uzatmayayım, yaklaşık yarım saat izledim bu sahneyi. (s.60) , Kısacası S bu durumdan rahatsızdı, şayet ihtiyar babası ve hasta annesi olmasa çok az para kazandığı ve bu şekilde taciz edildiği bir işe bir dakika bile tahamül edemizdi falan. Bildiğiniz hikâye. (s.63) "* gibi ifadeler özetleme tekniğinin de başarıyla uygulandığını göstermektedir.

Sonuç olarak hikâyeciliğimize yeni bir renk katacağını ümit ettiğim Ömer Faruk Dönmez'in ilk hikâye kitabı olan "Hep Aynı Hikâye" anlatımı ve mesajıyla sıcak ve samimi bir kitap. Dönmez, dil eğitimi almış olmanın verdiği olgunlukla dile hakim olmanın, sürükleyiciliğin, merak unsurlarını kamçılamının, ironiyi ve mizahı yerli yerinde kullanmanın yollarını ve uygulamalarını iyi tespit etmiştir. Ahmet Mithat'tan bu yana gelen günümüzde de Mustafa Kutlu'nun başarıyla uyguladığı yazarın olaya müdahâlesi tekniğini de sık olmakla birlikte başarıyla uygulamıştır.!

H E C E Ö Y K Ü

ÖYKÜCÜLER VE ÖYKÜ KİTAPLARI SÖZLÜĞÜ-25

HÜSEYİN ÖMER
SU LEKESİZ
(ÜLG - YAZ)

ÜLGEN, M. NECATİ

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Altı Dokuzluk Hayatlar (Birharf, İstanbul 2005, 14 öykü: Ramiz'in Karikatürleri; Çarşamba Kadınları; Ben Ördek miyim?; Didyma'nın Kolyesi; Parmak Boylu Et Yiyici; Zıfıf Gecesi Terminolojisi; Avundurma Bakanlığı; Estire Estire Bugünlere Geldik İşte; İkramiyeli Cuma Namazı; İkramiyeli Cuma Namazının Sonu; Doğum Sancıları; Tek mi Çift mi?; Şans Bilyeleri; Hayata Acıktıran Resimler)

ÜLGEN, NECATİ

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Sevgiye Yenilmek (Can Ofset, Ankara 1991, 12 öykü: Bir Dün de Bizim İçin Söyle; Deli Latif; Kırk Milyonluk Patates Ambarı; Güneşe Su Değer mi?; Çiçekçe Kokar mıyız ki?; Isığı Tanımak İçin; Sevgiye Yenilmek; Kütükteki Yazı; Işıktaki Türkü Kaldı; Seni Sevyiorum; Selam; Bir Şeyiz Gözdeyiz)

ÜLKER, HÜDAİ

1951'de Makedonya'da doğdu. 8 yaşında dayken ailesiyle birlikte İzmir'e göç etti. İlk ve orta okulu İzmir'de, liseyi Almanya'da okudu. AnaÜ İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Güreşçi olarak sporla uğraştı, kimi şampiyonlukları kazandı.

Öykü Kitabı:

Gurbet İnsanları (Sanat Koop. Yay. İzmir 1983, 1 uzun öykü)

ÜLKER, NADİR

Hakkında Bilgi Bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Hoş Geldin Huzur (Kültür Bakanlığı Yay., 1985, 5 öykü: Bayram Sabahı; Yeni Hasan Sabbah'lar; Hoş Geldin Huzur; Yeşil'de Akşam; Avda Üç Delikanlı)

ÜLKÜ ULUIRMAK

1939'da Ankara'da doğdu. Asıl adı, Ülkü Alçora. Ankara Kız Lisesi'ni, DTCF

H E C E Ö Y K Ü

Fransız Filolojisi ile Klasik Filoloji bölümlerini bitirdi. TRT Ankara radyo ve televizyonunda prodüktörlük yaptı, çeşitli kültür, sanat programlarını hazırladı ve bu kurumdan emekli oldu (1963-1983). Edebiyat hayatına, 1958'de Çağrı (Konya) dergisinde yayınlanan bir şiiriyle başladı. Şiir ve öyküleri Hissar, Varlık, Türk Dili, Yeni Yaprak, Türkiye Yazıları ve Oluşum dergilerinde yer aldı. Radyo oyunları yazdı. Öykü kitabı dışında Küçük Şeyler (1968), Tavuskuşu (1991) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Baudelaire, Gül, Aşiyân ve Satranç Maçı (Martı, İstanbul 1990, 16 öykü: Albatros: Ada; Öteki Ev; Baudelaire, Gül, Aşiyân ve Satranç Maçı; Mimar Sinan'la Aslan; Seyir Müfettişi; Kıpırtı; Güzellik Arama Memuru; Süpürgeci; Çakıl Taşları; Ç Sesi: Zülfüşiyah Hanım; Doksanlık Hüzün; Pazartesi Sabahı Beşir Fuat'la Dans; Beşir Fuat ve Üçüncü Kişi; Son Sardunya; Musluktan Akan Ölüm Sesi; Bir Buz Parçası)

ÜMİT KAFTANCIOĞLU

1934'te Kars'ta doğdu. Asıl adı Garip Tatar. Cilavuz Köy Enstitüsü'nü (1957), Bahkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1964). Mardin'de ilkokul öğretmenliği (1957-1969) yaptı, TRT Köy Yayınları Servisinde, yapımcı olarak İstanbul Radyosu'nda çalıştı (1974). Falili meçhul kişilerce öldürüldü (1980). Edebiyat hayatına 1954'te Varlık dergisinde yayımlanan öyküleriyle başladı. Öykü kitapları dışında Yelatan (1972), Tüfekliler (1974) adlı roman, Tek Atlı Tekin Olmaz (1973), Halk Destanları (1974), Köroğlu Destanları (1979) adlı derleme ve çocuk kitapları bulunmaktadır. Dönemeç adlı öyküleriyle 1970 TRT Büyük Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Dönemeç (Remzi, İstanbul 1972, 13 öykü: Dönemeç; Kara Kotan; Süpürge; Yat - Kalk; Azık; Boz İtler; Gece Sekiz - Gündüz Dokuz; Sarı; Fatih Yangını; Tuntul; Karasanlı Kancık; Alacaklar; Ulgar)

Çarpana (Remzi, İstanbul 1975, 15 öykü: Bokböceği; Kara Sığırlar; Şehrali; Erikli-celi Ramazan; Ardahan Yollarında; Almanya Dönüşü; Obollular; Eller Anası; İnce Köşk; Küvet; Al Horoz; Karncalar; Baba Virani; Gülembir Almanya'da; Çarpana)

İstanbul Allak Bullak (Yazko, İstanbul 1983, 21 öykü: Kent Öyküleri: Zebanice Sorular; Paça Kumaşlar; Linda; Doktor Selami Bey'e Mektup; Son Durak; Duvarların Dibi-ne; Bahar Sokak; Tarla Kuşu; Zor; Kırsal Yöreden Öyküler: Kırk Kazan Dolusu Deniz; Minare; Kurt kulağı; Bolver Ağa; Yitik; Uzun Hasan; Cuma Namazı; Ahırda; Seher Ekmeği; Kel Ali; Ali Dâri'nda; Karakazan - Şeydullah)

ÜMİT, AHMET

1960'ta Gaziantep'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep ile Ergani'de tamamladı. MÜ Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi (1983). Bir süre Moskova Sosyal Bilimler Akademisi'nde okudu (1985-86). Reklam sektöründe çalıştı. *Yine Hift* adlı dergiyi çıkardı (1990-1998). Çakalların İzinde adlı TV dizisinin senaryo yazılımına katıldı (1994). Edebiyat hayatına Adam Sanat'ta çıkan bir şiiriyle başladı. Öykü, şiir ve yazıları Yine Hişt, Öküz, Adam Sanat ve Cumhuriyet Kitap'ta ve Yeni Yüzyıl gazetesinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, Sokağın Zulası (1989) adlı şiir, Sis ve Gece (1996), Kar Kokusu (1998), Patasana (2000), Kukla (2002), Şeytan Ayrınıtıda Gizlidir (2002), Beyoğlu Rapsodisi (2003), Başkomiser Nevzat - Çiçekçinin Ölümü (2005), Kavim (2006), Ninatta'nın Bilezigi (2006), İnsan Ruhunun Haritası (2007) adlı polisiye roman, Masal Masal İçinde (1994) adlı masal kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Çıplak Ayaklı Gece (Cem, İstanbul 1991, 5 öykü: Bir Akdeniz Düşü; Sığınak; Ölümün Hükmü Yok, Pezevenk; Gökyüzünde Yıldız Olmak)

Bir Ses Böler Geceyi (Cem, İstanbul 1998)

Agatha'nın Anahtarı (Can, İstanbul 1999, 10 öykü: Agatha'nın Anahtarı; Kitap

H E C E Ö Y K Ü

Katili; Kör Bican'ı Kim Vurdu?; Savcıyı Öldürmek!; Çalınan Ceset; Arsadaki Bacak; Sevgilim Tiner; Altın Ayaklar; Siyah Taşlı Yüzük)

Aşk Köpekliktir (Doğan, İstanbul 2004, 10 öykü: Önsöz Yerine ya da Aşk Rüzgarın Söylediği Bir Şarkıdır; Aşk Bir Mucizedir; Kafi Değildir Aşk; Aşk Çözumsuz Bir Problemdir; Aşk Bir Cinayettir; Aşk Bir Düello-dur; Aşk Bir Yanılsamadır; Aşk Bir Özentidir; Aşk Bir Ütopya'dır; Aşk Köpekliktir)

ÜNAL ŞEN, FÜGEN

1963'te İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nü bitirdi. Günaydın (1985), Sabah gazetelerinde çalıştı (2000). Halen serbet gazeteci olarak çalışıyor. Öykü kitabı dışında, Sonbahar Yankın (1996), Kuytuda Büyür Hayat (2004), Kuzey Yanım Ayaz (2005) adlı anlatı, fıkra kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Bir Anı Paylaşmak (Özgür, İstanbul 2000, 11 öykü: Yürek Uçar; Uçurtma; Rüzgar İçin; Kumru; Bir Demet Dağ Çiçeği; Serçe Kuşu; Adam; Bir Su Hikayesi - Voli; Korknak Adası; Dinlemek; ...)

ÜNAL, GIYAS

1983'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Londra'da tamamladı. Sussex Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Medya bölümlerini bitirdi (2004). Londra Üniversitesi'nde bilimsel araştırmalar yapıyor. Öykü kitabı dışında, Nasrettin Hoca'nın Eski Yeni Öyküleri ve Öğretileri (2005), Öykülü ve Kurgulu Akıl Oyunları (2005) adlı iki kitabı bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Klasik Kısa Öyküler (Barış, İstanbul 2005)

ÜNAL, ÜMİT

1965'te İzmir'de doğdu. Menemen Lisesi'ni (1981), DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümü'nü bitirdi (1985). Film ve reklam senaryoları yazdı, halen reklamcılık yapıyor. Öykü kitabı dışında

Aşkın Alfabetesi (1996), Kuyruk (2002) adlı iki romanı bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Amerikan Güzeli (Oğlak, İstanbul 1993, 12 öykü: Voce Alto Libriaco; Gece Misafirleri; Amerikan Güzeli; Lut Gölü Tarihi; Gelincik; Adsız'ın Ses Kuşağından; Çöl; Antika Bir Koku; Banliyö Treninde Bir Satıcı Çocuk Şarkı Söylüyor; Dokunmanın Coğrafyası; Gülistanbun; Melek)

ÜNSAL, ARTUN

1942'de İstanbul'da doğdu. Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1966), Siyasal İncelemler Enstitüsü'nü bitirdi (1967). Siyasal bilimler dalında doktora yaptı. Hacette, Ankara (1970-1983), Galatasaray (1994) ve Bozgaçiçi üniversitelerinde öğretim görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalıştı. Hürriyet gazetesinin Paris temsilciliğini, Le Monde ve Journal de Cenevre gazetelerinin Türkiye temsilciliğini yürüttü. Halen Hürriyet ve Posta gazetelerinde mutfak eleştirileri yazıyor. Öykü kitabı dışında Süt Uyanınca-Türkiye Peynirleri (1999), Ölmez Ağacın Peşinde-Türkiye'de Zeytin ve Zeytin Yağı (2000), Tribün Cemaatinin Öfkesi - Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet (2005), Nimet Geldi Ekine-Türkiye'nin Ekmeklerinin Öyküsü (2006), Silivrim Kaymak-Türkiye'nin Yoğurtları (2007 adlı araştırma ve toplumsal şiddet konularında bilimsel kitapları bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Kamil ile Meryem'e Dair 1991; YKY, İstanbul 1996, 12 öykü: Işık Dağı Derler, Arka Tarafı da Bizim Köy; Kaçalım, Kaçalım; Kamil, Kağızman'da Süvari; Artık Bizim de Bir Kondumuz Var; Fındık Gibiydi O Kadın; Çalıştık Malıştık; Doktor, "Alın Gömün" Dedi; Bakır Güğüm Aldım, Kazanlar Aldım; Köyde Babamızın Yuvası Tütecek; Allah Herkese Öyle Çocuk Versin; Sen On Konuşacaksın, Karı Yarım Konuşacak; Kondu, Apartman Olursa)

ÜNÜVAR, ZEHRA

1956'da Manisa'da doğdu. Bolu Kız Öğretmen Okulu'nu, İzmir Eğitim Enstitüsü Ede-

H E C E Ö Y K Ü

biyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli ortaokul ve liselerde öğretmenlik yaptı. En son Aydın Teknik Lisesi edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrıldı. Halen Aydın'da yaşıyor. Öykü kitabı dışında çocuk kitapları bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Cilveli Kahve (Bilgi, Ankara 1998, 16 öykü: Cilveli Kahve; Aynalı Karpuzcu; Aga Radyo; Pazar Eriği; Bademlerin Tadı Geri Geldi; Daşı Dolaş; Bir Dakika; Menekşe'nin Annesi; Şeker Günü; Avut Kendini Faize Aba; Hasret Çeşmesi; Aşk Vurgunu; Huzur Operasyonu; Yumuşak Diken; Kırk Filo; Dünya Kaç Dize?)

ÜNVER, NACİ M.

1938'de Nevşehir'de doğdu. AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli illerde hakimlik, Yargıtay'da tetkik hakimliği, üyelik ve ceza dairesi başkanlığı yaparak emekli oldu. Öykü kitapları dışında, Evlenme Cüzdanı (1986), Özgür Sevi (1990), Ozanın Öldüğü Gün (1994) adlı roman, Sana 25 şiir (1994), Yağmurla Gel Bana (1998), Bir Sevda Masalı (2000) adlı şiir, Kapadokya Efsanesi (1990) adlı derleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Günyüzü Yargıcı (1992)

Kırmızı Kaplı Defter (Arkadaş, Ankara 1997, 7 öykü: Kırmızı Kaplı Defter; Mühin'te Bir Hapishane; İkili Anlaşma; Saati Okuyamayan Kadın; Seher Diye Biri; Kıs-kandıran Poster; Komşuluk Bağları)

ÜRGÜP, FİKRET

1914'te İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1940). İç hastalıkları uzmanı oldu (1946); İstanbul'da serbest hekimlik yaptı. Resimle uğraştı; üç sergi açtı (1950, 1953, 1968). Amerika'da psikiyatri eğitimi gördü (1954-1959). Üç yıl İngiltere'de Psikiyatri üzerine çalıştı. Edebiyat hayatına, Yeni İnsan ve Yeditepe dergilerinde 1963'den itibaren yayımlanan yazılarıyla başladı. Öykü kitapları dışında Dosdağru Günlük (1995) adlı günlük, Şizofreni (1964) adlı monografi ve W. S. Maugham'dan bir çeviri kitabı bulunan Fikret Ürgüp 1977'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Van (İstanbul Matb., İstanbul 1966, 31 öykü: Yolculuk; Van; Aşı; Orada; Sen Gideli; Kaza Tiryakisi; Koltuk; Termal Otel; Atlı Kadın; Yaz Yağmuru; Formül; Çivili Sandıklar; Tren Yolculuğu; Müzelerde; "Bez Getirin Cafer'e"; Otel; Tenis Topu; Vantrilok; Nevzat; Hatırlayış; Kısa Lodos Hikayeleri: Ya da Joan Write; Nedir?; Balık Karaya Vurdu; Sen Bernar Köpekleri; Şapkalı Adam; Amerikana; Kafkadan; Plaj; Kadınlar; New-York'un Yaya Gezeni; "Lautrec" Onları Çirkinliklerinde Yakalamış)

Kısa Lodos Hikayeleri (İstanbul Matb., İstanbul 1968, 10 öykü: Nedir; Balık Karaya Vurdu; Sen Bernar Köpekleri; Şapkalı Adam; Amenkana; Kafkadan; Plaj; Kadınlar; New York'un Yaya Gezeni; "Lautrec" Onları Çirkinliklerinde Yakalamış)

Van / Kısa Lodos Hikâyeleri (Gece, İstanbul 1991, 43 Öykü: Yolculuk; Van; Aşı; Orada; Sen Gideli; Kaza Tiryakisi; Koltuk; Termal Otel; Atlı Kadın; Yaz Yağmuru; Formül; Çivili Sandıklar; Tren Yolculuğu; Müzelerde; "Bez Getirin Cafer'e"; Otel; Tenis Topu; Vantrilok; Nevzat; Hatırlayış; Kısa Lodos Hikayeleri: Ya da Joan Write; Nedir?; Balık Karaya Vurdu; Sen Bernar Köpekleri; Şapkalı Adam; Amerikana; Kafkadan; Plaj; Kadınlar; New-York'un Yaya Gezeni; "Lautrec" Onları Çirkinliklerinde Yakalamış; Çok Kısa Hikayeler: Marilyn Monroe; Deniz Gözlü Kadın; Kaçamak; Balta; Piknik; Balina Avı; Cennet Kuşu - Simurg; Barbara; İçten Dışa - Lotüs Çiçeğinin Açılışını Gördünüz mü?; Sana'nın Formülü; Senaryo; Heykeltraşlar)

ÜSTÜN, HULUSİ

1974'te İstanbul'da doğdu. Silivri Lisesi'ni, İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Halen serbest hukukçu olarak çalışıyor. Öykü ve yazıları Türk Edebiyatı, Ferzan, Çıkm dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında Canlar Ölesi Değil (1997), Yıldız Saklayan Yürek Şaheser (2005) adlı roman, Türk Öyküleri (2003) adlı derleme, Kanatlı Süvarinin Hatıraları Çerkes Öyküleri (1999), Gurbetten

H E C E Ö Y K Ü

Çerkes Hikayeleri (1999) adlı anlatı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Geçmişi Sürgün Şehir (Kitabevi, İstanbul 2000, 12 öykü: Geçmişi Sürgün Şehir; Piri Paşa'nın Sırrı; Bir Garip Mezar; Avlu, Çınar ve Dervişan; Ahmetcik'in Evi; Motosiklet; Cin Çarpması; Tanıdık Birileri; Bal Rengi Dost Gözleri; Ekim Ayında Balık Avı; Toroslardan Gelen Armağan; Ve Yol Göründü)

ÜSTÜN, NEVZAT

1924'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Devili İlkokulu (1936), Amerikan Koleji, İstanbul Erkek Lisesi ve Boğaziçi Lisesi'nde tamamladı (1937-46). Yüksek öğrenim için Paris'te bulundu (1946-48). Tanin, Vatan, İktidam, Ekspres, Yeni Tanin, Cumhuriyet ve Yeni Ortam gazetelerinde köşe yazarı yazdı. Edebiyat hayatına, 1935'te çocuk dergisinde yayınlanan bir şiiriyle başladı. Şiir, öykü ve yazıları Yeditepe, Kaynak, Pazar Postası, Seçilmiş Hikayeler, Yelken, Ataç, Dönem, Yeni Edebiyat ve Yansıma dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, Oluş (1946), Yaşadığımız Devre Dair Şiirler (1951), Cüceler Çarşısı (1955), Yitikler Kapsası (1960), Güneş Ülkesi (1965), Hey Sen Amerikalı (1967), Köprübaşı (1968), Ak Yeşil Kavak Ağaçları (1972), Beklenen Sabah (1978) adlı şiir, Sovyetler Birliği'nden Batıya (1966), Karın İçindeki Portakal: İsveç (1972), Üçüncü Bir Dünya (1974), Alamanya Beyle-ri ile Portekiz Bahçeleri (1975), Çağdaki Sancı (1976), Büyük Şaşkınlık (1977), Güneşin Ağzı (1978), Buhranlı Günler (1979) adlı anlatı, röportaj, gezi, Türkiye'deki Amerika (1968) adlı inceleme kitapları bulunan Nevzat Üstün 1979'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Yaşama Duvarı (Ataç, İstanbul 1964)

Almanya Almanya (Var, İstanbul 1965)

Çıplak (Var, İstanbul 1966, 10 öykü: Bir Hikaye; 43. Sok. 36 Numara; Bir Ölü Konuşuyor; Kara Tren; Boşluk; Çıplak; Beni Seviyorsun Değil mi?; Bir Kadının Değeri; Oros-puyla Kedi; Yaşama Düzeni)

Akrep Üretim Çiftliği (Var, İstanbul 1968)

Boğaların Ölümü (Çağdaş, İstanbul 1975)

ÜTÜK, ETEM

1925'te Bulgaristan'da doğdu. İlköğrenimine doğum yeri olan Ütükler köyünde başladı ama tamamlayamadan ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etti (1934). İlkokulu Babaeski/Çiğdemli köyün tamamladı. Lüleburgaz Ortaokulu'nu (1942) ve dışarıdan bitirme imtihanlarına katılarak Edirne Kız Öğretmen Okulu'nu (1948) ve İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1962). İlkokul öğretmenliği, eğitim müfettişliği yaptı. Öyküleri Varlık, Çınaraltı, Yeni Adam, Yeni Ufuklar, Yeditepe, Kaynak, Yücel, Pazar Postası, Türk Dili, Yazko dergileriyle, Dünya, Akşam, Cumhuriyet gazetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, Vatan İçin (1948), Yolların Çocuğu (1969) adlı şiir, Refet Rodoplu'nun Anısına Saygı (1984) adlı derleme kitabı bulunan Etem Ütük, 1989'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Gazi Zeynel Çavuş (Bu, İstanbul 1948)

Bir Yığın Toprak (Bu, İstanbul 1984)

VECİHİ

1869'da İstanbul'da doğdu. Tam adı Vecihi Mehmet. Mühendis Okulu'nu bitirdi (1891), istihkam subayı oldu. Nafia Fen Heyeti'nde çalıştı. Edebiyat hayatına, 1894'te İktidam gazetesinde tefrika edilen romanlarıyla başladı. Öykü kitapları dışında, Mihridil (1895), Mehçure (1895), Hikmet yahut Mehçure'nin Kısım-i Sanisi (1898), Nerime (1898), Hürrem Bey (1898), Sail (1898), Malik (1898), Mesude (1898), Çoban Kızı (1898), Nedamet (1898), Müjgan (1898), Hasbihal (1899), Vuslat (1899), Sakıp (1899), Neticice yahut Bir Yetimin Sergüzeşti (1899), Harabe (1899), Feryat (1899), Hasta (1899), Sevda-yı Masumane (1900) adlı roman, Musavver Tarih-i Harp (1899) adlı tarih kitapları bulunan Vecihi 1904'te İstanbul'da öldü.

H E C E Ö Y K Ü

Öykü Kitapları:

Halime (İkdam Matb., İstanbul 1898)

Hikaye-i Müntehebe (İkdam Matb., 1898)

YADİĞÂR, SALİHA

1963'te İstanbul'da doğdu. İÜ Orman Fakültesi'ni bitirdi (1984). Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Ankara ve İstanbul kuruluşlarında orman mühendisi olarak çalıştı. Edebiyat hayatına, 1986'da Varlık dergisinde yayınlanan bir öyküsüyle başladı. Öyküleri Varlık, Yazıt, Kıyı, Öykü, Öykü Şiir, Damar, Papirüs, Adam Öykü, İnsancıl ve Üçüncü Öyküler ve E dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Unutmabeni (Yazıt, İstanbul 1993, 19 öykü: Genç Kızın Soyluluğu; Hiroşima 1945; Yemin; Romeo; Yıldız Gelecek; Bir Gecede; Hamdi Efendi; İki Kardeş; Ayşe'nin Kedileri; Yalnızlık Paylaşılmaz; Unutmabeni; Ölüyorum; Beyoğlu; Emel'in Gölgesi; Pan'ın Çekiciliği; Yağmurlu Bir Öykü; Tanrıça Olmak; Yeni Yıla Sevinemem; Kutsamalar)

Nümayış Mahallesi (Pentimento, İstanbul 2001, 35 öykü: Nümayış Mahallesi: Bitli Aşık; Nümayış Mahallesi; Katil'in Acıları; Karıncalı Çatı; Ah, Babalar; Unutkanlar Köyü; Kovboy Bakışlı; Keçi; Başka Bir Kıyı; Dilruba; Uçarı Değildik; Kırmızı Güzel Umutlar; Başka Bir Kıyı; Torbadan Çıkan; Şehrin Fidanlığı; Eleğim; Pişmanlık; Dilan; Kıryaku; Issız: Soygun Korkusu; Cahide'yi Anlamak; Issız: Issız 2 -Meraklısı İçin-; İyi Ama Tuhaf; Ölümüne Çarpmak; Birdenbire; Rapunzel; Geminin Işıkları: Geminin Işıkları; Bir Aile Sofrası; Dans; Avcının Beklediği; Bir Yükseliş; Güverte; Randevu; Pazar Yeri Türküleri; Yaşamı Bitiren Müzik)

YALÇIN, FAZLI

1947'de Kayseri'de doğdu. Kırşehir İlköğretmen Okulu'nu bitirdi. Öğretmenlik yaptı. Yazıları Hakimiyet-Sanat (Kayseri) dergisinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Sevgi Yoksa (Hakimiyet-Sanat, Kayseri 1980, 11 öykü: Döl Acısı; Toprak Ömrü; Çi-

yizimden Çarşaf Serdim; O Günü Anımsarken; Umutlara Çiğ Düştü; Çözüm; Yine Sultan Gelin; Kutu Şekeri; Kanser; Kanlı Ter; Sevgi Yoksa)

Bir Uzun Türkü (Aday Kitaplar, Kayseri 1982, 9 öykü: Bir Uzun Türkü; Bir Uzun Yol; Böyle Bir Veli Efendi; O Günlerden; Ölüm Çiçek Açar mı; Yangınlardan; Sonra; Ji Ji Loji; Keklik İdim Vurdular)

YALÇIN, HÜSEYİN CAHİT

1875'te Balıkesir'de doğdu. İlkokulu İstanbul'da Aksaray Yakup Ağa mahalle mektebinde okudu. Serez Askeri Rüşdiyesi'ni, İstanbul'da Dersaadet Mülki idadisi'ni (1893), Mülkiye Mektebi'ni bitirdi (1896). Marif Nezaret-i Mektubi Kalemünde memurluk yaptı. Mütalaa, Tarik, Sabah ve Saadet gazetelerinde başlayan basın hayatını Tanin gazetesini kurarak sürdürdü. 31 Mart olayında Tanin'in tahrir edilmesi üzerine (1909) Selanik'e kaçtı, Hareket Ordusu'yla birlikte İstanbul'a döndü. Düyun-ı Umumiye Dayınler vekili olarak görev yaptı (1911-1922). Malta sürgünleri arasında yer aldı (1919-1921), Malta'dan sonra bir süre İtalya'da yaşadıkdan sonra İstanbul'a dönüp (1922), Tanin'i tekrar çıkardı. Hükumete ağır eleştirileri nedeniyle İstiklal Mahkemesi'nde yargılandı, beraat etti ancak iki yıl sonra Çorum'a sürgün gönderilmekten kurtulamadı (1925-26), serbest kalınca İstanbul'a döndü. Akşam gazetesinde yazdı (1933). Fikir Hareketleri adlı dergiyi çıkardı (1933-40). İnönü'nün teklifiyle Çankırı, İstanbul ve Kars milletvekillikleriyle görevlendirildi (1939-54). Tanin'i tekrar yayınlayarak Demokrat Parti'ye karşı ağır yazılar yazdı. Bu yazıları yüzünden 26 ay hapse mahkum edildi ancak, iltiyarlığı nedeniyle affa uğradı.

Öykü kitapları dışında, Nadide (1891), Hayal İçinde (1901) adlı roman, Hayat-ı Hakikiye Sahneleri (1909) adlı fırka - mensur şiir, Kavgaların (1910) adlı eleştiri, Edebi Hatıralar (1935), Siyasal Anılar (1975), Tanıdıklarım (2001) adlı anı, Talat Paşa (1943) adlı monograf, Avrupayı Arıyorum - Avrupa'dan Bakışla Türkiye (1946), Seçim Üzerine Yazılar (1946),

H E C E Ö Y K Ü

Komunist Tahrirleri Karşısında (1947), Seçme Makaleler (1951) adlı makele, polemik ve çok sayıda çeviri kitapları bulunan Hüseyin Cahit Yalçın 1957'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Hayat-ı Muhayyel (Alem Matb., 1899)

Niçin Aldatırlarmış? (Akşam Teşebbüs Matb., İstanbul 1922)

YALÇIN, MURAT

1970'te İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ömer Şahin Yalçın. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi (1999). Yayıncı, gazeteci, musahhih ve senarist olarak çalıştı. Sombahar dergisinde yayın sekreterliği (1991-93), Tömer Edebiyat dergisinde yayın üyeliği (1996), Yaşasın Edebiyat dergisinde yayın kurulu üyeliği yaptı (1997-99). 1997'de Yapı Kredi Yayınları'nda çalışmaya başladı, halen Kitap-lık dergisinin editörü. Edebiyat hayatına 1989'da İkinci Yazıları dergisinde yayınlanan Hiçşey adlı öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları Varlık, Argos, Sombahar, Adam Öykü, Gösteri, Nar, Kitap-lık, Kaşgar, Ludingirra, Düşler Öyküler, Yönelişler, Tömer Edebiyat, Hece, Hece Öykü ve Eşik Cini dergileriyle, Güneş, Gazete Pazar, Yeni Şafak ve Zaman gazetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, Hafif Metro Günleri (1995) adlı bir anlatı kitabı bulunuyor.

Öykü Kitapları:

Aşkımumya (YKY, İstanbul 1995, 13 öykü: Her Halde Bir Hayal: Her Halde Bir Hayal; Ben'cilik Oyunu; Kör Nokta; Kanatlı Kapı; İma Klavuzu: Konsol; Benevi; Düşük-mazı; Deli Karanfil Masalı; Yılan Hikayesi; Tuhafiyeci; Adamotu; Kısa Cemal Tarihi; Aşıkumya)

İma Klavuzu (YKY, İstanbul 2003, 17 öykü: İma Klavuzu; Hat: taa...; Tahta Bavul; Konuşmasak da Olur; Medcezir Balıkları; Sinir Ötesi; Süt; Sevgi İle Korkut; Çiçek; Foto Şimşek; Kafam Başka Yerde; Kumkuma; Cumbada; Kartpostal; Apat-man; Kanadalı Doğurgan Hortlak; Hayal Tecrübesi)

Şen Saat (Defne, 2006 İstanbul, 27 öykü: Canlı Doğa Albümü: Mağara; İnsan Karaltısı; "Kum Saati Olmak İsteyen Kadın"; Kalp Kızı; Canlı Doğa Albümü: Ova; Hayal-i Haki-kiye Sahneleri; İssız Evde; Üçgenin İç Açılması; Canlı Doğa Albümü: Bahçe; Şen Saat; Tiriliye Totemleri; Köpekli Tagore; Sıtkı; Canlı Doğa Albümü: Dağ; Kızıl Bayır; Helva; Canlı Doğa Albümü: Kıyı; Ters Yüz; Kardan Adam; Canlı Doğa Albümü: Tarla; Korkma Şei; Kavun İçi Gibi; Tabut; Canlı Doğa Albümü: Dere; Hayal Meyal; Şairin Horozla İmtihanı!; Canlı Doğa Albümü: Yol)

YALÇINPINAR, ZAFER

1979'da İstanbul'da doğdu. İstek Vakfı Belde Kolejini (1997), MÜ Ekonometri Bölümü'nü bitirdi (2002). Aynı üniversitenin Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı. (2004). 2002-2005 yılları arasında Kuzey Yıldızı Edebiyat Dergisi'ni Vedat Kamer'le birlikte yayıma hazırladı. Halen TÜBİTAK'ın Gebze Yerleşkesi'nde yönetim bilimleri dalında araştırma görevlisi olarak çalışıyor ve İstanbul'da yaşıyor. Öykü, yazı ve şiirleri Heves, Son Kişot, Monokl, No-Edebiyat, Budala, Yaratı(m), Düşün-Yazma, Kavram Kargaşa, E, Öteki-siz, Wes-vese, İmlâsız, Üç Nokta, Kül Öykü, Mor Ta-ka, Zinhar, Berfin Bahar, Karalama, Sanat Cephesi ve Bireylikler adlı dergilerde ve Birgün gazetesinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, Livar (2007) adlı şiir, Kelimenin Yüzü (2007) adlı iç-sözlüğü kitapları bulunmakta-dır; Şiiş (2006) adlı e-kitabında da görsel çalışmalarını derlemiştir.

Öykü Kitapları:

Karşı (Lotus, Ankara 2000, 24 öykü: Güneş Rüzgârları; Kafa Kesme Yarışması; Kolayca Giremezmişim Gizli ve Saklı Böl-meye; Av Avcı Köpek ve Tanrı; Ayakkabı Boyacısı ve Sigara; Başkasın Fakat Özlüyorum; Birgün Boyunca Konuşmamaya Karar Verdiler; Bulaşıklar; Bunalımın Öyküsü; Çanakkale; Çiçek Bahçesi; Delirmemek İçin Çaba Harcıyorum; Delirmemek için Çabalamaya Devam; Dostluğun Sende Kalsın; Düş-

H E C E Ö Y K Ü

lerim İçime Doğru Yürür; Gülşen'in Ölümü; İyi Ahçı; Nasılsın Diye Sorduklarında; Pa- ket; Plastik; Sana Eski Bir Aşk Anlatacağım; Sesler Çılgık, Gökyüzü Bile Duvar Olmuş; Yarın'da Tanrıyı Buluşun; Bir Söylev Gibi)

Korkak Düşler (Lotus, Ankara 2001, 26 öykü: Görkemli Saygınlık Sarayını Terkettim; Hapishane; Yaşamı Aldatıyorsun; Yalancı; Yazarın Masalı; Gözlerimi Kapatıyorum; Yal- nızca Ateşli Bir Sabırla; Alkolik; Yazamadık- larım; Sabah Kalvatisi Yalnızlığı; Talihsizlik- ler; İki Diyalog; Ben Senin Duygularından Bi- riyim; Hırka; Yenil Ali Serzeniş!; Korkak Düşler; Ayna; Gandhi ve Merve; "Bana Neler Oluyor?"; Hatırlıyorum; Körü Körüne Maviyi Seçtin; Mezarlık; Mavi Adam; İş Günü Bit- miş, Siyah Ceketliler Evlerine Dönüyorlar; Kendi İçinde Kal; Aforizmalar)

Siya (Mevsimsiz, Ankara 2006, 14 öykü: Komutan; Atonalite; Mıhçı Sokak; Serdar Bey'in Kapıları; Silkinme Üzerine Üç Frag- man; Tümörgü; Çok Kısa Uzunlar; Ben Se- nin Duygularından Biriyim; Bir,İki,Üç; Dört; Sığınmak; Küle Doymaz İnsan; Karşılaşma; Yalancı)

YALIM, ÖZCAN

1931'de Giresun'da doğdu. Kastamonu Lisesi'ni, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bi- tirdi (1958). Öğretmenlik, maiyet memurluğu ve kaymakamlık yaptı. Yusufçuk dergisini (24 sayı, 1979-80) yönetti. Halen Çiğli'de yaşı- yor. Şiir ve öyküleri Kaynak, Arayış, Varlık, Türk Dili, Yeni Ufuklar, Yusufçuk, Oluşum ve Dize dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dı- şında Aramıza Gül Girdi (1982), Yaşadık mı? (1992), Sonra Tufan (2003) adlı şiir, Türk- çe'de Eş ve Karşıt Anlamlar Sözlüğü (Ü. Ya- lın ile birlikte, 1983) adlı sözlük ve çok sayı- da telif ve çeviri çocuk kitapları

Öykü Kitabı:

Brezinta Öyküleri (Hacan, Ankara 1988, 10 öykü: Devrimcilik Oyunu; Gıdı Te- ri, Dilenci; Üçkâğıtçılar; Pedro Usta; Sporcu Başkan; İyilikçi Başkan Baba; Yaşlı Sıska Goril; Atış; Brezinta'da İşkence Var mı?)

YALNIZCA, ÖZGÜR

1975'te Karaman'da doğdu. İlk ve orta- okulu Eskişehir'de, liseyi Kocaeli'nde oku- du. Öykü kitabı dışında Sahipsiz ve Zamansız (1999) adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Gölge Kahverengi Bir Kan Damlası (Kendi yayını, tarihsiz, 3 öykü: Papatyalar Deniz Kabuklarında; Yagmur Düşleri Ağlar- ken; Düşlerin Sonu Denizdi)

YALSIZUÇANLAR, SADIK

1962'de Malatya'da doğdu. İlkokulu Ma- latya'da, ortaokul ve liseyi Dörtöl/Hatay'da okudu. HÜ Türkoloji Bölümü'nü bitirdi (1984). Öğretmenlik ve yayıncılık yaptı (1985-87). TRT İzmir Televizyonu'nda yar- dımcı yapımcı olarak çalıştı, halen Ankara Televizyonu'nda yapımcı olarak çalışıyor. Edebiyat hayatına, 1980'de Yeni Asya gaze- tesinin sanat ekinde yayımlanan "Ana" adlı öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları Köprü, Hece, Degah, Yeni Türkiye, İzlemin, Doğu- Batı ve Hece Öykü dergileriyle, Tasvir, Za- man ve Yeni Şafak gazetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında Yakaza (1992), Kerem ile Aslı (2001), Gezgin (2004) Yolcu (2006), Cam ve Elmas (2006), Şey (20076) adlı ro- man, anlatı, Mavi Kanatlı Bir Kuş (1991), Düş Bahçesi (1998) adlı masal, Rüya Sine- ması, Korku ve Ümit ve Aşk (1996), Televiz- yon ve Kutsal (1997), Düş Gerçeklik ve Sine- ma (Ayşe Şasa ve İhsan Kabil'le birlikte, 1997), Geçer Gün Ömürdendir (1998), Taraf- sızlık Masalı (1998), Düş Kırığı (1998), Aşka Dair Yalanlar, Unsuru'l Belagat'a İlişkin Notlar (2004), Dua Günlüğü (2004), Tövbe İstighfar Günlüğü (2004) adlı derleme, dene- me, inceleme, Yeni Şiir Antolojisi (1985), Mem ile Zin (2001), Erdem Öyküleri (2003), Hizmet Öyküleri (2003), Rehber Öyküleri (2003), Mevlana'dan Öyküler (2004), Saadet Çağından Öyküler (2003), Derviş Öyküleri (2003), Sufi Öyküleri (2004), Kur'an'dan Öyküler (2004), Kelile ve Dimne (1998), Gülşen-i Raz (1998), Gülistan ve Bostan (1998), Baharistan (1998), Siyasetname

H E C E Ö Y K Ü

(1999), Binbirgece Masalları (1999), Maullakat-ı Seb'a (1999), Mahzen-i Esrar (1999), Salaman ve Absal (1999), Dede Korkut Hikayeleri (1999), Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed (2006) adlı derleme yeni yazım halk hikayeleri, Al Aşkını Ver Beni (2005) adlı söyleşi kitapları bulunmaktadır. Şehirleri Süsleyen Yolcu'suyla Türkiye Yazarlar Birliği 1986 Hikaye ödülünü kazandı.

Öykü Kitapları:

Şehirleri Süsleyen Yolcu (Birlik, Ankara 1986, 11 öykü: Tahakküm; Riyad; Bir Mecnun Masalı; Kafesten Kuş Uçmuş Gibi; Kelebek; Şehre Gerilen Uyku; Şehirleri Süsleyen Yolcu; Elif Gibi Yapayalnızım; Şebnem'in Gözbebeği Küçük Bir Güneştir; Çocuk Şehrinde; Kasabada Yeni Bir Martı Çizgisi)

Gerçeği İnciten Papağan (Karakalem, İstanbul, 1992, 27 öykü: Gerçeği İnciten Papağan: Kuğu Büyüsü; Gerçeği İnciten Papağan; Feylesof Sokağı/Çekirdek Uykusu; Kime Karşı Ölümsün; Müphem Bırakılmış Bir Adamın Ölümü; Körebe; Bir Övgü Hesabı; Köpük; Yağmurpark; Doğu Batı Divanı; Mercan Gören Ses; Ayna; Yıldız Böceği; Kapı; Yılan; Gidiyorsun Madem Çiçek Olarak Git; Şehirleri Süsleyen Yolcu: Tahakküm; Şebnem'in Gözbebeği Küçük Bir Güneştir; Riyad; Kafesten Kuş Uçmuş Gibi; Şehre Gerilen Uyku; Kelebek; Çocuk Şehrinde; Bi Mecnun Masalı; Elif Gibi Yapayalnızım; Şehirleri Süsleyen Yolcu; Kasabada Yeni Bir Martı Çizgisi)

Kuş Uykusu (İz, İstanbul 1996; 21 öykü: Yazısız; Çiğ; Gökyüzü; Hafif Sesler; Yerin Kulağı; Onların Karmaşası; Söz Sokağa Düşünce; Küf; Düşkırığı; Leopar; Personel Müdürlüğüne; Tırmanma Şeridi; Sanı; Gizli Özne; Fer; Yol; Çehrengiz; Gü/r/z; Günlerin Kaderi; Sen Ona Ben Dersin; Kuş Uykusu)

Güzeran (Kırkambar, İstanbul 1998, 32 öykü: Evsiz; Öğle Şekeri; Ayça; İkiniz; 'İnsana Ait Bir Grafik'; Tutku; Küf Kokulu Bir Anlaşma; Endam Aynası; Sarı; Taammüden; Sarhoş; Kulkedisi; Berfin; Ateş Çemberi; Güzeran; Fecr; Herkes Eceliyle Öldüğünü Sanmalı; Darağacının Saçları; Çerağ; Perestij; Çocuklar ve Çiçekler; Pencere; İbrişim;

Miyase; Sinema Düşü; Habil-i Gayri Kabil; Saman; Meczub; Güzellik ve Aşk; Solgun Yapraktan Toprak Notları; Güller ve Kanatlar; Çıplak Aklımın Karanlıkları)

Halvet Der Encümen (Şule, İstanbul 1998, 23 öykü: Sensiz Erguvan; Milat; Üç İnci; Çırkifelek; O Geldi; Portal; Acı Su; Halvet Der Encümen; Çiçek Durumu; Düşük; Kırılma Fırtınası; Yer Sofrası; Acı Yan; Ağaç ile Sarkaç; Eski([me]yen; Kargüzeli; Ayn i[y]le Yüz; Çıt; Karanlık Oda; Geriye Kalan Geride Kalanın Aynası - Geride Kalan Geriye Kalanın Aynası; Ahşap Yüzaltı; Aşk Oyunu; 'Bir Hayal Olmuş Sana')

Varlığın Evi (Timaş, İstanbul 2002, 30 öykü: Varlığın Evi; Adem; Dedem; Riyad; Abdo; Necla; Albastı; Esrarlı Bir Hayat; Haydar; Rengin; Selma; Leyla; Şebnem; Yolcu; Çocuk Şehrinde; Yeşil Gözlü Adam; Osman Yıldız; Portal; Güzellik ve Aşk; Aşk Oyunu; Ağaç ile Sarkaç; Kül Kedisi; Sarı; Kargüzeli; Geçen Gün Ömürdendir; Koza; Çıt; Vasiyet; Bir Hayal Olmuş Sana; Acı Yan)

Sırlı Tuğlalar (YKY, İstanbul 2003, 162 anlatı-öykü: Harfler Kitabı: A'nın Kanadından Geçerek; Peltek S; Hareke; Eilf'in Sükun; Bir; Kırmızı Toprak; K Harfinin Tozu; Ka; L Ne Işık Ne İnsan; D/ Ar-I-Dünya; C'nin Hazırlanmış Hayatı; S'nin Zifaf Odası; M Harfinin Ağzındaki Deniz; E'nin Yarısı; V / Düzlemin Sınırladığı Gökyüzü; T'nin Gizleri; E'nin Cevaları; B'nin Güz Sancısı; Çiçek Akademisi; Hu; Karınca Duası; Deve Resmi; Yitik Zaman; Qu'est-ce que la Philosophie?; türük bodn rt.z.ökün; E&Z&L; Noktasız D; Çığa; Çevgan; Mum/Ya; Rubai; Nun; Yaz / I; Nokta; Anlatılar Katalogu: Der; İlerleme; Leyla'nın Mektubu; Kumru; Çöl; Düş; Anlatılar Katalogu; Su Isısı; Çobanlı; Halvet; Armağan Kulesi; K/Ayık; Çerkes Masalı; Şehr'in Kapıları; Is; Haspane; Altı Bilinmeyen; Hapishane Defteri; Hacivatın Karagözü; İki Kardeş; Yunus; Tennure; Sofestai; Sırlı Tuğlalar; Deccal; Akıl Tutulması; Pratik Usun Eleştirisi; Ey Kadı Burhaneddin; Perde; Seyran; Şirazlı Hafız; Fahrüddin Razi; Rumi; Acem Nakış Bete; Şair Konfüçyüs'ün Tapı-

H E C E Ö Y K Ü

nağında; Zevrak; Su; Almed-i Hani; Ad; Ah ile Vah; Saf Gölge; Nesnelerin Arası; Y/Ay; 7/143; Pelte; Şelpe; Eva; Kapı; Nisan; Müdeiumumi; Dolama Dal; Dokunaklı Rüzgar; DALLevhalarınkôşesineyapılançiçeklerde-nir; Bir AFRİKA masalı; MMK; MBK; VSOTK ROGKÇVOBKADSB; Seyler -1; Şeyler-2; Şeyler-3; Rüya; Herşey; Kalbi Akıl; Kalbin Aklı; Sonun Başlangıcı; Dün/Ya; Ağ; M&M; Çekirdek Aile; Temizlikçi; Nevruz; İdeal Cumhuriyet; Süs; Genyaka; Ressam; Nas; ÇOkOlan ve Tek Olan; Acıgün; Kızböceği; Eğri Çehre; Kırçoni; Cansızlar; Siyah; Ölüm; Swastika; İo; Kimse; Yumuşak Ünlü; Dilek; Hermeneutik; Allen Ginsberg; Zend Avesta; Denea; Ne Olursa Olsun; Hayır Shakespeare Yemin İstemez; Oedipus Kompleksi; Das Leben Ist Ein Schlechter Spass; Bahçe; Çare/Siz; Kurban; Şövalye Büyüsü; Suç ve Suçlu; Vadide; Dekalog; Ales Safranı; Şşşşşt; Romalılar! Karındaşenlerim!; Sert; Devlet Düzeyi; Ajan-s Sabbath; Hiç; Tekfener; Pınar Sineması; Evimiz; Tekfener; Değirmen; Alkarısı; Yusuf'un Rüyası; Ört ki Ölem; İlkaşk; Ölüm Anonsu; Gözaki; Öykü Satan Adam; Ve Mütteahhit; Boncuklu Yazma; Akla Veda; Alamancı Yaşar; Jazz)

Öyküler Kitabı (Gelenek, İstanbul 2003, 95 öykü: Kuş Uykusu: Yazısız; Çiğ; Gökyüzü; Hafif Sesler; Yerin Kulağı; Onların Karmaşası; Söz Sokağa Düşünce; Küf; Düşkırığı; Leopar; Personel Müdürlüğü'ne; Tırmanma Şeridi; Sanı; Gizli Özne; Fer; Çehrengiz; Gü/r/z; Günlerin Kaderi; Sen Ona Ben Derisin; Kuş Uykusu; Halvet Der Encümen: Sensiz Erguvan; Milat; Üç İnci; Çırkıfelek; O Geldi; Portal; Acı Su; Halvet Der Encümen; Çiçek Durumu; Düşük; Kırılmaç Fırtınası; Yer Sofrası; Acı Yan; Ağaç İle Sarkaç; Eski([me]yen; Ayn i[y]le Yüz; Çıt; Karanlık Oda; Geriye Kalan Geride Kalanın Aynısı - Geride Kalan Geriye Kalanın Aynası; Ahşap Yüzaltı; 'Bir Hayal Olmuş Sana'; Şehirleri Süsleyen Yolcu: Tahakküm; Şebnemin Gözbebeği Küçükçük Bir Güneştir; Riyad; Kafesten Kuş Uçmuş Gibi; Şehre Gerilen Uyku; Kelebek; Çocuk Şehrinde; Bir Mecnun Ma-

salı; Elif Gibi Yapayalnızım; Şehirleri Süsleyen Yolcu; Kasabada Yeni Bir Martı Çizgisi; Güzeran: Evsiz; Öğle Şekeri; Ayça; İkiniz; 'İnsana Ait Bir Grafik'; Tutku; Küf Kokulu Bir Anlaşma; Endam Aynası; Sarı; Taammüden; Sarhoş; Külkedisi; Berfin; Ateş Çemberi; Güzeran; Fecr; Fani Sundurma; Darağacının Saçları; Çerağ; Çocuklar ve Çiçekler; Pencere; İbrişim; Sinema Düşü; Habil-i Gayr-i Kabil; Saman; Güzellik ve Aşk; Solgun Yapraktan Toprak Notları; Güller ve Karnatlar; Gerçeği İnciten Papağan; Kuğu Büyüsü; Gerçeği İnciten Papağan; Feylesof Sokağı / Çekirdek Uykusu; Kime Karşı Ölümsün; Müphem Bırakılmış Bir Adamın Ölümü; Körebe; Bir Övgü Hesabı; Köpük; Yağmurpark; Doğu Batı Divanı; Mercan Gören Ses; Ayna; Yıldız Böceği; Kapı; Yılan)

Bir Yolcunun Halleri - Risale-i Nur Öyküleri (Gelenek, İstanbul 2003, 114 öykü: Mesel: Kuyu; Diriliş; İki Asker; Kitabın Hikmeti; Emanet; Sultan'ın Görkemi; Hırsın Gözü; Altı Günde Saray; Kaygı; İkiz Kardeş; Sınav; Kitabı Getiren; İlk Söz; Saray Masalı; Ötesi; Pazarlık; Mülhem: Tünel; 'Kapıda Senin Adın Yazıyor'; Korku Öyküsü; Beklenen; Fener; Aydede; Yük; Cennet Çiçektir; Dünya; Işığı Ondan Alıyoruz; Ögüt: Sırlı Tuğlalar; Çınar'ın Dilleri; Armağan Kulesi; İç ve Dış; Sahra'da; Sahiplik; Balığın Karnında; Yaraların İçinde; Yansıma; Yakarış; Mü;ahade: Aydınlanma Anıları; Bir Ağacın Meyveleri; Üç Cenaze; Aşk mı Şefkat mi?; Bağların Kaynağı; Nuh'un Sırları; Gizlenen ve Beliren Yıldızlar; Acırken; Ölümün Yüzüne Bakarken; Gurbet Gurbet İçinde; Şeytanla Tartışma; Bir Gezgin'in Not Defteri: 1.Gün, Dünyaya Geliş; Tören; Ordugah; Gökyüzü Sayfası; 2. Gün, Hava Sayfası; Bulut ve Yağmur; Rüzgar; 3. Gün, Sorular, Sorular; 4. Gün, Yeryüzü Sayfası; Gök Denizinde Bir Gemi; Yeryüzünün Sayfaları; İlkbahar Sayfası; Rahimane Terbiye; Diriliş Örnekleri; Irmak Sayfası; 5. Gün, Dağlar; Bitkiler Alemi; Birinci Hakikat; İkinci Hakikat; Üçüncü Hakikat; Okuyarak Görüşme; Ricalar: Rakam başlıklı 13 Rica; Açlığın Gücü; Hatıra: Çehrengiz; Sinema Düşü;

H E C E Ö Y K Ü

Kapı; Tutsağın Onuru; Tutsağın Acısı; Bereketin Sırrı; Armağan; Hafız Ali'nin Acısı; İnfilak; Şiirin İçinden; Ölüm Gerçektir; Şehrin Yoksulluğu; Yılan; Dostlarla; Kayık; Gözaydınlığı; Nis'ten Gelen; Onlar da Başboş Değil; Hastalığın Gizi; Tecritte; Ev; Kitabın Sırrı; Seçilen; Kabirde; Bayram Namazı; 'O Şarkıyı Siz de mi Söylediniz?'; Şahitler: Erekte; Yatak; Rüya ile Gelen; Yolculuk; 'Oğlunu Bana Ver; 'İlacınız Barla'da'; 'Ben Bu Zat'ı Tanırım'; Mehmet Oğuz)

Hiç (YKY, İstanbul 2004; 7 öykü: Hiç; Uzak-Yakın; Şeylerin Düzeni; İsimler; Senfonik Üçlü; Çoğul ve Karmaşık; Kumkale)

40 Gözaltı Öyküsü ve Diğerleri (Sel, İstanbul 2004, 44 öykü: Rakam başlıklı 40 Gözaltı Öyküsü; Köstebek; Yangın; Ölüm Ölüm Hezen Ölüm; Evden Eve Gezen Ölüm)

Ayan Beyan (Sel, İstanbul 2005, 14 öykü: Ayan Beyan; Senin Aklın İllet; Şathiyye; Yorgun Yankı; Bir Ve Hep; Ölüye Öykü; Akıl Dağı; Şeyleri Senin İçin Seni de Kendim İçin; Terk; Beni Yaktığın Menzil; s ile Fare; Sekerat; Çokluktan Kinaye; Issız)

Garip (Kapı, İstanbul 2007, 28 öykü: Bahnhoftan Dönerken İçime Bıraktığın Tuhaf İşaretler; O Yer; Ayna ile Sırrı; 'Alan Bir Kıldan Alır'; Garip; Olmadık Bir Şey; Vebal; İşler Vakitlere Rehinlidir; Denizde Ölüm; Biliyorum Oradasın; Av; Ne Feryad Edersin; Kırmızı Bir Yağmur; Savaşın Birinci Günü; Sımsırlı Kavrayış Biçimine İlişkin Öykü Taslakları Mektubu; Düşkırığı; Yüzüm; Mektup; Yar Kokusu; Bu Sabah; Rüya ile Tabiri; Bozuk Ef Klavye ile Bir Şiir Yazma Girişimi; deli Sarı; Boş; böhüüü; Halamın Çiçekleri; Seni Süt İçmeye Çağırıyorum; Cennet'in Sonu)

YAPAR, ŞEMSETTİN

1971'de Mersin'de doğdu. İlk öğrenimini köyünde, orta öğrenimini Antalya'da tamamladı. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aydın, Erzurum, İstanbul ve Konya'da öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Zaman gazetesinde A. Erdem Sözeri imzasıyla dil yazıları yazdı. Öykü Kitabı dışında

Koçaklamalar (2005) adlı bir derleme kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Gönül Atölyesi (Sütun, İstanbul 2006, 20 öykü: Cümle; Huzurdaydık; Yangın; Çakmak; Ayakkabı; Beyan; Misafir; Kaşık; Tatlı; Fakir; Hobi; Sigorta; Şeytan; İnsan; Terlik; Paket; Hava; Kabarcık; Pes; Riya)

YARDIMCI, E. BÜLENT

1953'te Mardin'de doğdu. İzmir Kahramanlar İlkokulu'nu, Ankara Kurtuluş Lisesi'ni bitirdi. AÜ DTCF Kütüphanecilik Bölümü'ndeki yükseköğrenimini yarıda bıraktı. Ankara ve İzmirde banka memurluğu, eğitim uzmanlığı ve belediye meclisi üyeliği yaparak emekli oldu. Öykü ve yazıları Dize, Milliyet Sanat, Evrensel Kültür, Damar, E, Edebiyat ve Eleştiri, Edebiyat Gündemi dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, Sen de Beni Getir (?), adlı şiir, Bir Kadının Düşlerinden Soyutlamalar (1999) adlı roman ve Anlamı Okumak (2002) adlı deneme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Öpücük Sesi Yalnızlık (?, 2003)

YARICI, DOĞAN

1967'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı (1985). Levet Kırca Tiyatrosu (1985-88) ve Masal Gerçek Tiyatrosu'nda (1988-90) oyuncu ve yönetmen yardımcısı olarak çalıştı. 1990'da Fazıl Hüsni Dağlarca'nın "Balina ve Mandalina" adlı şiirini oyunlaştırdı ve yönetti; Gogol'un "Burun" adlı öyküsünü senaryolaştırdı. TRT'de gösterilen birçok eğlence kültür programında yazar, oyuncu ve yönetmen olarak görev aldı. 1987'den beri reklam sektöründe yazarlık ve yaratıcı yönetmenlik yapıyor ve "Kendi Yayınını" adıyla kurduğu yayınevini yönetiyor. Edebiyat hayatına 1986'da Gökyüzü dergisinde yayınlanan Ama adlı öyküsüyle başladı. "Kemik" adlı öyküler toplamıyla 1994 Yaşar Nabi Nayır Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Evlâ (1993)

Kemik (Oğlak, İstanbul 1994, 9 öykü: Fermuar; Döngü; Muska; Suret; Kemik; Şahit; İzlek; Temrin; Uçurum)

H E C E Ö Y K Ü

Gece Kelebekleri - Küçük Küçük Hikâyeler (YKY, İstanbul 2004, 78 öykü: Eşik; Eş; Acil; İspiyon; Bir Bardak Su; Gölgede Tavla; Karatahta; Nasıl; Medcezir; Nihale; Yaşantı; Sel; Özür; Melamin Tabak; Bekçinin Şarkısı Hahay; İtiraf; Kesinti; Eşik; An; Çözumsuz; Kimi; Koçan; Para Verip Geceyle Yatan; Kadastro; *Tezgâhtar*; *Yalı Kızı*; *Otobüs Geçimliği* ihtiyar; *Geyik*; *Sıkıntı*; *Rapor*; *Karaköy*; *Dişçide* Sıra Beklerken; Anımsıyorum; Kimi; Unuttum; Rebetiko; Keçiboynuzu Ağacının Dalındaki Kuzgun; Kopya Fatura; Migren; Öff...; Değişen; Özlem; Sanrı; Beş Çayı; Gri Papağan; Çeçe; Okuma; Migren; Kesik Kuyruk; Kaçış; Hikâyeci; Aşkolsun!; 10 Dakikada Renkli Baskı; Birine; Freud ve Yazar; Pist!; Veda; Mezartaşı; Şehre Yayılan; Elmalar; Saatli Maarif; Mezarlıkta Düşen; Değirmendere'de Son Gün; Diyemedim; Zil'de Adı Kaldı; İntihar; Yılankavi; Bekleyiş; İmamın Armağanı; Tokat; Allahım Şunu Öldür!; Son Kullanma tarihi; Erken Teşhis; Fetva; Rastlantı; Gece Kelebekleri; Mektup; Düş; Haber; Veda; Ceza; Son.)

YASAR, İZZET

1951'de İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki yükseköğrenimini yarıda bıraktı. Çevirmenlik, reklam yazarlığı, senaryo ve diyalog yazarlığı yaptı. Şiir ve öyküleri Yeni Dergi ve Birikim'de yer aldı. Öykü kitapları dışında, Kanama (1974), Yeni Kuş Bakışı (1979), Ölü Kitap (1982), Kuvve'den Fiile (1993) adlı şiir, Balta/Zar (19993) adlı sinema yazıları, Unutulmuş Şiirler Antolojisi (1994) adlı şiir antolojisi, M. Scorza, P. Bonitzer, P. Louys'ten çeviri kitapları bulunmaktadır. Dönüşü Olmayan Hikayeler'yle 1981 Sabahattin Ali Öykü Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Dönüşü Olmayan Hikayeler (Cem, İstanbul 1981, 9 öykü: Sevgi Ötesi Hikayeleri: Sarıncı; Rosy; Fotoroman; Herşey Unumsuzca Yeniden Başlar Gibi; Trajik 'İdeolojik' Hikayeler: Lusi De Fresko; Astra; Yaşar'ın Sinoptik Hikayesi; Kapital Hikayesi; Hasanbasan)

Özel Sektör İmamı (Adam, İstanbul 2003, 9 öykü: Çukurbağ Chronicles; Heykelsiler; Doktor Mengele'nin Asistanı; A.M.E.N.İ.S; Özel Sektör İmamı; Lahit; Çalışkan Ruhlar; Şişman Adam, Kalamar ve Yabandomuzları; Temiz Tarih)

YAŞAR KEMAL

1926'da Adana'da doğdu. Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli. Kadiri İlkokulu'nu bitirdi. Ortaöğrenimini tamamlamadı. Kadiri'de İrgat kaptılığı, ırgatbaşılık, hademelik, vekil öğretmenlik, şöförlük, su bekçiliği, İstanbul Hava-gazı Şirketi'nde kontrol memurluğu (1946), Kadiri'de arzuhalcilik yaptı. Siyasi nedenlerle bir süre Kozan Cevzaevi'nde tutuklu kaldı, cezası bitince İstanbul'a yerleşti (1951). Cumhuriyet gazetesinde fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı (1951-63). Kısa bir süre TİP genel yönetim kurulu üyeliği yaptıktan sonra, basın ve siyaset hayatından tümüyle ayrılarak sadece edebiyatla uğraşmaya başladı (1963). Şiir, öykü ve yazıları Varlık, Kovan, Ülkü, Millet, Başpınar dergileriyle Türksözü, Yeni Adana, Vakit, Cumhuriyet gazetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, İnce Memed (4 cilt, 1955-1987), Orta Direk (1960), Yer Demir Gök Bakır (1963), Ölmez Otu (1968), Akçasazın Ağaları: Demirciler Çarşısı Cinayeti / Yusufçuk Yusuf (1974; 1975); Yılanı Öldürseler (1976); Al Gözüm Seyreyle Salih (1976); Allahın Askerleri (1978); Deniz Küstü (1978); Hüyükteki Nar Ağacı (1982); Yağmurcuk Kuşu: Kimsecik, Kale Kapısı, Kanın Sesi (1980; 1991); Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana (1997); Karıncanın Su İçtiği (2002); Üç Anadolu Efsanesi (1967); Ağrı Dağı Efsanesi (1970); Binboğalar Efsanesi (1971); Çakırcalı Efe (1972) adlı roman, Yanan Ormanlarda 50 Gün (1955); Çukurova Yana Yana (1955); Peribacaları (1957); Bu Diyar Baştan Başa (1971); Bir Bulut Kaynıyor (1974); Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca (1977) Ağıtlar (1943); Taş Çatlama (1961); Baldaki Tuz (1974); Gökyüzü Mavi Kaldı (S. Eyüboğlu ile, 1980); Ağcın Çürüğü: Yazılar - Konuşmalar (Der.: A. Kabacalı, 1980); Yalınlanma-

H E C E Ö Y K Ü

miş 10 Ağıt (1985); Sarı Defterdekiler: Folklor Derlemeleri (Haz., A. Kabacalı, 1997); Ustadır Arı (1995); Zulmün Artsın (1995) adlı röportaj, çocuk romanı, deneme ve derleme, A. Vidale'den çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Sarı Sıcak (Varlık, İstanbul 1952, 9 öykü: Sarı Sıcak; Bebek; Yatak; Dükkançı; Süpürge; Keçi; Sinek; Hançer; Beyaz Pantolon)

Teneke (Varlık, İstanbul 1955, 1 uzun öykü: Teneke)

Bütün Hikayeleri (Cem, İstanbul 1975, 22 öykü: Sarı Sıcak; Bebek; Yatak; Dükkançı; Süpürge; Keçi; Sinek; Hançer; Beyaz Pantolon; Halis Serkisof; Yeşil Kertenkele; Bana Bak Kardeş!; Yolda; Kalemler; Tırnaklar; Avcı; Ekin; Sahan Ahmet; Kavun Karpuz; Pis Hikaye; Hırsız; Ağır Akan Su)

Kuşlar da Gitti (Milliyet, İstanbul, 1978, 1 uzun öykü: Kuşlar da Gitti)

YAŞAR, HÜRRİYET

1961'de İstanbul'da doğdu. Paşabahçe Ferit İnal Lisesi'ni, MÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi (1983). Halen İstanbul'da muhasebecilik yapıyor. Öyküleri, Türk Dili, Evrensel Kültür, Adam Öykü, Adam Sanat, Düşlem, Çağdaş Türk Dili, Varlık, Milliyet Sanat, Hürriyet Gösteri, Yassasın Edebiyat, E, Üçüncü Öyküler dergileriyle, Cumhuriyet gazetesinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Anlatmaya Biri Gerek (Gendaş, İstanbul 2002, 16 öykü: Kaçak: Salıncaklar Geri Gelir; Kaçak; Telsiz; Saat; Ocakçının Röportajı; Bir Sabah Güneşle; Dışarıda Kar Vardı: Kakülüm; Dışarıda Kar Vardı; Kıyıda; Aylı Gece; İnce ve Güzel: Buluşma; Konuşma; İki Kişilik; Anlatmaya Biri Gerek; Tek; İnce ve Güzel)

YAVAŞLI, AYDOĞAN

1955'te Manisa'da doğdu. AÖF'ni bitirdi. Sivas, Kütahya, Erzurum ve İzmir'de öğretmenlik yaptı. İzmir Yeni Tv. Ve TRT-1'de sanat programları hazırlayıp, sundu. Edebiyat hayatına, 1977'de Türk Dili dergisinde yayınlanan bir şiiriyle başladı. Şiir, öykü ve

yazıları Varlık, Dönemeç, Adam Öykü ve Damar dergilerinde yer aldı. 'Her İnsan Bir Mağaradır' adlı öyküsüyle 1991 Ömer Seyfettin Hikaye Ödülü'nü kazandı. Öykü kitapları dışında, Ateş Salıncağı İzmir (1986), Yüzlerde... Aynalarda (1994) adlı şiir, Hayret Bi'sey Yaa! (1996), Herıld Yani (1996), Ne Alaka (1997) adlı mizah ve çocuk romanı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Talan Yorgunları (İnkılap, İstanbul 1998, 13 öykü: Şeytana Uyanlar; Buluşma; Sefil Kule Yangınları; Köpeğinle Yapma; Bizdik... Üçümüzüzdük; Yolda Bir Kırık Testi; Hayalin ve Geleceğin Ötesinde; Bozkırda Yalnız İki Avcı; Ağustos Bölcekleri Duymuştur; Şenlendirmek Erzincan'ı; Dönme Dolap, Dönme; Talan Yorgunları; Varır Döne Dolana)

YAVUZ, İBRAHİM ULVİ

1942'de Afyon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bolvadin'de tamamladı. Bolvadin Maliye Müdürlüğü (1965), Diyanet İşleri Başkanlığı (1966-75), Devlet Bakanlığı (1975-79), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (1979-86), Sağlık Bakanlığı'nda memur, şef, müdür, özel kalem müdür yardımcılığı yaparak emekli oldu (1989). Halen Ankara'da Türkiye Yazarlar Birliği Başkan Yardımcılığı görevini yürütüyor. Edebiyat hayatına 1962'de Şule dergisinde yayınlanan Arayış adlı şiiriyle başladı. Bir Kaşık Çorba adlı ilk öyküsü 1970'te Diyanet dergisinde yayınlandı. Öykü, şiir ve yazıları Şule, İslam, Hamle, Yeni Asya, Milli Gazete, Hilal, Yeni Devir, Kadın ve Aile'de yer aldı. Öykü kitabı dışında Dikenli Yollar (1976), Çalkantı (1980), Korkunun Bedeli (1980), Baharı Beklerken (1984), Son Kavşak (1984), Kıyam Vakti (1984), Hasretin İlk Durağı (1989), Gönlüme Cemre Düştü (1991), Düşlerin Rengi Soldu (1993), Dört Mevsim Ölüm (2002) adlı roman, Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme (1999) adlı inceleme, Bir Bürokratin Anıları (2002) adlı anı, P.S. Buck, Dostoyevki'den çeviri kitapları bulunmaktadır.

H E C E Ö Y K Ü

Öykü Kitabı:

Küllenmiş Acılar (Beka, İstanbul 1990, 19 öykü: Çehreler; Hasret Köprüsü; Garip; Küllenmiş Acılar; Ayrı Dünyalar; Geçit Vermeyen Sevdalar; Dertler Durağı; Ellerde Kalkan; Kır Çiçekleri Açmadan; Gerçeğe Atılan Düğüm; Güneş Niye Batar; Sisler ve Düşler; Kefen; Sessizliğin Ortası; Gönül Adamı; Sana Söyleyecek Sözüm Yok; Dikensiz Gül Aramak)

YAZAR, DİLEK

1963'te Gaziantep'te doğdu. İlkokulu Gaziantep'te, ortaokul ve liseyi İzmir'de okudu. DEÜ Demirci Eğitim Yüksek Okulu Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nü bitirdi. AÖF Türkçe Bölümünde lisansını tamamladı. Ankara ve İzmir'de sınıf öğretmenliği yaptı. Öykü kitabı dışında Kızılbenek, Çocukken, Pal Pal Palyaço adlı çocuk kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Noktasız (Kül Sanat, Ankara 2007, 38 öykü: Yumurta; Kıpır Kıpır; Başka Deniz; düşünce Evi; Dedik; Çağrışım; Yormalar; Ara; Terzi; Toprak Ana; Tüh Be; Dillenmeler; İpek Böceği; Ertelenen Duygular; Sobe; Bir Bir Daha; Hoş Geldin Öyküye; Sancı; Günde Güzellikler; Güzler de Yaşanır; Bir Rastlantı; Yok Şaka Değil; Kibar; İhbar mı Bir Daha Asla; Sular Durulduğunda; Mucize İlaç; Ödünç Kanatlar; Yorumsuz Ateş Düşmediği Yeri; Çinili Vazo; Arayış; Koza; Yaşam Arsız; Dönme Dünya; Öykü Notları; Yok Varış; Güzelleme Gibi; Uçan Balon; Adını Siz Koyun; Kelebek: Dolunay Zamanları)

YAZAR, SEVİM

1932'de Balıkesir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir'de tamamladı. İÜ Fen Fakültesi Kimya-Fizik Bölümü'nü bitirdi (1955). İÜ'nde ve Almanya'da doktora yaptı. Karabük Demir Çelik İşletmesi'nde çalıştı, Almanya'da ve Amerika'da akademik çalışmalar yaptı. Edebiyat hayatına, Karabük Postası Sanat Eki'nde yayınlanan öykü ve yazılarıyla başladı. Öykü ve yazıları Demok-

rat Konya, Çağrı, Anahtar Sanat, Ankara Telgraf, Tay, Ardıçkuşu, Düşlük, Damar gazete ve dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Maviliklere El Etmek (Güldiken, Ankara 2001, 26 öykü: Bizim Kıyılardaki Kuşlar da...; Bu Bir Rastlantıydı; Kayan Yıldızlar; Gözümüzde Uçuşan Sinekler; Gün Bitiminin Uzantıları; nöbet Gecesi; Bir Yandı Bir Sönüdü; Düş Görüntüsü; Gölgedeki Türkü; Midye Kayalıkları; Görücü; Olabilirdi; Bir Yılbaşı Gecesi; Yarın Kar Yağacak; Maviliklere El Etmek; Denizlerin Getirdiği; Çalılardaki Çamaşırlar; İki Yolcu; Ayı Postu; Pişmaniyeci Çocuklar; Bir Dönüş; Ali'nin Derdi; Biz Bize; Çukurdakiler; Bir Anı; Bir Fincan Kahve)

Dar Sokaklardaki Düşler (Gökyüzü, İstanbul 2003, 14 öykü: Sonuna Erişemediğim Kıyılar; Hintli Şefim Sandy; Pencereden Kar; Köşe Başlarındaki Yağmurlar; Noel Günü Yalnızlığı; Uzaklarda Bir Sabah; Mavi Göldeki Kuşlar; Dar Sokaklardaki Düşler; Eskimeyen Sevgiydi; Güneşe Doğru Yüzmek; Anne Sevgisi; Hastane Koridorlarında Beklerken; Yaklaşan Adımlar; Emine'nin Gülleri)

YAZGAN, AYLA

1944'te Sarkamış'ta doğdu. İÜ Felesefe, HÜ Sosyoloji (1970) ve Stockholm Üniversitesi Sosyal Antropoloji (1977) bölümlerini bitirdi, yüksek lisans yaptı. Stockholm Üniversitesi'nde öğretim ve araştırma görevlisi olarak çalıştı. Edebiyat hayatına, Dost dergisinde yayınlanan öyküleriyle başladı.

Öykü Kitabı:

Bir Gemide Gider Gibi (Ürün, Ankara 2005, 21 öykü: Bir Gemide Gider Gibi; Bir Şey Unutma; Bir Tek Yaşam; Değişim; Falıcı; Fayton ve Hayalet Ev; Gece; Halam; İncelen Kökler; Kadınlar Otobüsü; Kemal Hanım; Kırkpınar Otel; Küçük Ev; Noel Günleri; Nostalji; Sandıklı; Sarı Gelin; Seneye Döneriz Artık; Sesler ve Eller; Sütkardeşim; Yaşlı Ağaçlar Gibiyiz)

YAZGIÇ, SUAVİ KEMAL

1972'de İstanbul'da doğdu. Samatya Yunus Emre İlkokulu'nu (1984), Gölçük Barba-

H E C E Ö Y K Ü

ros Hayrettin Lisesi'ni, GÜ İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü (1994) bitirdi. Haftalık İntermedya Ekonomi ve Türkiye gazetesinde çalıştı. Halen İstanbul'da Gerçek Hayat gazetesinde çalışıyor. Edebiyat hayatına, 1991'de Türk Edebiyatı dergisinde yayınlanan bir şiiriyle başladı. Öykü, şiir ve yazıları Yedi İklim, Kanat, Eksen, Yeni Dergi, Dergah, Ülke, Kırkayak, Kırklar, Hece, Edebi Pankart, Martı dergileriyle, dergibi, spesifik e-dergilerinde ve Yeni Şafak, Sağduyu, Milli Gazete ve Zaman gazetelerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, Sebepsiz Serçe (2001) adlı şiir, Avrupa Birliği (2005) adlı derleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Kırk Gri Hırka (Eylül Yayınları, 2002, 36 öykü: Kafesini Unutan Kuş; SARmaşık; Kalp ne Kalp; Leke; Mecaz; Gölgelemeler; Bana Dair; Başlamak; Daha Önce Denizi Hiç Görmemiştin; Yanık Gerçek; Yırtık Bir Harita; Kadeh; Duvar; Kırık; Sırça Serçe; Issız; Başkası; Derbağ; Seyrangâh; AH! Minel Aşk; Hezene; Kenti Arama Töreni; Dünya'nın Bütün Törenleri; Dudaklara Konan Kelebekler; İçdenizim Alev Alınca; Korku Kaldınları Kanavas; Vadedilmemiş Toprak; Deneyiş Bağırta Yok Odalarda; Puslu La; Gürültü; Bekleyiş; Labirent; Buğu; Dem; Dans)

YAZMAN, M. ŞEVKİ

1896'da Elazığ'da doğdu. Elazığ Askeri Rüşdiyesi'ni, Kuleli Askeri Lisesi'ni, (1914). Harp Okulu'nu (1924), İÜ Fen Fakültesi Elektrik ve Makine Bölümü'nü bitirdi (1931).Silahlı Kuvvetler'de Zabıt vekili olarak 1. Dünya ve Ulusal Kurtuluş Savaşı'na

katıldı, Yüksek Mühendis ve İstihkam subayı olarak çalıştı. Elazığ Milletvekili olarak TBMM'inde bulundu (1950-54). TPAO idari meclisi üyeliği yaptı. Öykü kitapları dışında, Toros Çocuğu (1943) adlı roman, Mehmetçik Avurapa'da (1928), İstiklal Savaşı Nasıl Oldu (1934), Türk Çanakkale (1938) adlı tarih, anı, Viyana Kapılarında Dönüş ve Osman Ağa'nın Çilesi (1962), Tarihte Türk Alman Dostluk İlişkileri (R. Tufan ile birlikte, 1969) adlı inceleme, Viyana Muhasarasından Sonra Avusturyalılara Esir Düşen Osman Ağa'nın Hatıraları (1961) çevrimyazı, R. Dottrens, R. Stewig'ten çeviri kitapları bulunan Yazman, 1974'te İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

İlk Kurşun (Kenan Kutay Matb., İstanbul 1936, 2 öykü: İlk Kurşun; Ayvalıkta Neler Oluyordu)

Bölüğün Oğlu (Çocuk Esirgeme Kurumu, Ankara 1944, 5 öykü: Küçük Ali'yi Bölüğe Nasıl Kabul etmiştik?; Çok Çetin Bir Harp Vazifesi; Sakarya Kenarında; Sakarya'da Taarruz; Köye Doğru)

YAZMAN, SELİM CAVİD

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Kılçık (İktisadi Yürüyüş Matb., İstanbul 2047, 10 öykü: Sözünü Geri Al; Bir Dost; İşkence; Kıskaçlık; Kılçık; Ölçüsüz Söz; Bir Teklif; Bahis Yüzünden; Mektep Arkadaşı; Öküz Öldü Ortaklık Ayrıldı)

(**Not:** İçeriği verilemeyen kitaplara ulaşılamamıştır.)

**MUSTAFA KUTLU
HİKÂYECİLİĞİ:VAROLUŞ,
YABANCILAŞMA, HAKİKAT**

Ercan Yıldırım

Ebabil Yayınları

Has bir kumaşa sahip her yazar bir dünya kurar. Çünkü has bir kumaşa sahip her yazarın dünya ile meselesi, derdi vardır. Mustafa Kutlu bir yazısında bu 'meseleyi' şu cümlelerle özetler:

"Sanat da, tıpkı hayat gibi sonunda gelir bir 'ahlak problemi' olarak karşınıza dikilir. Ahlak insan olmanın gereği hiçbir ferdin gözardı edemeyeceği bir meseledir. Ve tek bir kaynağı vardır: İlahî emir ve yasaklar.

Öte dünya olmaksızın, hesap günü olmaksızın bir ahlaktan bahsetmek mümkün değildir. Mümkün diyenler benciller, safdiller, aldanışta olanlar, menfaatperestler, nefsi-ne uyanlardır.

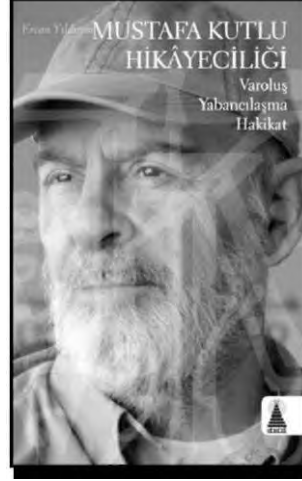
Dünyevî ahlak ve dünyevî kanun güçlülerin koyduğu kurallardır. Güçsüzden yana olmak sadece insanın üzerinde bir güce teslim olmakla gerçekleşir.

Bu teslimiyet onurlu bir sanatın, erdemli bir hayatın menbaıdır. Bu kaynaktan beslenmeyenler, nasipsiz kalanlar, ne kendilerine ne de başkalarına bir şey veremezler. Taşların, ağaçların, hayvanların, suların, göklerin, toprağın bir hikmet-i vücudu vardır.

Kendi hikmet-i vücudunu kavrayamayan insan sanatçı olamaz."

Nitekim yazarın imza attığı her esere o derdin, o meselenin ifade edilmesi için kurduğu dünya yansır. O dünyada yankılanır yazarın çılgılığı ve okur, yazara ait, yazara mahsus o dünyaya adım atabildiği, nüfuz edebildiği ölçüde eserle irtibat kurabilir. Okurun dünyası ile yazarın dünyası ne kadar iç içe geçerse eser o denli güçlü bir iletişim vasatı olabilir.

Peki, bu vasatın temini için sadece yazarın eserleri yeterli olabilir mi? Okur, kitap okurken ne kadar tek başına olursa olsun ese-

ri anlama ve anlamlandırma mesaisinde sadece eserden ibaret bir okuma ile yetinemez. Bir hikaye, şiir, roman yazıldığı kelimelerden, yazarının hayat hikâyesinden, yazıldığı dönemin sosyolojik-ekonomik-siyasi atmosferinden ibaret değildir ama bu ve daha pek çok faktör de hesaba katılmadan sadece metne dayanarak da bir yere varılamaz.

Eleştirinin önemi işte bu noktada devreye girer. Eleştiri, eserin kendisi değil onun haritasıdır. Ancak okura sunulan bu harita aynı zamanda da kendi içinde bir eserdir.

Ercan Yıldırım genç bir eleştirmen olarak ilk kitabını Mustafa Kutlu'ya hasretti. Mustafa Kutlu Hikâyeciliği: Varoluş, Yabancılaşma, Hakikat adını verdiği kapsamlı çalışması Ebabil Yayınları'ndan çıktı.

Yıldırım, kitabında Mustafa Kutlu'nun hikâye dünyasını pafta pafta haritalandırıyor. Kutlu'nun hikaye dünyasının şimdiye kadar yayınlanan eserlerine yansıyan tezahürlerine olay örgüsü, anlatım özellikleri, şahıs kadrosu, zaman ve mekân açısından tafsilatlı bir şekilde inceleyen Ercan Yıldırım, okurun dikkatini bileyen bir eser ortaya koymuş.

Eserlerini incelediği Mustafa Kutlu, kendini "Yazı hayatımda başlangıçtan bugüne takip ettiğim esaslı bir konu var: Türkiye'de toplumsal dönüşüm." cümlesiyle tanıtan bir yazar olduğu için Yıldırım'ın kitabı da bir

H E C E Ö Y K Ü

yazarın eserleri üzerinden Türkiye'de yaşanan dönüşümün kimi keskin virajlarının okunabildiği bir metin olarak da tanımlanabilir.

Mustafa Kutlu'yu eser eser ne demek, kelime kelime büyüteç altına alan ve kapsamlı bir çalışmaya imza atmış Ercan Yıldırım. Kısa tanıtımlara eleştiri muamelesi yapılan bir zaman diliminde bir yazara böylesi bir mesai sarfedebilmiş olması, Yıldırım'ın kestirme yollara talip olmadığına, "uzun yolu tercih ettiğinin" nişanesi sayılabilir.

Mustafa Kutlu Hikâyeciliği hasretini çektiğimiz eleştiri dünyasına nasıl kavuşabileceğimize ilişkin bir muştı kitabı olarak değerlendirilebilir. O bu tavrından taviz vermediği sürece Türk edebiyatının hakkıyla çizilmemiş olan atlası da yeni sayfalarla, yeni haritalarla zenginleşmeyi sürdürecektir demektir.!

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

KONSOLOSUN KÖPEĞİ

Şeref Yılmaz

Sütun Yayınları

Şeref Yılmaz, "Sürmeli Türkçe" ve "Erguvan Hasreti" adlı iki deneme kitabından sonra Konsolosun Köpeği adlı hikâye kitabını okurlarıyla buluşturdu. Yazar, yazı serüvenini demlenerek, yere sağlam basarak, suyunu bulandırmadan sürdürüyor. Alıştığımız bir süreci Şeref Yılmaz'ın yazı yolculuğunda da gözlemliyoruz. Bu, denemeden öyküye akan bir süreç... Yazarın yeni evi, yazının (hikâyenin) dünyası olmuş. O evin pencerelerinden dünyaya bakıyor. Dünyasını, o evin içinde anlamlandırıyor. Mahremiyeti, artık yazı olmuş. "Yazar, bir ev kurar metninde... Kâğıtları, kalemleri ve evrakları bir odadan ötekine taşıyıp dururken yol açtığı kargaşanın aynısını düşüncelerinde de yaratır. Kâh memnun, kâh huzursuz içine gömüldüğü eşyalar dır bu düşünceler... Artık bir yurdu kalmamış

kişi için yaşanacak bir yer olur yazı." diyor Minima Moralia'nın yazarı. Şeref Yılmaz için de artık bu noktadan sonra en güvenilir sığınak/mekân/ev, yazının dünyası olacaktır.

Yılmaz'ın yeni kitabının adı: Konsolosun Köpeği. Kitap, on hikâyeden oluşuyor. Hikâye ve öykü farkını yeniden kodlamak gerekiyor. Birinci öykü "Filateli Servisi." Bu öykü "Boşluk" bir üslûpla yazılmış. Bir labirenti andıran düzeneğinde, okuru sürpriz tuzaklarla karşılıyor. "Bülbül, Gurbet, Sürgün, Ekmek Parası, Sultanın Hizmetkârı, Bir Hasret Ülkesi" hikâyeleri ise daha önce de başka yazarlarca işlenen bir konuyu "gurbeti, gurbet gözlemlerini ve gurbette sula özlemlerini" işliyor. Şeref Yılmaz'ın öyküleri hiç kuşkusuz edebiyatın içinde kalması yönüyle ayrı tutulmayı hak ediyor; ama ben, çoğaltıldıkça ruhsuzlaşan benzeri çok hikâye okudum. Yazar, bu konuları işlemenin riskini, edebiyattan yana takındığı tutumla aşmasını başarmış. Hatıralar, hikâyenin ana yurdu. Şeref Yılmaz, hatıralar(ın)dan kotarmış yukarıda sıraladığım hikâyeleri... "Delilik Bulaşıcıdır" adlı hikâyede ise Yılmaz, bir öykücü olmaktan çok bir denemeci olarak okurun karşısına çıkıp kayboluyor. Kitaba adını veren Konsolosun Köpeği ise Anton Çehov'un bir sirk köpeğini konu alan "Kaştanka" sından bu yana okudu-

O

cn
<
H
•HH

O

O

ğum, en güzel hikâyeydi. *"Kirli Araba"* hi k â-
yesi kısa ama psikolojik bir eleştiri niteliğin-
de... İçi çöplüğe dönmüş bir arabanın camın-
da yazılı duran: *"Temizlik imandandır."* s ö-
zü, sosyolojik bir ironidir de aynı zamanda...

Öykücünün *"persona"* sı ya da *"manevi
kompleks"*i, ayrıca irdelenmeyi gerektiriyor.
Yazının sınırlarını gözeterik bu bağlamda
tek tek öyküler üzerinde durmaktansa genel
olarak birkaç hususa değinmekte yarar var.
Türkiye'de sağ ideolojinin merceğinden bak-
manın getirdiği peşin, sorgusuz kabuller var-
dır. Bunlardan biri de dünyanın, Türkiye et-
rafında döndüğü yanılsamasıdır. Bu *"genel
bir körleşme"* durumudur. Şeref Yılmaz'da
da bu inanç, öykülerinin çoğunu bir çeper gi-
bi sarmış bulunuyor. Öyküleri oluşturan yar-
gıların büyük bir kısmı bu inancın kutusun-
dan çıkıyor. Okur, Burma'dan Özbekistan'a
oradan Kırım'a uzanan mekânların öyküle-
rinde Osmanlı (Türk) özlemi arayışında olan
insanlarla karşılaşılıyor. Ve kitap, Osman-
lı'nın izini sürerek bu yitik medeniyeti mey-
dana getiren unsurların (insanlığın selameti
için) bugün de aranan çareler olduğunu fısı-
layan zımnı ve farklı bir dili sanki içinde ba-
rındırıyor. Bu dil, çoğu kere yitik bir medeni-
yetin eşliğinde soluk alıp veriyor, *"kendinden
memnun bir tefekkür çemberinin"* içine ka-
panarak... Kahramanlar, yaralı bir coğrafya-
dan sesleniyorlar. Bu kahramanlar, çoğun-
lukla yaşadıkları olaylardan ötürü *"totaliter
sistem"* karşısında nefretle tepki veriyor. Va-
tanperverlik, sağ ideolojinin eleştirel yakla-
şabileceği bir durum değil... Enver Paşa'nın
"çılgınlıkları" yazar tarafından vatanperver-
liğin kalın, siyah battaniyesi ile örtülebiliyor.
Paşa'nın Osmanlı'nın çöküşünü hızlandırma-
sı görmezden geliniyor yine Sarıkamış şehit-
leri kolayca unutulabiliyor.

Öykülerin bazılarında *"taşralılık"* p s i ko-
lojisi kendini hissettiriyor. Taşradaki bu za-
man kavramı da çoğunlukla geçmiş zamana
karşılık geliyor. Bu taşralılık durumu, öyküle-

rin modern, kentli öyküler olmasının önünde-
ki en büyük engel. Öykü, bir durumu var et-
mektedir; bundan dolayı belki bir mekân eleştiri-
si getirmek yersiz; ama yeri gelmişken söy-
leyelim: Şeref Yılmaz'ın söz konusu kitabını
oluşturan öykülerinde somut bir coğrafi me-
kân görülüyor. Bu hikâyelerdeki mekânın,
bildiğimiz coğrafi mekânlardan daha çok,
psikolojik coğrafyası gurbete denk düşen me-
kânlar olduğunu söyleyebiliriz. Bu öykülerde
dikkati çeken bir başka unsur da diyaloglar...
Diyaloglar, bazı yerlerde öznesini birdenbire
eksilterek bir iç monologa dönüşüyor. Kitabı
oluşturan hikâyeler adına bunun bir zaaf ol-
duğunu söyleyebiliriz. Modern Türk öykücü-
lüğünün önemli yazarlarından Cemil Kavuk-
çu bir söyleşisinde: *"Okuru düşünmek, oku-
run aleyhine olan bir durumdur."* diyor. Yıl-
maz'ın okuru düşünerek yazdığı bölümlerde,
diğer bölümlerin tadını bulamayan okur, ister
istememez bu sözü hatırlayacaktır.

Yazar, bazı hikâyelerini uzun süre kendi-
sinde saklı tutmuş. Kendisini gizleyen hikâ-
yelerin örümcekleri, Lekesiz'in ısrarı ve teş-
vikiyle alınmış. Okurdan ne kadar saklı kal-
dılar bilmiyorum; ama Benjamin'i şu tespi-
tinde haklı çıkarıyor: *"Hikâye, kendini tüket-
mez, gücünü toplar ve korur, yıllarca sonra
bile harekete geçebilir."* Kitap, Türkiye'de
son dönemde öykücülüğümüze eleştiri anla-
mında büyük emekleri geçen Ömer Leke-
siz'e adanmış... Yazarın, emeği geçene say-
gının ifadesi olan bu kadirşinas tavrını takdir
ve tebrik etmek gerekiyor.

Şeref Yılmaz, hikâyelerinde kendisi ile
dürüstçe yüzleşiyor. Hayatının fitiline, hikâ-
yesinin tatlı alevinde yanıp yok olma fırsatı
veriyor. Sütun Yayınları, sadece kendi kitap-
lığını zenginleştirmekle kalmamış, kişi başı-
na düşen edebi öykünün bir hayli az olduğu
günümüzde, okuru edebiyatla buluşturmak
adına çok önemli bir adım daha atmış.!

MEHMET ÖZTUNÇ